

**KARAMANLICA ALEKSANDROS MAKEDONIALI MEŞHUR PADİŞAHIN
NAKLİYETİ ADLI ESERİN TRANSKRİBİ VE BİÇİM BİLGİSİ
ÖZELLİKLERİ**

Gündoğan ALPAY

**Haziran 2018
DENİZLİ**

**KARAMANLICA ALEKSANDROS MAKEDONIALI MEŞHUR PADİŞAHIN
NAKLİYETİ ADLI ESERİN TRANSKRİBİ VE BİÇİM BİLGİSİ
ÖZELLİKLERİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yeni Türk Dili Bilim Dalı**

Gündoğan ALPAY

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

**Haziran 2018
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı öğrencisi Günay AlPAY tarafından Prof. Dr. M. Vefa Nalbant yönetiminde hazırlanan "Karaman'da Alkışlar Mektebi" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 25.06.2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Feriuh AGCA

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Bilge Öskan NALBANT

Jüri Üyesi

01/08/2018 Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 32/06 tarih ve ... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

G. Alpay

Öğrenci Adı Soyadı

Gündoğar ALPAY

ÖN SÖZ

Karamanlılar, 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar yoğun bir biçimde Orta Anadolu ve Güney Anadolu'da yaşamış Hristiyan Türlerdir. Bazı Karamanlı iskân yerlerine Suriye'de, Balkanlar'da, Besarabya olarak adlandırılan, bugün Ukrayna ve Moldavya sınırları içerisinde kalan bölgede, hatta Kırım'da rastlanılmaktadır. Buna ek olarak Karamanlıların asıl çoğunluğu ise 1923 yılı Türk-Yunan Ahali Mübadelesi'ne kadar, Anadolu'nun yaklaşık olarak Trabzon, Fırat, Toros, Silifke hattından batıya düşen kısmında, Kayseri, Nevşehir, Niğde, Konya bölgesinde, Karadeniz'in sahil kesiminde, İstanbul, İzmir, Manisa, Isparta gibi şehirlerde ve başka yerlerde dağınık olarak yaşamaktaydı.

Tarihleri henüz yazılmamış olan Karamanlıların, kökenleri de hâlâ araştırılmakta olan bir konudur. Menşeleri hakkında iki görüş öne sürülmüştür. Ortaya atılan görüşlerin içerisinde daha çok kabul göreni, Karamanlıların Türk olduğu görüşüdür. Karamanlıların sonradan Türkleştirilmiş, asılları bakımından Rum olduklarını savunan S. Theodotos, C. Texier, A. Galanti, S. Salaville, E. Dalleggio, E. Balta gibi bilim insanlarının yanı sıra, Karamanlıların, Bizans döneminde çiftçi olarak sınırlara yerleştirilen Türklerden veya aynı dönemde paralı asker olan Türklerden olduklarını savunan J. Eckmann, C. Baykurt, H. Güngör, M. Eröz, M. Ekincikli, Y. Anzerlioğlu, F. Ağca ve H. Kâhya gibi bilim insanları vardır.

İlk örneklerini 15. yüzyıla kadar götürebildiğimiz Karamanlıca eserleri, genel kabul olarak 18. yüzyıldan başlatmak uygun olacaktır. Giderek gelişme gösteren Karamanlı edebiyatı asıl eserlerini ise 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başlarında vermiştir. Lozan Antlaşması'nın imzalanması, Karamanlı edebiyatının sonunu hazırlamıştır. 20. yüzyılın başlarına kadar Anadolu'da yaşamış ve Türkçe konuşup yazmış olan bu Hristiyan topluluk Lozan Antlaşması'nın Türk-Yunan Ahali Mübadelesi'ne ilişkin maddesi ile 1924 yılında Yunanistan'a göç ettirilmiştir. Yunanistan'a gittiklerinde nüfusları yaklaşık bir milyon olan bu topluluk

Yunanistan’da Yunanca eğitim görmeye başlamış ve giderek Türkçeyi unutmuştur. Günümüzde genç kuşak Karamanlılar Türkçe bilmezken, yaşlı ve orta kuşak hâlâ biraz Türkçe konuşabilmektedir.

Karamanlıca, Türkçe konuşan Anadolu Ortodoks Hristiyanların yazı diline verilen addır. Karamanlıca metinlerin yazımında genelde Grek alfabesi kullanılmıştır fakat bazı eserlerde Kiril ve Latin alfabelerinin de kullanıldığı bilinmektedir. J. Eckmann, Karamanlıcanın hem edebî dil hem de muhtelif ağızlardan oluştuğunu belirtir. Karamanlıca kitaplar sadece Karamanlılar tarafından değil, kendileri gibi Hristiyan olan Gagauzlar tarafından da okunmuştur.

İncelememize konu olan “*Karamanlıca Aleksandros Makedonialı Büyük İskenderin Nakliyeti*” adını verdiğimiz eser Şişmanoğlu Megaro da kayıtlıdır. Metnin kim tarafından yazıldığı, metin üzerinden doğrudan tespit edilememekle beraber, metnin sonunda bulunan “habername” başlığı altında verilen, “*kezalike, yeni senenin, yâni 1844 seninin Ka- (18) lendáriosu dahî, Türkce olarak, vè Bild[i]- (19) [yin]dân çok éhtimamlıcâ yapılmâk üzere (20) orada mevcúddur*” cümlesinden 1843 senesinde yazıldığı anlaşılmaktadır. Yayımlanan pekçok Karamanlıca eser katalogları tarandığında ise metnin yazarının muhtemelen çevirmen ve yayımcı Agapios Papazoglu olduğu tespit edilebilmektedir.

Bu çalışmada öncelikle metnin çeviri yazısı yapılmıştır. Ardından metnin ayrıntılı yazım özellikleri ile biçim bilgisi incelemesi yapılarak, metinde kullanılan dönemin dil özellikleri ortaya konulmuştur. İncelenen metin, yazım bölümü okunduğunda daha net anlaşılabilceği üzere, ölçünlü bir yazıma sahip değildir. Bu durum, metinde en küçük birim olan ses karşılığı harften, sözcüğe kadar, birbirinden farklı durumlar karşımıza çıkartmaktadır. Aynı ses farklı göstergelerle işaretlenebildiği gibi, aynı sözcüğün birbirinden farklı birkaç biçimi olması, metnin yazı çevrimini zorlaştırmıştır. Noktalama işaretlerinden, vurgu işaretlerine, büyük-küçük harf kullanımından, birleşik sözcüklerin, bağlama edatlarının yazımına kadar birbirinden farklı ve tutarsız uygulamalara başvurulmuş olması, bizi asıl metne birebir bağlı kalarak yazı çevrimi yapmaya itmiştir. Bu bakımdan metin içerisinde nerede büyük harf kullanılmışsa yazı çevrimde hiçbir değişiklik yapmadan orada büyük harf kullanmayı uygun bulduk. Aynı şekilde bağlama edatları ve birleşik sözcüklerde, asıl metinde keyfi bir tutum olarak kullanılmış olmasından dolayı, kurallı olarak (-) kısa çizgi işaretini kullanmadık. Ayrıca noktalama işaretlerinde de metnin aslına bağlı

kalınmıştır. Bunun yanında Arapça ve Farsça tamlamalarda benzer nedenlerden ötürü (') kesme işaretini kullanmayarak, kesme işaretinden sonra gelmesi gereken sesleri tamlayana bitişik olarak yazdık. Metnin baş sayfaları ve son sayfalarının uç kısımları yıpranmış olduğu için, bu kısımlara denk gelen yerlerdeki boşlukları tamamlayabildiğimiz kadarıyla [ ] köşeli ayraç içerisinde tamamladık. Tamamlayamadıklarımızı ise [...] işareti ile yazı çevriminde vermeyi uygun gördük. Karamanlıca metinlerde sık görülen dipnot yapısı, incelenen metinde de karşımıza çıkmaktadır. Yazı çevriminde bu yapıyı yine köşeli ayraç ile gösterdik. Bununla aynı amaca hizmet eden, asıl metinde daha kısa bilgilerin veya düzeltme ile açıklamaların verildiği kısımlar ise asıl metne bağlı kalınarak yazı çevriminde de yay ayraç içerisinde verilmiştir. Ayrıca metinde doğru biçimde okunduğundan emin olamadığımız sözcüklerin önüne * işareti konmuştur.

İncelemenin asıl konusu biçim bilgisi olduğu için Karamanlıların tarihî ve edebî yönü tarafımızca daha detaylı araştırılmaktan mahrum bırakılmıştır. Yine de bu yönleri ile ilgili kısmi ihmal etmeyerek incelemizde bu kısma küçük bir yer ayrılmıştır. Yunanca ve Fransızca kaynaklara başvuramamış olmamız bu incelemenin eksik tarafıdır. Fakat bu eksikliği, çok yönlü kaynak taraması yaparak gidermeye çalıştığımızı vurgulamak yerinde olacaktır.

Son olarak, tezi hazırladığımız süreçte bilimsel ve manevî katkılarını hiçbir şekilde esirgemeyen, rahle'i tedrisini bize açan, hocam Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT'a, sadece bu nedenlerden ötürü olmadığını da bilmesini isteyerek, teşekkür ederim. Ardından tez için kaynak edinimi sırasında yardımları dokunan B.A.P. biriminde görevli Sercan ÇELİK'e şükranlarımı sunarım. Ayrıca küçük küçük de olsa toptasak epey bir yekün tutacak noktalarda sorularına yardım eden Arş. Gör. Elmas ÇOKOL'a da teşekkürü borç bilirim.

Tezimi, benim gibi aslında her Türk vatandaşının borçlu olduğu, vatan topraklarına canlarını feda etmiş şehitlerimize armağan etmek kıvancım olacaktır.

Sevgi, saygı ve şükranlarım ile...

Gündoğan ALPAY

DENİZLİ - 2018

ÖZET

Karamanlıca Aleksandros Makedonialı Meşhur Padişahın Nakliyeti Adlı Eserin Transkribi ve Biçim Bilgisi Özellikleri

ALPAY, Gündoğan

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Yeni Türk Dili Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr., Mehmet Vefa NALBANT

Haziran 2018, 318 Sayfa

20. yüzyılın başlarına kadar Anadolu ve civarında yaşayan, ardından Lozan Antlaşması'nın Türk-Yunan Ahali Mübadelesi'ne ilişkin maddesi ile Yunanistan'a göç ettirilen Karamanlılar, Türkçe konuşan, konuştukları Türkçeyi Grek haflerine dayalı bir alfabe ile yazan Hristiyan Türklerdir. Bu Türkçe konuşan Anadolu Hristiyanların yazı diline ise Karamanlıca adı verilmektedir. Karamanlılar arkalarında gerek taşa gerek kâğıda yazılı pek çok eser bırakmışlardır.

Karamanlıların arkalarında bıraktığı eserlerden birisi de bizim incelememize konu olan “*Aleksandros Makedonialı Meşhur Padişahın Nakliyeti*” adlı, 337 sayfalık metindir. İncelememizde, 1843 yılında yazılan Makedonyalı Büyük İskender'e ait olan bu halk hikâyesi işlenmiştir. Eserin incelememize konu olması Türk edebiyatında İskender-name olarak bilinen bir türün, Karamanlı edebiyatındaki versiyonunun ortaya konulmasını sağlamıştır.

Bu çalışmada öncelikle metnin çeviri yazısı yapılmıştır. Ardından metnin ayrıntılı yazım özellikleri ile biçim bilgisi incelemesi yapılarak, metinde kullanılan dönemin dil özellikleri ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Karamanlılar, Karamanlıca, Türkçenin Ağızları, İskendername, Yazım ve Biçim Bilgisi.

ABSTRACT

Transcription and Morfological Properties of a Karamanlidika Work “Aleksandros Makedoniali Meşhur Padişahın Nakliyeti”

ALPAY, Gündoğan

Master Thesis

Turkish Language and Literature Fiel

Turkish Language Branch

Supervisor: Prof. Dr., Mehmet Vefa NALBANT

June 2018, 318 page

The Karamanlides, who lived in Anatolia and around until the beginning of the 20th century, and then immigrated to Greece with the clause about the Turkish-Greek Boundaries of the Treaty of Lausanne, are Christian Turks who speak Turkish and write with an alphabet based on Greek alphabet. This written language of Turkish-speaking Anatolian Christians is called Karamanlidika. The Karamanlides left behind many works written on stone or on paper.

One of the works left behind by the Karamanlides is the 337 page manuscript, entitled “Aleksandros Makedoniali Meşhur Padişahın Nakliyeti”. The subject of this work is a folk story about Alexander the Great from Macedonian which was written in 1843. In Turkish Literature, known as İskender-name, a version of Karamanli literature was introduced.

In this study, the translation of the text was done first. Then, detailed writing features of the text and morphological information were examined and language characteristics of the period used in the text were revealed.

Keywords

Karamanlides, Karamanlidika, Dialect of Turkey Turkish, Iskender-name, Orthography and Morphology.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	i
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xvii
GİRİŞ.....	1
1. KARAMANLILAR, KÖKENLERİ VE TARİHÇESİ.....	1
2. KARAMANLILARIN DİLİ VE EDEBİYATI.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Yazım.....	14
1.1. Seslerin Yazımı.....	24
1.1.1. Ünlüler.....	24
1.1.1.1. /a/ Ses Birimi.....	24
1.1.1.2. /â/ Ses Birimi.....	24
1.1.1.3. /e/ Ses Birimi.....	25
1.1.1.4. /ı/ ve /i/ Ses Birimleri.....	25
1.1.1.5. /o/ ve /ö/ Ses Birimleri.....	25
1.1.1.6. /u/ ve /ü/ Ses Birimleri.....	26
1.1.2. Ünsüzler.....	27
1.1.2.1. /b/ ve /p/ Ses Birimleri.....	27
1.1.2.2. /c/ ve /ç/ Ses Birimleri.....	27
1.1.2.3. /t/ Ses Birimi.....	27
1.1.2.4. /d/ Ses Birimi.....	27
1.1.2.5. /f/ Ses Birimi.....	28
1.1.2.6. /g/ Ses Birimi.....	28

1.1.2.7. /k/ Ses Birimi.....	29
1.1.2.8. /ğ/ Ses Birimi.....	29
1.1.2.9. /h/ ve /h/ Ses Birimleri.....	30
1.1.2.10. /j/ Ses Birimi.....	30
1.1.2.11. /l/ Ses Birimi.....	30
1.1.2.12. /m/ Ses Birimi.....	31
1.1.2.13. /n/ Ses Birimi.....	31
1.1.2.14. /ŋ/ Ses Birimi.....	31
1.1.2.15. /r/ Ses Birimi	31
1.1.2.16. /s/ ve /ş/ Ses Birimleri	32
1.1.2.17. /-SD-/ Ses Birimi	32
1.1.2.18. /v/ Ses Birimi.....	32
1.1.2.19. /y/ Ses Birimi.....	33
1.1.2.20. /z/ ve /z/ Ses Birimleri	34
1.1.2.21. /ks/ Ses Birimi	34
1.1.2.22. /ps/ Ses Birimi	34
1.2. Eklerin Yazımı	36
1.2.1. Yapım Ekleri	36
1.2.1.1. Addan Ad Yapım Ekleri.....	36
1.2.1.1.1. Yabancı Kökenli Addan Ad Yapım Ekleri	43
1.2.1.2. Addan Eylem Yapım Ekleri	46
1.2.1.3. Eylemden Ad Yapım Ekleri	49
1.2.1.4. Eylemden Eylem Yapım Ekleri.....	54
1.2.1.4.1. Ettirgen Çatı Ekleri	56
1.2.1.4.2. Edilgen ve Dönüştürme Çatı Ekleri	57
1.2.1.4.3. İşteş Çatı Eki.....	57
1.2.2. Çekim Ekleri	58
1.2.2.1. Ad Çekim Ekleri.....	58
1.2.2.1.1. Çokluk Ekleri.....	58
1.2.2.1.2. İyelik Ekleri	59
1.2.2.1.3. Aitlik Eki.....	61
1.2.2.1.4. Durum Ekleri	62
1.2.2.1.4.1. Yalın Durum (Nominative).....	62
1.2.2.1.4.2. İlgili Durumu (Genitive)	62

1.2.2.1.4.3. Yükleme Durumu (Accusative)	63
1.2.2.1.4.4. Yönelme Durumu (Dative)	63
1.2.2.1.4.5. Bulunma Durumu (Locative)	63
1.2.2.1.4.6. Çıkma Durumu (Ablative)	64
1.2.2.1.4.7. Eşitlik Durumu (Equative)	64
1.2.2.1.4.8. Araç Durumu (Instrumental).....	64
1.2.2.1.4.9. Yön Durumu (Direktive).....	65
1.2.2.1.4.10. Sınırlama Durumu (Limitative).....	65
1.2.2.1.4.11. Birliktelik Durumu (Comitative).....	66
1.2.2.1.5. Soru.....	66
1.2.2.1.6. Yabancı Kökenli Ad Çekim Ekleri.....	66
1.2.2.2. Eylem Çekim Ekleri	67
1.2.2.2.1. Eylemsiler	67
1.2.2.2.1.1. İsim-Fiil (Infinitive)	67
1.2.2.2.1.2. Sıfat-Fiil (Participle)	68
1.2.2.2.1.3. Zarf-Fiil (Gerund)	72
1.2.2.2.2. Kişi Ekleri.....	76
1.2.2.2.2.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri.....	76
1.2.2.2.2.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri	79
1.2.2.2.3. Zaman Ekleri.....	80
1.2.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zaman	80
1.2.2.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	81
1.2.2.2.3.3. Geniş Zaman	81
1.2.2.2.3.4. Şimdiki Zaman	81
1.2.2.2.3.5. Gelecek Zaman.....	82
1.2.2.2.4. Tasarlama Kipleri	82
1.2.2.2.4.1. İstek Kipi.....	82
1.2.2.2.4.2. Emir Kipi.....	83
1.2.2.2.4.3. Şart Kipi	85
1.2.2.2.4.4. Gerekliklik Kipi	85
1.2.2.2.5. Ana Yardımcı Eylem (Substantive Verb).....	86
1.2.2.2.5.1. Bildirme	86
1.2.2.2.5.1.1. Bildirmenin Geniş Zaman Çekimi.....	86
1.2.2.2.5.1.2. Bildirmenin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi.....	87

1.2.2.2.5.1.3. Bildirmenin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi.....	87
1.2.2.2.5.1.4. Bildirmenin Şart Çekimi	87
1.2.2.2.5.1.5. Bildirmede Soru	88
1.2.2.2.5.2. Birleşik Kipli Eylemler	88
1.2.2.2.5.2.1. Birleşik Kipli Eylemlerin Hikâyesi	88
1.2.2.2.5.2.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	88
1.2.2.2.5.2.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	89
1.2.2.2.5.2.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	89
1.2.2.2.5.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi.....	90
1.2.2.2.5.2.1.5. Gerekliliğin Hikâyesi.....	90
1.2.2.2.5.2.1.6. İsteğin Hikâyesi	90
1.2.2.2.5.2.1.7. Şartın Hikâyesi.....	90
1.2.2.2.5.2.2. Birleşik Kipli Eylemlerin Rivayeti.....	91
1.2.2.2.5.2.3. Birleşik Kipli Eylemlerin Şartı.....	91
1.2.2.2.5.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	91
1.2.2.2.5.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı	91
1.2.2.2.5.2.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı.....	92
1.2.2.2.5.2.3.4. Geniş Zamanın Şartı	92
1.2.2.2.5.2.3.5. Gelecek Zamanın Şartı.....	93
1.2.2.2.5.2.3.6. Gerekliliğin Şartı.....	93

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. ÇEVİRİ YAZILI METİN	94
2.2. ÇEVİRİ YAZILI METNİN BİÇİM BİLGİSEL İNCELEMESİ	227
2.2.1. Yapım Ekleri	227
2.2.1.1. Addan Ad Yapım Ekleri.....	227
2.2.1.1.1. Yabancı Kökenli Addan Ad Yapım Ekleri	237
2.2.1.2. Addan Eylem Yapım Ekleri	239
2.2.1.3. Eylemden Ad Yapım Ekleri	243
2.2.1.4. Eylemden Eylem Yapım Ekleri.....	251
2.2.1.4.1. Ettirgen Çatı Ekleri	253
2.2.1.4.2. Edilgen ve Dönüştürme Çatı Ekleri	255
2.2.1.4.3. İşteş Çatı Eki.....	255
2.2.2. Çekim Ekleri	256

2.2.2.1. Ad Çekim Ekleri.....	256
2.2.2.1.1. Çokluk Ekleri.....	256
2.2.2.1.2. İyelik Ekleri (Possesive Suffix)	258
2.2.2.1.3. Aitlik Eki: {+kI}	261
2.2.2.1.4. Durum Ekleri	261
2.2.2.1.4.1. Yalın Durum (Nominative).....	262
2.2.2.1.4.2. İlgi Durumu (Genitive)	262
2.2.2.1.4.3. Yükleme Durumu (Accusative)	263
2.2.2.1.4.4. Yönelme Durumu (Dative)	264
2.2.2.1.4.5. Bulunma Durumu (Locative)	265
2.2.2.1.4.6. Çıkma Durumu (Ablative)	265
2.2.2.1.4.7. Eşitlik Durumu (Equateive)	266
2.2.2.1.4.8. Araç Durumu (İnstrumental).....	266
2.2.2.1.4.9. Yön Durumu (Direktive).....	267
2.2.2.1.4.10. Sınırlama Durumu (Limitative).....	267
2.2.2.1.4.11. Birliktelik Durumu (Comitative).....	268
2.2.2.1.5. Soru.....	268
2.2.2.1.6. Yabancı Kökenli Ad Çekim Ekleri.....	269
2.2.2.2. Eylem Çekim Ekleri	269
2.2.2.2.2. Eylemsiler	269
2.2.2.2.2.1. İsim-Fiil (İnfinitive)	269
2.2.2.2.2.2. Sıfat-Fiil (Participle)	271
2.2.2.2.2.3. Zarf-Fiil (Gerund)	275
2.2.2.2.3. Kişi Ekleri.....	281
2.2.2.2.3.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri.....	281
2.2.2.2.3.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri	284
2.2.2.2.4. Zaman Ekleri.....	286
2.2.2.2.4.1. Görülen Geçmiş Zaman	287
2.2.2.2.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	287
2.2.2.2.4.3. Geniş Zaman	288
2.2.2.2.4.4. Şimdiki Zaman	289
2.2.2.2.4.5. Gelecek Zaman.....	289
2.2.2.2.5. Tasarlama Kipleri (Mood)	290
2.2.2.2.5.1. İstek Kipi (Optative)	290

2.2.2.2.5.2. Emir Kipi (İmperative).....	291
2.2.2.2.5.3. Şart Kipi (Desiderative)	294
2.2.2.2.5.4. Gereklilik Kipi (Necessitative)	294
2.2.2.2.6. Ana Yardımcı Eylem (Substantive Verb).....	295
2.2.2.2.6.1. Bildirme	295
2.2.2.2.6.1.1. Bildirmenin Geniş Zaman Çekimi.....	296
2.2.2.2.6.1.2. Bildirmenin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi.....	297
2.2.2.2.6.1.3. Bildirmenin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi.....	297
2.2.2.2.6.1.4. Bildirmenin Şart Çekimi	297
2.2.2.2.6.1.5. Bildirmede Soru	297
2.2.2.2.6.2. Birleşik Kipli Eylemler	298
2.2.2.2.6.2.1 Birleşik Kipli Eylemlerin Hikâyesi	298
2.2.2.2.6.2.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	298
2.2.2.2.6.2.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi	298
2.2.2.2.6.2.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	298
2.2.2.2.6.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi.....	299
2.2.2.2.6.2.1.5. Gerekliliğin Hikâyesi.....	299
2.2.2.2.6.2.1.6. İsteğin Hikâyesi	300
2.2.2.2.6.2.1.7. Şartın Hikâyesi.....	300
2.2.2.2.6.2.2. Birleşik Kipli Eylemlerin Rivayeti.....	300
2.2.2.2.6.2.3. Birleşik Kipli Eylemlerin Şartı.....	300
2.2.2.2.6.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	300
2.2.2.2.6.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı	300
2.2.2.2.6.2.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı	301
2.2.2.2.6.2.3.4. Geniş Zamanın Şartı	301
2.2.2.2.6.2.3.5. Gelecek Zamanın Şartı.....	302
2.2.2.2.6.2.3.6. Gerekliliğin Şartı.....	302
SONUÇ	304
KAYNAKÇA.....	308
ÖZ GEÇMİŞ	318

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa No
Çizelge 1. Karamanlıca Kitapların Dönemlere Göre Sayıları	10
Çizelge 2. Ünlüler.....	26
Çizelge 3. Ünsüzler	34
Çizelge 4. Karamanlı Alfabesinin Dönemlere Göre Değişimi	34
Çizelge 5. İyelik Eklerinin Yazımı	60
Çizelge 6. Zamir Kökenli Kişi Eklerinin Yazımı	77
Çizelge 7. İyelik Kökenli Kişi Eklerinin Yazımı	79
Çizelge 8. Emir Eklerinin Yazımı	84
Çizelge 9. İyelik Ekleri	260
Çizelge 10. Zamir Kökenli Kişi Ekleri	283
Çizelge 11. İyelik Kökenli Kişi Ekleri	285
Çizelge 12. Emir Ekleri.....	293

GİRİŞ

1. KARAMANLILAR, KÖKENLERİ VE TARİHÇESİ

Karamanlı, Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisinde yaşayan, göçlerle farklı bölgelere yerleşen, Türkçeden başka bir dil bilmeyen ibadetlerini dahi Türkçe yapan Hristiyan Ortodoks topluluğa halk arasında verilmiş bir adlandırmadır (Soysü, 1992: 176). Karamanlılara, Osmanlı arşiv belgelerinde Zımmîyân-i Karaman veya yalnız Karamâniyân denilmekle beraber bu topluluğun kendilerini Anadolu Hristiyanları, Anadolu Ortodoks Hristiyanları, Yunanî lisanını bilmeyen Anadolu'daki Hristiyanlar, Anadolulular vb. adlarla ifade ettikleri bilinmektedir (Berkol, 1986: 137). Güngör (2002), “Anadolu'nun hemen her tarafında yaşayan Rumlara ‘Rum’ denilirken, Karaman bölgesinde yaşayanlara diğer Rumlardan ayrı olarak ‘Karamanlı’ adının verilmesi, onların diğer Rumlardan ayrı bir özelliğe sahip olmalarından kaynaklanmalıdır” diyerek Anadolu’da Karamanlılar ile Rumlar arasındaki ayrıma dikkati çekmiştir. Karamanlı adı ilk kez Alman seyyah Hans Dernschwam’ın 1553-1555 yılları arasında, İstanbul ve Anadolu’ya yapmış olduğu gezileri anlattığı seyahatnâmesinde “Caramani”, “Caramanier” ve “Caramanos” olarak geçmektedir (Eckmann, 1950: 165; Yüce 2010: 157). Ayrıca, Evliya Çelebi Antalya’dan bahsederken “...dördü Urum keferesi mahallesidir. Ama keferesi asla Urumca bilmezler. Batıl Türk lisanı üzre kelimat ederler” (İbar, 2010: 108), diyerek Türkçeden başka dil bilmeyen Hristiyanların olduğunu bildirmektedir. Bunların Karamanlılardan başka bir topluluk olamayacağı şüphe götürmez bir gerçektir. Soysü’nün (1992), belirttiğine göre bu topluluk, 1924 nüfus mübadelesine kadar Anadolu içerisinde Nevşehir, Aksaray, Kayseri, Peristrema (İhlara/Güzelyurt), Ürgüp, Göreme, Derinkuyu, Niğde, Konya, Akşehir, Ereğli, Ermenek, Mersin, Antalya, Fethiye vb. köy ve kasabalarında yaşamışlardır. Eckmann (1965), bu coğrafyayı kabaca, Anadolu'nun takriben Trabzon/Fırat/Toros/Silifke hattından batıya düşen kısmı olarak ifade etmektedir. Bunun dışında bu topluluğa Balkanlar, Kırım, Azak, Suriye, Beserabya olarak adlandırılan, bugün Ukrayna ve Moldavya sınırları içerisinde kalan bölgede, Teselya, Makedonya, Odessa, Trablusgarp’ta rastlanmaktadır (Anzerlioğlu, 2003: 139; Dryga 2007: 504). Ayrıca İbar (2010), 19. yüzyılda Karamanlıca kitapların birçoğunun sonunda o kitabın parasını ödeyerek talep eden müşterilerin listesinin verildiğini bildirerek bu listelerin o devirde Karamanlıların nerelerde yaşadıklarına iyi birer kaynak oluşturduklarını ifade etmiştir. Bu listelere göre ise adı geçen yerler şunlardır: İstanbul, Ankara, Kayseri, Niğde, Nevşehir, Ürgüp, Amasya, Kırşehir,

Konya, Karaman, Talas, Akşehir, Samsun, Adana, İzmir, Havza, Tosya, Çankırı, Kastamonu, Manisa, Bolu, Bursa, Kütahya, Ankara, Ereğli, Gölcük, Eskişehir, Afyonkarahisar, Aydın, Mersin, Balıkesir, Zonguldak, Bartın, Antalya, Denizli, Bilecik, Uşak, Burdur, Isparta... (İbar, 2010: 114).

Hristiyan Türklere ne zamandan beri “Karamanlı” adının verildiği kesin olarak bilinmemekle birlikte 13. yüzyılın ilk yarısındaki bir Selçuklu eserinde bu tabir geçmektedir (Arısoy, 2002; 31). Bugün “Karamanlı” adının nereden kaynaklandığı kesinleşmiş değildir ancak bir boy veya yer adından gelme olasılığı yüksektir. Boy adı olarak Karaman, Yazıcızade Ali’ye göre Afşarların bir kolu; Abdülkadir İnan’a göreyse Salur boyunun bir koludur (Anzerlioğlu, 2003: 141). Eckmann (1965), bu konuda, Hristiyanlığı kabul etmiş Türklerin soyundan gelen Karamanlılar, 16. yüzyılda Karaman beyliğinin himayesine girdiği için Karamanlı adını almış, daha sonra da Anadolu’da yaşayan bütün Hristiyan Türkler ve Karamanoğulları Beyliği’nin dışında yaşayanlar için de Karamanlı adının kullanıldığını belirtmiştir. Anzerlioğlu (2003), Karamanlı adının bir yer adından gelebileceğini, Büyük İskender zamanında Kirmanşahların memleketine Karamanya adının verilmesini örnek göstererek bu adın Eckmann’ın belirttiğinin aksine sadece Karamanoğulları Beyliği’nden kaynaklanmamış olabileceğini dile getirmiştir.

Karamanlıların kökeni hakkında Türkiye ve Yunanistan’da farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bazı çevrelerce Türkçe konuşmak zorunda bırakıldıkları için Türkleşmiş Rumlar, karşı bir görüşle de Türkçe konuşmayı unutmamış fakat Hristiyanlığı benimsemiş Türkler oldukları ileri sürülmüştür. Bu iki görüş de genellikle ideolojiyi çıkış noktası olarak birtakım araştırmacılar tarafından savunulmuştur. Balta’nın (2014), “Türkçe konuşan Ortodoks toplulukların etnik kimliğini konu edinen araştırmalar, seyyahların yazdıklarına, misyonerlerin ya da elçiliklerin raporlarına, Yunan/Rum ya da Megali İdea yanlısı politikacıların görüşlerine dayanmışlardır” sözleri, bu konunun tartışmasız olduğunu kanıtlar niteliktedir. Karamanlıların Türkleşmiş Rumlar olduğunu savunan araştırmacılar, Sophokles Hüdaverdioğlu/Theodotos, Spiros Vryonnis, Charles Texier, Avram Galanti, Sévérien Salaville, Eugene Dalleggio, Evangelia Balta; Karamanlıların, Bizans döneminde çiftçi olarak sınırlara yerleştirilen Türklerden veya aynı dönemde paralı asker olan Türklerden olduklarını savunan araştırmacılar ise Janos Eckmann, Gotthard Jaschke, Robert Anhegger, Cami Baykurt, Harun Güngör, Mehmet Eröz, Mustafa Ekincikli, Yonca Anzerlioğlu, Ferruh Ağca sayılabilir.

Karamanlıların Anadolu'ya ilk gelen Türk boylarının soyundan olduklarını ileri süren teze göre Karamanlılar, o dönemlerde çok güçlü olan Bizans ve Anadolu kiliselerinin etkisi ile Hristiyan olmuşlar fakat ana dilleri Türkçeyi unutmamışlardır. Temelde bu düşünceden hareket edilmekle birlikte bazı araştırmacılar olaya farklı boyutlardan bakarak bu kökeni şöyle dallandırmışlardır: Bu görüşlerden biri Karamanlıların atalarının, Selçukluların Anadolu'yu ele geçirmesinden önce, Karadeniz'in kuzeyinden göç ederek Bizans İmparatorluğu'nun doğu sınırlarına yerleştirilen ve Hristiyanlaştırılan Kıpçak, Kuman, Peçenek ve Uz Türklerinin kalıntısı olduğudur (Ağca, 2006: 8). Uygurların, Göktürk İmparatorluğu'nu dağıtması sonucu Orta Asya'dan çıkan Türkler, iki ana kola ayrılarak batıya doğru hareket etmişlerdir. Hazar Denizi'nin kuzeyinden geçerek Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırları işgal eden Peçenek, Uz ve Kıpçaklar, Bizans İmparatorluğu ile doğrudan etkileşime girmiş ve Bizans ülkesine akıncı, paralı asker ve mülteci olarak katılmışlardır (Güngör, 2002: 471). Bu kütlenin Hristiyan misyonerlerin faaliyetleri sonucunda daha o devirde hiç değilse bir bölümü Hristiyanlık dinini benimsemiş olmalıdır. Ayrıca Bizans İmparatorluğu, hem Türk boylarını birbirine kırdırmak, hem boy liderlerine Hristiyanlığı farklı yollarla kabul ettirmek hem de iskan politikası gibi yöntemlerle bu işi hızlandırmıştır. Adı geçen Türk boylarına mensup bazıları ise iyi at binme, çeviklik, iyi savaşabilme vb. özelliklerinden dolayı Bizans ordusuna Türkopol yani Türk paralı askeri olarak alınmıştır. Bizans devrinde Hristiyanlaşmış olanlar yüksek olasılıkla asimile olup farklı yerlere dağılmışlardır. Türkopol olarak alınan askerler ise Bizans ülkesinin doğusunda İslam ordularına karşı sınır bölgeleri olan Toros eteklerine, Karaman ve Kayseri yörelerine yerleştirilmişlerdir. Güngör (2002), bu sınır bölgelerine yerleştirilenlerin daha sonra oralarda kalarak Selçuklu ve Osmanlı içerisinde dinî hoşgöründen dolayı inançlarını muhafaza ettiklerini belirtmektedir. Aynı tez içinde Selçuklularla gelen ve Şamanizmi koruyan boyların, Anadolu'daki yerli unsurlarla ilişkisi sonucunda yavaş yavaş Hristiyanlığı kabul etmesiyle Karamanlıların oluştuğu görüşü de yer almaktadır (Soysü, 1992: 178). Bu anlayıştaki bir başka görüş de Karamanlıların kökenini yalnız batıdan gelen Türklere değil doğudan gelen Türkmen boylarına da dayandırmaktadır. Bu görüşe göre Karamanlılar, Anadolu'ya ilk gelen Türk boylarının Hristiyanlarla sıkı ilişkileri ve zamanın Ermenistan devleti sınırları içerisinde bulunan topraklara yerleşmeleri sonucunda Hristiyanlığı kabul etmişler ve uzun süren bu ilişkiler esnasında Ermenilerle daha sonra ise Rumlarla Türkler arasında kültür alışverişleri meydana getirmişlerdir, Bu kültür alışverişleri

Ermenilerle Rumların dil ve ad bakımından Türkleşmesine, bazen İslamlaşmasına neden olurken, Türklerin de Rumlaşmasına ve Hristiyanlaşmasına neden olmuştur (Soysü, 1992: 179). Zeki Velidi Togan bu hususta bu Türklerin Rumlaşıp Ermenileşmediğini savunurken, Mehmet Eröz ise hem Rumlaştıklarını hem de Ermenileştiklerini savunmaktadır (Köremezli, 2009: 4-5). Cami Baykurt ise Yunanca konuşan Hristiyanların, asırlarca Türkçe öğrenmemelerine karşılık Karamanlıların Türkçeyi kilise ve dışında kullanmalarına, İncil'in Türkçeye çevrilip Türk papaz sınıfının oluşturulmasına ve Yunan harflerinin Türkçe metinler için kısmen değiştirilmesine dayanarak Karamanlıların Türk olduklarını ifade etmiştir (Arısoy, 2002; 32).

Yunan tezinde ise “Kapodokkes Ellines” adı verilen bu halkın, Rum Ortodoks kökenli olduğu ancak bölgedeki ağır Osmanlı baskısı, Türk dilinin zorunlu kullandırılması ve Rumca eğitimin yıllarca verilememiş olması gibi nedenler ile ana dillerini unuttuğu ve yalnızca dinlerini koruduğu ileri sürülmektedir (Soysü, 1992: 179). Charles Texier, Sévérien Salaville ve Eugene Dalleggio bu konuda Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nin Anadolu'yu zapt etmelerinden sonra buralardaki Rum okullarını kapatıp Rumcayı unutturduklarını iddia etmişlerdir. (Köremezli, 2009: 8). Aynı yönde bir tanıklıkla Soysü (1992), burada Tunuslu Hacı Ahmet adlı 16. yüzyıl coğrafyacısından alıntılanan “Türk halkından dil ve kaide öğrendiler” ifadesini konuya uygun bir tanıklık olarak sunmaktadır. Karamanlı Türklerinden olan ve Yunanistan'a göç ederek Theodotos adını alan S. A. Hüdaverdioğlu, Karamanlıların aslen Grek olduğunu iddia etmiştir. Bu duruma itiraz eden Sykutris ise III. Bizans Tetkikleri Kongresi'nde Rumca'nın basit bir konuşma dili olmadığı için kolay unutulamayacağını ve Karamanlıların dillerini kaybettirecek baskı ortamı oluşmuş ise bu baskı ortamından niçin Ermeni ve diğer Rumların etkilenmediğini dile getirerek Theodotos'un bu görüşüne itiraz etmiştir (Arısoy, 2002: 31). Bu konuda son yıllarda önemli çalışmalar sunan Evangelia Balta'da Karamanlca kitapların ön sözlerinden hareketle Karamanlıların Rum olduklarını ispat etmeye çalışmaktadır. Balta, Karamanlca konuşanların, Kapadokya'nın Bizans'ın doğu bölgesindeki son sınırı olması ve bölgeye Türk kavimlerin egemenliğinin yerleşmiş olması nedeniyle Yunanlı bölge sakinlerinin dillerini ilk unutan topluluk olduğunu savunmaktadır (Balta, 1998: 4). Aristotelis Kourtidis ise Rumların Türkçeyi öğrenmelerini, Anadolu'nun fetih tarihine kadar götürmekte ve bunun nedenini Türkçenin kolay telaffuz edilir bir dil olduğu ile açıklamaktadır (Demirci, 2014: 156).

Yukarıda iki farklı görüş ve araştırmacıların bu görüşleri ispat için sundukları dayanaklar verilmiştir. Türklerin Anadolu'ya ilk Malazgirt ile gelmedikleri ve uygun koşullar varsa kolay din değiştirdikleri bugün bilinen bir gerçektir. Ayrıca Anadolu ve Oğuz boyları bir kenara bırakıldığında Avar, Bulgar, Peçenek, Kıpçak boylarının daha önceleri Avrupaya kadar ilerledikleri çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Dolayısı ile Türklerin Hristiyanlıkla olan ilişkileri çok eskiye dayanmaktadır. Türklerin çeşitli devletler tarafından paralı asker olarak kullanıldıkları tartışmasıdır. Roma ve Bizans devrinde paralı asker olarak kullanılan bu Türklerin hepsi, Abbasi devletinde de olduğu üzere yok olmamışlardır. Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nin sağladığı inanç hoşgörüsü ister Rum ve Ermeni olsun ister Hristiyanlaşmış Türk olsun hiçbirinde inancını değiştirme dürtüsü uyandırmamıştır. Bu da her inançtan kesimin bir cemaat oluşturmaya neden olmuştur. Cemaat konusunda Bruce Clark'ın şu sözleri dikkat çekicidir: "Osmanlı Hristiyan köylüsü, hayatının bazı alanlarında Rum Ortodoks Patrikhanesinin yetkisine göre hareket etmek zorundaydı. Sadece dinsel yaşamı değil, doğum, evlenme, ölüm törenleri Rum Ortodoks Patriğinin yetki alanı içindeydi. Ama o aynı zamanda padişahın tebaasıydı ve Padişahın Anadolu tebaasının büyük bölümüyle aynı dili konuşuyordu. Yani bir başka deyişle Türk'tü. Onun gerçekte Türk mü yoksa Yunanlı mı olduğunu sormak neredeyse cevabı olmayan bir soruyu sormak demektir. Çünkü bu sözcükler bugünkü anlamlarıyla 19. yüzyılda mevcut değildi." (İbar, 2010: 106-107). Buradan hareketle bazı Rumların Türkleşip Müslümanlaştığı gibi bazı Türklerin de Rum/Ermenileşip Hristiyanlaştığı hususu gözlerden kaçmamalıdır. Bu noktadan bakıldığında araştırmacıların kendi açılarından haklı gerekçeler bulmalarının nedeni anlaşılabilir. Bunlar bir yana Karamanlı Türkçesi ile yazılmış eserlerde Türkçeden başka bir dilin kullanılmadığı görülür. Bu noktada, dil ediniminin bir alfabe ile yazı yazma ediniminden daha uzun bir süre alacağı atlanmamalıdır. Dolayısı ile Karamanlıların Grek harfleri ile yazıyor olmaları, onların Rum olduklarını hiçbir biçimde doğrulamaz. Fakat bazı Rumların, Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde Rumcayı unutup Türkçeyi öğrenmeleri olanak dâhilindedir. Burada Karamanlı Türkçesinin eski Türk lehçeleri ile olan bağlantıları sanırım konuyu aydınlatacak en önemli husustur. Bugün İç Anadolu'yu kapsayan söz konusu coğrafyada, Türkçeyi öğrenen bir Rum'un Oğuz ağzına dayalı bir dil konuşması gerekecektir. Fakat Karamanlı Türkçesinde, Oğuz ağzının yanında baskın Kıpçak özellikleri karşımıza çıkmaktadır. Dolayısı ile Karamanlıların Bizans'ın uç bölgesi olan coğrafyada Türkçeyi öğrenen Rumlar olduğu tezini kabul edersek bu nokta askıda

kalmaktadır. Tüm bunları dikkate aldığımızda, sorunun Karamanlı adında düğümlendiği, bu adın sanılanın aksine tek bir boy veya dili ifade edemeyeceği söylenmelidir. Bizce Karamanlı adı, Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nin demografisi ile de uyuşan, azınlık olarak Türkleşmiş Rumları barındıran fakat asıl kütlesini Oğuz ve Kıpçak boylarına mensup Türklerin oluşturduğu bir ağza dayalı yazı dilinin ifadesidir.

1924 yılına kadar Anadolu'da yaşayan ve pekçok edebiyat eseri bırakmış olan Karamanlıların hepsi 30 Ocak 1923 tarihli mübadele sözleşmesi gereği Yunanistan'a göç etmişlerdir. Mübadelenin ardından Karamanlılar, Yunanistan'ın Halkida, İstia, Prokopi, Atina, Pirea, Kavala, Giannitsa, Selanik, Almiros, Farsala, Larissa, Karditsa, Trikala, Pella, Komotini, Aleksandroupoli, İoannina, Drama gibi şehirlerine ve bunlara bağlı yerleşim yerlerine yerleştirilmişlerdir (Öger, 2016: 385). Özdemir (2015), Yunanistan'a gittiklerinde nüfuslarının yaklaşık bir milyon olduğunu, Yunanistan'da Yunanca eğitim görmeye başlayarak giderek Türkçeyi unuttuklarını ve günümüzde genç kuşak Karamanlıların Türkçe bilmezken, yaşlı ve orta kuşağın hâlâ biraz Türkçe konuşabildiğini ifade etmektedir.

2. KARAMANLILARIN DİLİ VE EDEBİYATI

Karamanlıların kökeni ve tarihi konusunda kesin olmayan pekçok nokta varken Karamanlılar konusunda hiç tartışmasız, en kesin olan mevzu bu topluluğun dillerinin Türkçe olduğudur. Karamanlıların konuştukları dil, “Karamanlı Türkçesi”, “Karamanlidika” veya “Karamanlıca” olarak adlandırılmaktadır. Bu topluluk kendi dillerini ise Türkçe, Açık Türkçe, Sade Türkçe diye tanımlamaktadır (Yüce, 2010: 157). Korat (2003), Anadolu Karamanlı ağzının İç Anadolu ağzına yakın olduğunu, konuşma dilinin fonetik özellikleri erken dönemde Orta Anadolu ağzıyla, geç dönemde ise Osmanlı Türkçesi ile benzeşmekte olduğunu dile getirir. Ayrıca Jakop, bu dilin Osmanlı klasik diline çok yakın bir dil olduğunu, Eckmann, Jacop'un incelemesinin kısmen doğru olduğunu (Eckmann, 1965: 168), Özkan (2013), İç Anadolu Türkçesi ağzı olduğunu, Ağca ise bu dilin özellikle Orta ve Güney Anadolu ağızlarıyla benzerlik gösterdiğini fakat Kıbrıs ve Balkan ağızları ile de örtüştüğünü dile getirmiştir. (Ağca, 2010: 76-86). Zamanla Karamanlılar, Osmanlı Devleti'nin farklı bölgelerine göç edince konuştukları ağız da yerleştikleri bölgeye göre değişikliğe uğramıştır. Berkol (1986), Karamanlıca eserlerde sözcüklerin ve söz diziminin büyük ölçüde Türkçenin özelliklerini koruduğunu belirtmektedir.

Karamanlca olarak yazılan ve kesintisiz olarak 20. yüzyıl başlarına kadar süren edebiyata Karamanl edebiyatı adı verilmektedir. 1454 yılında yazılıp 1584 yılında Basel’de basılan *Gennadios İtikatnamesi* bir yana bırakıldığında, 1718 yılında yayınlanmaya başlayan Yunan harfleriyle yazılmış Türkçe eserler, başka bir deyişle Karamanlca eserler zengin bir edebiyat oluşturmaktadır. Berkol (1986), bu eserlerin yazma ve basma olarak iki grupta toplanabileceğini ve basma olanların çoğunlukta olduğunu belirtmiştir. Yine bu eserlerin birçoğu çeviri olmakla birlikte birazı ise teliflidir. Evangelia Balta, o günkü sayılarına göre Karamanlca eser sayısını 752 olarak tespit etmiştir (Balta, 1998: 3-19). Bu eserlerin çoğu Atınada’ki Milli Kütüphane’de (National Bibliothec) ve Yunan Bilim Akademisi Kütüphanesi’nde (Bibliothek der Griechischen Akademie der Wissenschaften) bulunmaktadır (Ağca, 2006: 10). Karamanlca eserlerin çoğu Hristiyanlıkla ilgili dinî ve ahlakî öğretileri anlatan ve Yunancadan tercüme eserlerdir. Eckmann (1965), Karamanl edebiyatının çoğunlukla tercüme olup kendi başına bir edebiyat olmadığını, işlenen konuların ise dinî olup bu metinlerde dünyevî sanata yer verilmediğini belirtmektedir. Karamanl edebiyatının ilk zamanlarında misyonerlerin bu konuda oldukça fazla çalışma yaptığını, Hristiyanlık dinine ait ilahiler, ibadet kitapları, ilmihâller, mukaddes kitap tercümeleri gibi eserleri yayımlayarak Hristiyanlık dinini Orta Anadolu’daki Türklere aşlamak için Karamanlca eserler verdiğini söylemek mümkündür (Köremezli, 2009: 13).

Karamanlca eserler günümüzde pekçok araştırmacı tarafından çeşitli içeriklere göre listelenmektedir. Bu listeler geçmişten günümüze Karamanlca mevcut külliyyatı kapsamlı olarak gözler önüne sermektedir. Bu listelerden ilki, Sophokles Hüdaverdioğlu/Theodotos tarafından 1930 yılında Atina’da yayımlanmıştır (Yüce, 2010: 159). Yayımlanan bu ilk listede, 54 eserin kataloglandığı görülmektedir. Daha sonra Sévérien Salaville ve Eugène Dalleggio, *Karamanlidika* adında 3 seri katalog yayımlamıştır. Bu listelerde, çoğu dinî içerikli olmakla birlikte 333 eser yer almaktadır. Yüce (2010), bu katalogların ilk cildinin Atina’da 1958 yılında, ikinci cildinin Atina’da 1966 yılında, üçüncü cildinin ise yine Atina’da 1974 yılında yayımlandığını bildirmektedir. Ayrıca Sévérien Salaville ve Eugène Dalleggio 1243 yılında kurulan Karamanoğulları Beyliği’ne dayanarak bu beyliğin sınırları içerisinde yaşayan ve çoğunluğu Hristiyan olan Türklerin “Karamanl”olarak adlandırıldıklarını belirtmişlerdir (Arisoy, 2002: 31). Ardından Otto Blau, Yunan harfli Karamanl Türkçesi vecizeler, kutsal günler, oruç kuralları, büyü duaları, Hristiyan azizlerinin ve Hristiyanlık uğrunda ölenlerin hayatını nakleden kitaplar, öğretici hikâyeler içeren

pekçok metin yayımlamıştır (Yüce, 2010: 159). Son yıllarda Evangelia Balta *Karamanlidika* adında 2 seri ve *Karamanlidika, Additions* adında bir cilt olarak toplamda 3 seri ile Karamanlıca eserleri listelemiştir. Balta'nın bu listelerinde 750'ye yakın Karamanlıca eserin künyesi verilmektedir. Buna ek olarak Gazanfer İbar, *Anadolu Hemşehrilerimiz Karamanlılar ve Yunan Harfli Türkçe* adlı çalışmasında pekçok Karamanlıca eseri göstermektedir.

Bugün Karamanlı edebiyatı hakkında yapılan her çalışmada, Karamanlıca eserlerden bahsedilirken ilk dile getirilen metin, 1584 tarihinde Rum patriği Gennadius Scholarios'un Fatih Sultan Mehmet'e sunduğu *İtikatname*'dir. Dinçer (2009), bu *İtikatname* metninin Türkçenin üç ayrı alfabesi ile yazılmış nüshalarının bulunduğunu dile getirmiştir. Ayrıca *İtikatname* metni yazım ve dil hususiyetleri bakımından incelendiğinde yazıldığı devrin klasik Osmanlı yazı dili ile yazıya geçirildiği görülebilir. Dolayısı ile bu metin Karamanlıca bir eser olmayıp sadece Grek harfleri ile yazıya geçirilmiş Osmanlı Türkçesi metni olarak ele alınmalıdır. Karamanlı ağzına dayalı eserler, 18. yüzyılda yazılmaya başlanmış, 19. yüzyılda artarak devam etmiş, 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında ise, en yoğun dönemini yaşamış, nüfus mübadelesi ile de sona ermiştir. Başlangıçtaki eserler daha çok dinî metinler olmakla birlikte, 19. yüzyılın ortalarından itibaren din dışı konuların işlendiği eserler görülmektedir. 19. yüzyılın ilk yarısında dinî içerikli metinlerin özetle, tefsirler, Ortodoks Hristiyanlara din bilgileri veren akait, ilmihal, ibadet, vaaz kitapları, ölüm, kıyamet günü, cennet, cehennem konuları üzerine düşünceler içeren kitaplar, incil çevirileri vb. türden oldukları söylenebilir. J. Eckmann (1965), Karamanlı edebiyatını 1718 yılında yazılan, bazı bölümleri Rumca olan 170 sayfalık *Gulzar-ı İmani Mesihi* adlı kitab ile başlatmaktadır. Bunun yanında Karamanlıca yazılan 18. yüzyıldaki din dışı ilk metin 71 atasözünden meydana gelen *Zahiti Fakir Methodios Rahip Halkın Ağzında Solilenilen İspk Turkigiul İmpare Kelamları ...Zapt Eyleti* adlı eserdir. Bu eser, Karamanlı-Türk halk kültürü ve folkloru bakımından büyük önem arz etmektedir. 18. yüzyılın ilk yarısında 2 metin, ikinci yarısında ise 14 metin yayımlandığı görülmektedir. Karamanlı edebiyatında 19. yüzyılda yazılan ilk din dışı eser ise incelememize konu olan, *Aleksandros Makedonialı Büyük İskender* Risalesi'dir (Balta, 1998: 16). 19. yüzyılda alışlagelen dinî içerikli düzyazı metinlerin yanı sıra,

---

¹ Dinçer Fehmi. (2016). "1584 Yılında Karamanlıca Alfabe ile Yazılmış Bir *İtikatname*". *1 Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, Cilt 3, s. 173-194.

devrenin ilk yarısında nazım tarzında yine dinî içerikli çeviriler de görünmeye başlamıştır (Yüce, 2010: 160). Dinî nitelik taşımayan kitaplar içerisinde kültür kitapları, hukuk kitapları, lügatler, Köroğlu hikâyeleri, Nasreddin Hoca hikâyeleri, Tuhaf ve Gülücek menkıbeleri, atasözleri, Şah İsmail ve Âsık Garip hikâyeleri gibi metinler yer almaktadır.

Karamanlıca hikaye, roman, masal türlerinde eserlerden başka, ders kitapları, tüzükler, çek, senet, fatura, reklamlar, kullanma kılavuzları, para ve pullar, müzik kitapları, piyango biletleri gibi Karamanlıca yazılmış metinler bu dil ile meydana getirilen edebî türlerin çeşitliliğini göstermektedir (İbar, 2010: 6-82). Bu eserlerden başka, Karamanlı edebiyatını oluşturan eserler içinde gazetelere ve dergilere de rastlanmaktadır. Bu gazete ve dergilerden en ünlüleri Evangelinos Misailidis'in çıkardığı *Gazeta-yı Anatoli* daha sonraları *Yeni Anadolu* ve *Asia* gazeteleridir. *Gazeta-yı Anatoli* Grek harfli ilk Türkçe gazetedir ve 1914 yılına kadar yayımda kalmıştır (Soysü, 1992: 184). Bundan başka *Anatoli* ve *Afıtap*, *Aktis*, *Areti*, *Kukirikos*, *Mekteb-ül Fünun-i Meşriki*, *Mikra Asia*, *Pelsaret-il Maşrik*, *Fitne*, *Zembur*, *Şark*, *Terakki* gazeteleri de önemli gazeteler arasındadır (Balta, 2010: 123-129; Yüce 2010: 161). Bunların dışında, çocuklar için de birtakım Karamanlıca süreli yayınlar çıkartılmıştır. Bunlardan en önemlisi Kitab'ı Mukaddes Şirketi tarafından çıkartılan *Angeliaforoz* dergisidir. İbar (2010), bu derginin, Osmanlı Devleti sınırlarında yaşayan en az dört Hristiyan cemaatin herbirinin kendi dillerinde yayımlandığını belirtmektedir. Ayrıca *Çocuklara Arkadaş*, *Cesika'nın İlk Duası*, *Çocukların Talimi İçün Can Üzerini Mükaleme*, *İki Kuzucuk*, *Küçük Eleni* ve *Küçük Yosif* gibi dergiler de çocuklar için çıkartılan süreli yayınlar arasında sayılabilir (İbar, 2010: 18). Mübadele ile Yunanistan'a gönderilen Karamanlılar tarafından çıkarılan aynı zamanda Karamanlı edebiyatının son ürünleri arasında sayılan eserlerden biri dergidir. *Prosphygikaa Phona*, *Mohacir Sedasi* (Mültecinin Sesi) dergisi Yunanca ve Karamanlıca olarak 1924-1926 yılları arasında yayımlanmıştır.

Karamanlıca yazılmış basılı eserlerin dışında, Karamanlı nüfusunun yoğun olarak yaşadığı yerlerde, Karamanlılar tarafından Grek alfabesiyle mezar taşlarına, hamam, çeşmelere, evlerin ve kiliselerin duvarlarına yazılmış kitabeler yer almaktadır. Demir (2010), bu eserlerde büyük boyutta Türk dili, tarihi ve kültürü ile ilgili bilgilerin saklı olduğunu söyleyerek kitabelerin önemine vurgu yapmıştır. Bu eserleri toplu olarak yayımlayan çalışmalar olmamakla birlikte, Semavi Eyice (Eyice, 1975-1980), Gürsel Korat (Korat, 2003: 56-70), Osman Fikri Sertkaya (Sertkaya 2004: 1-21),

Necati Demir (Demir, 2010: 3-23), Doğan Demirci (Demirci, 2014: 155-176), Cemal Ekin (Ekin, 2017: 221-241) gibi araştırmacıların bu konuda bazı makaleleri yer almaktadır. Kısa olan bu kitabeler, genellikle Grek alfabesiyle, bazen de Grek ve Arap alfabeleriyle birlikte yazılmıştır. Bazı kitabelerin Grek alfabesinin yanı sıra Arap alfabesiyle de yazılmış olması, hem Karamanlıların Arap alfabesini bildiklerini hem de kitabelerin Anadolu'daki Müslüman Türklere de hitap ettiğini göstermektedir. Karamanlca kitabelerin en dikkat çekici özelliklerinden biri, alfabedeki harflerin kitabeden kitabeye farklılık göstermesidir. Diğer bir ifadeyle kitabeler arasında harflerin gösterimi konusunda birlik yoktur. Yine kitabelerin, Osmanlı Türkçesi tesirinde kalmış olan Karamanlca metinlerden farklı olarak, Karamanlı ağzını en iyi yansıtan metinler olduğu söylenebilir (Ağca, 2006: 12). Lozan Antlaşmasının imzalanması, Karamanlı edebiyatının sonunu hazırlamıştır. Karamanlca en son örnekler Selanik ve Drama'da basılmıştır (Balta 2014: 105). Karamanlı edebiyatı, 1935 yılında Baf'ta (Kıbrıs) yayımlanan *Dua Kitabı* ile sona ermiştir (Eckmann, 1991: 36; Balta, 1998: 5). Karamanlca kitaplar sadece Karamanlılar tarafından değil, kendileri gibi Hristiyan olan Gagauzlar tarafından da okunmuştur.

Yukarıda, Karamanlı ağzına dayalı edebiyat, genel çizgileri ile ele alınmış ve bu edebiyat hakkında araştırmacıların görüşlerine yer verilmiştir. Bu zamana kadar yapılan çalışmalarda, Karamanlca edebiyatın niçin/nasıl meydana geldiğine veya getirildiğine, bu edebiyatın hangi gerekçeler sonucu ortaya çıktığına veya çıkartıldığına değinilmediği görülmüştür. Ayrıca bu halkın niçin dönemin yazı dili olan Osmanlıca'yı kullanmadığı veya niçin Grek alfabesi kullandıkları sorularının da araştırmacılar tarafından yöneltildiği görülmüştür. Pekçok araştırmacı, Karamanlca edebiyatın ilk ürünlerinin dinî içerikli olduğunu ve bu metinlerde Hristiyanlık öğretilerinin halka yayılmasının amaçlandığını dile getirmiştir. Yine bazı çalışmalarda bu ürünleri ortaya koyanlardan bahsedilmiş fakat bu bahsetme, yazarın adı ve ortaya koyduğu kitapların niceliği ile sınırlı kalmıştır. Karamanlı edebiyatı metinlerinin dönemlere göre sayılarının yer aldığı aşağıdaki çizelgede üç önemli dönüm noktası göze çarpmaktadır. Evangelia Balta'dan (1998), alıntılanan çizelge şöyledir:

Çizelge 1.

Yıllar	Toplam Kitap Sayısı	Dinî	Din Dışı
1711-1720	1	1	-
1721-1730	-	-	-
1731-1740	-	-	-
1741-1750	2	2	-
1751-1760	6	6	-
1761-1770	4	4	-
1771-1780	3	3	-
1781-1790	7	7	-
1791-1800	9	8	1
1801-1810	20	18	2
1811-1820	18	13	5
1821-1830	9	8	1
1831-1840	43	35	8
1841-1850	21	9	12
1851-1860	42	16	26
1861-1870	44	26	18
1871-1880	61	30	31
1881-1890	83	36	47
1891-1900	91	60	31
1901-1910	62	28	34
1911-1920	57	13	44
1921-1935	19	9	10
Tarihsiz	15	5	10
Toplam	628	340	288

Bu çizelgeden hareketle ilk dönüm noktasının 1789 Fransız İhtilali, ikinci dönüm noktasının Yunan isyanı yılları, üçüncü dönüm noktasının ise mübadele yılları olduğu görülmektedir. Fransız İhtilaline kadar din dışı Karamanlıca metin görülmezken, ilk din dışı metinlerin bu tarihten itibaren görülmeye başladığı söylenebilir. Bu tarihten önceki 23 metin dinî içeriklidir ve çoğu tekrar tekrar basılmış aynı metinlerdir. Balta (1998), bu metinlerin din dersi veren veya dinî törenleri anlatan yada Yunanca yayımlanan metinlerden parçalar barındıran eserler olduğunu dile getirmektedir. Dolayısı ile Fransız ihtilalinden önce kilisenin elinde olan ve sadece misyonerlik adına yapılan yayınlar bu tarihten sonra Megali İdea fikrine doğru evrilmiş olmalıdır. Fransız İhtilali'nin ardından yayımlanan din dışı metinler içerisinde bir sözlük ve çocuklar için yazılan bir kitabın olması bu durumu doğrular niteliktedir. İkinci önemli dönüm noktası ise Fransız İhtilalinin getirdiği ulus-devlet anlayışının ürünü olan Yunan isyanı yıllarına takabül etmektedir. 1821- 1830 yılları arasında ortaya konan eserlerin sayısı bir hayli azalmıştır. Buradan hareketle isyan yıllarında

Megali İdea anlayışından kaynaklanan Karamanlı halkı üzerinde yürütülen faaliyetlerin kesintiye uğradığı söylenebilir. 1930'dan hemen sonra bu sayının toplamda 43'e çıkması ve mübadeleye kadar artarak devam etmesi bunu doğrular niteliktedir. Bu dönem içerisinde, modern Yunanlılık düşüncesini Karamanlılar içerisinde yaymayı amaçlayan dernek ve kurumların yaygınlaşmaya başladığı da görülmektedir. *Nevşehir Mekteplerinin Dersaadet Eforeiasının Yüzüncü Sene-i Devriyesi 1820-1920* adlı Karamanlca eserden bu faaliyetlerin 1820'li yıllarda Papa Yeorgios tarafından başlatıldığı ve yüz yıl devam ettiği anlaşılmaktadır (İbar, 2010: 123). Eserde bu cemiyetlerin Hristiyanlık faaliyeti değil Yunan propagandası yaptığı açıktır. Bu etkinliklerin bir din görevlisi tarafından yürütülüyor olması kiliseye giren Megali İdea fikrinin ispatıdır. Yine bu devirde çeşitli devletlerin desteği ile Karamanlca eserleri yayımlayan yayınevleri göze çarpar. Bunların başlıcaları, British and Foreign Bible Society, Church Missionary Society, London Missionary Society, Prayer Book and Homily Society, Religious Tract Society, American Board of Commissioners for Foreign Mission, Internationale Tractgesellschaft Hamburg'dur. Bu cemiyetlerin 1821-1921 yılları arasında toplamda 181 farklı metin yayımladıkları görülmektedir (Balta, 1998: 8). Üçüncü önemli dönüm noktası ise mübadele yıllarıdır ve bu yıllarda zaten Karamanlca yayın durmuştur. Bunların yanında Karamanlca metinlerin yazarları da incelendiğinde bu yazarların din adamları, keşiş, Yunan asıllı metropolit ve Yunanca eğitim almış kişiler oldukları görülmektedir. Bu yazarların en önemlilerinden biri Evangelios Misailidis'tir. Misailidis'in 100'ü aşkın Karamanlca eserin yazarı olduğu bilinmektedir (İbar, 2010: 129). Bugüne kadar tespit edilen Karamanlca eser sayısının 752 olduğu düşünülürse bu sayı azımsanacak durumda değildir. Misailidis İzmir'de bir Yunan okulundan mezun olmasının ardından Atina Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni tamamlar. Misailidis hayatı boyunca ana dilleri Türkçe olan, Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yaşayan dindaşlarına, köklerinin Eski Yunan'a dayandığı fikrini aşılama çalışmıştır (İbar, 2010: 130).

Ayrıca Ağca'nın (2006), "bazı kitabelerin Grek alfabesinin yanı sıra Arap alfabesiyle de yazılmış olması, hem Karamanlıların Arap alfabesini bildiklerini hem de kitabelerin Anadolu'daki Müslüman Türklere de hitap ettiğini göstermektedir" sözleri dikkate değerdir. Mezar taşları veya kitabelerin daha çok dinî esaslar göz önünde bulundurularak oluşturulması bunların Grek harfleri ile yazılmasını doğallaştırır. Kaldı ki Hristiyan Karamanlılar ölüm, evlenme vb. toplumsal ritüellerde

Ortodoks Kilisesi'ne tabidirler. Ancak bu kitabeler arasında Osmanlı harfli olanlarının yer alması bu halkın Osmanlı yazısına yabancı olmadığını gösterir.

Tüm bunlardan hareket edildiğinde Karamanlı edebiyatında başlangıçta Ortodoksluğun getirisi olan Grek alfabesinin sadece din adamları tarafından kullanıldığı fakat bunun daha sonraki yıllarda genişleyerek, Grek harfleri ile millileşen Yunan fikrinin yansımasına dönüştüğü söylenebilir. Dolayısı ile Karamanlı ağzına dayalı basılı ürünler, hiç değilse çoğu, bilinçli ve yapay olarak üretilen metinlerdir. Başlangıçta, halkın dinî isteklerini tamamlamakla görevli Ortodoks din adamlarına ait ve yönelik ortaya çıkarılan bu ürünler, daha sonraları ulus-devlet fikri ile, bağımsız Yunanistan'ın bir parçası olarak görülen Karamanlıları Yunanlaştırmaya yönelik olmuşlardır. Bu yolda Grek alfabesi bir bakıma araç olarak kullanılmış ve Yunanlıların kendilerini tanımlamada kullandıkları bir öge halini almıştır. Burada bu metinlerin büyük çoğunluğunun okunmak için değil dinlenmek için yazıldığı unutulmamalıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YAZIM

Geçmişten günümüze pekçok ulus tarafından birbirinden farklı yazı sistemleri kullanılmıştır. Kullanılan bu yazı sistemleri üretildikleri toplumun tarih içerisindeki seyri ile birlikte çoğu zaman diğer toplumlara da yayılmıştır. Bu yayılma aşamasında her ulus, aldıkları bu yazı sistemini millileştirme yoluna gitmiş, aldıkları alfabede değişimler, eklemeler meydana getirmiştir. Bu bakımdan pekçok ulusun, tarihin farklı dönemlerinde birbirinden çok farklı yazı sistemlerini kullandıkları görülebilir. Bunun en güzel örneklerinden birini Türkçe sunmaktadır. Tekin'in (1997), "tarih boyunca Türkler kadar alfabe değiştirmiş başka bir ulus ya da Türk lehçeleri kadar değişik alfabelerle yazılmış başka bir dil ailesi olamayacağını söylemek gayet kolaydır" sözü Türkçedeki durumu açık bir şekilde ifade etmektedir. Türk dili, tarihten günümüze Köktürk, Mani, Soğut, Uygur, Brahmi, Tibet, Süryani, İbrani, Ermeni, Gürcü, Arap, Kiril ve Latin vb. alfabelerle yazıya geçirilmiştir (Karahancı, 2013: 8). Bunun yanında bu yazı sistemlerinden biri de Grek alfabesidir.

Karamanlı Türkçesi metinlerinde, bu dili yazıya geçirmede kullanılan Grek alfabesine dayalı bir yazı sistemi kullanılmıştır. Halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere bazı metinlerin yazıya geçirilebilmesi için Grek alfabesinde bulunan 24 harfe eklemeler yapılarak, Türkçede bulunan 31 ses birimi göstermeye yarayan Karamanlı alfabesi meydana getirilmiştir (Soysü, 1992: 181). Ayrıca Korat (2003), bu yazı dilinin tümüyle Yunan harflerine dayanmadığını, bu işaretlerde Latin ve Kiril harflerinin de göze çarptığını belirtmiştir. Ancak bu hususların, dönemin baskın yazı dili Osmanlı Türkçesinin yazım özelliklerinden Karamanlı yazımının, tamamen ayrı tutulmalı anlamına gelmediğini belirtmek gerekmektedir. Bugünkü modern Grek/Yunan yazısının kaynağı olarak düşünülen Fenike alfabesi, Kuzey Sami kolunun bir parçası olan Kenan yazısından ayrılan iki alt koldan biridir. Fenikeliler, gittikleri her limanda ticari kayıtları tutmak için geliştirdikleri alfabelerini, Yunanlılara öğretmişler ve Grek yazısı böylelikle ortaya çıkmıştır. Fenike yazısı, bir yandan Grek yazısı aracılığıyla Slav alfabelerinin oluşmasına, bir yandan da Etrüskçenin Latin alfabesiyle yazılmasına kaynaklık etmiştir. (User, 2006: 20). Grek alfabesinin bir yandan Slav alfabesi ile akrabalığı, Karamanlı alfabesinde bulunup Grek alfabesinde bulunmayan bazı işaretlerin kaynağını göstermekte ve Anadolu Ortodoksluğunun kadim yazılı geçmişine vurgu yapmaktadır.

Eckmann (1950), Karamanlca eserleri ses, ek, sözcük düzeyinde birtakım ölçütleri göz önünde bulundurarak üç grupta toplamaktadır. Bu gruplandırma şöyledir:

1) Doğrudan doğruya edebî Türkçe ile yazılı eserler.

Bunlar Arap harfleriyle yazılı Türkçe eserlerin Yunan harfli neşirleridir. Ayrıca Mukaddes Kitap Şirketinin yayımlamış olduğu Yunan harfli Türkçe Mukaddes Kitap tercümeleri de Eckmann tarafından bu başlık altında değerlendirilmiştir.

2) Halk unsurlarıyla az çok karışık bir yazı dili ile yazılmış eserler.

Bu eserler de kendi içerisinde üç başlık altında ele alınmıştır.

a) Dili, edebî Türkçeye yakın olmakla beraber, halk ağzına ait birtakım fonetik hususiyetleri ihtiva eden metinler.

b) Arapça ve Farsça sözcüklerden Türkçe eklerle türetilmiş veya Arapça vezin kalıplarına göre oluşturulmuş Türkçe sözcükleri barındıran metinler.

c) Halk ağzına ait özelliklerin nispeten daha yaygın olduğu metinler.

3) Karamanlı halk dili veya ona çok yakın bir dil ile yazılmış eserler.

Buna ek olarak Karamanlca eserlerin dilinde birlik olmadığını, ancak “edebî dil” ve “çeşitli ağızlar”dan bahsedilebileceğini de dile getirmiştir (Eckmann, 1950: 167). Burada her Karamanlca metnin kendine has yazımı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca yazımın metinden metine değişiklik göstermesinin yanında, çoğu metnin kendi yazım düzeni içerisinde de tutarsızlık gösterdiği açıktır. Korat (2003), Karamanlı Türkçesinde yazım birliğinin olmayışının nedenlerini, kurumsal bir eğitimin olmamasına, bireysel çabalar ile öğrenilme yöntemine, Türkçe seslerin Grek alfabesindeki sınırlı işaretlerle karşılanma zorunluluğuna, her editör veya yayınevinin kendi sistemini geliştirmesine bağlamaktadır. Ayrıca Osmanlı yazısının getirmiş olduğu birtakım belirsizlikler ve kelimelerin çeşitli telaffuzları da bunda etkindir. Buna ek olarak Klasik Yunancada belki birer anlamı olan seslerin Modern Yunancada anlam ifade etmemeleri Grek alfabesini fonetik olmayan bir alfabe haline getirmiştir. Bu fonetik olmayan alfabe de yazım tutarsızlığını meydana getiren temel etkenler arasında sayılabilir. Osmanlı Devleti’nde 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar örgün eğitimin yaygınlığının düşük olması, eğitim veren kuruluşların ise daha çok din eğitimi ile sınırlı kalması bu durumu tetiklemiştir. Bu bakımdan ilk Karamanlca eserlerin dinî

içerikli eserler olması bunu doğrulamaktadır. Eckmann'ın (1950), belirttiği “ince yazım”, “kaba yazım” meselesi önemlidir. Metnin ince yazım ile yazılması metin içinde yazım tutarlılığını büyük ölçüde artırır. Eckmann'ın incelemesinde Mukaddes Kitap Şirketi (American Bible House) vurgulaması da buradan kaynaklıdır. Kurumsallaşma, dolaylı olarak yazım bütünlüğünü de beraberinde getirmektedir.

Karamanlıca metinlerde Grek alfabesi esas alınmakla birlikte Türkçeye özgü sesleri ifade edebilmek için bu harflerin bazılarına değişik harf ve noktalama işaretleri eklenmiştir (Eyice, 1962: 373). Böylelikle Karaman Türkleri, Grek alfabesinde bulunmayan Türkçe sesleri veya kendilerine yabancı gelen sesleri harf birleştirmek veya harflerin üzerlerine nokta/lar koymak yoluyla elde etmişlerdir (Demir, 2008: 12). Bununla beraber, söz konusu harf birlikleri ve ayırıcı işaretlerin kullanılışı, bölgeden bölgeye değişmiş ve sonuçta ortaya son derece tutarsız bir yazım çıkmıştır (User, 2014: 89). Buna ek olarak Karamanlıca eserler bu işaretleme yöntemi ile çok net olmasa da Uygur ve Arap yazısından özellikle ünlüleri ayırmada daha kesin biçimler sunmaktadırlar.

“Aleksandros Makedonialı Meşhur Padişahın Nakliyeti” adlı incelediğimiz eserde noktalama, ses, ek ve sözcük düzeyinde öne çıkan yazım özellikleri şöyledir:

Büyük – Küçük Harf Kullanımı

Osmanlı yazımında Arap harflerinin bir özelliği olarak büyük ve küçük harf ayrımı yoktur (Karahancı, 2013: 115). Ama incelenen metnin yazıldığı Grek alfabesi bu ayrımı kısmen gözetmektedir. Dolayısıyla Arap harfli metinlerin yetersiz kaldığı bu noktada Grek alfabesi birtakım sorunları çözebilecek özelliklere sahiptir. İncelediğimiz metinde büyük ve küçük harf kullanımı Türkiye Türkçesinin genel kuralları çerçevesinde tutarlılık gösterse de birtakım istisnalar bulunmaktadır. Türkçe yazımda olduğu gibi metinde her tümce büyük harfle başlamaktadır. Bunun yanında yer adları, kişi adları, unvanlar gibi özel adların da düzenli olmasa da büyük yazılması bu tutarlılığı artırır.

Δάρειος – *Dáreiosun* “Daryus” (150/3), *Αθήνα* – *Atina* “Atina” (69/6), *Κομάν* – *Kumàn* “Kuman” (46/12), *Ὀλυμπιαδα Σουλτανή* – *Ólimpiada Sultani* “Olimpiyada

Sultan'ı" (16/16,17), *Ἀλλάχ* - *Allahà* "Allaha" (294/5), *ἄλλ᾽* - *allàh* "Allah" (84/18), *Τανχημὴν* - *Tanrimìn* "Tanrımın" (204/16).

Fakat bugün Türkçe yazımda büyük harfle başlamaması gereken birtakım sözcüklerin bu metinde düzenli olmasa da büyük harfle yazıldığı görülmektedir.

Σαραγινὰν - *Saraydàn* "saraydan" (150/2), *σαραϊτὰ* - *saraydà* "sarayda" (14/3), *Μίγρηπ* - *Mìgrib* "Mağrip, Batı" (209/14), *μίγρηπ* - *mìgrib* "Mağrip, Batı" (82/17), *Τάβλασηντα* - *Távlasında* "tavlasında, at ahırında" (66/11), *τάβλασινα* - *tavlasına* "tavlasına, at ahırına" (172/20), *Πεῖλερι Πασαλαρή* - *Beyleri` Paşaları* "beyleri, paşaları" (50/13).

Kaba – Sert Nefes, Hafif – Yumuşak Nefes İşaretleri

Yunanca yazımda sözcük başında her ünlü harf (´) kaba-sert nefes, (˘) hafif-yumuşak nefes işaretini alır. Bu işaret sözcüğün soluklu veya soluksuz okunacağını gösterir (Sel, 2014: 22). Goodwin (1900), kaba-sert nefes işaretinin, etkilediği ünlünün başında bir /h/ ses birimi varmış gibi seslendirilmesi gerektiğini göstermeye yaradığını; hafif-yumuşak nefes işaretinin ise ünlü harfin kendi ses değerinde seslendirilmesi gerektiğini vurgulamak için kullanıldığını belirtmektedir. Metinde çok az örnek hariç, genelde (˘) hafif-yumuşak nefes işaretinin kullanıldığı ve bu işaretlerin de ünlü ile başlayan her örnekte yer almadığı görülmüştür. Ayrıca işaretlerin metinde herhangi bir işlevsel değerlerinin olduğunu söylemek zordur.

Ἀλέξανδρoσα - *Aléksandrosa* "Aleksandros'a, İskender'e" (117/5), *Ἰρεμία* - *İremía* "İrem şehri" (117/11), *ὀγλοντζαγὶ* - *óyuncagì* "oyuncağı" (61/10), *αλτοὺν* - *altùn* "altın" (137/6),

Vurgu İşaretleri

İncelenen metinde Yunanca yazımda vurgu işaretleri olarak adlandırılan (´) acute, (˘) grave, (~) circumflex işaretlerinin kullanıldığı görülmektedir (Goodwin, 1900: 25). Modern Yunancada sözcük, ünlülerden birinin üzerine gelerek onun yapısının ayrılmaz bir parçası olan vurgu işaretleri almaktadır. Ayrıca bu vurgu anlam ve işlev ayırt edici bir göreve sahiptir. Yunanca yazımda baştan üçüncü ünlüye kadar kullanılabilen bu işaretler kullanımda birtakım özellikler barındırmaktadırlar (Kelağa Ahmet, 2017: 485). Örneğin birkaç istisna hariç tek heceli sözcükler ve büyük harflerin yazımında vurgu işaretleri kullanılmamaktadır.

Acute (´): Sağa yatık olan bu aksan işareti Türkçede “sert ton” olarak ifade edilebilir. Türkçeye Yunanca yazımda sözcüğünün son ünlü harfinin kısa olduğu durumlarda son ünlü üzerinde bulunabilen bu işaret, eğer son ünlü uzun ise vurgunun olduğu sestten bir önceki sesin üzerine kaydırılmaktadır.

γέιτιρ – *yéydir* “yeğdir, iyidir” (82/10), *γχιουνές* – *günész* “güneş” (105/1), *κίμσεγε* – *kímseye* “kimseye” (131/16).

Grave (`): Sola yatık olan bu aksan işareti ise Türkçede “hafif/akıcı ton” olarak ifade edilebilir. Hecenin henüz bitmediğini işaret eder.

κατζμαγιά γιούζ ντουττουλάρ – *kaçmayà yûz dutdulâr* “kaçmaya yüz tuttular” (134/6).

Circumflex (~): Ses birimin üzerine bir dalga biçiminde yerleştirilen bu işaret Türkçede “ince/yumuşak ton” olarak ifade edilebilir. Bu işaret ancak son hece veya sondan bir önceki hecenin üzerine gelebilmektedir.

σογιού σοπού – *soyû sobû* “soyu sopu” (127/6), *μισιλλού* – *misillû* “misilli, benzer” (137/17), *άσσĩ* – *ássĩ* “fayda, kazanç” (6/4).

Bu işaretlere ek olarak Yunanca yazımda yer almayan (˘), (ˉ), (ˆ), (ˊ), (ˋ) işaretleri de metinde vurgu işareti görevi ile kullanılmaktadır.

άτεμ – *ádem* “adam” (23/15), *μεσνετ* – *mesnèt* “mesnet, kademe” (127/3), *Άλέξανδροςουν* – *Aléksandrosun* “Aleksandros’un, İskender’in” (131/11), *τεσλίμ* – *tēsłĩm* “teslim” (32/1), *πελοὺχ* – *bēlûk* “bölük, askeri birlik” (44/1), *ἤμιτι ἔχερ* – *ĩmdi éker* “şimdi eğer” (105/15), *ὄ* – *πĩρ* – *ö* – *bir* “öbür, öbürü” (212/4), *Εσπου* – *Eşbu* “işbu, özellikle bu” (11/2), *Αχσέμ* – *Ahşēm* “akşam” (20/2),

Ancak vurgu işaretlerinin aynı kelimelerin yazılışlarında dahi farklılık göstermesi metinde herhangi bir işleve sahip olmadığına işaret eder. Bunun yanında Gavriel (2010), bu işaretlerin vurgunun ses bilimsel yerine işaret ettiğini ifade etmektedir.

İnceltme İşareti

İncelenen metinde yazım özelliği olarak ele alınması gerekli bir diğer husus ı, ı işaretidir. Biz bu işareti “inceltme işareti” olarak adlandırdık. Türkçenin en büyük ve en kesin ses kuralı olan ünlü-ünsüz uyumu, Türkçe sözcüklerde böyle bir işaretin kullanılmasına gerek bırakmaz. Dolayısıyla bu işaret yabancı sözcüklerin yazılışında

kullanılır (Karaağaç, 2013: 503). Karaağaç'ın bu ifadesi Latin harfli Türkçe yazım için geçerlidir. İncelenen metinde işaret, yabancı kökenli sözcüklerin yazımında kullanıldığı gibi Türkçe sözcüklerin yazımında da kullanılmaktadır. Dolayısıyla işareti bu adla adlandırmak yanlış olmayacaktır. Bu harfin iota harfi olduğu açıktır. Fakat metinde harf olarak bir ses değeri karşılamanın yanında diğer ünlü veya ünsüz harflerin yanına gelerek, bu harflerin doğru ses değerlerini karşılmasına yardımcı görevde de kullanılmaktadır.

İşaret ünsüz harflere ünsüz+ ι, ι̣; ünlü harflere ise ι, ι̣ + ünlü şeklinde eklenmektedir.

γχιουρτουνοὺζ – *gördünüz* “gördünüz” (44/4), ἀσχιάριλε – *askárule* “asker ile” (71/10), ἀγιάχ – *áyak* “ayak” (105/14), μεμλεχιατίνᾱ – *memlekâtınâ* “memleketine” (40/6), χιαμῆλ – *kâmîl* “kamil, olgun” (52/15), Τελχιάριλερ – *Telkârilêr* “Telkari işi yapanlar” (54/7), σὶὸλ κατὰρ – *şöl kadâr* “şu kadar” (99/5).

Ses Boşluğu

Metinde genellikle Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin yazımında karşımıza çıkan ses boşluğu, ünlü ile biten sözcük kök ve gövdelerine ünlü ile başlayan bir ek veya ünlü ile başlayan başka bir sözcüğün eklenmesi sonucu meydana gelmektedir. Eckmann (1950), Karamanlıca metinlerde ses boşluğunun, /ğ/, /h/, /y/ ses birimlerinin yazılmaması sonucu karşımıza çıktığını belirtmektedir. İncelenen metinde /ğ/ ve /h/ ses birimlerinin neden olduğu ses boşluğu çok sık görülmezken /y/ ses biriminin oluşturduğu ses boşluğu yaygındır.

νιαζλάρ – *niazlâr* “niyazlar” (29/8), ἐχτιάρ – *ehtiâr* “ihtiyar, yaşlı” (52/2), ντουννιὰτᾱ – *dünniada* “dünyada” (34/1), χειφιατλαρι – *keyifiatlari* “keyfiyetleri, durumları” (157/6), ζιαλάρ – *zialâr* “ziyalar” (267/4), τέζιε βαρίρ – *tézie varîr* “tezine, tez zamanda varır” (110/4), ἐζιέτ – *èzièt* “eziyet” (125/9), σερπεσιάτιλε – *serbesiátile* “serbestiyet, serbestlik ile” (150/2), γχιοντερίορουζ – *gönderíoruz* “gönderiyoruz” (227/13), γχιτίορουμ – *gidíorum* “gidiyorum” (289/7).

Uzun Çizgi

Metinde, uzun çizgi (–) işaretinin genellikle Arapça ve Farsça kökenli bazı ekleri ve birleşik sözcükleri ayırmak için kullanıldığı görülmektedir. Fakat bu kurallı değildir. Ayrıca birtakım Türkçe birleşik sözcükleri ayırma görevinde de kullanılmaktadır.

Σάχ – Ζατελερὲ – Šàh – Zadelere “şehzadelere” (36/7), *χεμ – σεχριμιζ – hem-şehrimiz* “hemşehrimiz” (122/11), *Σερασχιάρ – Seraskâr* “serasker” (127/23), *γex – ντιλ – yek - dîl* “yekdîl, gönlübütün” (96/5), *ὄ – πιρ – ö – bir* “öbür, öbürü” (212/4), *Ταχτι – ρε-θάν – Tahtî – revân* “tahtirevan” (168/7,8).

Ayrıca bu işaretin aralarında ilgi olmayan müstakil sözcükler arasına da konduğu görülmüştür.

île – ὄτ – île - ὅτ “ile ot” (92/7), *οὔλδπ – οὐργιάν – úlup - úryân* “ulu püryan” (184/5)², *ίντζίνμετι. – ντὲρ άάπ – incinmedi. – dèr ákâp* “incinmedi. der akap” (142/14).

Kısa Çizgi

(-) eksi işareti bir sonraki satıra geçen sözcükleri ayırmakta kullanılmaktadır. Burada metnin yazarı genel olarak sözcükleri hece bölümlerine göre ayırmış ise de her sözcüğün hecelerine göre ayrılmadığı olgusu göz önünde bulundurulursa bu konuda metinde keyfi bir tutum sergilendiği açıkça görülebilir.

άγ-ναγιούπ – áĝnayúb “anlayıp” (14/7,8), *τα-κριρίν – ta-krirîn* “kararın” (20/13,14), *άσxia-ρηνά – áskâ-rinâ* “askerine” (42/9,10), *μελα-νὲτ – mela-nèt* “melanet” (47/5,6).

Dipnot Yapısı

Metinde dikkati çeken önemli yazım özelliklerinden birisi de bugün modern anlamda dipnot diyebileceğimiz unsurların yer almasıdır. Metnin yazarı, dipnot vereceği yerlerde tümcenin sonuna bir rakam koyar ve sayfanın alt kısmında bu rakamı vererek açıklamasını yapmaktadır. Metinde dipnot için sadece (1) rakamının kullanıldığı görülmektedir. Dolayısı ile metnin hiçbir yerinde bir sayfada birden fazla dipnot gösterilmemiştir.

Δραχμηλὲρ – Drahmilèr “Grek para birimi” (1), (69/2), *τζιχτιλάρ – çıkdılar* “çıktılar” (1), (85/7), *ταχσιμ ἐγίλετί. – taksim éyiledí* “taksim etti” (1), (174/4).

Yay Ayraç

Metinde dipnot olarak adlandırdığımız yöntemden başka, ilave bilgi vermenin bir diğer yolu da yay ayraç içerisine almaktır. Dipnot yöntemine göre daha kısa

² Yapı, ulu ve püryan sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelmiştir.

açıklamaları metnin yazarı bu yöntemi kullanarak yapmaktadır. Aşağıda verilen sayfa ve satır numaralarında yay ayracın örnekleri görülebilir.

(92/2,8), (96/1), (154/13,14), (184/13).

Nokta

Metinde tümcelerin, başlıkların ve şiirlerin sonlarına ve kısaltma yapılan sözcüklere konmaktadır.

Noktanın sözcükleri kısaltma işlevinde kullanıldığı örnekler.

Ἀλέξανδρ. – *Ἀλέξsand.* “Aleksandros, İskender” (54/3), *Α. Πα-παζ ὀγγλοντὰ* – *A. Papàz ὀγγlundà* “A. Papazoğlundà” (334/14,15), *Ἀλέξανδρ.* – *Ἀλέξsandr.* “Aleksandros, İskender” (305/6).

Virgül

Metinde genellikle tümceleri birbirine bağlamak için kullanılırken, benzer örnekleri birbirinden ayırmak için de kullanılmaktadır. Bunun yanında beyitlerin ilk dizelerinin sonlarında da yer almaktadır.

Noktalı Virgül

Metinde bu işaret soru tümcelerinin sonunda, bizim soru işareti olarak adlandırdığımız işaretin görevinde kullanılmaktadır.

νὲ γῆπαγίμ; νίτζ ἔτεγίμ; - nè yapayím? níc édeyím “ne yapayım nice/nasıl edeyim?” (17/6), *πλεπιλίρμισιν; - bilebilírmisin* “bilebilir misin?” (31/7).

Tırnak İşareti

Metinde özlü sözler, bir kişinin sözü ya da bir kişiden nakledilen sözleri ifade etmek için bu sözler çift tırnak işareti arasına alınmaktadır.

(176/22; 177/1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11) satırları arası, tırnak içine alınarak Soronhos Padişahın dikili anıtının üzerinde yazan sözler ifade edilmiştir.

Ünlem

Sözlükte, türlü duyguları anlatan veya bir doğa sesini yansıtan sözcük, nida olarak tarif edilmektedir. Bu bakımdan ünlemlerin farklı ortamlarda çıkarılan ve farklı duyguları ifade eden sesler oldukları söylenebilir. Birçoğu anlatım gücünü kendi ses

yapılarından alırlar. Sözlü iletişimde rahatça ifade edilebilmelerine rağmen yazıda (!) noktalama işareti ile karşılanmak durumundadırlar. Yazıda tek başlarına kullanılıyorsa kendilerinden hemen sonra; bir sözle veya söz öbeği ile kullanılıyorsa onlardan sonra ünlem işareti konur (Karaağaç, 2013: 827). İncelenen metinde ünlem işareti için tespit edilen örnekler aşağıdadır.

Εἰ Ὁγλὸμ Ἀλέξανδρος! – Ėy òğlum Aléksandros! “ey oğlum Aleksandros/İskender!” (30/8), *γὰ Χότζα! – yà Hóca!* “ya hoca!” (31/4), *χέϊ βα χάϊ! – héy va háy!* “ey vah ey!” (12/18,19)

Sayılar

Metnin yazımı göz önüne alındığında metnin yazarı sayıları gösterme noktasında, rakamla veya yazıyla yazma olarak iki yönteme başvurmuştur.

300 (117/20), 4 γιοὺζ πῖγγ – 4 yüz biñ “dört yüzbin” (127/15), *ἰξὶ ταχυρλαρήν* – iki taburların “iki taburların” (129/19).

Bazı Sözcükler

Metin içerisinde birtakım sözcükler Karamanlı Türkçesi ağız özelliklerini ortaya koyar niteliktedir. Ayrıca Eski Anadolu Türkçesinin tipik özellikleri olarak adlandırabileceğimiz bazı özelliklerin metinde birtakım sözcükler üzerinde de etkili olduğu görülmektedir. Bunun yanında metinde yabancı kökenli bazı sözcüklerde düzenli olmayan ses olaylarının yer aldığı görülmüştür.

Karamanlı Türkçesi ağız özelliklerini ortaya koyan bazı sözcükler:

γεγχανμὰκ – *yeykanmàk* “yıkanmak” (198/3), *Ἀντὰνὰ* – *Andaná* “mezara, ölümé” (191/14)³, *πουῖτάϊ* - *buýdáý* “buğday” (79/19), *ἡχηλήπ* – *íkılıp* “yıkılıp” (79/16), *ἰκεντζῖ* – *íkenci* “ikinci” (61/14), *γῆανχηνή σογιουντουροῦπ* – *yangını söyündürüb* “yangını söndürüp” (136/13), *μῆλαντίζιλα* – *mıhlandızıla* “mıknatısla” (258/4), *γχιονὲ γχιονὲ* – *gönè gönè* “çeşit çeşit” (189/15), *γετελῖχ κατὰρ* – *yetelik kadâr* “yetecek kadar” (287/11), *κοτζαχλαγιούπ* – *kocaklayüb* “kucaklayıp” (248/11), *ἐλκενλερῖ* - *élkenleri*

³ Andan sözcüğü Türkiye Türkçesi ağızlarında “ark”, “su yolu”, “karık”, “evlek” vb. anlamlarda kullanılır. Metinde, sözcüğün yanında parantez içerisinde ise sözcüğün anlamı “ölüm” olarak verilmiştir. Buradan hareketle sözcüğün Karamanlı ağzında, toprağı yarmak, kazmak eylemi temelinde benzetme ve soyutlama yoluyla anlam değişmesi meydana gelmiştir denebilir.

“yelkenleri” (263/2), *γλανκλησλήχ* – *yanlışılik* “yanlışılik” (155/18), *μιλλιόν* – *millòn* “milyon” (162/5), *πάς πόγ* – *bâş bōğ* “başbuğ” (29/19), *ἔπε-τιὲτ φινναρινὰ* – *ébedièt finnarina* “ebediyet pınarına” (242/16), *ζεφχι-νιζέ* – *zefkinizè* “zevkinize” (280/13), *Ἄλλαχὰ σουμαρλάρημ* – *Állahà sumarlárim* “Allaha ısmarlarım” (294/5), *μὰτ μασχαρά* – *màt maskarà* “çok maskara/kepaze” (39/3)⁴, *ποπατὰν* – *bobadan* “babadan” (295/17), *τὰδ φουρσὰντ* – *tàv fursànd* “tam fırsatı, tam zamanı” (41/16), *χοραδὶ* – *horavi* “kızgın, haşarı” (210/5).

Eski Anadolu Türkçesi özellikleri gösteren bazı sözcükler:

ταδουρλοῦ – *tavurlū* “tavırlı” (106/5), *κουρουλαλητὰν περοῦ* – *kurulalıdàn berū* “kurulalıdan beri” (289/1), *τατζοῦζ* – *tacüz* “taciz” (187/10), *ἰντζουλέριλε* – *incülérile* “inciler ile” (221/11), *κεντουνιζὶ* – *kendünizi* “kendinizi” (223/2), *σιδὸλ κατὰρ* – *şöl kadâr* “şu kadar” (99/5), *νταχὶ* – *dahî* “daha” (248/10), *ἀνλέρ* – *ânlèr* “onlar” (154/7), *ὀχσαμαχτὰ* – *ôhşamaktà* “okşamakta” (35/17), *τασιτιράσηζ* – *taşitdirásız* “taşittirasınız” (275/2).

Düzensiz ses olaylarının meydana geldiği bazı yabancı kökenli sözcükler:

ἔμπρ ἐτοῦπ – *émbr édüb* “emredip” (196/5), *ουχτασῆλ* – **uhtasıl* “muttasıl, bitişik” (9/8), *χα-ζιμλῆχ* – *hazimlik* “azimlik, büyüklük” (297/6), *φουρσαντῆ* – *fursandî* “fırsatı” (157/18), *ἐχτιπὰρ* – *éhtibâr* “itibar” (155/16), *σιδᾶλ* – *sıvâl* “sual, soru” (31/4), *ταδα-ζουμλοῦ* – *tava-zumlū* “senkronize, ölçülü” (35/18,19), *χομμετιν* – *hümmetin* “himmetin, yardımın” (30/10).

İncelediğimiz metni Eckmann’ın Karamanlıca metinler üzerine sınıflandırmasını göz önüne aldığımızda, “halk unsurlarıyla az çok karışık bir yazı dili ile yazılmış ve Arapça ve Farsça sözcüklerden Türkçe eklerle türetilmiş veya Arapça vezin kalıplarına göre oluşturulmuş Türkçe sözcükleri barındıran metinler” başlığı altında gösterebiliriz.

⁴ Bu sözcükte Türkiye Türkçesi yazı dilinde, örnekteki biçimiyle (/t/ ses birimiyle) bir sıfat pekiştirmesi görülmektedir. Türkiye Türkçesinde bu tarz bir pekiştirilmiş sıfat /m/, /p/, /r/, /s/ ses birimleri ile yapılır (mos mor, tertemiz vb.). Örnekte görülen /t/ ses birimli sıfat pekiştirmesi bir ağız özelliğidir.

1.1. Seslerin Yazımı

1.1.1. Ünlüler

1.1.1.1. /a/ Ses Birimi

Metinde /a/ sesi Ἀ, Ἀ, ἄ, ἄ, ἄ, ἄ, ἄ, ἄ, ἄ, ἄ harfleri ile yazılmıştır. Grek alfabesinde bu harf alfa olarak adlandırılır.

ἀλλὰχ - ἄλλὰχ “Allah” (24/6), Ἀλέξανδρος - Ἀλέξανδρος “Aleksandros, İskender” (27/1), μααλοῦμ – maalûm “malum” (84/17).

1.1.1.2. /â/ Ses Birimi

Bu sesi karşılayan harf metinde ια, ιὰ, ιά, ιὰ, ιᾶ, ιᾶ şeklinde yazılmış ve sözcük içi ve sonunda kullanılmıştır. Bizim ‘inceltme işareti’ olarak adlandırdığımız /ι/, /ι̇/ işareti /l/, /k/, /y/ ünsüzleri başta olmak üzere, ünsüz+inceltme işareti+ünlü birleşimi şeklinde yer alır. Bu işarete Sel (2014), *Sihhatin Sırrı* adlı metinde / _ / şekliyle gösterilmiş işareti incelerken değinir. Fakat kanaatimizce bu işaret Sel’in belirttiği gibi iota harfinin okunmaması gereken durumlarını belirtmekten ziyade, daha çok “alttan ulama” işaretinin tipik birer örneğini temsil eder. Buna ek olarak Saat (2012), incelemesinde işaretin yabancı kökenli sözcük ve eklerde uzun ünlüleri belirtmek için kullanıldığını tespit etmiştir. Fakat metinde Osmanlı yazımı esas alındığında, uzun ünlülerin yazılması gereken pek çok örnek varken bu ünlülerin her birini göstermek için bu işaretin kullanılmadığını görüyoruz. Dolayısıyla Saat’in bu tespiti doğruluk payı içerse de işaretin işlevini tam karşılamadığını düşünmekteyiz. Bizce /ι/, /ι̇/ işareti α harfinin yanına gelerek daha çok Arapça veya Farsça kökenli sözcük ve eklerde uzun telaffuz edilen ve Türkçe de normal a sesinden biraz ince telaffuz edilen â sesini karşılamak için kullanılmıştır. Bu sese Kâhya (2014), Karamanlıca yazılmış bir Zebur metni üzerine yaptığı incelemede değinmiştir.

ἀλῖὰ ντονανμῆς - alâ donanmîş “âlâ donanmış” (86/2), ἀσχιαρχῆς - âskârlîk “askerler” (97/8), μεμλεχῖατὰ – memlekâtâ “memlekete” (99/23), ρὸνζῖαρ – ruzgâr “rüzgar” (200/4).

---

⁵ Bu harfin üzerinde bulunan nokta işareti, harfin tam üzerinde olacak şekilde transkribe edilmiştir fakat alfa işaretinin özelliğinden dolayı font hatası vermektedir.

1.1.1.3. /e/ Ses Birimi

Metinde /e/ sesi E, È, ê, é, è, ë, ì, ě, ε harfleri ile yazılmıştır. Grek alfabesinde bu harf epsilon olarak adlandırılır.

ἐντζαμη - êncamı (98/11), Ἑλλάδα - Èlláda (98/3), Ἑλτζιλερὲ - Èlçilerè (109/4), γχετμεχτὲ – gètmekde (149/20).

Karamanlıca metinlerde, bugün sözcük kökünde /e/ sesiyle yazılan bazı sözcüklerde, bu sesin I , ι (iota) harfi ile karşılandığı, aynı şekilde bugün sözcük kökünde /i/ sesi ile yazılan bazı sözcüklerde de bu sesi karşılamak için E, ε (epsilon) harfinin kullanıldığı örnekler görülmektedir. Dolayısıyla Karamanlıca yazılmış bu metinde /e/ ~ /i/ ses birimlerinin durumu durağan değildir fakat /e/ yönünde bir eğilim olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu konu “Karamanlıcada i/e Meselesi” adlı çalışmada ayrıntılı olarak işlenmiştir (Kâhya ve Kılıçarslan, 2009: 200-211).

παγесιντὶ – payesindì “payesinde, mertebesinde” (204/7), ἰγίλενίριζ - ìyileníriz “eyleniriz” (193/3), ἐσιτμεχτὲ - èşitmekdè “ışitmekte” (193/9), χὲτζ – hêç “hiç” (214/10), ἐχλιαλirινὶ – ehl-i-allirini “eşlerini, karılarını” (231/20,21),

1.1.1.4. /ı/ ve /i/ Ses Birimleri

Metinde /ı/ ve /i/ sesleri birbirinden kesin olarak ayırt edilemez. Diğer Karamanlıca metinlerde de olduğu gibi bu iki ses için H, η, ή, ἡ, η̇, ἦ, ἦ̇, ἦ̈ (ita) ve I, ι, ì, í, î, ï, ï̇ (iota) harfleri birbiri yerine kullanılmaktadır.

τζικαρήρητη – çıkarırdı “çıkarırdı” (230/12), ἰγίτλιχ - ìyitlik “yiğitlik” (214/14), ἡλαγίχλη - ìlayıklı “layık olarak” (88/7), Ημτι – İmdi “şimdi” (37/1).

Bunun yanında metinde sözcük içinde sadece Yunanca özel adlarda /-i-/ ses birimini karşılamak için υ (ipsilon) harfi kullanılmıştır. Metinde sözcük başında bu harfin kullanımına rastlanmamıştır.

Ὀλυμπιάδα - Òlimpiáda “Olimpiyada (Sultan)” (45/5), Λευκούση – Leikúsi “Leykosi” (52/5), Ὀλυμπιακοὶ - Òlimpiakoì “Olimpiyakoi” (37/11).

1.1.1.5. /o/ ve /ö/ Ses Birimleri

Bu iki ses metinde, harf olarak birbirinden net bir şekilde ayırt edilemez. Metinde /o/ ve /ö/ seslerini karşılamak için O, Ò, Ò̇, o, ó, ò, ò̇, õ harfi kullanılmıştır. Grek alfabesinde bu harf omikron olarak adlandırılır.

Ὀχιλὸνζ – Ōkūz “öküz” (291/14), ὀγιουνέ – òyüné “önüne” (291/2), ὀλὸνπ - òlùb “olup” (266/5),

Bunun yanında Yunanca özel adlarda Ω, ω, ώ, ò (omega) harfi de /o/ ses birimini karşılamak için kullanılmıştır.

Κωσταντῆ – Kostanti “Konstanti” (331/15), Μώρατα – Mórada “Mora’da” (37/10).

Ayrıca 8 işaretinin de sadece /o/ sesini karşılamak için kullanıldığı tespit edilmiştir.

ὀ σααττέ – o saatdé “o saatde” (291/9), Ημῆτι 8 – İmdi o “şimdi o” (37/1).

1.1.1.6. /u/ ve /ü/ Ses Birimleri

Metinde /u/ ve /ü/ sesleri, o (omikron) ve υ (ipsilon) harflerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş ΟΥ, ου, οὐ, ού, οὔ, οὖ harfleri ile gösterilmiştir. Bu iki ses metinde net bir şekilde ayırt edilemez.

τιουρχιουλέριλε – türkülerile “türkülerile” (278/7), Πουνοῦν – Bunūn “bunun” (39/18), χουλταρτιλάρ – kultardılâr “kurtardılar” (41/11).

Bunun yanında çok az örnekte 8, 8 işaretlerinin de /u/ ve /ü/ seslerini karşıladığı görülür.

γυδζδχτεν – yüzükdèn “yüzükten” (272/2), γχιορτδ – gördü “gördü” (54/3), Αλέξανδροςδν - Aléksandrosun “Aleksandros’un, İskender’in” (51/1), ταβατδρλοῦ – tavaturlü “türlü” (164/3).

İncelenen metinden hareketle, Karamanlı Türkçesinin yazımında kullanılan ünlü harfleri aşağıdaki gibi tablolamak mümkün olacaktır.

Çizelge 2.

Latin Alfabesi	Karamanlı Alfabesi
A/a	À, Á à, á, â, ã, ä, å
Â/â	ια, ιά, ιά, ιά, ιά, ιά
E/e	E, É, é, é, è, è, è, ε, I, ι
I, Î/ i, î	H, η, ή, ή, ή, ή, ή, ή ve I, ι, í, í, î, î, υ
O, Ö/ o, ö	O, Ò, Ó, o, ó, ò, ò, ò, Ω, ω, ώ, ò, 8
U, Ü/ u, ü	ΟΥ, ου, οὐ, ού, οὔ, οὖ, 8, 8

1.1.2. Ünsüzler

1.1.2.1. /b/ ve /p/ Ses Birimleri

İncelenen Karamanlı Türkçesi metninde /b/, /p/ seslerini ayırt etmek için özel bir işaret kullanılmamıştır. Bu iki sesi karşılamak için Π, π (pi) harfinin kullanıldığı görülür.

περαπερ – *berabèr* “beraber, birlikte” (40/6), *ἐτοῦπ* - *édùb* “edip” (51/9), *γιαπμασηνὰ* – *yapmasinà* “yapmasına” (54/15), *γχεϊτιρηπ* - *geydirip* “giydirip” (54/18), *πογιλὲ* – *boyile* “böyle” (252/16).

1.1.2.2. /c/ ve /ç/ Ses Birimleri

İncelediğimiz Karamanlıca metinde /c/, /ç/ seslerini ayırt edecek özel bir işaret kullanılmamıştır. Grek alfabesinde /c/ sesi yoktur. Bu nedenle Karamanlı alfabesinde τ (tau) ve ζ (zeta) harfleri kullanılarak τζ ünsüz çifti oluşturulmuş ve /c/, /ç/ sesleri karşılanmaya çalışılmıştır.

ὀλτούκτζα - *oldúkca* “oldukça” (253/6), *ὀλετζεγινὶ* - *öleceyini* “öleceğini” (200/9), *σετζμὲ* – *seçmè* “seçilmiş” (164/10), *τζενχὲ τζιχὰν* – *cenge çıkàn* “cenge çıkan” (129/10).

1.1.2.3. /t/ Ses Birimi

Metinde /t/ ses birimini karşılamak için T, τ (tau) harfi kullanılmıştır. Fakat /t/ ve /d/ seslerini tam olarak ayırt etmek zordur. Metnin yazarı /d/ sesini /t/ sesinden ayırt etmek istediği zaman genelde ünsüz çiftinden oluşmuş vt işaretini kullanmaktadır.

γχετμεχτὲ – *gètmekde* “gitmekte” (149/20), *Τανχηρὴ* – *Tañrì* “Tanrı” (132/19), *ταδουρλοῦ* – *tavurlũ* “tavırlı” (106/5).

Bunun yanında Yunanca sözcüklerde Ξ, θ (theta) harfi /t/ ses birimini karşılamak için kullanılmıştır.

Ξράχη – *Tráki* “Trakya” (94/17), *Αθηναληλαρην* – *Atinalıların* “Atinalıların” (82/2).

1.1.2.4. /d/ Ses Birimi

Metinde Türkçe sözcüklerde /t/ ve /d/ ses birimleri, metnin yazarının /d/ sesini özellikle belirtmek istediği yerler hariç, kesin bir şekilde ayırt edilememektedir. Dolayısıyla T, τ (tau) harfi /d/ sesini de karşılamak için de kullanılmıştır.

σαδικανάτιρλαρ – *sadikanádirlar* “sadikanedirler” (52/3), *ναμιντέ* – *namindè* “namında” (33/3), *έτικτεν σονχρά* – *étdikdèn sonrà* “ettikten sonra” (75/2).

Fakat metnin yazarı sözcük başında /d-/ ses birimini özellikle vurgulamak istediğinde ν (nu) ve τ (tau) harflerini yanyana getirerek ντ birleşik işaretini oluşturmuştur.

ντεγισατλαρτάν – *deyışatlardan* “deyişlerden, demelerden” (53/3), *ντινκλεγετζέχ* – *dinleyecek* “dinleyecek” (74/12).

Ayrıca metinde sadece bir örnekte ττ birleşik işareti /d/ ses birimini karşılamak için kullanılmıştır.

μουχαππεττλή – *muhabbedlì* “muhabbedli” (52/10,11).

Bunun yanında Yunanca özel adlarda /d/ sesini karşılamak için Δ, δ harfi kullanılmaktadır. Bu harfe Grek alfabesinde delta adı verilmektedir.

Μακεδονίασηνα – *Makedoníasına* “Makedonya’sına” (74/21), *Αρφάδιος* – *Arfádios* “Arfadiyos” (74/12), *διδάσκαλοσου* – *didáskalosu* “danışmanları” (101/9).

Ayrıca sadece iki örnekte τ işareti /d/ sesini karşılamak için kullanılmıştır.

σαλτανατλή – *saltanadlì* “saltanatlı” (149/23), *Πατışαχλάρ* – *Padişahlâr* “padişahlar” (50/7).

1.1.2.5. /f/ Ses Birimi

Metinde /f/ ses birimi, Φ / φ işareti ile gösterilmiştir. Bu harf Yunanca phi olarak adlandırılır.

άφιέτ – *áfîèt* “afiyet” (116/13), *τελέφ* – *telèf* “telef” (88/14), *ντεφνέ* – *defnè* “defne” (86/7), *Φιλόσοφοσλαρ* – *Filósofoslar* “filozoflar” (70/9).

1.1.2.6. /g/ Ses Birimi

Metinde ön ve art damak /k/ sesi, birbirinden ayrılmaz ve ikisi için de x işareti kullanılmıştır. Fakat metnin yazarı sözcük başında ve art damak ünsüzü /g-/ sesini özellikle vurgulamak istediğinde γ (gamma) ve χ (chi) harflerini yanyana getirip γχ birleşik işaretiyle bu sesi karşılamaktadır.

γχιόζέλ – *gözèl* “güzel” (103/10,11), *γχηρατζάκτηρ* – *gıracákdr* “kırcaktır” (74/8), *γχιορπέ* – *görpé* “körpe” (79/19), *σαιχη-σήτζα* – *sayğısızca* “saygısızca” (23/16,17).

Bunun yanında Γ, γ (gamma) işareti de sözcük başında ve sözcük içinde /g/ sesini karşılamak için kullanılmaktadır.

γάγεται – *gáyete* “gayet ile” (84/7), Πειγόμερλῖχ – *Peýgamberlîk* “peygamberlik” (116/3), κάρρησινῖ – *kargısınῖ* “kargısını, mızrağını” (129/17), γαγῖρῆτ – *gayırèt* “gayret” (132/7).

1.1.2.7. /k/ Ses Birimi

Metinde ön ve art damak /k/ sesi için ayrı bir işaret kullanılmamıştır. Metinde /k/ sesini karşılamak için büyük harflerde K (kappa), küçük harflerde x (chi) harfi kullanılmıştır.

Κὸτς – *Kòç* “koç” (88/18), Καπλανναρὰ – *Kaplannarà* “kaplanlara” (89/11,12), κῖ – *ki* “ki” (100/2), κῖλῖκλῖρτὰ – *kılıklardà* “kılıklerde” (102/9).

1.1.2.8. /ğ/ Ses Birimi

Metinde /ğ/ sesinin gösterimi, özel bir durum sergiler. Bu sesi açıklayabilmek için γ (gamma) harfinin kullanımını irdelemek gerekir. Bu durumu sözcük başı ve sözcük içi olarak iki şekilde ele almak yerinde olacaktır. γ harfi metinde /y/, /ğ/, /g/ seslerini karşılamak için kullanılmaktadır. Türkçede /ğ/ sesi sözcük başında bulunamayacağından, sözcük başında kullanılan her γ harfi kesinlikle /g-/ veya /y-/ sesini karşılamak için kullanılmaktadır. Eğer γ harfi sözcük başında a, u, o, gibi kalın ünlülerden önce kullanılıyorsa burada /g-/ sesini, e, i, ı, ü, ö, gibi ünlülerden önce kullanılıyorsa /y-/ sesini karşılamaktadır.

γῆτισῖρ – *yetişῖr* “yetiştir” (140/13), γαγῖρῆτ – *gayırèt* “gayret” (132/7).

Metnin yazarı sözcük başında /g-/ sesini özellikle vurgulamak istediğinde ΓΧ, γχ birleşik harfini kullanmaktadır.

γχιὸζῆλ – *gözḗl* “güzel” (103/10,11), γχηρατζάκτηρ – *gıracákdır* “kıracaktır” (74/8), γχιορπέ – *görpé* “körpe” (79/19).

Sözcük başında /y-/ sesini özellikle vurgulamak istediğinde ise γ (gamma) harfinin yanına ‘inceltme işareti’ olarak adlandırdığımız işareti koyarak γῖ birleşik şeklini kullanmaktadır. γῖ birleşik işaretinin genellikle a, o, u, gibi kalın ünlülerden önce kullanıldığı görülmektedir.

γανηνά – *yanına* “yanına” (140/1), *γιορεγιγγέ* – *yüreyiñe* “yüreğine” (144/3), *γλαχσιχσῆζ* – *yakışksız* “yakışksız, uygunsuz” (153/4).

Sözcük içinde ise ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde de kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde de *γ* (gamma) işareti ayırım gözetmeksizin /-g-/ veya /-ğ-/ sesleri için kullanılmaktadır. Kalın sıradan ünlülerin bulunduğu örneklerde bu işaretin İç Anadolu ağızlarında olduğu gibi bir yumuşamaya uğradığı kolaylıkla görülebilir. Dolayısıyla ünsüz yumuşaması hadisesinin meydana geldiği yerlerde harfin /-ğ-/ sesini karşıladığı açıktır. Çünkü metnin yazarı art damak g’sini işaretlemek isteseydi zaten *γx* harfini kullanacaktı.

ἀγναγισμὰ - *âğnayışımà* “anlayışım” (217/8,9), *ἀγλαγῆ* - *âyağî* “ayağı” (155/22), *παγλασῆν* – *bağlasın* “bağlasın” (157/21).

İşte bu yukarıda tespit ettiğimiz özellikler dışında ve yardımcı ünsüz göreviyle kullanılan her *γ* harfi ise /-y-/ sesini karşılamaktadır.

1.1.2.9. /h/ ve /ħ/ Ses Birimleri

/h/ ve /ħ/ sesleri Grek harfli Karamanlı metinlerinde genel olarak ayırt edilmemektedir. İncelediğimiz metinde de bu iki ses *X*, *χ* işareti ile gösterilmektedir.

Ἀλλαχῆν - *Allahin* “Allah’ın” (129/8), *ἐχτιὰρ* - *ehtiâr* “ihtiyar, yaşlı” (52/2), *Χαρὰτς* – *Haràc* “haraç” (96/20), *νταχῆ* – *dahî* “daha” (133/8), *χορμετινὲ* – *hormetinè* “hürmetine” (136/10).

1.1.2.10. /j/ Ses Birimi

Grek alfabesinde /j/ sesi bulunmadığı için /z/ sesini karşılamak için kullanılan *ζ* (zeta) harfi /j/ sesi için de kullanılmaktadır. Bu nedenle /j/ sesi metinde ayırt edilememektedir.

Ἐζταρχὰ – *Èjdarhà* “ejderha” (26/5), *μουτζτὲ* – *müjdè* “müjde” (101/6).

1.1.2.11. /l/ Ses Birimi

Metinde /l/ sesi *Λ*, *λ* harfleriyle gösterilmektedir. Grek alfabesinde bu harf lambda olarak adlandırılmaktadır.

ἡλτηρηῆμ - *ıldırım* “yıldırım, şimşek” (12/17), *ἀκηλλῆ* – *âkilli* “akıllı” (73/7), *πιγγλέριλε* - *biñlérile* “binler ile” (298/19).

1.1.2.12. /m/ Ses Birimi

Metinde /m/ sesi M, μ harfleriyle gösterilmektedir. Grek alfabesinde bu harf mu olarak adlandırılmaktadır.

ἤμυι – ἴμδι “şimdi” (213/23), μισηλλοῦ – misillū “misilli, benzer” (213/17), μεμλεχιατ – memlekât “memleket” (10/2).

1.1.2.13. /n/ Ses Birimi

Metinde /n/ sesi N, ν harfleriyle gösterilmektedir. Grek alfabesinde bu harf nu olarak adlandırılmaktadır.

Νεκτεναδῶ – Nektenavò “Nektenavo” (22/24), νίτζε – nice “nice” (47/7), νάσηλ – násil “nasıl” (213/2).

1.1.2.14. /ŋ/ Ses Birimi

Eski Türkçeden bu yana kullanılan ŋ sesi genizsel ve Türkçeye mahsus bir sestir. Ses, Osmanlı Türkçesi yazımında ك veya ك ile gösterilip, sağır kef olarak adlandırılmaktaydı. Eckmann (1950), Karamanlı Türkçesinde ŋ sesinin kullanımını İngiliz Mukaddes Kitap Şirketi’nin çıkardığı metinleri esas alarak, 1870 yılı öncesi ve sonrası olmak üzere iki ayrı döneme ayırmıştır. Bu şirketin çıkarttığı metinlerde bu ses v harfi ile gösterilirken daha önceki dönemlerde ise γ, γγ, vx harfleri ile gösterilmiştir. Ayrıca metinde tespit edebildiğimiz kadarıyla γγ biçimi eklerde, vx biçimi ise kelime kök ve gövdelerinde /ŋ/ ses birimini karşılamak için kullanılmıştır.

Metinde ŋ sesi γ, γγ, vx harfleri birbiri yerine kullanılarak gösterilmektedir.

ίσιγγε – ίσηε “işine” (12/9), έτετζεγγι – έdeceyihî “edeceğini” (31/6), πηγαλαρη – pınarları “pınarları” (190/3,4), ντινχλεγιούπ – diñleyüb “dinleyip” (7/21), σονχρά – soñrà “sonra” (22/10).

1.1.2.15. /r/ Ses Birimi

Metinde bu sesi karşılamak için P, ρ harfi kullanılmaktadır. Bu harf Yunancada rho olarak adlandırılmaktadır.

άγρι – άγυι “ayrı” (229/8), πηγαλαρη – pınarları “pınarları” (190/3,4), πρερ – birer “birer” (126/1), Ραφαήλ – Rafail “Rafayel” (318/16).

Buna ek olarak ρ (üzeri noktalı rho) harfi de /r/ sesini karşılamak için kullanılmıştır.

ζεppê – zerrê “zerre” (333/8), ράγπετιν - rağbetin “rağbetin” (291/20), ρούζχιάρ – ruzgâr “rüzgar” (200/4).

1.1.2.16. /s/ ve /ş/ Ses Birimleri

Metinde /s/ ve /ş/ sesleri birbirinden kesin bir şekilde ayrılamaz. Sözcük içinde ve sözcük başında /s/, /ş/ seslerini karşılamak için ς ve σ (sigma) işaretleri kullanılmıştır.

ἀσαγγιὰ - âşağıyâ “aşağıya” (31/11), σονχρά – sonrà “sonra” (75/5), γελσιννέρ – gelsinnèr “gelsinler” (92/21).

Sözcük sonlarında ise /-s/, /-ş/ sesleri ς işareti kullanılarak karşılanmıştır.

Πόρος – Póros “Poros” (210/8), Ἀλέξανδρος – Aléksandros “Aleksandros/İskender” (170/1).

Bunun yanında çok az örnekte metnin yazarı /ş/ sesini özellikle vurgulamak için σ (sigma) harfinin yanına ι inceltme işaretini koyarak bu sesi karşılamaktadır.

σιαματαλάρ – şamatalâr “şamatalar, gürültüler” (27/20), ἀχσιὰμ - âhşâm “akşam” (198/16), τασιὰ – taşâ “taşa” (200/23), σιαρὰπ – şarâp “şarap” (279/13).

Metinde sadece bir örnekte σ işareti /ş/ sesini göstermek için kullanılmıştır.

πασιντὰ – başındà “başında” (170/7).

1.1.2.17. /-SD-/ Ses Birimi

Metinde /-s-/~/-ş-/ ve /-t-/~/-d-/ seslerinin yanyana geldiği bazı sözcüklerde metnin yazarı, bu sesleri ayrı harfler ile karşılamak yerine ς işareti kullanmaktadır.

ντιουσοῦ – düşdü “düştü” (174/11), Φίλιπποσαν - Fílipposdan “Filippos’tan” (10/18), ἰξέρσεν – ístèrsen “istersen” (22/23), ἰσέ - íšté “işte” (30/16).

1.1.2.18. /v/ Ses Birimi

Metinde sözcük başında /v-/ sesi Β, β, (beta) harfiyle karşılanmaktadır. Sözcük içinde ise bu sesi karşılamak için ϐ harfi kullanılmaktadır.

Βρυονούση – Vruonúsi “Vronusi” (290/5), βέ – vé “ve” (290/7), βαρμαχτάγμ – varmakdáyım “varmaktayım” (289/2), ἐδσὰτ - évsàd “evsat, orta halliler” (297/12), ὀδσὰρ - óvalâr “ovalar” (282/2), κοδσλατι – kovaladi “kovaladı” (229/17).

1.1.2.19. /y/ Ses Birimi

Metinde /y/ sesi γ (gamma), η (eta) harfleri ile karşılanmaktadır. γ (gamma) harfinin kullanıldığı örneklerde /y/ sesi /ğ/ ve /g/ seslerinden kesin olarak ayırt edilememektedir. Fakat sözcük içinde ünsüz yumuşamasının olmadığı, γ harfinin yardımcı ses olarak kullanıldığı ve ince ünlülerden önce bu harfin /-y-/ sesini gösterdiği söylenebilir.

$\gamma\epsilon\sigma\iota\rho$ - *yesir* “esir” (214/18), $\gamma\acute{\alpha}\gamma\epsilon\tau\iota\lambda\epsilon$ - *gáyetile* “gayet ile, fazlasıyla” (3/3), $\gamma\iota\acute{o}\gamma\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon$ - *yoğudu* “yok idi” (47/14).

Büyük harflerde ise Γ (gamma) harfi /y/ sesini karşılamak için kullanılmıştır.

$\Gamma\iota\alpha\sigma\alpha\sigma\eta\nu$ - *Yaşasın!* “yaşasın!” (87/12),

Metinde sözcük başında ve sözcük içinde /y/ ve /g/ seslerinin ayrımı inceltme işareti ile de yapılabilmektedir. $\gamma\iota$ ikili işareti sözcük başında ve sözcük içinde kalın ünlülerden önce /y/ sesini göstermek için kullanılmıştır.

$\gamma\iota\omicron\rho\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\chi\tau\epsilon\nu$ - *yörüdükdèn* “yürüdükten” (200/6), $\gamma\iota\alpha\gamma\iota\acute{\alpha}$ - *yayà* “yaya” (127/16), $\gamma\iota\alpha\zeta\iota\lambda\acute{\iota}\gamma\iota\tau\iota$ - *yazılıydı* “yazılıydı” (117/13).

Bunun dışında yine sözcük içinde η harfi de /-y-/ sesini karşılamak için kullanılmıştır. Bu harfin, ι (ioda) harfi ile harfin üzerine konan iki noktadan oluştuğu açıktır. Burada bu harf ile ilgili Yunanca yazım kuralının bilinmesi metin içerisinde harfin doğru okunabilmesi için gereklidir. Yunancada ünlü harfleri karşılamak için müstakil harflerin yanında $\epsilon\acute{\iota}$, $\alpha\acute{\iota}$, $\omicron\acute{\iota}$, $\upsilon\acute{\iota}$ gibi birleşik harflerin kullanımı söz konusudur. Bu harflerde vurgu işareti ioda harfinin üzerinde yer alır ve ilk harfin ses değerinden daha ince okunması gerektiğini göstermeye yarar. İşte ι (ioda) harfinin üzerine konan iki nokta $\epsilon\acute{\iota}$, $\alpha\acute{\iota}$, $\omicron\acute{\iota}$, $\upsilon\acute{\iota}$ ünlülerinden, $\alpha\acute{\eta}$ (ay), $\epsilon\acute{\eta}$ (ey), $\omicron\acute{\eta}$ (oy, öy), $\upsilon\acute{\eta}$ (uy, üy) hecelerini ayırmaya yarar.

$\alpha\acute{\iota}\lambda\grave{\alpha}\rho$ - *aylâr* “aylar” (27/2), $\tau\zeta\omicron\iota\tau\zeta\omicron\delta\chi$ - *çoýcük* “çocuk” (27/4), $\chi\epsilon\acute{\iota}\delta\acute{\alpha}\nu\tau\iota\rho$ - *heývándır* “hayvandır” (26/18), $\gamma\epsilon\rho\lambda\grave{\epsilon}\rho\beta\epsilon\gamma\chi\iota\omicron\iota\lambda\grave{\epsilon}\rho$ - *yerlèr ve göylèr* “yerler ve gökler” (36/20), $\tau\zeta\epsilon\mu\acute{\iota}\iota\zeta\epsilon\mu\alpha\nu\tau\acute{\epsilon}$ - *cemíy zemandé* “tüm zamanlarda” (30/13), $\pi\omicron\upsilon\iota\tau\acute{\alpha}\iota$ - *buýdáy* “buğday” (79/19).

Buna ek olarak metinde çok az örnekte η işareti görülmektedir. Bu işaret ise /-yı-/ , /-yi-/ hecesini karşılamak için kullanılır.

χεῖρετλή - *heyibetli* “heybetli” (26/3), *χαῖφ* - *hayıf* “hayıf, acıma, üzülmeye” (12/19).

Ayrıca tek bir örnekte *η* (eta) harfinin de /y/ sesini karşıladığı tespit edilmişti.

γχιημετλή - *giymetli* “kıymetli” (101/13).

1.1.2.20. /z/ ve /ẓ/ Ses Birimleri

Metinde Türkçe sözcüklerde /z/ sesi *ζ* (zeta) işaretiyle karşılanmaktadır. Fakat bu işaretin Osmanlı Türkçesi yazımında *ذ* ile yazılan Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerde de herhangi bir farklılık gözetilmeden kullanılması /z/ ve /ẓ/ seslerinin birbirinden ayırt edilememesine neden olmaktadır.

σαζιμὰν - *şazımàn* “neşeli” (36/19), *ὀὐζερινὲ* - *üzerinè* “üzerine” (127/18), *ὀγρασμανιζῖν* - *ôğraşmanızın* “bir şeye kapılma” (207/3).

Sadece bir örnekte *v* (nu) ve *ζ* (zeta) harfleri bir araya getirilerek oluşturulan *vζ* birleşik işaretiyle /ẓ/ sesi karşılanmıştır.

μινζραγῖν - *mızrağın* “mızrağın” (57/8).

1.1.2.21. /ks/ Ses Birimi

Metinde sözcük içinde /k/ ve /s/ seslerinin yan yana geldiği bazı sözcüklerde metnin yazarı, bu iki sesi ayrı ayrı harfler ile göstermek yerine *ξ* (ksee) işaretini kullanmaktadır.

γλουξῆx - *yüksèk* “yüksek” (124/3), *Ξέρξης* - *Kserksis* “Kserksiz” (71/9).

1.1.2.22. /ps/ Ses Birimi

Metinde sözcük içinde /p/ ve /s/ seslerinin yan yana geldiği yabancı kökenli sözcüklerde metnin yazarı, bu iki sesi ayrı ayrı harfler ile göstermek yerine *Ψ, ψ* (psi) işaretini kullanmaktadır.

Σαμψωντά - *Sampsondá* “Samsun’da” (326/14), *Ψάλτη* - *Psálti* “Psalti” (315/1).

İncelenen metinden hareketle, Karamanlı Türkçesinin yazımında kullanılan ünsüz harfleri aşağıdaki gibi tablolamak mümkün olacaktır.

Çizelge 3.

Latin Alfabesi	Karamanlı Alfabesi
B,P/ b,p	Π, π
C,Ç/ c,ç	τζ
T,t	T, τ, Ξ, θ
D,d	T, τ, ντ, Δ, δ, τ
F,f	Φ / φ
G,g	Γ, γ, x, γx
K,k	K, x
ğ	γ
H/ h,h	X, χ
j	ζ
L/l	Λ, λ
M/m	M, μ
N/n	N, ν
η	γ, γγ, νx
R/r	P, ρ, ρ'
S,Ş/s,ş	ς, σ, σ'
st, şt, sd, şd	ς
V/v	B, β, β
Y/y	Γ, γ, γι, ι, η, ι,
z,z	ζ, νζ
ks	ξ
pş	Ψ, ψ

Ayrıca Irakleous'tan (2013) alıntılanan ve *Psalterion* adlı eserin farklı dönemlere ait nüshalarından hareketle Karamanlı Türkçesi'nde yazım standartlaşmasını incelediği çalışmasında yer alan aşağıdaki çizelgeyi, seslerin Karamanlıcanın farklı dönemlerinde hangi işaretlerle temsil edildiğini göstermesi bakımından burada vermek yerinde olacaktır.

Çizelge 4.

Ses Birim	Kullanılan İşaret			
	1764	1782	1841	1895
/a/	α	α	α	α
/â/	ια; α	ια; α	ια; α	ια; α
/b/	ϖ	π; ϖ; μπ	πù	πù
/c/	τζ	τζ	τùζ	δζ
/d/	τ; ντ	τ; ττ; ντ	τù	δ
/e/	ε	ε; αι	ε	ε
/f/	φ	φ	φ	φ
/g/	γκ	γκ; κ	κù	κù
/ğ/	γ	γ	γ	γ

/h/	χ	χ	χ	χ
/l/	ι; υ; η	ι; υ; η; ει	η	η
/i/	ι; υ; η	ι; ι̣; υ; η; ει	ι	ι
/k/	κ	κ	κ	κ
/l/	λ	λ	λ	λ
/m/	μ	μ	μ	μ
/n/	ν	ν	ν	ν
/o/	ο	ο	ο	ο
/ö/	ο; ιο	ο; ιο	οὐ; ιοὐ	οὐ; ιοὐ; ιο
/p/	π	π; π̣	π	
/r/	ρ	ρ	ρ	ρ
/s/	σ	σ; ς	σ; ς	σ; ς
/ş/	ς; σ	σ; ς; σσ	σὺ; ςὺ	σὺ; ςὺ
/t/	τ	τ	τ	τ
/u/	ου	ου	ου	ου
/ü/	ου; ιου	ου; ιου	οὐν; ιοὐν	οὐν; ιοὐν; ιου
/v/	β	β; αυ; ευ	β	β
/j/	γ; ι; η; ø	γ; ι; η; ø	γ; ι	γ; ι; ø
/z/	ζ	ζ	ζ	ζ

1.2. Eklerin Yazımı

1.2.1. Yapım Ekleri

1.2.1.1. Addan Ad Yapım Ekleri

{+aç}

Ek {+ατζ} “{+aç}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin kullanıldığı tek örneğe rastlanılmıştır. Bu nedenle ekin ince ünlülü biçiminin yazımı tespit edilememiştir.

3 x8λὰτζ – 3 kulàç “üç kulaç, uzunluk ölçüsü” (174/13).

{+ak}

Ek {+αx} “{+ak}” biçiminde yazılmaktadır. Ünlü ile başlayan bir ek aldığında ise yumuşayarak {+αγ} “{+ağ}” biçimine dönüşmektedir. Metinde ekin ince ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

xησραχλὰρ – kısıraklâr “kısıraklar, dişi atlar” (196/15), πουτζαγή – bucağî “bucağı, ucu” (176/15).

{+Ar}, {+şAr}

Ek {+ερ} “{+er}”; {+αρ} “{+ar}”; {+σερ} “{+şer}”; {+σαρ} “{+şar}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin tüm biçimlerinde (`) grave vurgu işaretinin kullanılmış olması dikkate değer bir özelliktir.

πρὲρ – *birèr* “bিরer” (182/11), *ὄναρ* – *onàr* “onar” (90/8), *ἱκισὲρ* – *ikişèr* “ikişer” (127/15), *ἱκirmiςερ* – *ikirmişèr* “yirmişer” (211/7), *ἀλτισὰρ* – *altışàr* “altışar” (182/10).

{+cA}

Ek {+τζε} “{+ce}”; {+τζα} “{+ca}” biçimlerinde yazılmaktadır. Karamanlı alfabesinde τζ işareti /c/ ve /ç/ ses birimlerini ayırım gözetmeksizin karşılar. Fakat ekin, özellikle Karamanlıca ölçünlü imla ile yazılan metinler üzerinde yapılmış önceki çalışmalar sonucunda, istisnasız olarak ötümlü ünsüz ile kullanılması, bizim çalışmamızda da ekin bu biçimde ele alınmasını gerekli kılmıştır.

ἄϊριτζα – *âyırıca* “ayrıca” (35/8), *σαῖχη-σῆτζα* – *saygısızca* “saygısızca” (23/16,17), *καρτάστζα* – *kardášca* “kardeşçe” (45/15), *νετζε* – *necè* “nice” (3/5), *ἀρχασήντζα* – *ârkasınca* “ardınca, arkasınca” (95/14), *ἐγλοντζε* – *éyüce* “iyice, tamamen” (56/20), *Τούρχτζε* – *Türkce* “Türkçe” (336/14), *μεγατιρίντζε* – *mekadirince* “miktarınca, çokça” (101/19), *πούντζα* – *búnca* “bunca” (105/8).

{+cak}

Ek {+τζαχ} “{+cak}” biçiminde yazılmaktadır. İncelenen metinde ekin ince ünlülü biçimine rastlanılmamıştır. Ek ünlü ile başlayan bir ek aldığında yumuşayarak {+τζαγ} “{+cağ}” biçimine dönüşmektedir.

ὀγλουντζαγι – *ôyuncaği* “oyuncağı” (61/10).

{+caaz}

Ek {+τζααζ} “{+caaz}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Ekin yapısında bulunan arka damak /ğ/ ünsüzü erimiştir.

ποῦ χιταπτζααζι – *bũ kitapcaazi* “bu kitapcağazı” (245/7).

{+cI}, {+cu}

Ek, düz-dar ünlülü biçimlerde {+τζη} “{+cı}” ve {+τζι} “{+ci}”; yuvarlak-dar ünlülü biçimlerde ise {+τζου} “{+cu}” şeklinde yazılmaktadır. Metinde ekin ince-yuvarlak-dar ünlülü biçimine rastlanılmamıştır.

ἀδελτῆ πασιγῖα – *avci başıya* “avcibaşına” (45/1), γιγλαντζῆ – *yalanci* “yalancı” (281/11), σεγιρτζῖ – *seyirci* “seyirci” (38/1), τζενχτζῖ – *cenkci* “cenkçi” (91/16), κουγιουμτζουλάρ – *kuyumculâr* “kuyumcular” (54/6), κολτζουλαρη – *kolculari* “kolcuları, korumaları” (124/21), καπουτζου – *kapucu* (156/15).

{+cık}

Ek {+τζηx} “{+cık}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde tek bir örnekte ve büyük harfli biçimde kullanılmıştır.

που χιταπτζιx – *bu kitapcık* “bu kitapçık” (300/1).

{+daş}

Ek sözcük içerisinde {+τας} “{+daş}”, sözcük sonunda ise {+τας} “{+daş}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin ince ünlülü biçimine rastlanılmamıştır.

σαγιρτα-σλαρη – *şagirtdaşlari* “hısımları, yaşıtları” (28/16,17), καριντάς – *karındaş* “kardeş” (249/1), γιολτασιμ – *yoldaşim* “yoldaşım” (288/18).

{+dız}, {+düz}

Ek, düz-dar ünlülü biçimlerde “{+τιζ}” “{+dız}”, yuvarlak-dar ünlülü biçimlerde {+τουζ} “{+düz}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin çok az örneğine rastlanılmıştır. Metinde ekin ince-düz-dar ünlülü ve kalın-yuvarlak-dar ünlülü örneğine rastlanmamıştır.

ήλτιζλαρην – *ıldızların* “yıldızların” (31/2), γιγλητζῆ – *yaldızli* “yaldızlı” (66/12), γχιουντουζ – *gündüz* “gündüz” (23/1).

{+k}

Ek {+x} “{+k}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

όρταx – *örtak* “ortak” (277/3).

{+kek}

Ek {+xεx} “{+kek}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin kalın ünlülü biçimine rastlanılmamıştır. Ek metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

ἐρκεῖς – *érkèk* “erkek” (19/10).

{+ka}

Ek {+xα} “{+ka}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin ince ünlülü ve ötümlü ünsüzlü biçimlerine rastlanmamıştır.

πασὰ – *başkà* “başka” (75/1).

{+ken}

Ek {+xεν} “{+ken}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin kalın ünlülü biçimine rastlanmamıştır.

ἐλκενλερι – *élkenleri* “yelken” (263/2)⁶

{+(X)l}

Ek {+(X)λ} “{+(X)l}” biçiminde yazılmaktadır.

γρηζήλ ντενιζί – *gızıl denizi* “Kızıl Deniz’i” (111/10), *γεσιλλικλερινιζί* – *yeşilliklerinizi* “yeşilliklerinizi” (293/14), *οὐσουλέτιλε* – *úsulétile* “usulü ile, tarzı ile” (257/10).

{+IAk}

Ek kalın ünlülü sözcüklerle {+λαx} “{+lak}”, ince ünlülü sözcüklerle +λεx “{+lek}” biçiminde yazılmaktadır.

ταγίλαxλή – *tayılakli* “taylı, tayı olan” (196/14), *γχιολμεxλερη* – *gömlekleri* “kıyafetleri” (55/1), *τζιπλάx* – *çıplak* “çıplak” (184/5).

{+II}, {+IU}

Ek düz-dar ünlülü biçimlerde {+λη}~{+lı} “{+l~+li}”; yuvarlak-dar ünlülü biçimlerde {+λου} “{+lu~+lü}” şekillerinde yazılmaktadır. Ayrıca ekin, Eski Anadolu

⁶ Yelken kelimesinin köken bilgisel incelemesi üzerine araştırmacılar arasında ortak bir görüş birliği sağlanamamıştır. Fakat genel kabul bu yönde olduğu için +GAn eki altında verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkn. (Eren, 1999: 449; Clauson, 1972:174-187).

Türkçesinde karşımıza çıkan düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan biçimlerine bu metinde de rastlanır. Ek bu örneklerde {+λου} “{+lu~+lü}” biçiminde yazılmaktadır. Ayrıca metinde ek, /n/ ses birimi ile biten sözcüklere eklendiğinde bazen ünsüz benzeşmesine uğrayarak {+νη} “{+nı}” biçiminde yazılmaktadır.

ήλαγιχλή – *îlayıklî* “layık olarak” (88/7), *χαγιρλί* – *hayırlî* “hayırlı” (7/8), *άχοιζαρι* – *âhuzarî* “ahuzarlı” (13/3), *γιασλή πασλή ντουσουνοῦπ* – *yaslı başlı düşünüb* “kederli biçimde düşünmek” (17/7), *Μισιρλιαρήν* – *Mısırlıların* “Mısırlıların” (28/22), *γαραληλαρτάν* – *yaralılardan* “yaralılardan” (43/6), *ντελή κανλή* – *delî kanlî* “delikanlı” (86/3), *χεγιπετλή* – *heyibetlî* “heybetli” (6/3), *ταπιγετλή* – *tabiyetlî* “tabiatlı, yaradılışlı” (6/5), *ποῦινουζλοῦ* – *boynuzlû* “boynuzlu” (20/19), *νέ τιουρλοῦ* – *nè türülû* “ne türlü” (7/8), *γχιουμουσλοῦ κατέχιλε* – *gümüşlû kadéhile* “gümüşlü kadeh ile” (153/18).

Ekin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı örnekler:

σατακατλοῦ – *sadakatlû* “sadakatli” (288/7), *μισηλλοῦ* – *misillû* “misilli, benzer” (13/3), *κουτρετλοῦ* – *kudretlû* “kudretli, güçlü” (204/1).

Ekin ünsüz benzeşmesine uğradığı örnek:

καν-νηση – *kannısı* “kanlısı” (32/3,4).

{+llk}, {+lUk}

Ek sözcük sonlarında {+ληx} “{+lık}”; {+λιx} “{+lik}”; {+λουx} “{+luk~+lük}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin düz-dar ünlülü biçimleri ince ve kalın ünlüleri ayırmada tutarlı görünmektedir. Fakat yuvarlak-dar ünlülü biçimleri için bu ayırım söz konusu değildir.

Ekin sözcük içerisinde kalın ünlülü ve ince ünlülü şekilleri birbirinden farklılık göstermektedir. Ek sözcük içerisinde kalın ünlülü sözcüklerle {+ληγ} “{+lığ}”; {+λουγ} “{+luğ}” biçimlerinde, ince ünlülü sözcüklerle ise {+λιγ} “{+liy}”, {+λουγ} “{+lüy}” biçimlerinde yazılmaktadır.

Ayrıca ekin, /n/ ses birimi ile biten sözcüklere eklendiğinde bazen ünsüz benzeşmesine uğrayarak {+νηx} “{+nık}”; {+voux} “{+nuk}” biçimlerinde yazıldığı görülmüştür. Bu durumda ekin ince ünlülü biçimlerine rastlanmamıştır.

γιακητζί-λήχ – *yakıcılık* “yakıcılık” (66/14,15), *χαρσιλήχ* – *karşılık* “karşılık” (68/6), *πουσμανλήχ* – *büşmanlık* “pişmanlık” (74/23), *πουχουρταν-ληχλάριλε* – *buhurdanlıklárile* “buhurluklar ile, tütsüler ile”, (87/19), *νατιμλίχ βε πουσ-μανλήχ* – *nadimlik ve büşmanlık* “pişmanlık ile” (139/3,4)⁷, *Ίνσανιγετλήχ* – *İnsaniyetlik* “insaniyetlik” (7/17), *Μουννετζιμλίχ* – *Münnecimlik* “müneccimlik, falcılık” (11/2,3), *γεντζλίχ* – *gençlik* “gençlik” (14/17), *χαρτζλίχ* – *harçlık* “harçlık” (287/11), *Άρναδουτλόνχ* – *Arnavutluk* “Arnavutluk, Arnavut ülkesi” (10/1), *ντοστλόνχ γιουζοῦ* – *dostluk yüzü* “dostane” (46/11), *ποζγουνλόνχ* – *bozgunluk* “bozgun, talan” (128/19), *ντουγγιουρλουχ-λερι* – *dühürlükleri* “dünür olma durumları” (231/2).

Ekin sözcük içerisinde kalın ünlülü biçimlerini içeren örnekler:

ηραχατληγά – *ırahatlığâ* “rahatlığa” (7/17), *τζοκλονγοῦ* – *çokluğū* “çok olma durumu” (5/2), *μετζ-νουνλουγουντάν* – *mecnunluğundân* “mecnunluğundan, deliliğinden” (63/6,7).

Ekin sözcük içerisinde ince ünlülü biçimlerini içeren örnekler:

ντιλπερλιγινι – *dilberliyini* “dilberliğini, güzelliğini” (35/5), *πιννιτζιλιγινε* – *biniciliyine* “biniciliğine” (36/14), *πεγιουκλουγιῶ* – *beyüklüyü* “büyüklüğü” (5/3).

Ekin ünsüz benzeşmesine uğrayan biçimleri:

χαραννήχ – *karannik* “karanlık” (195/20), *πουχουρταννηχλάριλε* – *buhurdannıklárile* buhurluklar/tütsüler ile” (114/3), *όρμαννηχλάρ* – *ormannıklâr* “ormanlıklar” (213/8), *ποζγουν-νουχτάν* – *bozgun-nukdân* “bozgun/talan olma durumundan” (76/12,13), *ποζγουννουγά* – *bozgunnuğâ* “bozgunluğa, talana” (134/21).

{+man}

Ek {+μαν} “{+man}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla ince ünlülü biçimi tespit edilememiştir.

Καραμάν – *Karamân* “Karaman” (94/14; 286/3).

⁷ “Nadimlik ve pişmanlık” yapısı farklı kökenden aynı anlamda iki sözcüğün biraraya getirilmesi ile oluşturulmuş bir ikilemedir.

{+ncI}, {+ncU}

Ek {+vtζ₁} “{+nci}”; {+vtζ_η} “{+nc₁}”; {+vtζ_{ου}} “{+ncu~ +ncü}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ek düz-dar ünlülü biçimlerinde ince ve kalın şekilleri ayırmada tutarlılık göstermektedir. Ekin yuvarlak-dar ünlülü biçimlerinde ise bunu söylemek zordur.

ἰκεντζῖ - *ikenci* “ikinci” (61/14), *ἰκιντζῖ* - *ikinci* “ikinci” (63/17), *οὐτζουντζοῦ* - *üçüncü* “üçüncü” (163/12), *ἀλτηντζῖ* - *altıncı* “altıncı” (10/15), *ντοχουζουντζοῦ* - *dokuzuncü* “dokuzuncu” (32/18), *όνουντζοῦ* - *onuncü* “onuncu” (98/11), *ὄν ντορτουτζοῦ* - *ön dördüncü* “ondördüncü” (123/9).

{+sAk}

Ek {+σαx} “{+sak}”; {+σεx} “{+sek}” biçimlerinde yazılmaktadır.

παγηρσα-κλαρημη - *bağırsaklarımı* “bağırsaklarımı” (280/10), *κουρσαγημηζ* - *kursağımız* “kursağımız” (201/6), *γλουσεx* - *yüksék* “yüksek” (31/1)⁸.

{+sı}

Ek {+ση} “{+sı}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece tek örnekte görülmektedir. Dolayısıyla ekin yuvarlak-dar ünlülü ve ince-düz-dar ünlülü biçimlerine rastlanmamıştır.

τζαναδαρση - *canavarsĩ* “canavara benzer” (175/6).

{+sIz}, {+sUz}

Ek {+σιζ}~ {+σηζ} “{+sız~ +siz}”; {+σουζ} “{+suz~ +süz}” biçimlerinde yazılmaktadır.

ήσσηζ - *issiz* “ıssız, تنها” (5/17), *ήρσηζ* - *ırsiz*, “dilsiz” (23/23)⁹, *άσηλσηζ φασηλσηζ* - *ásılsiz fasılsiz* “asılsız, gerçek olmayan” (34/6), *Πατησαχοιζ* - *Padişahsız* “padişahsız” (50/9), *γχεμισιζ χαγικσιζ* - *gemisiz kayıksiz* “gemisiz kayıksız” (216/1), *έλλιχοιζ σενλιχοιζ* - *élliksiz şenliksiz* “sahipsiz, ıssız” (91/8), *μυχινσιζ* - *mimkinsiz*

⁸ Sözcük, metnin 124/3 nolu yerinde *γλουξέx* - yüksek şeklinde geçmektedir. ξ işareti /ks/ ses birimini göstermektedir.

⁹ Sözcük, “kitleme hırsız edersin, korkutma ırsız edersin” şeklinde bir atasözünde geçmektedir. Burada sözcük ırsız < ır (türkü, şarkı) + sız şeklinde düşünülmüştür.

“mümkün olmayan” (296/6), *ὀμουτσουζλὸν* - *ómutsuzlúk* “umutsuluk” (91/21), *ὀχσοῦζ* - *óksüz* “öksüz” (296/2)¹⁰.

{+tI}, {+tü}

Ek {+τη} “{+tı}”; {+τι} “{+ti}”; {+του} “{+tü}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin kalın-yuvarlak-dar ünlülü biçimine rastlanmamıştır. Ek metinde birkaç sözcükte karşımıza çıkmaktadır.

χαρηλτησῆ – *harıltısı* “harıltısı” (133/14), *σιγγιλτισι* - *şıñiltisi* “şangırtı” (133/14), *γιομουλτουσοῦ* – *güümültüsü* “gürüldemesi” (188/16).

{+z}

Ek {+ζ} “{+z}” biçiminde yazılmaktadır.

πουῖνουζλοῦ – *buynuzlū* “boynuzlu” (89/15), *ὀμδζλαρη* - *ómuzları* “omuzları” (174/13).

1.2.1.1.1. Yabancı Kökenli Addan Ad Yapım Ekleri

Bu bölümde Arapça ve Farsça birtakım önekler, içekler ve sonekler ele alınmıştır.¹¹ İncelediğimiz metinde tespit edilen ekler şunlardır:

{+âne}

Farsça adlara gelerek sıfat ve zarf yapan bir ektir. Ek {+ανε} “{+ane}” biçiminde yazılmaktadır.

Σαχα-νεγι - *Şaha-neyi* “şahaneyi” (17/3,4), *σουχιουρανέ* – *şükürané* “şükürane” (28/2), *σατηχανέ* – *sadıkane* “sadıkane, sadık” (46/11), *σατηχανάτηρλαρ* – *sadıkanádırlar* “sadıktırlar” (52/3), *φακηρανά* – *fakıraná* “fakirane, fakircik”(67/1)

¹⁰ Sözcük, metnin 292/20 nolu yerinde *ὀξιοῦζ* - *óksüz*, 284/17 nolu yerinde *ὀξοῦζ* - *óksüz* şeklinde yazılmıştır.

¹¹ Burada daha önceki birtakım incelemelerde ek olarak gösterilen fakat gerçekte ek olmayıp birleşik sözcük başlığı altında ele alınması gereken +hane, +zade, +name, +güzar gibi sözcükler ile oluşturulmuş kelimelere yer verilmemiştir.

{+baz}

Ek {+παζ} “{+baz}” şeklinde yazılmaktadır. Ayrıca ekin sözcüğe hem bitişik hem de ayrı biçimlerde yazıldığı görülmüştür.

ζορπάζ – *zorbâz* “zor kullanan” (5/20), σαχπάζ – *şahbâz* “şahbaz, çevik, atılgan” (158/10), Σαχ-πάζ – *şah-bâz* “şahbaz, çevik, atılgan” (162/16).

{+dan}

Farsça alet adı yapan bir ektir. Ek {+ταν} “{+dan}” biçiminde yazılmaktadır.

πουχουρταν-ληχλάριλε – *buhurdanlıklârile* “buhurluklar/tütsüler ile” (87/19), σαμετανλάρ – *şamedanlâr* “şamdanlar” (221/16).

{+dar}

Ek {+ταρ} “{+dar}” biçiminde yazılmaktadır.

έμεχ-ταρλαρή – *emekdarlarî* “emektarları” (51/3,4).

{+i}

Arapçada aidiyet ve mensubiyet anlamı katan bir ektir. Ek, {+ι} “{+i}” biçiminde yazılmaktadır.

Ιουνανι – *İonanî* “Yunanî” (184/13), Ατζέμι – *Ácémi* “Acem, İranlı” (134/1).

{+Istan}, {+Ustan}

Farsça yer adı yapma görevinde kullanılan bir ektir. Ek {+ησταν} “{+istan}”; {+ισταν} “{+istan}”; {+ουσταν} “{+ustan~ +üstan}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ayrıca ek birkaç örnekte {+ιςαν} “{+istan}” ve {+υςαν} “{+ustan}” biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır. Ekin yabancı kökenli bir ek olmasına rağmen ünlü uyumuna sokulması dikkate değerdir.

Φιρενχιστανή – *Frenkistanî* “Frengistan” (6/23), Αραπιστανή – *Arabistanî* “Arabistan’ı” (6/23), Χιντιστανή – *Hindistanî* “Hindistan’ı” (6/23), Πουλγαρισαν – *Bulgaristân* “Bulgaristan” (10/1), Ατζεμι-ςτανά – *Ácemistânâ* “Acemistan’a” (45/6,7) Γχιουρτζουσαν – *Gürcüstan* “Gürcistan” (11/15), νταγηστανληγά – *-dağistanlığâ* “dağlık yere” (91/15), τζολουσαν – *çolustân* “çöllük yer” (174/11).

{+i(y)A(t)}

Arapça gramerde masdar-ı mec’hule olarak adlandırılan bir masdar ekidir. Ek, {+ıγε} “{+iye}”; {+ιατ} “{+iat}” biçimlerinde yazılmaktadır. Bu ek, Türkçede {+Ilk} ekinin karşıladığı görev ve işlevde kullanılmaktadır.

πετελιγεσι - *bedeliyesi* “bedeli” (62/11), *σερπεσιάτιλε* – *serbesiátile* “serbestiyet ile” (150/2).

{+mend}

Farsça sıfat yapma görevinde kullanılan bir ektir. Ek {+μεντ} “{+mend}”; {+μεν} “{+men}” biçimlerinde yazılmaktadır.

ντερτιμέντ – *derdiménd* “dertli” (165/2; 200/19), *ντερτιμέν* – *derdimèn* “dertli” (160/4).

{ber+}

Farsça üzerilik önekidir. “üzeri”, “üzerine”, “üzerinde” anlamları katar. Bu ek {περ+} “{ber+}” biçiminde yazılmaktadır.

περχουτάρ – *berhudâr* “mutluluk içinde olma” (20/12).

{nâ+}

Farsça olumsuzluk eklerinden biridir. Ek {να+} “{na+}” biçiminde yazılmaktadır. İncelenen metinde ekin sözcükten ayrı yazılmış örneklerine de rastlanmaktadır.

ναπειτ - *nabedîd* “görülmeyen, meydanda olmayan” (5/23), *νατζάρ* – *nâ çâr* “çaresiz” (15/10).

{der+}

Farsça bulunma anlamı katan bir ektir. Ek {ντερ+} “{der+}” biçiminde yazılmaktadır. Sadece *der akap* sözcüğünde ve sürekli olarak ayrı bir biçimde kullanılmıştır.

ντερ άχάπ – *dér ákàb* “hemen arkasından, çabucak” (12/13,14), *ντέρ άχάπ* – *dér ákàb* “hemen arkasından, çabucak” (25/2).

{+a+}

Ek {+a+} “{+a+}” biçiminde yazılmaktadır.

περαπερ – berabèr “beraber, birlikte” (81/18).

{+be+}

Ek {+πε+} “{+be+}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece iki örnekte kullanılmakta ve sözcükten ayrı yazılmaktadır.

σενὲ πὲ σενὲ – senè bè senè “seneden seneye” (69/2), *γιοῦζ πε γιοῦζ – yûz be yûz* “yüz yüze” (161/17,18).

{+a}

Farsça hitap ekidir. Ek {+α} “{+a}” biçiminde yazılmaktadır.

πὲν φακηρά – bèn fakirá “ey ben fakir olan” (215/3).

1.2.1.2. Addan Eylem Yapım Ekleri**{+A-}**

Ek {+α-} “{+a-}”; {+ε-} “{+e-}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ayrıca ekin {-yor} ekini üzerine aldığı anda yapısındaki ünlü daralmaya uğramamaktadır.

ποσαγιούπ – boşayûb “boşayıp” (16/12), *πενχζέρ – beñzér* “benzer” (56/16), *ντιλετί – diledí* “diledi” (66/14), *ντοσεμελερί – döşemeleri* “döşemeleri” (191/6), *καπαγιούπ – kapayûb* “kapayıp” (230/7), *τιουρεγεζέχτιρ – türeyecékdir* “türeyecektir” (88/12), *γιασαμαχτάν – yaşamakdàn* “yaşamaktan” (129/3).

Ekin {-yor} ekli örneği:

ντιλεγιόρλαρ – dileyorlar “diliyorlar” (279/11).

{+al-}, {+l-}

Ek sonu ünsüz ile biten sözcüklerle {+αλ-} “{+al-}” biçiminde, sonu ünlü ile biten sözcüklerle ise {+λ-} “{+l-}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin, sonu ünlü ile biten sözcükler ile ince ünlülü yazımına rastlanmamıştır.

ἀζαλίντζα - *áزالínca* “azalınca” (136/1), τζογαλτή - *çoğaldí* “çoğaldı” (283/14), πουγγαλτίριζ - *bunaldırız* “bunaltırız” (77/20), ντιριλμεχτέ - *dirilmekdè* “dirilmekte” (195/14), ντιριλμεζ - *dirilmèz* “dirilmez” (49/17), ντογρουλòπ - *doğrulüb* “doğrulup” (234/19).

{+dA-}

Ek kalın ünlülü sözcüklerle {+τα-} “{+da-}”, ince ünlülü sözcüklerle {+τε-} “{+de-}” biçiminde yazılmaktadır.

άλτατηπ - *áldatip* “aldatıp” (32/10), ιστέρτε - *ístérde* “isterde” (10/22).

{+I-}, {+U-}

Ek {+ι-}~{+η-} “{+i-~+i-}”; {+ου-} “{+u-~+ü-}” biçimlerinde yazılmaktadır.

τοχεσιγιὸνπ - *tökesiyüb* “tökezleyip” (39/15). ούζὸν - *úzùn* “uzun” (49/18), τασιγιὸνπ - *taşiyüb* “taşıyıp” (132/21), σακηνμάχ - *sakinmàk* “sakınmak” (81/12), άγρίρσα - *áğrírσα* “ağrırsa” (60/16), τζουρούχτδρ - *çürúkdür* “çürüktür” (219/3), κουρουμαγιà - *korumayà* “korumaya” (56/5), κουρουτμαγιà - *kurutmayà* “kurutmaya” (201/18).

{+(i)k-}, {+(e)k-}

Ek {+x-} “{+k-}” biçiminde yazılmaktadır.

γκετζίχτιν - *gecikdín* “geciktin” (246/9), πiriχτιρέσιν - *birikdirésin* “biriktiresin” (299/9).

{+kır-}, {+kür-}

Ek {+χηρ-} “{+kır-}”; {+χιουρ-} “{+kür-}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin ince-düz-dar ve kalın-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

χαγικηραράχ - *hayıkıraràk* “haykırarak” (283/6), τλουχιουρτοũ - *tükürdũ* “tükürdü” (63/15).

{+lA-}

Ek kalın ünlülü sözcüklerle {+λα-} “{+la-}”, ince ünlülü sözcüklerle {+λε-} “{+le-}” biçiminde yazılmaktadır. Ayrıca ekin {-yor} ekini üzerine aldığında yapısındaki ünlüler daralmaya uğramamaktadır.

τορλαγιούπ – *toplayùb* “toplayıp” (11/21), *χοτζακλαγιούπ* – *kocaklayùb* “kucaklayıp” (40/15), *γιολλατι* – *yolladi* “yolladı, gönderdi” (73/19), *σοϊλετιχτέν* – *söyledikdèn* “söyledikten” (22/10), *ίσλεγιούπ* – *ışleyùb* “ışleyip” (54/17).

Ekin {-yor}ekli örneği.

παγγαγιόρ – *bağlayor* “bağlıyor” (286/23).

{+lAn-}

Ek kalın ünlülü sözcüklerle {+λαν-} “{+lan}”, ince ünlülü sözcüklerle {+λεν-} “{+len-}” biçiminde yazılmaktadır.

ίραχατλαντι-χλαρι – *irahatlandı-klari* “rahatladıkları” (6/10), *μεραχλαντι-γηνήν* – *meraklandığının* “meraklandığının” (17/9,10), *χοσλαντιν* – *hoşlandın* “hoşlandın” (21/1), *χασταλαντι* – *hastalandi* “hastalandı” (119/7), *ντινχλενήπ* – *dinlenip* “dinlenip” (92/20), *όφκελενιπ* – *öfkelenip* “öfkelenip” (106/6).

{+lAş-}

Ek kalın ünlülü sözcüklerle {+λασ-} “{+laş-}”, ince ünlülü sözcüklerle {+λεσ-} “{+leş-}” biçiminde yazılmaktadır.

γιαχλασιλάρ – *yaklaşdılar* “yaklaştılar” (42/5), *ήραχλαστηχτάν* – *iraklaşdıkdàn* “uzaklaştıkdàn” (77/18), *ούλασιλάρ* – *ulaşdılar* “ulaştılar” (165/7), *γερ-λεστή* – *yerleşdi* “yerleşti” (21/11).

{+r-}

Ek {+ρ-} “{+r-}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece tek örnekte kullanılmıştır.

τζαγηρηπ – *çağırıp* “çağırıp” (148/19).

{+rge-}

Ek {+ργε-} “{+rge-}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ek sadece bir örnekte kullanılmakta dolayısıyla ekin kalın ünlülü biçimine rastlanılmamaktadır.

έσιρκεγιούπ – *esirgeyùb* “esirgeyip” (253/1).

{+rA-}

Ek kalın ünlülü sözcüklerle {+ρα-} “{+ra-}”, ince ünlülü sözcüklerle {+ρε-} “{+re-}” biçiminde yazılmaktadır.

ὀρχενήπ - *örçenip* “öğrenip” (56/20), *τιτιρεμεγέ* – *titiremeyè* “titremeye” (82/18), *σιτζί-ραγιουòπ* – *sıçırayıòb* “sıçrayıp” (26/14,15).

{+sI-}

Ek {+σι-} “{+sı-~+si-}” biçiminde yazılmaktadır. Ekin düz-dar ünlülerde kalın ve ince biçimleri ayırt edilemez. Ayrıca metinde ekin yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanmamıştır.

πετσινμέζ – *betsinmèz* “kötü gözle bakmaz” (225/6), *σαγινσίμαγιουπ* – *saginsímayub* “düşünmeyip” (109/17).

1.2.1.3. Eylemden Ad Yapım Ekleri**{-A}**

Ek kalın ünlülerle {-α} “{-a}”, ince ünlülerle {-ε} “{-e}” biçiminde yazılmaktadır.

για-ραλαγιουòπ – *ya-ralayòb* “yaralayıp” (41/9,10).

{-AcAk}

Ek kalın ünlülerle {-ατζαχ} “{-acak}”, ince ünlülerle {-ετζεχ} “{-ecek}” biçiminde yazılmaktadır. Ek üzerine ünlü ile başlayan bir ek aldığında, ekin kalın ünlülü biçimi {-ατζαγ} “{-acağ}”, ince ünlülü biçimi ise {-ετζεγ} “{-ecey}” şekline dönüşmektedir.

ἀλατζᾶχ *σεῖλῆρ* – *álacàk şeylèr* “alacak şeyler” (3/15), *ὀγρασατζᾶχ* *χενχιαμλαρή* – *óğraşacàk henkâmlarì* “baş gösterecek hengâmeleri” (116/21,22), *παχατζᾶχ* *τζεσαρετ-λερί* – *bakacàk cesaret-lerì* “bakacak cesaretleri” (134/4), *γχιουρετζῆχ* *γχιοζοῦ* – *görecèk gözü* “görececek gözü” (18/17), *γχιοζετετζῆχ* *βεχίλ* – *gözetecèk vekil* “gözetecek vekil” (59/7).

Ekin sözcük içinde kalın ünlülü biçimine örnekler:

ἀγνα-γλατζαγή - *āḡnayacaḡi* “anlayacağı” (58/22,23), βαπατζαγήν - *varacaḡin* “varacağın” (185/19).

Ekin sözcük içinde ince ünlülü biçimine örnekler:

πιλετζεγμιζ - *bileceyimiz* “bileceğimiz” (210/21).

{-eç}

Ek {-ετζ} “{-eç}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla metinde ekin kalın ünlülü biçimine rastlanılmamıştır.

γχιου-λἐτζ - *güleş* “güleç” (202/12,13).

{-Ak}

Ek kalın ünlülü sözcüklerle {-αx} {-ak}, ince ünlülü sözcüklerle {-εx} “{-ek}” biçiminde yazılmaktadır.

κονὰx γεριμὲ - *konâk yerimè* “konaklacak yerime” (19/17), ντονέx - *dönék* “dönek” (77/18), ούρχεx - *ürkèk* “ürkek” (142/18), χορχὰx - *korkâk* “korkak” (142/18), γετὲx - *yedèk* “yedek” (87/6), ὀρὰx - *orâk* “orak, kosa” (92/4), σαντζάxτηρ - *sancâkdır* “sancaktır” (9/11).

{-amak}

Ek {-αμαx} “{-amak}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte geçmektedir. Dolayısıyla ekin, ince ünlülü biçimi ve ünlü ile başlayan bir ek aldığındaki durumu tespit edilememektedir.

πασαμαxλή - *basamaklî* “basamaklı” (150/7).

{-enek}

Ek {-νεx} “{-nek}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte geçmektedir. Bu nedenle ek hakkında çıkarımlarımız kısıtlıdır.

ντεγινέx - *deyinek* “deynek, sopa” (29/20).

{-ce}

Ek {-τζε} “{-ce}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Ekin kalın ünlülü biçimine rastlanılmamıştır.

ἐίλεντζεσι - *éylencesi* “eğlencesi” (64/4).

{-ç}

Ek {-τζ} “{-ç}” veya “{-c}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

σεῖνιτιντέν - sévincindèn “sevincinden” (20/9).

{-(G)A}

Ek ince ünlülü biçimlerde “{-xε}” “{-ge}”, kalın ünlülü biçimlerde ise {-γα} “{-ga}” şeklinde yazılmaktadır.

κίολγενί - kōlgenizì “gölgenizi” (131/22), ἰντζέ ἰντζέ - încé încé “ince ince” (25/18), κῆσα - kῆsa “kısa” (263/22), τζε-κίρξε - çekirgé “çekirge” (75/15), κασηργά - kasırgà “kasırğa, fırtına” (27/9).

{-GI}, {-GU}

Ek {-γη} “{-gı}”, {-xı} “{-ki}”, {-γou} “{-gu}”, {-xou} “{-ku}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin ötümlü ünsüzlü biçiminde ince-düz-dar ve ince-yuvarlak-dar ünlülü şekillerine rastlanmamıştır. Ayrıca ekin ötümsüz ünsüzlü biçiminde ise kalın-düz-dar ve ince-yuvarlak-dar ünlülü şekillerine rastlanılmamaktadır.

τζαληγάριλε - çalgılárule “çalgılar ile” (278/7), ἰτζκίλερινι - içkilerinì “içkilerini” (276/1), σοργού - sorgū “sorgu” (157/17), οὐϊκουτὰν - úykudàn “uykudan” (113/15).

{-gıç}

Ek {-χητζ} “{-gıç}” veya “{-gıc}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

πασλανχητζή - başlangıcı “başlangıcı” (25/17).

{-GIn}, {-GUn}

Ek {-γιν} “{-gın}”; {-xιν} “{-kın}”; {-xiv} “{-kin}”; {-γουν} “{-gun}”; {-xουν} “{-gün}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin ötümlü ünsüz ile yazılmış biçiminde, ince-düz-dar ünlülü biçimine; ötümsüz ünsüz ile yazılmış biçiminde ise yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

άζγιν - ázgìn “azgın” (6/4), σασηνλήχ - şaşkınlık “şaşkılık” (11/11), ποζγουνλοχ - bozgunlúk “bozgun/talan olma durumu” (128/19), σουρχιουν - sürgün “sürgün”

(186/23), *γλανκηνή* – *yangını* “yangın” (136/13), *σασχηνλήχ* – *şaşkınlık* “şaşkınlık” (11/11), *χεσχίν* – *keskin* “keskin, iyi kesen” (68/16), *ἀσχὴν τασχὴν μὰλ* – *âşkın taşkın mâl* “aşırı fazla mal” (299/9).

{-I}, {-U}

Ek {-ι} ~ {-η} ”{-i~ -ı}”; {-ου} “{-u~ -ü}”; {-ιου} “{-ü}” biçimlerinde yazılmaktadır.

χορχούσοῦ – *korkúsū* “korkusu” (5/4), *ἀγίρι* – *áyirì* “ayrılmış” (121/8), *γιαζιλίγιτι* – *yazılıyidi* “yazılıydı” (60/1), *σουρουλερι* – *sürüleri* “sürüleri” (75/16), *ὀρτιοῦ* – *örtü* “örtü” (168/6), *τῆζήσηζ* – *çizisiz* “çizgisiz” (336/8).

{-IcI}

Ek kalın ünlülerle {-ιτζη} ~ {-ητζη} “{-ıcı}” biçimlerinde, ince ünlülerle ise {-ιτζι} “{-ici}” biçiminde yazılmaktadır.

παγλαγιτζή – *bağlayıcı* “bağlayıcı, bağlayan” (334/6), *σατητζή* – *saticı* “satıcı, satan” (334/7), *σεβιτζι* – *sevicì* “seven” (332/12), *γεγι-τζι* – *yeyici* “yiyici, yiyen” (229/10).

{-Iş}, {-Uş}

Ek {-ισ} ~ {-ησ} “{-ış}” veya “{-iş}”; {-ουσ} “{-uş}”; {-ιουσ} “{-üş}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin örnekleri genellikle söz içerisinde geçtiği için σ harfi /ş/ ses birimini göstermede kullanılmıştır. Fakat “yörüyüş” örneğinde ç harfinin de sözcük sonunda eki yazmada kullandığı görülmektedir.

ντεγισατλαρη – *deyişatları* (25/13), *ἀγναγισιμά* – *âğnayışımâ* (58/19), *γανκλλησημ* – *yañlışım* (155/4), *ντογουσουντάν* – *doğuşundân* (4/6), *γιουρουγιούς* – *yörüyüş* (41/18).

{-k}

Ek sözcük sonunda {-x} “{-k}” biçiminde yazılmaktadır. Bunun yanında ek, ünlü ile başlayan bir ek aldığıda yumuşayarak {-γ} “{-ğ}” biçimine dönüşmektedir.

πελοῦχ – *belük* “bölük, tabur” (44/1), *παρησιχ* – *barışık* “barışık” (147/20), *γιακησιχηζ* – *yakışiksiz* “yakışiksiz, uygunsuz” (153/4), *ἀτζιχ* – *âçık* “açık” (218/1), *τζουρούχτδρ* – *çürükdür* “çürüktür” (219/3), *τετιχ* – *tetik* “silah tetiği” (200/1), *σοδούγουτου* – *sovuğudu* “soğoktu” (118/22), *έχσιχ* – *êksik* “eksik, tam olmayan” (51/19; 52/17).

{-m}

Ek {-μ} “{-m}” biçiminde yazılmaktadır.

όλουμτὲν – òlümdèn “ölümünden” (41/11), *πιτιρίμ ἐτμεχτέ – bitirīm ètmekdé* “bitirmekte” (287/18).

{-mA}

Ek kalın ünlülerle {-μα} “{-ma}”, ince ünlülerle {-με} “{-me}” biçiminde yazılmaktadır.

ντογμά τῖρ – doğmá dır “doğmadır” (10/20), *ντοσεμελερί – döşemeleri* “döşemeleri” (191/6), *τουρεμέ – türemè* “türeme, yetme” (160/8), *σετζμέ – seçmè* “seçme” (38/10).

{-mAk}

Ek kalın ünlülerle {-μαχ} “{-mak}”, ince ünlülerle {-μεχ} “{-mek}” biçiminde yazılmaktadır.

γιασμακτὰν – yaşamakdàn “yaşamaktan” (129/3), *ἀγνα-μὰχ – ağna-màk* “anlamak” (10/21), *ντουτμὰχ – dutmàk* “tutmak” (159/1), *χετμὲχ – getmèk* “gitmek” (18/15), *ντινλενμὲχ – dinlenmek* “dinlenmek” (183/15), *γχε-ζιλμέχ – gezilmék* “gezilmek” (223/20).

{-man}

Ek {-μαν} “{-man}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle ekin ince ünlülü biçimine rastlanılmamıştır.

ντδμὰν – dumán “duman” (163/19).

{-n}

Ek {-ν} “{-n}” biçiminde yazılmaktadır.

ἐχινλερί – ékinleri “ekinleri” (79/20), *πιουτοὺν – bütùn* “bütün, tam” (32/5), *ούζοὺν – úzùn* “uzun” (49/18), *γιαχὴν – yakìn* “yakın” (24/8), *γχελινί – gelinì* “gelini,” (268/13), *ντιουγιὺν – düyùn* “dügün” (40/16).

{-t}

Ek {-τ} “{-t}” veya “{-d}” biçiminde yazılmaktadır.

γχετῖτ – *geçit* “geçit” (213/2), ὀμουτσουζλὸνχ – *ómutsuzlúk* “umutsuzluk” (91/21).

{-tı}, {-tu}

Ek {-τη} “{-tı}”, {-του} “{-tu}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin ince-düz-dar ve ince-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

ήχηνητηλαρηνητὰν – *ikintılarından* “yıkıntılardan” (97/8), ἀχηνητηλαρη – *ákıntılari* “akıntıları” (186/10), κουρουν-τουσουνοῦ – *kurun-tusunū* “kuruntusunu, vesvesesini” (202/11,12).

{-z}

Ek {-ζ} “{-z}” biçiminde yazılmaktadır.

πογαζήν – *boğazın* “boğazın” (80/11).

1.2.1.4. Eylemden Eylem Yapım Ekleri**{-AIA-}**

Ek kalın ünlülerle {-αλα-} “{-ala-}” biçiminde, ince ünlülerle ise {-ελε-} “{-ele-}” biçiminde yazılmaktadır.

σηρσαλαγιούπ – *sırsalayúb* “sarsmak” (253/9), επε-λεγερέχ – *ebeleyerek* “şımartmak, nazlandırmak” (30/7)¹², κοδολατή – *kovaladi* “kovaladı, kovdu” (179/23), τεπελεγερέχ – *tepeleyerèk* “tekmelemek” (48/15).

¹² Sözcüğün ilk harfi metinde net bir şekilde okunamamaktadır fakat asıl metinde belirli olmayan harfin tek bir harf biçiminde yazıldığı açıktır. Biz sözcüğün öpelemek, epelemek, veya ebelemek şekillerinde okunabileceğini tahmin etmekteyiz. Öpelemek şekli bize, ekin anlamında bulunan süreklilik, bir çırpıda yapılamazlık anlamlarından dolayı yazıf gelmektedir. Ayrıca yazımda /ö/ ses biriminin iki veya üç işaretin bir araya gelmesi ile karşılandığı dikkate alınır, sözcüğü öpelemek okumak zorlama bir okuyuş olacaktır. Epelemek sözcüğü Anadolu ağızlarında (Isparta, Manisa) saçmak, serpmek; (Ordu, Antalya, Konya vb.) yağmurun çiselemesi anlamlarında kullanılmaktadır. Bu anlamıyla sözcüğün hemen önünde bulunan aferin doaları ifadesi, Anadolu’da bulunan saç geleneği ile benzerlik kurularak bir anlam kaymasına uğramış olabilir. Ebelemek ise (Konya, Isparta) bakmak, özen göstermek; (Çorum)

{-ι-}, {-ü-}

Ek {-η-} “{-ι-}” ve {-ου-} “{-ü-}” biçiminde yazılmaktadır. Ekin ince-düz-dar ünlülü ve kalın-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

σου-ρουγιούπ – *sü-rüyüb* “sürükleyip” (183/6,7).

{-k-}

Ek {-x-} “{-k-}” biçiminde yazılmaktadır.

χορχούπ – *korküb* “korkup” (82/13), *γχετζιχτίπ* – *gecikdín* “geciktin” (246/9).

{-mA-}

Ek kalın ünlülerle {-μα-} “{-ma-}” biçiminde, ince ünlülerle ise {-με-} “{-me-}” biçiminde yazılmaktadır. Ayrıca ekin {-yor} ekini üzerine aldığı yapıdaki ünlü daralmaya uğramamaktadır. Fakat metinde {-yor} ekli örnekler sadece ekin ince ünlülü örneklerinde karşımıza çıkmaktadır.

πουλάμαγιντζα – *bulámağınca* “bulamayınca” (14/3), *χοσλάνμαγιουπ* – *hoşlânmayub* “hoşlanmayıp” (73/5), *γlάνμααληγιτι* – *yánmamalıydı* “yanmamalıydı” (81/22), *έτέμετι* – *édémedi* “edemedi, yapamadı” (71/5), *γxέλμεγιουρουμ* – *gélmeyorum* “gelmiyorum” (152/10), *γχιουρέμεγιουρουμ* – *göremeyorum* “göremiyorum” (192/20).

Ekin {-yor} ekli örnekleri:

χιουτουρέμεγιουρουμ – *götürémeyorum* “götüremiyorum” (288/17), *γχιορέμεγιουρουμ* – *görémeyorum* “göremiyorum” (192/20).

{-sı-}

Bu ek {-σι-} “{-sı-}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Ekin ünlüsünün benzeşmeye uğrayarak daraldığı da düşünülebilmektir.

σαγινσίμαγιουπ – *saginsímayub* “düşünmeyip” (109/17).

---

ebelek cibekek ikilemesinde nazlandırmak anlamlarında kullanılmaktadır. Biz sözcüğü, metinde geçtiği tümceyi dikkate alıp ebelemek şeklinde okumayı uygun bulduk.

1.2.1.4.1. Ettirgen Çatı Ekleri

{-Ar-}

Ek {-αρ-} “{-ar-}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle ekin ince ünlülü biçimine rastlanılmamıştır.

τζίχαρηπ – çikarip “çıkarıp” (120/20).

{-D-}

Ek {-τ-} “{-t-}” veya “{-d-}” biçiminde yazılmaktadır. Ek kendinden sonra ünlü ile başlayan bir ek aldığında kanaatimizce tonlularak /d/ ses birimini karşılamaktadır.

παρτζαλαττηρηπ – parçalatdırip “parçalattırıp” (63/13), *όκουττουροῦπ – okutdurub* “(yazı) okutturup” (63/5), *σοδουτμαχσιζ – sovutmaksiz* “soğutmadan” (131/5), *χορχουταράχ – korkudarák* “korkutarak” (162/11), *σεγιρτιπ – seyirdip* “seğirtip, koşup” (16/2).

{-der-}

Ek {-τερ-} “{-der-}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin kalın ünlülü biçimine rastlanmamıştır. Ekin ünsüz benzeşmesine uymadığı görülmektedir.

γχιουντερτί – gönderdi “gönderdi” (27/18,19), *γχιουστερμεχτέ – gösdermekdè* “göstermekte” (100/4).

{-dIr-}, {-dUr-}

Ek {-τηρ-}~{-τιρ-} “{-dır-~ -dir-}”; {-τουρ-} “{-dur- ~ -dür-}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin ünsüz benzeşmesine uymadığı görülmektedir.

καρηστηρματζά – karışdırmacà “karıştırmaca, karma işi” (44/9), *καλητηρμαλή – kaldırmalı* “(sefer) kaldırmalı” (11/7), *τζαγηρτιρηπ – çağırtdırıp* “çağirttırmak” (20/12), *ζιϊνετλεντιρτήμ – ziynetlendirdim* “ziynet ile süsledim” (13/1), *ίσλεττιρηπ – işletdirip* “işleme/oza yaptırıp” (15/1), *χεστηρτί – kesdirdi* “kestirdi” (163/10), *πουλουστούροϋρουμε – buluşdurúrum* “buluştururum” (19/9,10), *όκουττου-ροῦπ – okutdurub* “(yazı) okutturup” (60/8), *σογιουν-τουροῦπ – söyündürüb* “söndürmek” (136/13,14), *όπιουστουροῦπ – öpüşdürüb* “öpüştürüp” (257/19).

{-r- }

Ek {-p-} “{-r-}” biçiminde yazılmaktadır.

ντουγλουραράκ – *duyuraràk* “duyurarak” (32/20), *σασιρίπ* – *şaşıríp* “şaşıırıp” (42/13), *πατηρήπ* – *batıríp* “batırıp” (257/5), *ά-γυρήπ* – *á-yıríp* “ayırıp” (66/4,5), *ντογδρτοῦ* – *doğurdū* “doğurdu” (187/21).

1.2.1.4.2. Edilgen ve Dönüslü Çatı Ekleri**{-l-}**

Ek {-λ-} “{-l-}” biçiminde yazılmaktadır.

ντιριλμèζ – *dirilmèz* “dirilmez, canlanmaz” (49/17), *νταγηλαλήμ* – *dağılalim* “dağılalım” (53/20), *γιαπηλα-λή* – *yapılalì* “yapılalı” (71/4,5), *ντοχιουλτιουλέρ* – *döküldülér* “döküldüler” (75/20).

{-n-}

Ek {-n-} “{-n-}” biçiminde yazılmaktadır.

άτζιντιμ – *ácındim* “acıdım” (56/4), *γχεγινίπ* – *geyníp* “giyinip” (50/5), *ίσλενμετζê* – *ışlenmecê* “işlenmece, oyalanma” (54/11), *ταπινίριζ* – *tapınırız* “taparız, ibadet ederiz” (111/9).

1.2.1.4.3. İşteş Çatı Eki**{-ş-}**

Ek {-σ-} “{-ş-}” biçiminde yazılmaktadır.

άγλασαράκ – *áğlaşaràk* “ağlaşarak” (12/18), *ντουρουσμαχτά* – *duruşmakdà* “karşılıklı durma” (76/2), *όγρασμαχτά* – *óğraşmakdà* “ortaya koyma,” (40/2), *γετισίπ* – *yetişíp* “yakalayıp” (48/3), *άγνασι-λίρ* – *áğnaşı-lír* “anlaşılır” (57/13,14).

1.2.2. Çekim Ekleri

1.2.2.1. Ad Çekim Ekleri

1.2.2.1.1. Çokluk Ekleri

{+lAr}

Ek genelde kalın ünlülü sözcüklere {+λαρ} “{+lar}”, ince ünlülü sözcüklere ise {+λερ} “{+ler}” biçiminde eklenmektedir. Ek bazı örneklerde Türkçenin kalınlık-incelik uyumuna aykırı bir biçimde eklenmektedir. Ayrıca bazı örneklerde ekin ünlüsünün benzeştiği veya ikizleştiği örneklerle rastlanılmıştır. Bunun yanında birkaç örnekte ekin ünlüsünün daraldığı görülmektedir.

ἄτλᾶρ – *átlâr* “atlar” (66/12), *ντεγισατλαρινᾶ* – *deyişatlarinâ* “demelerine” (73/8), *πολιτικαλᾶρ* – *politikalar* “politikalar” (280/6), *σουρουλερι* – *sürüleri* “sürüleri” (75/16), *μεγιδάλερ* – *meyivalér* “meyveler” (116/19), *σενάλερ* – *senalér* “seneler, yıllar” (188/13), *χαζνε-λερέ* – *hazne-leré* “hazinelere” (172/14), *χαβατισλᾶρ* – *havadislar* “havadisler, haberler” (98/19).

Ekin ünsüzünün benzeştiği veya ikizleştiği örnekler:

σουλλᾶρ – *sullár* “sular” (192/5), *μλετλλέρ* – *miletller* “milletler, uluslar” (6/5), *πιζ-ρερέ* – *biz-reré* “bizlere” (84/9,10), *ἄσλαννᾶρ* – *áslannâr* “aslanlar” (173/3), *ἱν-σαννᾶρ* – *ínsannár* “insanlar” (182/19),

Ekin ünlüsünün daraldığı örnekler.

Πατησαχληρην – *Padişahlırin* “padişahların” (3/6), *ἐχλια-λιρινι* – *éhlia-llirini* “ev halkı” (231/20).

Ekin ünlüsünün yuvarlaklaştığı örnek:

χαριντασλορημ – *karındaşlorim* “kardeşlerim” (79/11)¹³.

{+llk}

Ayrıca Demir (2002), {+lXk} biriminin Kıbrıs’ın Akdoğan, Akıncılar gibi bölgelerinde, Baf bölgesinden gelenlerin ağızlarında çokluk anlamıyla da kullanılabildiğine işaret etmiştir. Metinde ek {+ληx} “{+lık}” biçiminde

¹³ Bu örnekte büyük olasılıkla ek yanlış yazılmıştır.

yazılmaktadır. Ekin bu anlamda kullanıldığı örnekler şunlardır: *ἀσχιαρλήx* - *âskârlîk* “askerler” (97/8; 103/14; 237/21).

{+At}

Arapça çokluk ifade eden bir ektir. Ek, hem Türkçe hem de Arapça kökenli sözcüklere eklenmektedir. Ek {+at} “{+at}” biçiminde yazılmaktadır.

ὀργαγισατλαρήν - *ôğrayışatların* “yapıp etmelerin” (3/3), *ντεγισατλάριλε* - *deyişatlarıle* “demeler ile” (13/3), *γουρουρατιντάν* - *gururatından* “gururundan” (63/7), *πουχουρατλάριλε* - *buhuratlarıle* “tütsüler ile” (114/12), *χαλπιετλέρ* - *haltietlér* “karışıklıklar, karıştırmalar” (34/10).

1.2.2.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri adlardan sonra gelerek sözcüğe aitlik anlamı katmaktadır.

1. Teklik Kişi: {+(X)m}

İncelenen metinde 1. teklik kişi iyelik eki {+(X)m} dir. Ek {+m} “{+m}” biçiminde yazılmaktadır. Eklendiği sözcük ünsüz ile bittiğinde araya yardımcı ünlü almaktadır.

ὄγλουμ - *ôğlum* “oğlum” (12/9), *χαριντασλορήμ* - *karındaşlorim* “kardeşlerim” (79/11), *τασφiriμι* - *tasfirimi* “tasvirimi, resmimi” (14/23).

2. Teklik Kişi: {+(X)η}, {+(X)n}

İncelenen metinde 2. teklik kişi iyelik eki bazen {+(X)η} bazen de {+(X)n} biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Ek {+v} “{+n}”; {+γγ} “{+η}” biçimlerinde yazılmaktadır.

Μαλιγγέ Μαρουφτιγγέ - *Malıñe Marufetiñe* “malına marifetine” (13/11), *ζαρπηγ-γτάν* - *Zarbiñdàn* “(savaş) saldırı, çarpma” (143/6,7), *ὀμουγγέ* - *ômrüñe* “ömrüne” (190/15), *ζουργετίνιλε* - *züryetínile* “züriyetin ile, soyun ile” (203/19), *ἐλλερὶν* - *éllerin* “(organ) ellerin” (62/16), *ἀγiὰx πασμαχληγήν* - *âyâk basmaklığın* “ayak basmışlığın” (105/14).

3. Teklik Kişi: {+I}, {+U}, {+sI}, {+sU}

İncelenen metinde üçüncü teklik kişi iyelik eki, ünsüzlerden sonra {+I}, {+U}, ünlülerden sonra {+sI}, {+sU} biçimlerindedir. Ek {+ı}~{+η} “{+ı~+i}”; {+ou} “{+u~+ü}”; {+σι}~{+ση} “{+sı}~{+si}”; {+σου} “{+su}~{+sü}” biçimlerinde yazılmaktadır.

ἀγρη-λαρη - *âğrıları* “ağrı/sızıları” (27/3,4), *ντοαλαρίγυλα* - *doalarıyla* “duaları ile” (30/7), *ντιλπερλιγι* - *dilberliyi* “güzelliği” (35/11), *σοχπετινι* - *sohbetini* “sohbetini” (238/19), *ρουσουμοῦ* - *rüsumü* “rüsumu” (249/10,11), *τοποῦ* - *tobü* “topu, toplamı” (242/10), *χοκμουντέ* - *hökmündé* “hükmünde” (25/8), *πεγλουχλουγιῶ* - *beyüklüyü* “büyüklüğü” (69/15), *γεγγέν ζατεση* - *yeğen zadesi* “yeğenzadesi” (44/25), *κεντουσινέ* - *kendüsiné* “kendisine” (29/6), *σουφρασινην* - *sufрасının* “sofrasının” (40/16), *ντοναγμашῖ* - *donanması* “donanması, askeri” (95/11), *διδάσκαλοσου* - *didâşkalosu* “danışmanı” (101/9), *όρτουσοῦ* - *órdusu* “ordusu” (83/18), *σουρουσοῦ* - *sürüsü* “sürüsü” (130/8,9).

1. Çokluk Kişi: {+(I)mIz}, {+(U)mUz}

İncelenen metinde birinci çokluk kişi iyelik eki {+(I)mIz}, {+(U)mUz} biçimindedir. Ek {+ημιζ}, {+ιμιζ}, {+ημηζ}, {+ιμηζ} “{+ImIz}”; {+(ou)μουζ} “{+UmUz}” biçimlerinde yazılmaktadır.

ούζε-ριμιζε - *ûze-rimize* “üzerimize” (12/5,6), *γε-σιρλιγimiζε* - *ye-sirliyimize* “esirliğimize” (44/5,6), *Αλλαχημηζη* - *Allahımız* “Tanrımızı” (19/9), *Κελίσαμιζιν* - *Kelîsamızın* “kilisemizin” (33/16), *όρτουμοῦζ* - *órdumuz* “ordumuz” (44/15), *σουτζουμοῦζ* - *suçumuz* “suçumuz” (106/11), *γχιουζουμουζε* - *gözümüz* “gözümüze” (146/23), *όμουμοῦζ* - *ömrümüz* “ömrümüz” (170/4).

2. Çokluk Kişi: {+(I)nIz}, {+(I)ηIz}, {+(U)nUz}, {+(U)ηUz}

İncelenen metinde ikinci çokluk kişi iyelik eki {+(I)nIz}, {+(I)ηIz}, {+(U)nUz}, {+(U)ηUz} biçimlerindedir. Ek {+vηζ}~{+vιζ} “{+nız~+niz}”; {+γγηζ}~{+γγιζ} “{+ηιζ~+ηiz}”; {+vouζ} “{+nuz}~{+nüz}”; +γγουζ “{+ηuz}” biçimlerinde yazılmaktadır.

γκηλητζλαρηνηζ - *gılıçlarınız* “kılıçlarınız” (44/2), *Πατησαχηνηζ* - *Padişahınız* “padişahınız” (55/16), *φερμανηγγηζ* - *fermanınız* “fermanınız” (111/5), *γλουρεγινιζτέν* - *yüreyinizden* “yüreğinizden” (207/4), *τζιτζεκληρινιζι* - *çiçeklerinizi* “çiçeklerinizi”

(293/14), *χαζνεγγιζέ* – *haznenizè* “hazinenize” (275/1,2), *κουλουνουζά* – *kulunuzà* “kulunuza” (213/12), *ποινονουγουζά* – *boynunuzuà* “boynunuza” (74/8), *όγουγουγουζά* – *ógrunuzà* “uğrunuza” (141/3), *γχιουνουκουνουζτέν* – *göhlünüzden* “gönlünüzden” (207/4).

3. Çokluk Kişi: {+lArI}

İncelenen metinde üçüncü çokluk kişi iyelik eki {+lArI} biçimindedir. Ek {+λαρι}~{+λαρη} “{+ları}”; {+λερι}~{+λερη} “{+leri}” biçimlerinde yazılmaktadır.

Πατισαχλαρίγιλε – *Padişahlariyile* “padişahları ile” (4/11), *κηληκλαρηντά* – *kılıklarında* “kılıklarında” (33/15), *φεγιλλερί* – *feylleri* “eylemleri” (33/17), *ιτζλεριντέ* – *ıçlerinde* “içlerinde” (296/11).

Çizelge 5.

	Teklik Kişi	Çokluk Kişi
Birinci	+μ	+(ι, η)μιζ, +(ι, η)μηζ, +(ου)μουζ
İkinci	+ν +γγ	+νηζ~+νιζ, +γγηζ~+γγιζ +νουζ, +γγουζ
Üçüncü	+ι~+η, +ου, +σι,~+ση, +σου	+λαρι~+λαρη +λερι, +λερη

1.2.2.1.3. Aitlik Eki

Aitlik eki eklendiği kelimeye sahiplik anlamı katmaktadır. İncelenen metinde aitlik eki {+xı}~{+xη} “{+kI}” biçimindedir. Ek, eklendiği sözcüğe kalınlık-incelik bakımından uyum sağlamaktadır.

τεπεσιντεχί – *tepesindeki* “tepesindeki” (15/4), *γχιόχ γιουζουντεχί* – *gök yüzündeki* “gökyüzündeki” (31/2), *ήπηταχη* – *ibtidaki* “başlangıçtaki” (39/13), *πασηνταχη* – *başındaki* “baş/kafasındaki” (142/12), *παρμαγηνταχη* – *parmağındaki* “parmağındaki” (169/21), *έτραφταχη* – *etrafdaki* “etraftaki, civardaki” (172/1).

1.2.2.1.4. Durum Ekleri

1.2.2.1.4.1. Yalın Durum (Nominative)

Eksizdir.

ντὰς – dàs “taş” (296/15), *Πεῖγαμπέρ – Peygambèr* “peygamber” (114/22), *Ὀλκὲ – òlkè* “ülke” (33/3), *γῆαλτηζλὴ κοτζοῦ – yaldızlı koçũ* “yaldızlı gezinti arabası” (66/12).

1.2.2.1.4.2. İlgi Durumu (Genitive)

İncelenen metinde ilgi durumu eki genellikle ünsüzlerden sonra {+In}, {+Un}; ünlülerden sonra ise {+nIn}, {+ηIn}, {+nUn} biçimindedir. Ek genelde ünsüzlerden sonra {+ηv}~{+iv} “{+in}~{+in}”; {+ouv} “{+un}~{+ün}”; {+ιouv} “{+ün}” biçimlerinde, ünlülerden sonra ise {+vηv}~{+viv} “{+nin}”~“{+nin}”; {+γγηv}~{+γγiv} “{+ηin}”~“{+ηin}”; {+vouv} “{+nun}”~“{+nün}”; {+vιouv} “{+nün}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin {+ηIn} biçiminin yuvarlak-dar ünlülü örneklerine rastlanılmamıştır. Metinde ekin ünlülerden sonra da {+In} biçimini araya yardımcı ünsüz /y/ ses birimini alarak {+(y)In} biçiminde eklendiği birkaç örnek mevcuttur.

ὀργαγισατλαρὴν ναχλιγετὶ – ôğrayışatların nakliyeti “yapıp etmelerin anlatısı” (3/3)

τετπιρλερινιζὶν ναμηνὴ – tedbirlerinizin namını “önlemlerinizin ününü” (222/13)

Φίλιπποσουν βεφατὶ – Fílipposun vefadì “Filippos’un vefatı” (56/3)

ὀλιουμιὸν ἐλιντὲν – ôlümün elindèn “ölümün elinden/pençesinden” (284/8,9)

τζατιρινὶν ἱτζιντέ – çadırının içindé “çadırın içinde” (79/3,4)

γχοζλερινὶν ὀγιουντέ – gözlerinin öyündè “gözlerinin önünde” (75/3)

ὀρτουσουνὸν ἱτζιντέ – ôrdusunùn içindé “ordusunun içinde” (131/17)

χιοπρουνὸν ὀρτὰ γεριντέ – köprünün ὀртὰ yerindè “köprünün orta yerinde” (196/6,7)

ἀσχια-ρηγγὴν τζοκλουγουνού – âskârîhîn çokluğunũ “askerinin çokluğunu” (108/15)

ἐφέντιγγιν ὀγρουνά – éfendiîhîn ôğrunà “efendinin uğruna” (143/9)

ντουσμανηγγὴν καρσισιντὰ – düşmanîhîn karşısındà “düşmanının karşısında” (212/16)

Ekin {+(y)In} biçiminde eklendiği örnekler.

Ταάλεγην κουλού – Taáleyin kulũ “tealanın kulu” (112/2), *κὴς βαχτὴν πουζλαρὴ – kîş vaktin buzlarì* “kış mevsiminin buzları” (176/17)

1.2.2.1.4.3. Yükleme Durumu (Accusative)

İncelenen metinde yükleme durumu eki {+I}, {+U}, {+n} biçimindedir. Ek {+η}~{+ι} “{+ι~+i}”; {+ου} “{+u, +ü}”; {+ιου} “{+ü}”; {+ν} “{+n}” biçimlerinde yazılmaktadır.

ταβουρλαρηγή – *tavurlarini* “tavırlarını” (56/19), *σαγισινι* – *sayisini* “sayısını” (62/13), *σελαμετιγι* – *selametiği* “selametini” (64/23), *κεντιγι* – *kendiği* “kendini” (65/3), *μεχτουπουγγού* – *mektubuğu* “mektubunu” (108/4,5), *γχιον-χλουνοῦ* – *göğ-lünü* “gönlünü” (97/20,21), *χοχμουνού* – *hökmünü* “hükmünü” (116/8), *σιζλερι...καδουσοῦπ* – *sizleri...kavuşub* “sizlere kavuşup” (100/9)¹⁴, *ποῦινουζλαρην ... ταχηνηπ* – *boynuzların takınıp* “boynuzlarını takıp” (22/1).

1.2.2.1.4.4. Yönelme Durumu (Dative)

İncelenen metinde yönelme durumu eki {+A} biçimindedir. Ek ince ünlülerden sonra {+α} “{+a}”, kalın ünlülerden sonra ise {+ε} “{+e}” biçiminde yazılmaktadır.

νταργεσινε – *daryesine* “daireesine, odasına” (256/4), *τζασιτηγὰ* – *çaşıtlığa* “casusluğa” (258/21), *οῦμ-μανὰ* – *úm-manà* “denize” (261/21), *σεχερινε* – *şehrine* “şehrine” (112/18).

1.2.2.1.4.5. Bulunma Durumu (Locative)

İncelenen metinde bulunma durumu eki genelde ince ünlülerden sonra {+de}, kalın ünlülerden sonra ise {+da} biçimindedir. Ek ölçünlü yazım ile yazılmış daha önceki incelemelerde düzenli olarak ötümlü biçimde karşımıza çıktığı için biz de eki ötümlü ünsüz ile okumayı uygun gördük. Ek {+τα} “{+da}”; {+τε} “{+de}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ayrıca ekin kalınlık-incelik uyumuna uymayan örneklerine de rastlanmaktadır. Bunun yanında ekin geniş ünlülerinin daraldığı örneklerle rastlanır.

ζεμανηντὰ – *zemanında* “zamanında” (116/21), *ρὸνγιασηντὰ* – *ruyasında* “rüyasında” (113/7), *ντεργιατὰ* – *deryadà* “denizde” (94/5), *χεδατὰ* – *hevadà* “havada” (92/14), *Σεμαλτὲ* – *Şemaldè* “şimalde, kuzeyde” (88/18), *μετζιλιστὲ* – *mecilisdè* “mecliste, cemiyette” (84/3), *ντεπατζεσιντέ-γim* – *deracesindé-yim* “derecesinde” (55/13) *ἀντέ σονχρὰ* – *ándé sonhrà* “ondan sonra” (107/2)¹⁵.

¹⁴ Bu örnekte yükleme durumu eki, yönelme durumu eki yerine kullanılmıştır.

¹⁵ Bu örnekte bulunma durumu eki, çıkma durumu eki yerine kullanılmıştır.

Ekin kalınlık-incelik uyumuna uymadığı örnekler:

ἐσνατὲ - *ésnadè* “esnada” (272/19), *κεγι-φιαττὲ* – *keyi-fiatdè* “nitelikte, durumda” (13/9), *τζίχαντὲ* – *cihandè* “cihanda” (70/1), *ἐγυαμτὲ* - *éyamdè* “eyyamda, devirde” (110/9).

Ekin ünlüsünün daraldığı örnek:

παγесιντὶ - *payesindì* “payesinde, mertebesinde” (204/7).

1.2.2.1.4.6. Çıkma Durumu (Ablative)

İncelenen metinde çıkma durumu eki genellikle ince ünlülerden sonra {+den}, kalın ünlülerden sonra {+dan} biçimindedir. Ek genellikle ince ünlülerden sonra {+τεν} “{+den}” biçiminde, kalın ünlülerden sonra ise {+ταν} “{+dan}” biçiminde yazılmaktadır. Bazı örneklerde ekin kalınlık-incelik uyumuna uymadığı görülebilir.

ὀγλουττὲν - *ôyüddèn* “öğütten” (82/10), *κεντουσιντὲν* – *kendüsinden* “kendisinden” (74/16), *χικιαγεττὲν* – *hikâyetdèn* “hikayeden” (85/14), *μεμλεχιαττὰν* – *memlekâtdàn* “memleketden” (73/10)¹⁶, *γχιληντζηντὰν* – *gılincindàn* “kılıcından” (81/6), *ήρμαχτὰν* - *ırmakdàn* “ırmaktan” (214/2).

Ekin kalınlık-incelik uyumuna uymadığı örnekler:

τα-θαζουλαριμτὲν – *tavazularımdèn* “tevazularımdan” (66/18,19), *ἀντὲν* – *ândèn* “ondan” (68/5).

1.2.2.1.4.7. Eşitlik Durumu (Equative)

İncelenen metinde eşitlik durumu eki kalın ünlülerden sonra {+ca}, ince ünlülerden sonra {+ce} biçimindedir. Ek kalın ünlülerden sonra {+τζα} “{+ca}”, ince ünlülerden sonra {+τζε} “{+ce}” biçiminde yazılmaktadır.

σαιχη-σήτζα – *sayki-sızca* “saygısızca” (23/16), *ντόγρουτζα* – *dôğruca* “doğruca” (40/13), *χαρτάστζα* – *kardâşca* “kardeşçe” (45/15), *νίτζε* - *níce* “nice” (32/1), *κεπαζέτζε* – *kepazéce* “kepazece, rezilce” (34/6), *ἐγιουτζε* - *éyüce* “iyice” (56/20).

1.2.2.1.4.8. Araç Durumu (Instrumental)

İncelenen metinde araç durumu eki {+İlA} {+İlAn} ve {+n} biçimlerindedir. {+İlA} eki {+n} ve {+İlAn} ekleri ile karşılaştırıldığında kullanım alanının daha geniş

¹⁶ Memlekât sözcüğü Arapça vezinlere göre çoğuldur ama bu metinde memleket anlamıyla kullanılır.

olduğu tespit edilmiştir. Ek bilindiği üzere “ile” edatının ekleşmiş şeklidir. Metinde edatın ilk ünlüsünün düşmediği ama sözcüğe bitişik yazıldığı örnekler araç durumu eki olarak alınmıştır. Ek $\{+i\lambda\} \sim \{+\eta\lambda\}$ “ $\{+i\lambda\}$ ”; $\{+i\lambda\epsilon\} \sim \{+\eta\lambda\epsilon\}$ “ $\{+i\lambda\epsilon\}$ ”; $\{+i\lambda\alpha\nu\} \sim \{+\eta\lambda\alpha\nu\}$ “ $\{+i\lambda\alpha\nu\}$ ”; $\{+i\lambda\epsilon\nu\} \sim \{+\eta\lambda\epsilon\nu\}$ “ $\{+i\lambda\epsilon\nu\}$ ”; $\{+v\}$ “ $\{+n\}$ ” biçimlerinde yazılmaktadır.

ήρα-χατλήγηλα - *ira-hatliğıla* “rahatlık ile” (11/13), *ντοαλαρίγυλα* - *doalariyula* “dualarıyla” (30/7), *ατλάριλα* - *átlárilá* “atlarla” (77/19), *ταδούριλε* - *tavúri-le* “tavır ile” (62/18), *ντισλερίγιλε* - *dişleriýile* “dişleriyle” (65/13), *πυριπιρ-λερίγιλε* - *biribirleriýile* “birbirleriyle” (88/12,13).

πουνλάρυλαν - *bunlárılan* “bunlar ile” (61/11), *ριζάνυλαν* - *rızánılan* “rızan ile” (64/22), *κίταπλάρυλαν* - *kitaplárılan* “kitaplar ile” (246/21), *μαα-ρουφετλερίνυλεν* - *maa-rufetlerińilen* “marifetlerin ile” (18/20;19/1).

έδελαν - *évelan* “evvelan” (5/4), *σίρραν* - *sírran* “sırran, gizli olarak” (119/10), *γυγύαν* - *yayán* “yaya olarak” (168/10), *όϊλέν* - *öýlèn* “öğle vakti” (95/11).

1.2.2.1.4.9. Yön Durumu (Direktive)

İncelenen metinde yön durumu eki $\{+rA\}$, $\{+ArI\}$ biçimlerindedir. Ek $\{+p\alpha\}$ “ $\{+ra\}$ ”; $\{+p\epsilon\}$ “ $\{+re\}$ ”; $\{+ap\eta\}$ “ $\{+arı\}$ ”; $\{+ep\iota\}$ “ $\{+eri\}$ ” biçimlerinde yazılmaktadır.

ντισαρη - *dışari* “dışarı” (73/10), *γιοκαρητá* - *yokarıdà* “yukarıda” (262/19), *ίτζερισι* - *íçerisi* “içerisi” (79/18), *ίλεριγέ* - *íleriye* “ileriye” (175/2), *ούζερε* - *úzerè* “üzere” (94/4), *σονχρά* - *sonrà* “sonra” (107/2).

1.2.2.1.4.10. Sınırlama Durumu (Limitative)

İncelenen metinde sınırlama durumu eki $\{+dAk\}$ biçimindedir. Ek ünlü uyumuna uyarak ince ünlülerden sonra $\{+te\chi\}$ “ $\{+dek\}$ ” biçiminde, kalın ünlülerden sonra ise $\{+ta\chi\}$ “ $\{+dak\}$ ” biçiminde yazılmaktadır. Ek sözcüğe bitişik olarak yazılır.

βεφατινάταχ - *vefatıná-dak* “vefatına kadar” (9/3), *άχσαμάταχ* - *áhşamá-dak* “akşama kadar” (29/12), *σαπαχάταχ* - *sabahá-dak* “sabaha kadar” (122/1), *γελίντζε-γετεχ* - *gelince-yedek* “gelinceye kadar” (27/4,5), *βαχτινέτεχ* - *vaktiné-dek* “vaktine kadar” (29/11), *άνέτεχ* - *áné-dek* “ana kadar” (71/5).

1.2.2.1.4.11. Birliktelik Durumu (Comitative)

Ek, {+λι} ~ {+λη} “{+lı~+li}”..... {+λι}~{+λη}~{+λου} “{+lı, +li, +lu, +lü}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ayrıca ekin, /n/ ses birimi ile biten sözcüklere eklendiğinde bazen ünsüz benzeşmesine uğrayarak {+νι} “{+nı}” şeklinde yazıldığı görülmüştür.

χαμλὴ κασαβετλὴ – *gamli kasavetli* “gamli kasvetli” (25/4), *ἐρχε-κλὴ ντισιλὴ* – *érke-kli` dişili* “kadınlı erkekli” (135/17) *χαγίρλὴ ὁμιορλοῦ* – *hayırlı ömürlü* “hayırlı ömürlü” (27/15), *γετζελὴ γχιουντουζλοῦ* – *geceli gündüzlü* “geceli gündüzlü” (94/4,5).

Ekin ünsüz benzeşmesine uğrayan örneği:

ναμλὴ σαννίγιτι – *namli sannıyidi* “namlı sanlıydı” (36/16).

1.2.2.1.5. Soru

İncelenen metinde soru eki {+μι}~{+μη} {+mI} biçimindedir. Ekin yuvarlak ünlülü örneklerine metinde rastlanmamıştır. Ek, herhangi bir kural gözetmeksizin sözcüklere hem bitişik hem de ayrı yazılabilmektedir. Ek tespit edilebildiği kadarı ile ünlü uyumuna uymamaktadır.

Ekin birleşik yazıldığı örnekler:

πιλεπιλέρμισιν - *bilebilírmisin* “bilebilir misin” (31/7), *ἰναναγίμμι* - *inanayímmi* “inanayım mı” (120/16), *ὀμάρμηγιτινιζ* - *ómármıyidınız* “umar mıydınız” (152/19), *βάρμη ντιρ* – *vármı dır* “var mıdır” (186/8), *ἰνσάνμηνηρ* - *ínsánmıdır* “insan mıdır” (191/2), *σένμισιν* – *sénmisin* “sen misin” (218/7).

Ekin ayrı yazıldığı örnekler:

πιλέρ μι – *bilír mi* “bilir mi” (65/13), *σέντε μι* – *sénde mi* “sende mi” (243/22), *χετίρμε-ντιν μι* – *getírme-din mi* “getirmedin mi” (290/10), *γχιουρτούν μι* – *gördún mi* “gördün mü” (244/22).

1.2.2.1.6. Yabancı Kökenli Ad Çekim Ekleri

{+an}

Arapça tesniye adı altında kullanılan bir belirli çokluk ekidir. Ek {+αν} “{+an}” biçiminde yazılmaktadır.

Ζαπιτανλάρ – *Zabitanlâr* “zabitler, korucular” (3/9).

{+At}

Arapça çokluk ifade eden bir ektir. Ek {+at} “{+at}” biçiminde yazılmaktadır.

ὀγραγισατλαρήν - *ôğrayışatların* “yapıp etmelerin” (3/3), *ντεγισατλάριλε* - *deyişatlarıle* “demeler ile” (13/3), *γουρουρατιντάν* - *gururatından* “gururluluğundan” (63/7), *πουχουρατλάριλε* - *buhuratlarıle* “tütsüler ile” (114/12), *χαλτιετλέρ* - *haltietlèr* “karışmalar” (34/10).

1.2.2.2. Eylem Çekim Ekleri

1.2.2.2.1. Eylemsiler

1.2.2.2.1.1. İsim-Fiil (Infinitive)

{-İş}, {-Uş}

Ek {-ισ}~ {-ησ} “{-ış}” veya “{-iş}”; {-ουσ} “{-uş}”; {-ιουσ} “{-üş}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin örnekleri genellikle söz içerisinde geçtiği için σ harfi /ş/ ses birimini göstermede kullanılmıştır. Fakat “yörüyüş” örneğinde ç harfinin de sözcük sonunda eki yazmada kullandığını göstermektedir.

ντεγισατλαρή - *deyişatları* “demeleri” (25/13), *ἀγναγισιμά* - *âğnayışımâ* “anlayışımâ” (58/19), *γανκλησήμ* - *yanlışıım* “yanlışım” (155/4), *ντογουσουντάν* - *doğuşundân* “doğuşundan, doğuştan” (4/6), *γιορουγιούς* - *yörüüyüş* “yürüyüş” (41/18).

{-mA}

Ek kalın ünlülerden sonra {-ma}, ince ünlülerden sonra {-me} biçimindedir. Ek kalın ünlülerden sonra {-μα} “{-ma}”, ince ünlülerden sonra ise {-με} “{-me}” biçiminde yazılmaktadır.

ντογμά τιρ - *doğmâ dır* “(anne) doğma dır” (10/20), *γλαπηλμά* - *yapılma* “yapılma” (58/1,2), *ντοσεμελερι* - *döşemeleri* “döşemeleri” (191/6), *τουρεμέ* - *türemè* “türeme, meydana gelme” (160/8), *σετζμέ* - *seçmè* “seçme işi” (38/10).

{-mAk}

Ek kalın ünlülerden sonra -mak, ince ünlülerden sonra -mek biçimindedir. Ek kalın ünlülerden sonra {-μακ} “{-mak}”, ince ünlülerden sonra ise {-μεκ} “{-mek}” biçiminde yazılmaktadır.

ποσαμάχ – *boşamāk* “boşamak” (40/7), *γιασαμαχτάν* – *yaşamakdān* “yaşamaktan” (129/3), *ἀγνα-μάχ* – *āḡnamāk* “anlamak” (10/21), *ντουτμάχ* – *dutmāk* “tutmak” (159/1), *χετμέχ* – *getmēk* “gitmek” (18/15), *ντινλενμέχ* – *dinlenmek* “dinlenmek, soluklanmak” (183/15), *γχε-ζιλμέχ* – *ge-zilmēk* “gezmek” (223/20).

{-mAkIIk}

Ek sözcük sonunda kalın ünlülerden sonra {-maklık}, ince ünlülerden sonra ise {-meklik} biçiminde eklenmektedir. Ek, sözcük içerisinde ise ekin sonundaki ötümsüz ünsüz yumuşayarak kalın ünlülerden sonra -maklığı, ince ünlülerden sonra ise {-mekliyi} biçimine dönüşmektedir. Ek {-μαχληχ} “{-maklık}”, {-μαχληγ} “{-maklığı}”; {-μεχληγ} ~ {-μεχλιγ} “{-mekliyi}” biçimlerinde yazılmaktadır. Sadece bir örnekte ekin sonundaki ötümsüz ünsüz sızıcılaşarak /h/ ses birimine dönüşmüştür.

ντουρμαχλήχ - *durmaklik* “durmuşluk” (212/17), *πασμαχληγήν* – *basmaklığın* “basmışlığın” (105/14), *έδερμεχληγιμ* – *évermekliyim* “evlendirmişliğim” (273/13), *έτμεχλιχιμ* – *etmeklihim* “etmişliğim” (270/20).

1.2.2.2.1.2. Sıfat-Fiil (Participle)

{-AcAk}

Ek sözcük sonunda kalın ünlülerden sonra {-acak}, ince ünlülerden sonra ise {-ecek} biçiminde eklenmektedir. Ek, sözcük içerisinde ise ekin sonundaki ötümsüz ünsüz yumuşayarak kalın ünlülerden sonra {-acağ}, ince ünlülerden sonra ise {-ecey} biçimine dönüşmektedir. Ek sözcük sonunda {-ατζαχ} “{-acak}”; {-ετζεχ} “{-ecek}” biçiminde, sözcük içinde ise {-ετζεγ} “{-ecey}”; {-ατζαγ} “{-acağ}”, biçimlerinde yazılmaktadır.

όγρασατζάχ χενχιαμλαρη – *ōḡraşacāk hengâmlarî* “meydana gelecek karışıklıkları” (116/21), *όλατζαχλαρηνά* - *ôlacaklarinā* “olacaklarına” (132/1), *παχατζάχ τζεσαρετλερι* – *bakacāk cesaretleri* “bakacak cesaretleri” (134/4), *ἀγναγιατζαγή* – *āḡnayacaḡî* “anlayacağı” (58/22), *βαρατζαγήν γερλερτε* – *varacaḡîn yerlerdê* ulaşacağın yerlerde” (185/19), *γχιοζετετζεχ βεχιλ* – *gözetecēk vekîl* “gözetecek vekil” (59/7), *ντινλεγετζεχ χαλι* – *dinleyecēk halî* “dinleyecek hali” (74/12), *κίπιρλενετζεγινι* - *kibirleneceyini* “kibirleneğini” (152/19).

{-An}

Ek ünlü uyumuna uyarak kalın ünlülü sözcüklerden sonra {-αν} “{-an}” biçiminde, ince ünlülü sözcüklerden sonra ise {-εν} “{-en}” biçiminde yazılmaktadır.

σαδασάν – *savaşàn* “savaşılan” (60/19), *πουλουνάν Φιλόσοφοςλαρ* – *bulunàn Filósofoslar* “bulunan filozoflar” (74/19), *όγρασάν μεμ-λεχιατλαρή* – *όğraşàn memlekâtlarì* “ulaşılan memleketler” (93/12,13), *ντιοχιουλέν κανλαρήν* – *dökülèn kanların* “dökülen kanların” (99/16), *βερίλέν Χαρατζτάν* – *verilèn Haracdtàn* verilen haraçtan” (105/20), *χετιρενίν όγιουντέ* – *getirenin òyündè* “getirenin önünde” (119/21).

{-(A)r}, {(u)r}, {(I)r}

Ek ünlü ile biten sözcüklerden sonra {-ρ} “{-r}” biçiminde eklenmektedir. Ünsüz ile biten sözcüklerden sonra ise kalınlık-incelik uyumuna göre üç biçimli olarak; kalın ünlülerden sonra {-αρ} “{-ar}”; {-ουρ} “{-ur}” ve {-ηρ}~{-ιρ} “{-ir}” biçimlerinde, ince ünlülerden sonra ise iki biçimli olarak {-ερ} “{-er}” ve {-ιρ} “{-ir}” biçiminde eklenmektedir.

γιαğάρ γχιπι – *yağâr gibi* “yağar gibi” (122/10), *ók atâr yayâ askârì* “ok atan yaya askeri” (127/16), *κατζάρ κουλταρίριμ* – *kaçâr kulturalırım* “kaçar kurtulurum” (251/20), *ντουσέρ όλτοϋ* – *düşèr öldü* “düşer oldu” (41/13), *éter γχιπι* – *édér gibi* “eder gibi” (56/11,12), *γχιτέρ ... τελέφ έτέριμ* – *gidèr ... telèf édèrim* “gider telef ederim” (141/4), *σαπάχ όλοϋρ όλμάζ* – *sabâh olùr olmâz* “sabah olur olmaz” (20/11), *μέξ όλοϋρ ό-μουτοϋ* – *mèks olùr ómudù* “durur, bekler umuduyla” (81/9,10), *πουγλουροϋρ γκελήρσιν* – *buyurùr gelírsin* “buyurup gelirsin” (111/19), *βαρήρ γχιπι* – *varìr gibi* “varır gibi” (204/20,21), *γιατήρ ίχέν* – *yatìr ikèn* “yatarken” (47/18), *παγίληρ χαλήρ* – *bayılìr kalìr* “bayır kalır” (295/12), *σογίλεσιρ γχιπι* – *söyleşìr gibi* “söyleşir gibi” (292/17), *πενκζέρ ... σεϊλέρ* – *beñzèr ... şeylèr* “benzer şeyler” (116/23), *ίστερ ίστεμέζ* – *ístèr ísteméz* “ister istemez” (75/19).

{-dik}, {-duk}

Ek sözcük içerisinde kendisinden sonra ünsüz ile başlayan bir ek aldığında kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-τιx} “{-dik}”, {-τουx} “{-duk}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-τιx} “{-dik}”; {-τουx} “{-dük}” biçiminde yazılmaktadır. Bunun yanında ek sözcük içerisinde kendisinden sonra ünlü ile başlayan bir ek aldığında ise ekin sonundaki tonsuz ünsüz

yumuşayarak kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-τιγ} “{-dığ}”; {-τουγ} “{-duğ}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-τιγ} “{-diy}”; {-τουγ} “{-düy}” biçiminde yazılmaktadır. Örneklerde görüldüğü üzere ekin yazımı incelik-kalınlık uyumunu gösterir biçimde değildir.

Ekin sözcük içerisinde ünsüz ile başlayan bir ek aldığı örnekler:

σατζτικλαρη ἀτέσιλε – *saçdıkları átésile* “saçtıkları ateşle” (76/7), *ὀγραστικλαρη* – *ὀğraşdıkları* “uğradıkları” (103/18), *ἀτ-τικλαρη τασλάρ* – *ât-dıkları taşlâr* “attıkları taşlar” (122/8,9), *χετιρικλεριντέν πασχά* – *getirdiklerinden başkâ* “getirdiklerinden başka” (83/9), *τζεχτικλερι ζαχ-μετλερι* – *çekdikleri zah-metleri* “çektikleri zahmetleri” (96/11,12), *σατζί πίτμετιχ* – *saçı bítmedik* “saçı çıkmadık” (136/9), *που-λουντουκλαρη ὀλχετὲ* – *bulundukları ὀlkedè* “bulundukları ülkede” (90/9,10), *σουντουκλαρη χετιγελέρ* – *sundukları hediyełér* “sundukları hediyeler” (117/4), *γιορτουκτέν σονχρά* – *yürüdükdèn sonrà* “yürüdükten sonra” (200/6), *γχιορτουκλερι ἐφέντιλερινι* – *gördükleri ἐfëndilerini* “gördükleri efendilerini” (207/19).

Ekin sözcük içerisinde ünlü ile başlayan bir ek aldığı örnekler:

χοσλαντηγη νταργεγὲ – *hoşlandığî daryeyè* “hoşlandığî daireye/odaya” (21/11), *καπηγη ἰλὲ* – *kapdığî îlè* “kapması ile” (47/9,10), *πιρακτηγημ σιγηρλαρη* – *bırakdığîm sığirları* “bıraktığîm sığirları” (78/13,14), *ἰλίσμετιγιντέν πασχά* – *îlîşmediyinden başkâ* “îlişmediğinden başka” (35/15), *γχιοντερτιγινιζ χε-τιγελέρ* – *gönderdiyiniz he-diyelér* “gönderdiğiniz hediyeler” (68/13,14), *ἐτιγι χα-ραχετὶ* – *étdiyî haraketî* “ettiğî hareketi” (47/19,20), *ὀτουρτουγοῦ γερτὲ* – *ôturduğû yerdè* “oturduğı yerde” (11/9), *πουλουντουγοῦ μαχαλτέ* – *bulunduğû mahaldé* “bulunduğı mahalde” (24/5), *γχιορτουγιουῦ ρουγιατὰν* – *gördüyû ruyadàn* “gördüğü rüyadan” (20/10), *γχιορτουγιουῦν ἀλλαχλαρά* – *gördüyûñ állahlarà* “gördüğün tanrılara” (242/23).

{-Glu}

Ek kalın sıradan ünlülerin yanında {-χλου} “{-Glu}” biçiminde yazılmaktadır. Ekin ilk ünsüzünün tonlu veya tonsuz olduğu hususu yazımdan ayırt edilememektedir.

τοχουνουκλουῦ πῖρ νεσνὲ – *dokunuklû bîr nesnè* “(diş) dokunuklu bir nesne” (263/8).

{-mAlI}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-μαλη} “{-malı}” biçiminde, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-μελη} “{-meli}” biçiminde yazılmaktadır.

σεφὲρ χαλτηρμαλὴ ολσάγιτι – sefèr kaldırmalì olsáyıdı “sefer kaldırarak olursa” (11/7,8), *τεσλήμ ὀλμαλὴ ὀλούρσαχ – teslìm ὀmalì ὀlúrsak* “teslim olmak durumunda kalırsak” (111/15), *κατζμαλὴ ὀλούρσα – kaçmalì ὀlúrsa* “kaçacak olursa” (127/20), *ἡταὰτ ἐτμελὴ ὀλούρσανηζ – ἱταὰτ ἐtmelì ὀlúrsanız* “itaat edecek olursanız” (44/9,10), *φὲτ ἐτμελὴ ὀλούρσαν – fèt ἐtmelì ὀlúrsan* “feth edecek olursan” (111/18), *σὲν γενιλμελὴ ὀλούρσαν – sèn yenilmelì ὀlúrsan* “seb yenilmeli olursan” (225/7).

{-mAz}

Ek kalın sıradan ünlülerden sonra {-μαζ} “{-maz}” biçiminde, ince sıradan ünlülerden sonra ise {-μεζ} (-mez) biçiminde yazılmaktadır.

ναχλ ὀλουνμάζ χὰν – nàkl ὀlunmàz kàn “anlatılamayak derecede kan” (98/10), *πουτζαγὴ πουλουνμάζ ὀδανὴν – bucağì bulunmàz ὀvanìn* “ucu bulunmaz ovanın” (176/15,16), *ἀχηλὰ σηγησιμάζ σεγλὲρ – àkılà sığışmàz şeylèr* (221/2), *χουρσοὺν χετζμέζ, μηνζράχ ἰσλεμέζ ντεριλερὶ – kurşùn geçmèz mızrāk işlemèz derilerì* (137/9,10), *πιρι-πριντέν σετζιλμέζ ὀλτοῦ – biri-birindén seçilmèz ὀldü* (163/20,21).

{-mIş}, {-mUş}

Ek kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-μης} ~ {-μησ} ~ {-μις} ~ {-μις} “{-mıς}”; {-μους} ~ {-μους} “{-muş}” biçimlerinde yazılabildiği gibi, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde de {-μης} ~ {-μησ} ~ {-μις} ~ {-μις} “{-mıς}” ve {-μους} “{-müς}” biçimlerinde yazılabilmektedir. Dolayısı ile ek, ekin kalın ve ince ünlülü biçimlerini ayırt etmede yetersizdir.

τοπλανμὴς ὀλὰν – toplanmıș ὀlàn “toplanmış olan” (38/13), *ἀλησιλμὶς γχιπὶ – àlışılmıș gibi* “alışılmış gibi” (36/4,5), *γαραλαν-μὴς γιατὴρ ἱχὲν – yaralan-mıș yatır ἱkèn* “yaralanmış yatarken” (47/17,18), *ἰσλενμὴς καρ-γησηνὴ – işlenmıș kargısını* “işlenmiş kargı/mızrağını” (118/5), *ἐνμὶς γχιπὶ – énmiș gibi* “inmiş gibi” (12/17), *καρσιλὶχ βερμὶς χιμσὲ – karşılık vermiș kimsè* “karşılık vermiş kimse” (205/12), *σιζλερὶ ὀλμοὺς πουλτοῦμ – sizlerì ὀlmüș buldüm* “sizleri ölmüş buldum” (100/13), *ὀλμουσοῦ βέτζχ*

οὐζερὲ – ólmuṣũ véch úzerè “olduğu üzere” (32/8,9), *κουτουρμὸς Ἀσλὰν – kudurmuş Aslàn* “kudurmuş aslan” (256/5).

1.2.2.2.1.3. Zarf-Fiil (Gerund)

{-a}

Ek {-α} “{-a}” biçiminde yazılmaktadır. İncelenen metinde ekin sadece bir örneğine rastlanılmıştır.

τζίχὰ γκελήπ – çıkà gelip “çıkagelip” (95/12).

{-ArAk}

Ek kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-αραχ} “{-arak}” biçiminde, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-ερεχ} “{-erek}” biçiminde yazılmaktadır.

σεγиртџі ὀλαράχ – seyirci ὀlaràk “seyirci olarak” (38/1), *γχιζοῦμ παχαράχ – gözüm bakaràk* “gözüm ile görerek” (49/1), *γχιοντερμεχτὲ ὀλαράχ – göndermekdè ὀlaràk* “göndermekte olarak” (83/18), *γχιουμουλεγερεχ – gümüleyerèk* “gürüldeyerek” (26/9), *τιτιρεγερεχ – titireyerék* “titireyerek” (163/7), *ὀπερεχ – ôperèk* “öpererek” (195/3).

{-alı}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-αλη} “{-alı}” biçiminde yazılmaktadır. Ekin ince ünlülü biçimlerine metinde rastlanılmamıştır.

γιαπηλαλή – yapılalì “yapılalı” (71/4,5), *γιάτ ὀλαλή – yâd olalì* “yabancı olalı” (269/13), *κουρουλαλητὰν περοῦ – kurulalıdàn berũ* “kurulduğundan beri” (289/1).

{-dikce}, {-dUkcA}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-τουχτζα} “{-dukca}” biçiminde yazılmaktadır. Ekin {-dikca} biçimli örneklerine metinde rastlanmamıştır. Ek ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-τιχτζε} “{-dikce}” ve {-τουχτζε} “{-dükce}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin Türkçenin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülmektedir.

χετιρίχτζε - *getirdíkce* “getirdikçe” (271/14), *έσιτρίχτζε* - *éşitdíkce* “işitdikçe” (230/13), *βουρούχτζα* - *vurdúkca* “vurdukça” (230/10), *όλούχτζα* - *öldúkca* “oldukça” (82/17), *πεγιουτούχτζε* - *beyüdükce* “büyüdükçe” (35/10).

{-dikda}, {-dukda}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-τηχτα} “{-dikda}” ve {-τουχτα} “{-dukda}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin ince sıradan ünlülerin bulunduğu örneklerine rastlanılmamıştır. Ayrıca ekin Türkçenin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülmektedir.

βαρτηχτά - *vardıkdà* “varıldıığında” (57/21), *γκιρετζέχ όλτουχτά* - *girecèk öldükdà* “girecek olunduğunda” (262/2), *ότουρτουχτά* - *óturdukdá* “oturulduğunda” (297/4).

{-dİkdAn}, {-dUkdAn}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-τηχταν} “{-dikdan}”, {-σουχταν} “{-şdukdan}” biçimlerinde yazılmaktadır. İnce sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-τιχτεν} “{-dikden}”; {-τουχτεν} “{-dükden}” biçimlerinde yazılmaktadır. Ekin, Türkçenin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülmektedir.

νταγητ-τηχτάν βέ τελέφ επιχτέν σονχρά - *dağıt-dıkdàn vè telèf etdikdèn sonrà* “dağıttıktan ve telef ettikten sonra” (228/19,20), *κατζτηχτάν σονχρά* - *kaçdıkdàn sonrà* “kaçtıktan sonra” (13/14), *ίτιχτέν πασχά* - *ítıkdèn başkà* “etdikten başka” (115/7,8), *έγιλεντιχτέν σονχρά* - *éyilendıkdèn sonrà* “eğlendikten sonra” (183/3), *πουλουσουχτάν σον-χρά* - *buluşdukdàn son-rà* “buluştuktan sonra” (22/6), *σοϊλετιχτέν σονχρά* - *söyledıkdèn sonrà* “söyledikten sonra” (22/10), *γιουρουτουχτέν σονχρά* - *yörüdükdèn sonrà* “yürüdükten sonra” (200/6).

{-IncA}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-ιντζα}~{-ηντζα} “{-ınca}” biçiminde, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-ιντζε} “{-ince}” biçiminde yazılmaktadır.

πουλάμαγιντζα - *bulámayınca* “bulamayınca” (14/3), *άζαλήντζα* - *ázalınca* “azalınca” (136/1), *πασλαγίντζα* - *başlayınca* “başlayınca” (179/9), *έσίντζε* - *ésince* “esince” (139/8), *έσιτίντζε* - *éşitince* “işitince” (211/17), *βερίντζε* - *verince* “verince” (22/23).

{-kAn}

Ek, Türkçenin kalınlık-incelik uyumuna, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklere düzensiz olarak ince ünlülü biçimde de eklenerek aykırılık gösterebilmektedir. Bu aykırılık ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde görülmez ve bu türden sözcükler Türkçenin kalınlık-incelik uyumuna uyar. Ek kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklere uyumun gözetildiği örneklerde {-xav} “{-kan}” biçiminde, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ve ünlü uyumunun gözetilmediği kalın sıradan ünlülü sözcüklerde ise {-xev} “{-ken}” biçiminde yazılmaktadır.

σαδασίρxαν – *savaşırkan* “uğraşırken” (42/18), *χατζάριxαν* – *kaçarıkan* “kaçarken” (165/1), *σαγιλήρxαν* – *sayılırkan* “düşünülrken” (263/13), *ογρασmaχτάγιxεν* – *oğraşmakdayiken* “uğraşmaktayken” (219/13), *σουρμεχτέγιxεν* – *sürmekdáyiken* “sürmekteyken” (11/14), *βαρμαχτά-γιxεν* – *varmakda-yiken* “varmaktayken” (231/21,22).

{-(I)p}~{-(U)b}

Ek, metinde düz-dar ünlüler ile birlikte {-π} “{-p}” biçiminde, yuvarlak-dar ünlüler ile birlikte ise {-π} “{-b}” biçiminde yazılmaktadır. Bu husus yazımdan kesin bir şekilde anlaşılamamaktadır.

σεγipτιπ - *seyirtip* “seğirtmek, koşmak” (16/2), *τζαγipτηρήπ* – *çağırtdıríp* “çağırttırıp” (24/13), *ούγιανήπ* – *úyanip* “uyanıp” (133/4), *όλόουπ* – *ólüb* “olup” (19/7), *ντινxλεγιουòπ* – *diñleyüb* “dinleyip” (7/21), *τεατζουòπ έτουòπ* – *teacüb édüb* “şaşıırıp” (35/6).

{-mAcA}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-ματζα} “{-maca}” biçiminde, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-μετζε} “{-mece}” biçiminde yazılmaktadır.

χαρηστηματζà – *karişdırmacà* “karıştırmaca” (44/9), *άλματζà* – *álmacà* “almaca” (47/3), *τζαλησmaτζà* – *çalışmacà* “alışmaca” (29/13), *πιρλεσμετζè* – *birleşmeci* “bir araya gelmece” (36/23), *ίσλενμετζè* – *ışlenmeci* “ışlenmiş, nakışlanmış” (54/11), *γιορουμετζè* – *yörümeci* “yürümeci” (182/8).

{-mAdA}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-ματα} “{-mada}” biçiminde, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-μετε} “{-mede}” biçiminde yazılmaktadır.

γιολὰ τζιματὰ – *yolà çıkmadà* “yola çıkınca” (265/4), ντεμετε – *demedè* “deyince” (239/17), ἐνμετέγιτι – *énmedéyidi* “inmekteydi” (291/7).

{-mAkdA}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-μαχτα} “{-makda}” biçiminde, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-μεχτε} “{-mekde}” biçiminde yazılmaktadır.

χορμαχτα – *kurmakdà* “kurmakta” (45/17), κονμαχτὰ – *konmakdà* “konmakta” (138/1), γιαιλιμαχτὰ ὀλοσὸν – *yazılmakdà ὀlsùn* “yazılmakta olsun” (153/12), γχιορμεχτε – *görmekdè* “görmekte” (131/22), χετμεχτέ – *getmekdé* “gitmekte” (163/1), τζολλαρά ντδσμεχτε – *çollarà düşmekdè* “çöllere düşmekte” (175/3,4).

{-mAksIz}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-μαχσιζ}~{-μαχσηζ} “{-maksız}” biçimlerinde, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-μεχσιζ} “{-meksiz}” biçiminde yazılmaktadır.

ντου-γιουρτμαχσιζ – *du-yurtmaksiz* “duyurtmadan” (252/17,18), σοδουτμαχσιζ – *sovutmaksiz* “soğutmadan” (131/5), χαρσι ντουρμαχσηζ – *karşı durmaksiz* “karşı durmadan” (84/5,6), ὀλμεχσιζ – *ôlmeksiz* “ölmeden” (290/15), ἰντζινμεχσιζ – *încinmeksiz* “incinmeden” (85/10), χαπερ βερμεχσιζ – *habèr vermeksiz* “haber vermeden” (13/7).

{-ı}, {-ü}

Ek, kalın ünlülerden sonra {-η} “{-ı}”, ince ünlülerden sonra ise {-ιου} “{-ü}” biçiminde yazılmaktadır. Ekin ince-düz-dar ve kalın-yuvarlak-dar örneklerine metinde rastlanılmamıştır.

ντεγιού – *deyü* “diye” (29/8), ἀλήθερτι – *âliverdi* “alıverdi” (248/22).

1.2.2.2.2. Kişi Ekleri

1.2.2.2.2.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri

1. Teklik Kişi: {-Im}, {-Um}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-ιμ}~{-ημ} “{-ım}” ve {-ουμ} “{-um}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-ιμ}~{-ημ} “{-im}” ve {-ουμ}~{-ιουμ} “{-üm}” biçimlerinde yazılmaktadır.

Ö.G. Zaman:	<i>φετὰ ἐτμίσιμ – fedà étmísim</i> “feda etmişim” (121/14).
Şimdiki Zaman:	<i>γχιουρογιόρουμ – görüyórum</i> “görüyorum” (72/ 9,10).
Geniş Zaman:	<i>πουλουστούρούρουμ – buluşdurúrurum</i> “buluştururum” (22/19).
Gelecek Zaman:	<i>τελὲφ ἐτετζέγιμ – telèf édecéyim</i> “telef edeceğim” (205/3).
İstek Kipi:	Ø
Gereklilik Kipi:	<i>καλμαλήγιμ – kalmalıym</i> “kalmayalım” (21/3).

2. Teklik Kişi: {-sIn}, {-sUn}, {(u)n}, {(i)n}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-σην}~{-σιν} “{-sın}” ve {-σουν} “{-sun}”; {-ουν} “{-(u)n}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-σιν} “{-sin}”; {-σουν} “{-sün}”; {-ιν} “{-(i)n}” biçimlerinde yazılmaktadır.

Ö.G. Zaman:	Metinde örneğine rastlanılmamıştır.
Şimdiki Zaman:	<i>μαγρουρλανήγιουσιν – mağrurlaníyorsun</i> “kibirleniyorsun” (64/6). <i>γχιουρούρσιν – görürsün</i> “görürsün” (59/15,16).
Geniş Zaman:	<i>κουλταρήρσιν – kultarírsin</i> “kurtulursun” (19/11).
Gelecek Zaman:	<i>τζεχετζέχσιν – çekecéksin</i> “çekeceksin” (116/12).
İstek Kipi:	<i>γετισέσιν – yetişésin</i> “yetişesin, yakalayasın” (161/13).
Gereklilik Kipi:	<i>σαδασμαλήσιν – savaşmalısın</i> “uğraşmalısın” (60/20).

Aşağıdaki örneklerde konuşma dilinin bir özelliği olarak öğrenilen geçmiş zamanda zamir kökenli kişi eki yerine iyelik kökenli kişi ekinin tercih edildiği görülmektedir.

γχιορμούσουν ντουρ – *görmüşün dür* “görmüşsündür” (243/6), σένμισιν – *senmişin* “sevmişsin” (18/5),

3. Teklik Kişi: -Ø

Eksiz olup, metinde tespit edilen örnekleri aşağıdadır.

Ö.G. Zaman:	γχιορμούς – <i>görmüş</i> “görmüş” (20/5).
Şimdiki Zaman:	ντουγιουλούγιουρ – <i>duyuluyor</i> “duyuluyor” (267/12).
Geniş Zaman:	καλήρ – <i>kalır</i> “kalır” (193/7).
Gelecek Zaman:	σαγιλατζάκ ντιρ – <i>sayılacak dır</i> “sayılacaktır” (141/15).
İstek Kipi:	έχσανλήχ βερè – <i>éhsanlık verè</i> “iyilik vere” (115/11).
Gereklilik Kipi:	ιτζ-μελή - <i>iç-meli</i> “içmeli” (279/18).

1. Çokluk Kişi: {-Iz}, {-uz}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-ηζ} ~ {-ιζ} “{-ıız}” ve {-ουζ} “{-uz}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-ηζ} ~ {-ιζ} “{-iz}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin ince-yuvarlak-dar ünlülü biçimine rastlanılmamıştır.

Ö.G. Zaman:	Metinde örneğine rastlanılmamıştır.
Şimdiki Zaman:	γχιουντερίορουζ – <i>gönderioruz</i> “gönderiyoruz” (227/13).
Geniş Zaman:	πιλίριζ – <i>biliriz</i> “biliriz” (70/15).
Gelecek Zaman:	όλατζάγηζ – <i>olacáğız</i> “olacağız” (261/1).
İstek Kipi:	Ø
Gereklilik Kipi:	έτμελίγιζ – <i>etmeliyiz</i> “etmeliyiz” (43/17).

2. Çokluk Kişi: {-sInIz}, {-sUnUz}, {-sIz }

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-σηζ} “{-sız}”; {-σινιζ}, {-σηνιζ}, {-σηνηζ} “{-sınız}” ve {-σουνουζ} “{-sunuz}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-σιζ} “{-siz}”; {-σινιζ}; {-σηνιζ} “{-siniz}” ve {-σουνουζ} “{-sünüz}” biçimlerinde yazılmaktadır.

Ö.G. Zaman:	Metinde örneğine rastlanılmamıştır.

- Şimdiki Zaman:** *κίβιρλενίγιορσουνουζ* – *kibirleniýorsunuz* “kibirleniyorsunuz” (226/2,3).
- Geniş Zaman:** *γχιορούρσουνουζ* – *görürsünüz* “görürsünüz” (77/6).
- Gelecek Zaman:** *πουλατζάχσινιζ* – *bulacáksınız* “bulacaksınız” (207/10).
- İstek Kipi:** *πιλέσινιζ* – *bilésiniz* “bilesiniz” (43/15).
όλάσηνιζ – *ólásınız* “olasınız” (14/10).
τασιττιράσηζ – *taşitdirásız* “taşittırasınız” (275/2).
γέ-μεγεσιζ – *yé-meyesiz* “yemeyesiniz” (194/10).
- Gereklilik Kipi:** *σαχηνμαλήσηνηζ* – *sakinmalısınız* “sakinmalısınız” (227/19).

3. Çokluk Kişi: {-lar}, {-ler}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-λαρ} “{-lar}” biçiminde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-λερ} “{-ler}” biçiminde yazılmaktadır.

- Ö.G. Zaman:** *ντεμισλέρ* – *demışlér* “demişler” (13/10).
- Şimdiki Zaman:** *ότουρούγιορλαρ* – *oturıyorlar* “oturuyorlar” (42/9).
- Geniş Zaman:** *έτερλέρ* – *éderlér* “ederler” (170/17).
- Gelecek Zaman:** *χορχατζαχλάρ* – *korkacaklâr* “korkacaklar” (89/2,3).
- İstek Kipi:** Metinde örneğine rastlanılmamıştır.
- Gereklilik Kipi:** *ηραχατλασμαλήτιρλαρ* – *ırahatlaşmalídırlar* “rahat olmalıdırlar” (53/2,3).

Tespit ettiğimiz biçimiyle, metinde yer alan zamir kökenli kişi eklerinin yazımı aşağıdaki gibi tablolandırılabilir.

Çizelge 6.

	Teklik		Çokluk	
	Kalın	İnce	Kalın	İnce
1. Kişi	-ιμ, -ημ, -ουμ	-ιμ, -ημ, -ουμ -ιουμ	-ηζ, -ιζ, -ουζ	-ηζ, -ιζ
2. Kişi	-σην, -σιν, -σουν, -ν	-σιν, -σουν -ν	-σηζ, -σινιζ -σηνιζ, -σηνηζ -σουνουζ	-σιζ, -σινιζ -σηνιζ, -σουνουζ
3. Kişi	-Ø	-Ø	-λαρ	-λερ

1.2.2.2.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri

1. Teklik Kişi: {-m}

Ek {-μ} “{-m}” biçiminde yazılmaktadır.

G.G. Zaman: *ἀτζιντῖμ – ácindīm* “acıdım” (56/4).

Şart Kipi: *ἰστεμίσισεμ – ístemísisem* “istemişsem” (243/12).

2. Teklik Kişi: {-n}

Ek {-ν} “{-n}” biçiminde yazılmaktadır.

G.G. Zaman: *γχιορτοὺν – gördūn* “gördün” (20/18).

Şart Kipi: *ἰνανμάζισεν – ínanmázisen* “inanmazsan” (250/19).

3. Teklik Kişi: -Ø

G.G. Zaman: *γαραλαντή – yaralandí* “yaralandı” (165/9).

Şart Kipi: *ἐρισίρσε – érişírse* “olursa, meydana gelirse” (241/13).

1. Çokluk Kişi: {-k}

Ek {-x} “{-k}” biçiminde yazılmaktadır.

G.G. Zaman: *γχιορ-τοὺx – gördük* “gördük” (288/11).

Şart Kipi: *βαρμίσιsax – varmíşisak* “varmışsak” (129/8).

2. Çokluk Kişi: {-nIz}, {-nUz}

Ek, metinde kalın ünlülerden sonra {-νιζ} “{-nız}”; {-vουζ} “{-nuz}” biçiminde; ince ünlülerden sonra ise {-νιζ} “{-niz}”; {-vουζ} “{-nüz}” biçimlerinde yazılmaktadır.

G.G. Zaman: *ὀμάρμηγιτινιζ – ómármıyídınız* “umar mıydınız” (182/19).

ἰστέτινιζ – ístediniz “istediniz” (227/6).

ντουστωνοὺζ – düşdüñüz “düştünüz” (44/6).

χουρπουνούζ – kurdunúz “kurdunuz” (207/20).

Şart Kipi: *ντιλέρσενιζ* – *dilérseniz* “dilerseniz” (134/19).

3. Çokluk Kişi: -lAr

Ek, kalın ünlülerden sonra {-λαρ} “{-lar}” biçiminde; ince ünlülerden sonra ise -λερ {-ler} biçiminde yazılmaktadır.

G.G. Zaman: *παραλατηλάρ* – *paraladılâr* “parçaladınız” (75/4).

Şart Kipi: *νάκλ έτσελέρ* – *nàkl étsele* “nakletseler” (245/20).

Tespit ettiğimiz biçimiyle, metinde yer alan iyelik kökenli kişi eklerinin yazımı aşağıdaki gibi tablolandırılabilir.

Çizelge 7.

1. Teklik	2. Teklik	3. Teklik	1. Çokluk	2. Çokluk		3. Çokluk	
				Kalın	İnce	Kalın	İnce
-μ	-v	-Ø	-x	-νιζ - νουζ	-νιζ -νουζ	-λαρ	-λερ

1.2.2.2.3. Zaman Ekleri

1.2.2.2.3.1. Görülen Geçmiş Zaman

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-τη}~{-τι} “{-dı}”; {-του} “{-du}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-τη}~{-τι} “{-di}” ve {-του}~{-τιου} “{-dü}” biçimlerinde yazılmaktadır.

για-τηρτιή – *ya-tırtı* “yatırtı” (20/6), *γιανασίριτι* – *yanaşırdı* “yanaşırdı” (35/16), *γχιοντερτιγιμ* – *gönderdiyim* “gönderdiğim” (67/10), *φèt έγιλετι* – *fèt éyiledi* “fethetti” (91/6), *γλόγουτου* – *yóğudu* “yoktu” (70/2), *γιοδζ ντουττου* – *yüz dutdū* “yüz tuttu, (şey) olmak üzere bulundu” (78/2,3), *ντουσουλέρ* – *düşdülér* “düştüler” (178/6), *πεγιούγιουτου* – *beyüydü* “büydüler” (221/4), *νοχιουλιουλέρ* – *döküldülér* “döküldüler” (75/20).

1.2.2.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-μησ}~{-μιο}~{-μης} “{-miş}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-μιο}~{-μησ}~{-μιο} “{-miş}” biçimlerinde yazılmaktadır.

χηρσλαν-μήστηρ – *hırslan-mışdır* “hırslanmışır” (78/11), *όγρασμίσισασα* – *όγρασμίσισασα* “erişmişsede, ulaşmışsada” (91/14), *γαραλανμής* – *yaralanmış* “yaralanmış” (47/17), *γχιόρμεμιο* – *görmemiş* “görmemiş” (91/9), *φετὰ έτμίσιμ* – *fedà étmişim* “feda etmişim” (121/14), *μουςαχάχ έτμιο* – *mustahàk étmiş* “müstehak etmiş, uygun görmüş” (67/5).

1.2.2.2.3.3. Geniş Zaman

Ek, ünlü ile biten sözcüklerde {-ρ} “{-r}” biçiminde yazılmaktadır. Ünsüz ile biten sözcüklerde ise ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-αρ} “{-ar}”; {-ιρ}~{-ηρ} “{-ir}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-ερ} “{-er}”; {-ιρ}~{-ηρ} “{-ir}” biçimlerinde yazılmaktadır.

νέ άράρσηνηζ – *nè árársınız* “ne ararsınız” (158/21), *όκ8ρλάρ* – *ókurlár* “(yazı) okurlar” (78/16), *πασλαρλάρ* – *başlarlár* “başlarlar” (82/19), *πεγιοϋρ* – *beyür* “büyür” (108/10), *γιαζάρσην* – *yazársın* “yazarsın” (108/9), *όμάρημ* – *ómárim* “umarım” (219/5), *γινάρ* – *yanár* “yanar” (230/6), *τετζρουπά έτέριμ* – *tecrubà édérím* “tecrübe ederim, deneyimlerim” (56/21), *φινάρ έτέρ* – *firár édér* “firar eder” (130/11), *τοπραγὰ γχιέρσιν* – *toprağà girérsin* “toprağa girersin, ölürsün” (195/13), *βαρήρ* – *varír* “varır, ulaşır” (147/12), *κουλταρήρ* – *kultarír* “kurtulur” (156/4), *τζεσαρετ άληρλάρ* – *cesaret alırlar* “cesaret alırlar” (212/20), *ταπινιρλάρη-τι* – *tapınırları-dı* “taparlardı, inanırlardı” (33/15), *έριρ* – *érir* “erir” (230/6), *χαμετλεντιρίριμ* – *kametlendiririm* “harekete geçiririm” (19/18), *βαραπιλήρηζ* – *varabilíriz* “varabiliriz” (182/2).

1.2.2.2.3.4. Şimdiki Zaman

Ek, {-γιρ} “{-yor}” biçiminde yazılmaktadır. Ekin metinde görülen en belirgin özelliği, geniş ünlülerden sonra geldiğinde ünlüleri daraltma eğiliminde olmamasıdır.

γιουτζελεντιρίγιρ – *yücelendiriyor* “yüceltıyor” (63/11), *μαγρουρλανήγιρσουν* – *mağrurlanıyorsun* “kibirleniyorsun” (64/6), *γιαζιλίγιρ* – *yazılıyor* “(yazı) yazılıyor” (178/4), *ισχεντζελενίγιρλαρ* – *ışkenceleniyorlar* “ışkence çekiyor” (243/1),

γχιόζετίγιop – *gözetiyor* “gözetiyor, bekliyor” (197/9), *γχιopρέμεγιopouμ* – *görémeyorum* “göremiyorum” (192/20).

1.2.2.2.3.5. Gelecek Zaman

Ek, kendisinden sonra ünsüz ile başlayan bir ek aldığında, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-ατζαx} “{-acak}” biçiminde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-ετζεx} “{-ecek}” biçiminde yazılmaktadır. Bunun yanında kendisinden sonra ünlü ile başlayan bir ek aldığında ise kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-ατζαγ} “{-acağ}” biçiminde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-ετζεγ} “{-ecey}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde sadece bir örnekte {-τζαx} “{-cak}” biçiminde karşımıza çıkmaktadır.

Ekin, kendisinden sonra ünsüz ile başlayan bir ek aldığı örnekler:

βαρατζάxσην – *varacáksin* “varacaksın” (193/13), *που-λουxτουρατζαxλάp* – *buluşduracaklar* “buluşturacaklar” (190/13), *τζoγaλατζάxτηp* – *çoğalacákdır* “çoğalacaktır” (128/18), *ντεγετζέxλεp* – *deyēcekler* “diyecekler” (270/9), *τζεxετζέxσινιζ* – *çekecéksiniz* “chekeceksiniz” (207/17), *τιουpεγετζέxτιp* – *türeyecékdir* “türeyecektir” (88/12).

Ekin, kendisinden sonra ünlü ile başlayan bir ek aldığı örnekler:

βαρατζάγημ – *varacáğım* “varacağım” (64/12), *όλμαγιατζαγη-τη* – *ólmayacağídı* “olmayacaktı” (107/14), *κουρατζάγημ* – *kuracáğım* “kuracağım” (111/1), *γχιοντηpετζέγim* – *göndirecéyim* “göndereceğim” (235/2), *ιτζετζέ-γιζ* – *ícecé-yiz* “içeceğiz” (279/8), *γxετζι-pétζεγim* – *geçi-réceyim* “geçireceğim” (237/16).

Ekin, {-cak} biçimli örneği:

xo-γιάμαατζαxσηνηζ – *ko-yámacaksınız* “koyamayacaksınız” (216/4,5).

1.2.2.2.4. Tasarlama Kipleri

1.2.2.2.4.1. İstek Kipi

İncelenen metinde istek kipi {-A} eki ile ifade edilmektedir. Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-α} “{-a}” biçiminde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-ε} “{-e}” biçiminde yazılmaktadır. İstek kipinin 3. çokluk kişi eki yoktur.

πουλουστουράσιν – *buluşdurásin* “buluşturasin” (17/20), *γχεγινέσιν* – *geyínésin* “giyinesin” (60/4), *ἐχσανλήχ βερὲ* – *éhsanlik verè* “iyilik vere” (115/11), *παγίλασάσινιζ* – *paylaşásınız* “paylaşasınız” (149/2), *κόρκ-μαγίασηζ* – *kórk-mayasız* “korkmayasız” (260/8,9), *γχέλμεγεσινιζ* – *gélmeyesiniz* “gelmeyesiz” (223/13).

1.2.2.2.4.2. Emir Kipi

1. Teklik Kişi: {-AyIm}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-ayım} “{-ayım}” biçiminde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-eyim} “{-eyim}” biçiminde yazılmaktadır.

χαν-νησὴ ὀλαγίμ – *kan-nısı ὀlayim* “kanlısı olayım” (32/3,4), *γιάζαγίμ* – *yazayim* “yazayım” (249/23), *γχελεγίμ* – *geleyim* “geleyim” (59/9), *χαπὲρ βερεγίμ* – *habèr vereyim* “haber vereyim” (244/7).

2. Teklik Kişi: -Ø

İstek kipinde 2. teklik kişi eksiz biçimde kullanılmaktadır.

σεδὶν Γῖά Ἀλέξανδρος – *sevin Yá Áléksandros* “sevin ya Aleksandros/İskender” (191/11),

3. Teklik Kişi: {-sIn}, {-sUn}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-σην}~{-σιν} “{-sin}”; {-σουν} “{-sun}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-σιν} “{-sin}”; {-σουν} “{-sün}” biçimlerinde yazılmaktadır.

παγησλασὴν – *bağışlasin* “bağışlasın” (239/23), *παρασὶν* – *biraksin* “bıraksın” (90/10), *ντούσμεσιν* – *düşmesin* “düşmesin” (54/1), *βερίλσιν* – *verilsin* “verilsin” (273/16,17), *ὀχουσούν* – *ókusün* “(yazı) okusun” (150/21), *ντουτσούν* – *dutsün* “tutsun” (231/17), *χιτουρσούν* – *götürsün* “götürsün” (285/17).

1. Çokluk Kişi: {-AlIm}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-αλημ} “{-alım}” biçiminde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-ελιμ}~{-ελιμ} “{-elim}” biçimlerinde yazılmaktadır.

τζίκησαλήμ – *çıkışalim* “çıkışalım” (39/5), νταγηλαλήμ – *dağılalim* “dağılalım” (53/20), φέντ κουραλήματα – *fènt kuralimda* “fent/düzen kuralım” (199/10), γχιουρελήμ – *götürelim* “götürelim” (49/20), ντόνμεγελιμ – *dönmeyelim* “dönmeyelim” (181/3), γελελήμ – *gelelim* “gelelim” (231/17).

2. Çokluk Kişi: {-In}, {-Un}, {-n}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-iv}~{-ην} “{-in}”; {-ouv} “{-un}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-iv} “{-in}” biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin, ince-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır. Ayrıca bazı örneklerde emir ekinin yardımcı ünlüsünün ekin yapısına dâhil edilmediği örneklerle de rastlanılmaktadır. Bu örneklerde ek {-v} “{-n}” biçiminde yazılmaktadır.

ἀγνάγιν – *âğnáyin* “anlayın” (7/10), πάχην – *bákın* “bakın” (7/6), σὰπρ ἔτιν – *sàbr édin* “sabredin” (79/11), γε-τίριν – *ge-tírin* “getirin” (289/9,10), ντοα-τζῖ ὄλουν – *doa-ci ólun* “duacı olun” (115/9,10), κασαβὲτ ἔτμεν – *kasavèt étmen* “gamlı olmayın” (187/13), ἀρχασηνὰ ντούσμεν – *ârkasinà dúşmen* “ardına düşmeyin, takip etmeyin” (79/12).

3. Çokluk Kişi: {-sInlAr}, {-sInnAr}, {-sunlar}, {-sunnar}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-σηνλαρ}~{-σινλαρ} “{-sinlar}”; {-σηνναρ}~{-σινναρ} “{-sinnar}”; {-σουνλαρ} “{-sunlar}”; {-σουνναρ} “{-sunnar}” biçimlerinde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-σινλερ} “{-sinler}”; {-σιννερ} “{-sinner}” biçimlerinde yazılmaktadır. Metinde ekin ince-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

τοπλανσινλάρ – *toplansinlâr* “toplansınlar” (54/8), ἀσηλ-σηνλάρ – *ásıl-sinlâr* “asılsınlar” (171/19), τζιχσιννάρ – *çiksinnâr* “çiksınlar” (36/10), κάλμασην-ναρ – *kálmassin-nar* “kalmasınlar” (195/7,6), τελέφ ἔτμεσινλερ – *telèf étmesinler* “telef etmesinler” (12/7), κες-σινλερ – *kes-sinler* “kessinler” (211/12), κεντουλερινὲ γκελσιννὲρ – *kendülerinè gelsinnèr* “kendilerine gelsinler” (92/20), βουρσουνλάρ – *vursunlâr* “vursunlar” (236/22), κουρσουνλάρ – *kursunlâr* “kursunlar” (265/10), πουλουνσουν-νάρ – *bulunsun-nâr* “bulunsunlar” (179/4,5), ντουτσουννάρ – *dutsunnâr* “tutsunlar” (228/13), χετιρσινέρτε – *getirsinéerde* “getirsinlerde” (191/22).

Tespit ettiğimiz biçimiyle, metinde yer alan emir eklerinin yazımı aşağıdaki gibi tablolandırılabilir

Çizelge 8.

	Teklik		Çokluk	
	Kalın	İnce	Kalın	İnce
1. Kişi	-αγιμ	-εγιμ	-αλημ	-ελημ, -ελιμ
2. Kişi	-Ø	-Ø	-ιν, -ην, -ουν	-ιν
3. Kişi	-σην, -σιν -σουν	-σιν, -σουν	-σηνλαρ -σινλαρ -σηνναρ -σινναρ -σουνλαρ -σουνναρ	-σινλερ -σιννερ

1.2.2.2.4.3. Şart Kipi

İncelenen metinde şart kipi {-sA} eki ile ifade edilmektedir. Ek kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-σα} “{-sa}” biçiminde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-σε} “{-se}” biçiminde yazılmaktadır.

όλμούσουσα – ólmússusa “olmuşsa” (32/2), *τζίχμισλάρισα – çikmıslárisa* “çıkılmışlarsa” (47/8), *ἀγρίρσα – ágrırsa* “ağrırsa” (60/16), *γχιορμούσουσε – gormússúse* “görmüşse” (45/10), *ἀκηλλανμάζισεν – ákillanmázisen* “akıllanmazsan” (105/23), *ποζγουνλòχ βερίρσεχ – bozgunlòk verírsek* “bozgun verirsek” (128/19), *φιρασετλίγι-σελερ – firasetlíyiseler* “ileri görüşlüyseler, kavrayışlıysa” (239/18).

1.2.2.2.4.4. Gereklilik Kipi

İncelenen metinde gereklilik kipi genellikle {-mAlI} eki ifade edilmektedir. Bunun yanında birkaç örnekte gerekliliğin -mak gerek yapısı ile karşılandığı tespit edilmiştir. Ek kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-μαλη} “{-malı}” biçiminde; ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-μελι} ~ {-μελη} “{-meli}” biçimlerinde yazılmaktadır.

χαλμαλήγιμ – kalmalıyım “kalmalıyım” (21/3), *έχσιχ ὀλμαμαλη – éksik ólmamalı* “eksik olmamalı” (51/19), *παχμαλήγιμ – bakmalıyım* “bakmalıyım” (241/16), *σòχρ*

ἐτμελίγιζ – *şûkr etmeliyiz* “şükür etmeliyiz” (43/17), *τιχχὰτ ἐτμελή* – *dikkàt etmeli* “dikkat etmeli” (52/12), *γερλεσ-μελή* - *yerleş-meli* “yerleşmeli” (93/6,7).

Gerekliliğin {-μαχ} + γχερεχ, “{-mak}” + gerek yapısı ile karşılandığı örnekler:

ἐγιοῦ ἄγναμαχ γχερέχσιν – *éyũ ağnamàk geréksin* “iyi anlamalısın” (64/9), *χαραζῖν ὀλμαχ γχερέχ τιρ* – *garazìn olmàk gerek dir* “garezin olmalıdır” (217/10).

1.2.2.2.5. Ana Yardımcı Eylem (Substantive Verb)

1.2.2.2.5.1. Bildirme

Karamanlı Türkçesinde bildirirmede, ana yardımcı eylemin geniş zaman hariç ı~η (ı~i) biçiminde, düşmeyerek düzenli olarak yazıldığı görülmektedir. Ayrıca ana yardımcı eylem düşmemiş olmasına rağmen düzenli olarak sözcüğe birleşik yazılmaktadır. Bazı örneklerde ana yardımcı eylem, ünlü uyumuna uyarak yuvarlaklaşmış ve ou (u~ü) biçimine dönüşmüştür. Metinde bildirimin olumsuzu ντεγίλ (deyil) ile yapılmaktadır.

1.2.2.2.5.1.1. Bildirmenin Geniş Zaman Çekimi

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

Πάτη-σαχημ – *Padi-şahım* “(ben) padişahım” (176/22;177/1), *πορτζλούγιουμ* – *borçluyum* “borçluyum” (51/7), *ούλουσούγιουμ* - *ulusúyum* “büyüğüüm” (55/10).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

σένσιν – *sénsin* “sensin” (89/17), *ίνσαφσηζ ντεγίλσιν* – *ínsafsız deyílsin* “insafsız değilsin” (168/2), *έδ-λατήμσιν* – *év-ladímsin* “evladımsın” (249/9).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

σαντζαχτηρ – *sancakdır* “sancaktır” (9/12), *ντογμά τιρ* – *doğmá dir* “doğmadır” (10/20), *πήτζτηρ* – *bíçdir* “piçtir” (19/3), *πìρ χιμσέ ντιρ* – *bìr kimsé dir* “bir kimsedir” (33/23), *πός τουρ* – *bóş dur* “boştur” (25/11), *χαττιμιζ γιόχτουρ* – *haddimîz yókdur* “haddimiz yoktur” (106/13), *ιτζούν-τουρ* – *îçün-dür* “içindir” (236/2,3).

Ekin 1. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

χοὺλ βὲ χολέγιζ – *kùl vè köléyiz* “kul ve köleyiz” (122/16), *ἐμὴρ χουλούγιουζ* – *émìr kulíyuz* “emir kuluyuz” (106/11,12).

Ekin 2. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

ἰταατηντὰ ντεγίλσινιζ – *ítaatindà deyílsiniz* “itaatinde değilsiniz” (57/15), *οὐμμετίσινιζ* – *ümmetísiniz* “ümmetisiniz” (115/4), *πορτζλούσου-νουζ* – *borçlúsu-nuz* “borçlusunuz” (51/8).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

τζαππὰρ ντιρλάρ – *cabbâr dırlár* “kuvvet sahibidirler” (72/20), *σατηχανάτηρλάρ* – *sadıkanádırlar* “sadıktırlar” (52/3), *μαλίχτιρλερ* – *malíkdirler* “sahiptirler” (53/2).

1.2.2.2.5.1.2. Bildirmenin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

Metinde ekin 1. ve 2. teklik kişi ve 1. 2. 3. çokluk kişi için örnekleri tespit edilememiştir.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

ναμλή σαννίγιτι – *namlî sanníyidi* “namlı sanlıydı” (36/15,16), *πελοὺχ πασλα-ρήγιτι* – *belük başla-rıyidi* “bölük başlılarıydı” (43/20), *ἄζιτι* – *ázidi* “azdı” (47/11), *σεχέριτι* – *şehéridi* “şehirdi” (69/14), *σὰγ τεγίλιτι* – *sâğ deyílidi* “sağ/hayatta değildi” (117/21), *χουτρετὶ γιόγουτου* – *kudreti yóğudu* “kudreti/gücü yoktu” (47/14), *σοδούγουτου* – *sonúğudu* “sovuktu” (118/22), *πεγιούγουτου* – *beyüğüdü* “büyükü” (221/4).

1.2.2.2.5.1.3. Bildirmenin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi

Metinde 1. ve 2. teklik; 1. 2. ve 3. çokluk kişi için örnekleri tespit edilememiştir.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örneği:

κάρηντζα γιατακλαρήγμισ – *kárinca yataklaríyımış* “karınca yuvalarıymış” (175/5).

1.2.2.2.5.1.4. Bildirmenin Şart Çekimi

Ekin 1. teklik kişi ve 1. 2. çokluk kişi için örnekleri tespit edilememiştir.

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örneği:

ντουσμανήμισεν – *düşmanımisen* “düşmanımsan” (168/12).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

Χού-σουσα – *hú-şusa* “hoşsa” (5/10), *δάρισα* – *várisa* “varsa” (18/7), *γόγουσα* – *yóğusa* “yoksa” (217/17), *μιμκίνισε* – *mimkínise* “mümkünse” (20/16), *ἀ-σιλσίζισε* – *á-sílsízise* “asılsızsa” (34/15), *ήλαγιχ ντεγίλισετε* – *ílayık deyílisede* “layık değılse de” (67/11).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örneğı:

ἀχηλλή βὲ φираσετλίγι-σελερ – *ákilli vè firasetlíyi-seler* “akıllı ve ileri görüşlü/kavrayışlı iseler” (239/18,19).

1.2.2.2.5.1.5. Bildirmede Soru

σένμισιν – *sénmisin* “sen misin” (218/7), *ἰσμὴν νέ ντιρ* – *ísmìn nè dir* “ismin nedir” (142/23), *βάρμη ντιρ* – *varmı dir* “var mıdır” (186/8), *ἰνσάνμητηρ γιόχσα με-λαγίχμη ντηρ* – *ínsánmıdır yóhsa me-layıkıdır* “insan mıdır yoksa melek midir” (191/2,3), *χιμλέρ ντιρ* – *kimlér dir* “kimlerdir” (242/20).

1.2.2.2.5.2. Birleşik Kipli Eylemler

Karamanlı Türkçesinde birleşik kipli eylemlerde, ana yardımcı eylemin şimdiki zaman hariç *ı~ η* (*ı~ i*) biçiminde, düşmeyerek düzenli olarak yazıldığı görülmektedir. Ayrıca bazı örneklerde ünlü uyumuna uyarak yuvarlaklaşmış ve *ou* (*u/ü*) biçiminde yazılmıştır.

1.2.2.2.5.2.1. Birleşik Kipli Eylemlerin Hikâyesi

1.2.2.2.5.2.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metinde ekin 2. teklik, 1. ve 2. çokluk kişi örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

γχετμί-σιτιμ – *getmí-şidim* “gitmiştim” (85/1,2), *γχιορμούσουτουμ* – *görmüşüdüm* “görmüşüm” (114/9).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

γε-σιρ ἀλμήσιτι – *ye-sır álmışıdı* “esir almıştı” (43/18), *ντονανμήσιτι* – *donanmışıdı* “donanmıştı, kuşanmıştı” (99/6), *γχιόρμεμισιτι* – *górmemişıdı* “görmemişti” (189/19), *χεπερμίσιτι* – *gebermişıdı* “ölmüştü” (183/6), *σοχρετ πουλμούσουτου* – *şöhret*

bulmúşudu “şöhret bulmuştu” (10/3), *ἀσὶς ὀλμούσουτου* - *ἀσὶς ὀλμούσουτου* “aşık olmuştu” (45/11), *γχιορμούσουτου* – *γχιορμούσουτου* “görmüşüdü” (79/10).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri: diler, dılar şeklinde örneği yok.

ἀλμυησλάριτη – *ἀλμυησλάριτη* “almışlardı” (183/9), *ἐσιτμισλέριτι* – *ἐσιτμισλέριτι* “ışitmişlerdi” (84/1).

1.2.2.2.5.2.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmıştır.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

γχετζιόρτου – *γχετζιόρτου* “geçiyordu” (262/9), *πογιγίορτδ* – *πογιγίορτδ* “boyuyordu” (271/17), *ἀρτμακτάγιτι* – *ἀρτμακτάγιτι* “artmaktaydı” (202/6), *μουλα-χαζᾶ ἐτμεχτέγιτι* – *μουλα-χαζᾶ ἐτμεχτέγιτι* “mülâhaza etmekteydi” (278/14).

1.2.2.2.5.2.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi

İncelenen metinde ekin 1. ve 2. çokluk kişi örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

πιλίριτιμ – *πιλίριτιμ* “bilirdim” (58/19), *τεσλιμ ὀλούρουτουμ* – *τεσλιμ ὀλούρουτουμ* “teslim olurdum” (207/11).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örneği:

Χαρὰτς ἀλήρητην – *Χαρὰτς ἀλήρητην* “haraç alırdın” (151/6),

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

τοπλανήρητι – *τοπλανήρητι* “toplanırdı” (37/17), *καγινάριτι* – *καγινάριτι* “kaynardı” (190/4), *γεγγέριτι* – *γεγγέριτι* “yenerdi” (37/8), *τζεζιλίριτι* – *τζεζιλίριτι* “çizilirdi” (158/19), *ὀτουρούρουτου* – *ὀτουρούρουτου* “otururdu” (191/5), *ντουγιουλούρουτου* – *ντουγιουλούρουτου* “duyulurdu” (133/16), *γχιουρουνούρουτου* – *γχιουρουνούρουτου* “görünürdü” (58/9).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

τοπλανήρλαρητη – *τοπλανήρλαρητη* “toplanırlardı” (37/15), *σητζηραρλάρητη* – *σητζηραρλάρητη* “sıçarlarlardı” (178/20), *ντονερλέριτι* – *ντονερλέριτι* “dönerlerdi” (11/12), *τιτιρερλέριτι* – *τιτιρερλέριτι* “titrerlerdi” (104/12),

1.2.2.2.5.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

İncelenen metinde ekin 1. ve 2. çokluk kişi örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örneği:

χεμιὺ ὀλατζάγη-τημ – hekimi ὀlacáğı-dım “hekimini olacaktım” (121/4,5).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

σὰγ κα-λατζάγητην – sàğ kalacáğıdın “sağ kalacaktın” (143/11,12), *ὀρχενετζέγιτιν – ὀrkenecéyidin* “öğrenecektin” (62/6).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örneği:

κετέρ ὀλμαγιατζαγητη – kedér ὀlmayacağıdı “keder olmayaktı” (107/14).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örneği:

γιακατζακλάρητη – yakacaklárıdı “yakacaklardı” (76/8).

1.2.2.2.5.2.1.5. Gerekliliğin Hikâyesi

İncelenen metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örneği:

γάν-μαμαληγιτι – yán-mamalıyıdı “yanmamalıydı” (81/22).

1.2.2.2.5.2.1.6. İsteğin Hikâyesi¹⁷

İncelenen metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 2. çokluk kişi için tespit edilen örneği:

κουλταράγιτινιζ – kultaráyídınız “kurtaraydınız” (282/22).

1.2.2.2.5.2.1.7. Şartın Hikâyesi

İncelenen metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

¹⁷ İstek ekinin hikâyesi birleşik kipi -AydI ve -sAydI ekleriyle yani hem istek eki hem de şart eki ile yapılabilmektedir. Bu anlamsal bir durum olup şart ekinin istek, dilek fonksiyonundan kaynaklanmaktadır. Burada morfolojiye bağlı kalınıp sadece istek ekli yapılar örnek olarak alınmıştır.

πουλουνσάγιτι – *bulunsáyidi* “bulunsaydı” (33/12), *πιλμῖς ὀλσάγιτι* – *bilmῖς ὀlsáyidi* “bilmiş olsaydı” (257/6), *τιουρεσέγιτι* – *türeséyidi* “türeseydi” (33/13), *ἰστερσέγιτι* – *ἰsterséyidi* “isterseydi” (103/15).

1.2.2.5.2.2. Birleşik Kipli Eylemlerin Rivayeti

İncelenen metinde hiçbir örneğine rastlanılmamıştır.

1.2.2.5.2.3. Birleşik Kipli Eylemlerin Şartı

1.2.2.5.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

İncelenen metinde diğer kişilerde örneklere rastlanılmamıştır.

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örneği:

πασλα-τηλάρισα – *başla-dılárisa* “başladılarsa” (82/8,9).

1.2.2.5.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

İncelenen metinde ekin 2. çokluk kişi örneği tespit edilememiştir.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

τιουχιουρμούσουσε – *tükürmúşüsem* “tükürmüşsem” (64/14), *γιαζμήσισαμ* – *yazmíşisam* “(yazı) yazmışsam” (151/17).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

γχιουρμούσου-σεν – *görmúşü-sen* “görmüşsen” (246/14,15), *γχιοντερμίσισεν* – *göndermíşisen* “göndermişsen” (204/15).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

βουχοῦφ ὀλμούσουσα – *vukûf ὀlmúşusa* “bildirilmişse” (254/13), *γιακλασμήσισα* – *yaklaşmíşisa* “yaklaşmışsa” (86/16,17), *ἰντζινμίσισετε* – *incinmíşisede* “incinmişse de” (97/20), *ότουρτμούσουσα* – *óturtmúşusa* “oturtmuşsa” (40/17), *γχι-ορμούσουσε* – *g-örmúşüse* “görmüşse” (148/8,9).

Ekin 1. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

ντ8-γιουρτμούσουσαχ – *du-yurtmúşusak* “duyurtmuşsak” (245/8), *βαρμίσισαχ* – *varmíşisak* “varmışsak” (129/8).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

σορμουσλάρισα – sormuşlárisa “sormuşlarsa” (17/14), *γιαραλαμησλάρισα – yaralamışlárisa* “yaralamışlarsa” (171/7), *γχιρμισλέρισε – girmişlérise* “gitmişlerse” (240/15), *σορμουσλάρισα – sormuşlárisa* “sormuşlarsa” (17/14), *ντουσμουσλέ-ρισε – düşmüşlé-rise* “düşmüşlerse” (25/6,7).

1.2.2.2.5.2.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı

İncelenen metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örneği:

γχελίγιωρ-σαν – gelíyor-san “geliyorsan” (105/16,17).

1.2.2.2.5.2.3.4. Geniş Zamanın Şartı

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

όλούρσεμ – ólúrsem “ölürsem” (49/3), *ντουρούρσαμ – durúrsam* “durursam” (234/3).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

χαλμασηνή ντιλέρσεν – kalmasını dilérsen “kalmasını dilerse” (217/3), *πουλονούρσαν – bulunúrsan* “bulunursan” (105/18).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

ντιλέρσε – dilérse “dilerse” (146/17), *γχιροπονούρσε – görünüérse* “görünürse” (217/19).

Ekin 1. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

ποζγουνλόνχ βερίρσεχ – bozgunlúk verírsek “bozgunluk verirsek” (128/19), *ταπὶ όλούρσαχ – tabì ólúrsak* “bağlı olursak” (84/6,7).

Ekin 2. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

σελαμετι-νιζὶ ντιλέρσενιζ – selameti-nizì dilérseniz “selamaetinizi isterseniz” (134/18,19), *ίπρετ άλήρσανηζ – íbrèt álírsanız* “ibret alırsanız” (284/5).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

άγναμαλή όλουρλάρσα – áğnamalì ólurlársa “anlamalı olursa” (148/14,15), *ίστερλέρσε – ísterlérse* “isterlerse” (224/6).

1.2.2.5.2.3.5. Gelecek Zamanın Şartı

İncelenen metinde örneğine rastlanılmamıştır.

1.2.2.5.2.3.6. Gerekliliğin Şartı

İncelenen metinde ekin 3. çokluk kişi için örnekleri tespit edilememiştir.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örneği:

ἰστέτμελὴ ὀλούρσαμ – ístetmelì ólúrsam “istetmeli olursam” (102/5,6).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örneği:

Πατισαχὴ ὀλμαλὴ ὀλούρσαν – Padişahì ólmali ólúrsan “padişahı olman gerekirse” (30/9).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örneği:

σεφὲρ χαλτηρμαλὴ ὀλ-σάγιτι –sefèr kaldırmali ól-sáyıdı “sefer etmek gerekseydi” (11/7,8).

Ekin 1. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

φὲτ ἔτ-μελὴ ὀλούρσαχ – fèt ét-meli ólúrsak “feth etmemiz gerekecek olursa” (128/16),
τεσλήμ ὀλμαλὴ ὀλούρσαχ – teslìm ólmali ólúrsak “teslim olmamız gerekecek olursa” (111/15).

Ekin 2. çokluk kişi için tespit edilen örneği:

ἡταὰτ ἔτ-μελὴ ὀλούρσανηζ – ìtaàt ét-meli ólúrsanız “itaat etmemiz gerekecek olursa” (44/9,10).

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. ÇEVİRİ YAZILI METİN

[3] (1) **PROYMİON Y'ani DİBACE** (2) Zemanı évayildè gelmiş geçmiş olan (3) öğrayışatların nakliyeti, gáyètîle iktizalídır, (4) ve çok menfaatlıdır, zıra gelmiş geçmiş (5) olan zamanlèrdè öğraşan cenklèrì, ve necè ne- (6) cè Padişahlırın hareketlerini, ve ulù hen- (7) kâmleri, kitaplarà yazmakdàn merâm búdur- (8) ki, anleri okuyub dinleyen insanlâr, gerek (9) Padişahlâr, gerek Vuzaralâr, gerek Ri- (10) calu kibarlâr, gerek Zabitanlâr, gerek Ul- (11) amalâr, gerek Cahillèr, gerek Tücarlâr (12) ve Esnaflâr, gerek Zenkinlèr, gerek fukara- (13) lâr, húlesa cémi cümle âlè ve ednâ merte-(14) besindè bulunan insanlâr, çok türlü ibret (15) ve örnek âlacâk şeylèr bulub, hèr birisi mer- [4] (1) tebesinè görè çok eyũ usullâr ve tertib- (2) lèr kazanır. Níce ki bũ kitapcaazın içindè (3) nakl olunân cihân Padişahî Meşhûr Mégas (4) Âléksandrosun hikâyetini okumakdâ ve dinle- (5) mekdè déyil fakat hèr insân hoşlanır, ille da- (6) hî hèr insân, bunun doğuşundàn vefadına ka- (7) dâr öğraşan zuhuratları, ve âsıl memlekâti (8) olan Makedonía ölkesindè kullandığı tedbirleri, (9) kezalık Éllinos, ve Român, ve Âcemistân, (10) Hindistân, ve Ârabistân ölkelerine ettiyi se- (11) ferleri, ve anlerin Padişahlarıyile ettiyi cen- (12) kleri, ve fèt ettiyi Padişahlari ve zabt ettiyi (13) diyi memlekâtlari, ve gerek kendi âskârlari, (14) ve seraskârlarıyile ettiyi müşavareleri, ve ge- (15) rek cènk ettiyi Padişahlârile, ve anlerin se- (16) raskerleri yile ettiyi âkılanè ve kâmilanè mü- (17) savareleri, ve kahımanlıklarını, âdaletli ha- (18) raketlerini, firasetini, sabrını, ve ehli ırz ha- (19) raketlerini. hêr kim tikkât ile çok defâ oku- (19) yub dinlemeli olursa. Vâka cémi ömrünün (20) zamanında tenine, canına, devletine ve bulun- (21) duğı mesnetin êktizasına göre çok menfaat- (22) li şeylèr örkenip vukûf olacâkdır. Zıra bú- [5] (1) radan eyũ ağnayacâkdır ki, devlet [ço]- (2) kluğı ve âskâr çokluğı, ve memlekât (3) beyüklüyũ hayır etmez. ille âsıl êktizâ edèn (4) évelan Allâh korkúsũ, sâniyèn âdalèt, mer- (5) hamèt, firasèt, gayrèt, metanèt, âsıl bünlâr- (6) dır yarayan, âsıl bunlârın keremi ile meydân (7) alâbilir hêr maslahât. Béli cemiyi nakliyet- (8) lerdèn bũ misillũ çok örneklèr kazanılır, (9) lâkin bũ Âléksandrosun nakliyetindèn gáyètîle (10) ifrât çok ibretlèr ve örneklèr kazanılır. Hú- (11) susa bũ dünnianın hêr bir türlü halleri, (12) cümlesi boş nafilè ve batıl olduğunũ eyü- (13) cè ağnayacâk dır, hêr tikkâtîle okuyub (14) dinleyen insanlâr. Zıra bũ nakliyetin içindèn (15) vukûf olacâk dır, nasıl beyük memlekât- (16) lâr âz vaktin arasındâ nè türlü târ mâr o- (17) lub, péru peruşan olub, ve ikilip issiz (18) verân

kaldıklarını. kezâlik nè Padişahlâr, (19) höküm hökümât sahibî derê beyleri, ve du...- (20) yân zorbâz kimseler görecékdir ki, malları- (21) nîn hesabını, ve âskârlarının sayısını bilmé- (22) ziken áz vaktin êsnasında, ált üst olub, is- (23) mî cismi nabadid olmacâ telêf olub eserleri [6] (1) dahî görünmez olduklarını, kezâli ke bu (2) nûn içindê okuyub vukuf olacák dır necê (3) necê âcayüb memlekâtlâr, ve heyibetli mah- (4) lukatlâr ve âzgîn heyivanatlâr ve âssî insan- (5)lâr, canavâr tabiyetli miletllér. Kezâlik bu- (6) nûn içindên vukuf olacákdır, nè âdalèt sa- (7) hibi Padişahlâr, nasıl merhametli ve fira- (8) setli tedbirleri ilê, nè türlü memlekâtlâr (9) zâbt edüb, ve nè târzile höküm hökümât ét- (10) meleri ilê cemi fukarâibadullahi irahatlandı- (11) klari içün, cümle âhalileri kendülerinê evlâd (12) gibi itaât edüb, ve âtaları gibi sevip mu- (13) habbêt etmeleri ilê cemi ömürleri istirahatâ- (14) tile gelip geçdikdên başkâ, cemiyi cihan- (15) [d]â ve cemiy zemanlardâ isimleri nâm ve şohrêt [b]u- (16) lduğunû. İştê bû Mégas Áléksandros da[hî] (17) bû misillü âdalèt ve merhamêt sahibî [öl]- (18) ân Padişahlardan örnêk âlmacâ, ibtida (19) Allâh korkusuna, ve hâk şeraatâ kendüsini (20) [t]abi ve mutü etmesi ilê, âdaleti ve merhameti (21) kaftân gibi geyinip, firaseti ve metaneti si- (22) lâh gibi kuşanması ilê, cemi cihani yâni (23) Fırengistanî, Arabistanî, Hindistanî, ve Ace [7] (1) mistanî këndüsinê tabi ve mutü edüb, [magrı] (2) bdan meşrikâ varasıyâ kâdar, cümlesinin [Pa]- (3) dışahî öldü. (4) İmdi sizlér ki, bunû okuyub dikleye- (5) céksiniz, bákın ve eyüce âğnayásınız bû (6) Áléksandrosun ulû firasêtinî, bákın ki nasıl (7) hêp dünniayi këndüsinê mutü ve tabi etmek (8) içün, nè türlü eyü faziletlerê ve hayırlı (9) âmellerê kendüsini tabi ve mutü eyiledi. İm- (10) di cümle bunû okuyacak olannâr âğnayın (11) ki, nakliyêt ve hikâyêt kitaplarını okumakdân nè (12) eyliklér tahsil olduğunû ve bunû ağna- (13) manízıla déyil fakat bunû çok defâ oku- (14) yásınız, ille dahî bunâ emsâl nékadar nakli- (15) yet kitapları varısa câht edüb havês edüb (16) bulub sahâb olub okuyásınız. Zıra insan (17) İnsaniyetlik yolunâ, ve irahatlığâ yana[şdı]- (18) rân nakliyêt ve hikâyêt kitaplarıdır. án... (19) fakat okuyub, oğraşân nasihatli örneke ibrêt âlmaya mahsús dur.

(20) Zıra hêr nasihêt, dinleyüb dutanâ hasyêt dir

(21) Emma dinleyüb dútmayana bir bós vasyêt dir.

[9] (1) **ÁLEKSANDROS MAKEDONIALI Meşhûr PADİŞAHIN** (2) Êtdiyi seferlerin ve cenklerin, ve doğuşundân (3) tâ vefatınâdak, cemiyi ömründê etdiyi hara- (4) ketlerin ve kahırmanlıklarının nakliyeti. (5) **İBTİDA.** (6) Bû Makedonía nè türlü ölkê olduğu, (7) ve Áléksandrosun dünniayâ gelmesi (8) nè târzile olduğu nakl olunur.

(9) ZÍKR olunàn bũ Makedonía, Evrópaya (10) uhtasil bĩr meşhũr sancákđır ki, şĩmde (11) Rũm elli tabĩr olunàn ullaenĩn iĩindẽ Fĩlĩpe (11) tesmiyẽ olunàn sancakđır ki, dũrt ẽtrafĩ [10] (1) Bulgaristàn, Arnavutlũk vẽ Ak denĩzile mah- (2) dũt olunmũşđur. Bũ memlekât zemânĩ ẽva- (3) yildẽ ẽok şũhrẽt bulmũşudu, iĩindẽn peyđah (4) olunàn ẽok Padişahlår sebebĩnden, hũsusa (5) Fĩlippos Padişahĩn vẽ bunũn ulla ğlũ Mẽgas (6)  léksandros Padişahĩn ẽyámĩ devranlarĩnda (7) gáyetile ẽok şohrẽt bulmũşudu. Zĩra  bti- (8) da Fĩlippos kendũsĩ, dũnnianĩn h lk olunma- (9) sınd n beş bĩn yũz  tũz  ltĩ senẽ tarihle- (10) rĩnde Padişahlĩk ẽtmekde ẽtraflarda bulun n (11) Padişahl rla, hũsusa  ll dada bulun n (12) Padişahl rla ẽok seferler vẽ cenkler ẽdũb, (13) ẽok fetuhatl r ẽtmesi  lẽ, ẽok n m vẽ sal- (14) tan t kazanmĩşĩdı, vẽ s nra Padişahlĩğĩnĩn (15)  n  ltĩncĩ senesinde  hli  limpi da Sult n (16) bũ meşhũr vẽ kahrĩm n Mẽgas  léksandrosu (17) mevlud ẽyiledĩ. kaldĩki boylẽ rivayẽt vẽ nakli- (18) yet ẽderler ki, bũ  léksandros  sıl Fĩlipposdan (19)  lm  deyĩl đĩr,  lle Misir Padişahĩ  l n Mũn- (20) netcim vẽ Sihirb z Nektenav sd n doğma đĩr (21) dey , vẽ her kim bũ şey n sıl olduğun  ađna- (22) m k  sterse bund n s nra  ğraşıl n nakliyeti dik tile  kus n. [11]

(1) **Nektenav  Padişahĩn nakliyeti.** (2) Eşbu Misir Padişahĩ Nektenav  Mũn- (2) netcimlik vẽ Sihirbazlik maarufetĩnde, g yeti- (3) le ẽok mahir  ld ğ  iĩ n, cemi  m r  ma- (4) slaatlarĩnĩ bũ maarufetlerile ẽekip ẽe (5) virmekde  l b, hũsusa her nẽ tarafd n bir (6) duşm n bunũn  zerine sefer kaldırmalı  l- (7) s yĩdı,  sla vazife ẽtmeksiz, sarayınd n dı- (8) şari  ıkmaksiz,  turduğ  yerdẽ Sihirbazlik- (9) larĩnĩ ẽtmece,  zerine gelen duşmanlara (10) bĩr şaşkınlĩk d ş r b peru peruş n  l b (11) d rma dađın  lmaca memlek tlarĩna d ner- (12) l ridi.  mdi bũ h l  zerẽ necẽ zeman  ra- (13) hatlıđıla devr n s rmekdeyiken  cemist n (14) Padişahĩ D reios, vẽ Hindist n, vẽ G rc - (15) st n Padişahl rĩ bunũn hareketlerĩnden vẽ (16) maarufetlerĩnden, boylẽ ẽok def   rdularĩ (17) tel f  lduklarĩnĩ h zm ẽdemey b, bũ       (18) Padişahl r m şavare ẽd b ẽtraflarĩnda bu- (19) lun n ẽok beylerĩ dahi beraberlerine  lip (20) tevat rl   sk r toplay b bunũn  zerine (21) sefer ẽtdiler. [12]

(1)  mdi Nektenavon n P rper  smĩnde bĩr Se- (2) rask rĩ, bũ gelen duşmanlarĩn tevat rl  (3)  rdusun  eşidip hab r  lmakda,  lel  celẽ (4) seyirdip gelip Nektenav  Padişahĩn kend - (5) sine hab r verdi ki, tevat rl   rdul r  ze- (6) rimize gelmekdedir, b k ki tedarikli bulun - (7) s n ki, g filden gelip bizĩ tel f ẽtmesinler. (8) Nektenav  dahi g lerẽk cevap ẽd b dedi, (9) h yde  ğlum s n işine bakip, sef yĩ hatĩrĩ- (10) la  rah t  lasın, şĩmdi b n Sihirbazlik maa- (11) rufetimi yapıđıđĩmla,  nlerin tobun  per - (12) ş n ẽderim, vẽ h pisi rezal tile yerlerine da- (13) đılırl r vẽ bunlari

söyledikdən sonra dər (14) akap kalkıp halivət odasına girip Sihirbaz- (15) lıklarını yapmakda, bakdı gördüki, kendüsi (16) fət olub Padişahlığını zəbt edəcəklər, ani- (17) dən başına ildirim enmiş gibi sersemleníp, a- (18) huzar ilə ağlaşarak başladı demeyə, héy va (19) háý! nə haýıf öldü baná ki, bũ misillũ bĩr (20) Padişahlığı gáfilden gayub edecéyim! héý (21) və háý! nə haýıf öldü baná ki, bũ misillũ bĩr (22) Padişahlığı gáfildən gayub edecéyim! héý (23) və háý! yá Misir şəheri, və ölkesi! sení ki bũ [13] (1) kádár mál melálile donatıp ziynetlendirdim, (2) nasıl gáfilden seni gayub edecéyim deyũ, (3) bũ misillũ çok ahuzarlı deyişatlırile vá- (4) fir vakit ağlaşdıkdan sonra, saçını sakalını (5) tırış edũb, tebdil kıyafət olub, váfir ál- (6) tuná və mücevherə mutaallik rizk alıp, bĩr (7) kımseye habər vermeksiz sıran Misirın içindən ka- (8) çıp, firar eyiledi. .... İşte bũ keyi- (9) fiatdè gáyetile muvafik geldĩ şol ulla- (10) ların nasihatlı Beýtleri ki, demişler.

(11) Malıgè Marufetiğè gũvenip dème yókdur bèn gibi,

(12) Bĩr Muhalif yel esince tobunũ savurur samàn gibi.

(13) **Ricálu kibarlar Nektənavoyũ (14) aradıklarının nakliyeti.** (15) Nektənavo kaçıkdan sonra, ertesi (16) gün, Ricálu kibarlar, kaçığından haber- (17) leri olmayarak, cümlesi toplanıp, Saraya [14] (1) vardılar ki, bũ gelən duşmanlar içün ken- (2) düsü ilə muşavara və istişar etsinlər deyũ. (3) lakin kendüsini sarayda bulamağınca deli (4) divanè gibi oldular, və encamı ağlaşarak sa- (6) ğa solá aranıp bakınırken, secadesinin altında (7) bĩr mektup buldular, və açıp okumakda ağ- (8) nayub vukuf oldular firar edũb kaçığı- (9) ní. Zira bũ misillũ yazmışıdı ki, héý benim (10) sevgili vuzaralarım və emekdar ricallarım! (11) bilmiş olásınız ki, çũn ki bèn Sihirbazlık maa- (12) rufetlerimi yoklamakda, aĝnadım bildim ki, bũ (13) duşmanlara karşı duramayub, bizi ált edũb (14) Padişahlığımi zəbt edəcəklər, onun içün (15) búrada kaçıp firar etdim, lakin bunũ da- (16) hĩ bilésiniz ki 24 senedən sonra ğine búraya (17) gelecéyim, hémi şimdi gidérim ehtiarlık ke- (18) maletiyile, o zemàn gelecéyim gençlik kema- (19) leti ilé. (Bu deyişati yazmışıdı Áleksandro- (20) sun geleceyini duyurmak içün) imdi siz- (21) lerè niáz edérim, harcından kaçınmayarak, və (22) zahmetindən sakınmayarak, ihmál etmeyub (23) Misirın tá ortal yerine bĩr muttebər mermər (24) dirək dikip, benim tasfirimi dahĩ direyın úze- [15] (1) rinè gözəlce işletdirip, və direyın tepesine (2) Padişahlık tacımı koyásınız, və hémi tanı- (3) yub gözetésiniz ki, hère kım ki gelirde, ol dire (4) yın dibinde durúrkan, direyın tepesindeki (5) duran tacım, başına

düşerse, ònà secidà (6) edüb ettibâr etmecè mutû olásınız, zîra òl (7) kimsè benim òğlúm dur. İmdi bunlâr mek- (8) tubû okumakdâ çok mehsùn öldülâr, lâkin nè çaré.

(9) Olacák òlân belâ, olacák dır, çâr nâ çâr,

(10) İstêrsen sèn gönlünŷ genîş dût, istêrsen dâr.

(11) Hulesa cûmlesi ittifâk üzere vasiyeti mu- (12) cubûnce, vè tarifi üzere çok vakit geç- (13) meyûb direyi dikdiler. gelelim, Nektenavò (14) kaçarak göçerèk, òrdâ burdâ dolaşarak (15) Fílippos Padişahın òlkesi òlân Makedonía mem- (16) lekâtına varıp, tebdil gıyafet òlâk vè (17) münnetcimlik ismi ilè Fílipposun ásil tahtı (18) òlân şehèrin içinè varıp, dèr âkâp memlekâ- (19) tın içinè, gâyetile bîr mahîr Münnetcim vè Si- [16] (1) hirbâz geldi deyŷ, tevatŷr olduğu için (2) başladılâr hêrkes seyirtip varıp, hêr birisi (3) meraminâ göre sıvallèr sormayâ, Nektenavò (4) dahî hêr birisinin sıvaline göre cevâplâr (5) verip, âlèm ehtibâr etmeye başladılâr. (6) **Fílipposun ehli Òlimpiâda Sultanin hikâyeti.** (7) Eşbu Fílippos Padişahın ehli Òlim- (8) piâda Sultân, gâyetile gözélidi, lâkin çoŷ- (9) cûk yapmadığı için, ifradî ilè gâm kasa- (10) vetdè bulunub, dáyima korkub vesvesè edè- (11) ridi ki, òlá ki çoŷcûk doğŷrmadıđı için Fí- (12) lippos kendüsini boşayub, başkasını âlir de- (13) yŷ. İmdi bŷ vesveselèrile òğraşmakdâ ikèn, Fí- (14) lippos bîr takım duşmanları ilè cènk etmek (15) için òlkesindèn çıkıp getmek tedarikindè (16) bulunmanın êsnasındâ, ehli Òlimpiâda Sul- (17) tanî Halivetè çağırıp dedi, işte bèn seferè (18) gidecèyim, bák ki bèn bŷrada ikèn çaresini (19) bulub hamilè olâsın ki, seferdèn dönüb gel- [17] (1) mekdè éger bîr evladın olŷrsa vè gözèl, òl- (2) mázsa bilésin ki yüzünŷ görmeye gözŷm (3) yókdur. İmdi Òlimpiâda bŷ iradèyi Şaha- (4) neyi kendi lisanındàn eşitmekdè, âkli başındàn (5) dağılıp gâm kasaveti ârtip taşâr öldŷ, (6) vè nè yapayım? nic edeyim? benim halim néreye (7) varacák deyŷ yasli başli dŷşünüb mu- (8) lahazâ etmekdè ikèn, halayıklarındàn birisi (9) bunun bŷ misillŷ kasavetlenip meraklandı- (10) ğının sebebinè vukuf olmakdâ, dedi, bilmiş (11) olâsın yâ Sultân eféndim ki, bŷ günlerdè (12) bŷ memlekâtın içinè bîr mahîr Sihirbâz gel- (13) mişdir, gâyetilè çok maarufetli kimsèdir, zîra (14) hêr nékadar dertliler sormuşlârisa hépisine (15) hémi dertlerini hebèr verip, hémi dermanlarını (16) vermişdir, bélki bŷ Münnetcim senin derdinè (17) dahî bîr dermân vè çaré bulŷr deyŷb (18) sohbetini bitirince, dèr âkâp Sultân hararé- (19) tile émr èyiledi ki, téziye varıp, bŷ âdemî bu- (20) lûb, búraya getirip, banâ buluştŷrasın (21) deyŷ. [18] (1) **Òlimpiâda Sultân Nektenavò ilè etdiyi hasbihalîn nakliyeti.** (2) İmdi halayık dèr âkâp varıp, Nektena- (3) voyŷ alıp, Sultanin huzurunâ

getirdi, Sul- (4) tən sıvəl ətđi ki, eşitdim búraya gáyetile maa- (5) rufetli bîr Sihirbáz gelmiş, sénmisin, deyũ, (6) Nektenavò dahì ceváp verip dedi, évet Sul- (7) tanım bénim, ve éger bîr teklifin várısa, hé- (8) man émr éyilè, òmárim ki hêr nè mıradin várısa (9) hasıl olúr. Ól dêm Ólimpiáda Sultán ha- (10) lıvèt olsún deyüb, huzurunda bulunán (11) halayıklari ve caryeleri dağıdı, ikisi ya- (12) lınız kalmakda, başladı halini nákl étmeye (13) bũ demelèrile ki çún ki benim evladım dóğ- (14) mamışdır, bũ defá ehlim Fílippos Padişáh se- (15) ferè getmek úzerinde ikèn, baná káttı ceváp (16) vermişdir ki, éger sefèrdèn dönüb geldiğinde (17) evladım ólmázısa, beni görecek gözũ yok- (18) dur deyũ. İmdi bũ derdimè bîr dermanın (19) várısa, baná téz elden bîr imdád edésin, zıra (20) Fílippos dün çıkmışdır búradan, éger maa- [19] (1) rufetlerinilen baná bîr kerèm olúb, bîr evla- (2) dım olmanın çaresi olúrsa, téz elden yapma (3) lısın ki, sónra bũ bıçdır deyũ vesvesè (4) étmesin. Nektenavò dahì ceváp edüb dedi, (5) mádem ki senin mıradin búdur, bũ şey maaru- (6) fetimizin keremi ile indimde pek koláydır, sèn (7) emîn olup irahát olásın, bèn bũ Sihirbazlık (8) maarufetímile, hêr nè yapár yapárim, Am- (9) mon ismindè olan Állahımızi seninile bulu- (10) şdurúrum, bîr erkèk evlât sahibi olúrsun, (11) bũ merakdán kulturalırsın. İmdi éyüce vu- (12) kuf olúb emîn ólmaklığın içün, bilésin ki, (13) işte bũ gece Ámmon Álláh senin yanına (14) gelecekdir, fakat sèn ónũ görünce kórkma (15) yasın ve saná hêr néki, teklif étmeli olúrsa (16) karşı kómayasın deyüb, işte bèn iznínile gi- (17) dérim konák yerimè, ve Sihirbazlıklarímile bũ áh- (18) şem búraya gelmesine kametlendiririm deyũ (19) ceváp verip, konák yerine varmakda, başladı (20) maarufetlerini icrá étmeye ki, Ámmon Álláh (21) gılığında, Ólimpiáda Sultanin ruyasında (22) görünmek içün. [20] (1) **Ólimpiáda Sultanin gördüyũ ruyası.** (2) Ahşem olúnca, Ólimpiáda ruyasında (3) görür ki, Ámmon Álláh sarayına gelmiş, (4) ve kendüsi ile buluşmakda, çok hoşlanmış (5) olduğunu, zıra şöyle görmüş ki, kendüsini (6) kocaklayúb bîr áltún kerevèt úzerine ya- (7) tırtđı. Ve senin rahminè bũ gündèn bîr erkèk (8) evlât hasıl olsún deyũ ceváp étmenin ára- (9) sında, Ólimpiáda Sultán sevincinden dèr á- (10) káp úyanıp kalkıp, gördüyũ ruyadan (11) hoşlanıp, sabáh olúr ólmáz, Nektenavoyũ (12) huzuruna çağırtdırıp dedi, berhudár olá- (13) sın hoşnút oldum sendèn, zıra ikrarın ve ta- (14) krirín úzerè bũ gece Ámmon Álláhı gör- (15) düm ve çok hoşlandım, lákin saná niáz edérim (16) ki, mimkínise bunun ile beni çok defá bu- (17) luşdurásın. Nektenavò dahì sıvəl ətđi ki, nè (18) túrlũ gılıkda gördün deyũ, ól dahì (19) dedi, bîr beyúk buýnuzlũ ve heybetli Kòç (20) gılığında gördüm deyũ. Nektenavò dahì [21] (1) dedi éfendim! mádam ki hoşlandın, ve istérsin (2) çok

defà kendüsi ìlì buluşmasını, banà izin (3) vermelisin, búrada sarayın içindè kalmalıyım (4) ki, buluşturmaya koláý olsun. Òlimpiáda (5) dahì sanà destür mükerrem, sarayın hánkı (6) tarafını istersen, senin olsun, fakat onú banà (7) buluşturmanî dilérim deyüb ruhsat (8) vermekdè, Nektenavò dahì, ártık sèn kasavèt (9) étme, işte bû ahşam müceret bèn onú sanà (10) buluştururum deyüb, cevabını tekmiñ e- (11) düb sarây içindè hoşlandığı daryeye yer- (12) leşdi. (13) **Nektenavò, Òlimpiáda Sultanî nasıl aldatdığının nakliyetî.** (1) İmdi nice ki Nektenavò Òlimpiádadan (2) ruhsat ve izin almışsa sarayın içindè yerle- (3) şip oturmasına, usul ile sırfan çarşıya çı- (4) kıp, varıp bir büyük Kòç derisi, ve iki hey- (5) betli buynuz satın alıp, odasına getirdi, ve (6) ahşam olunca Kòç derisini bir güzelce [22] (1) sırtına geyinip, buynuzların dahì başına (2) takınip, ol ruyada görünèn Ammon (3) allahın gılığına girmecè, bir takribile (4) Òlimpiáda Sultanin yatak odasına gi- (5) rip, varıp yatağına sokulub, vafir va- (6) kit Sultàn ile konuşub buluşdukdàn soñ- (7) rà, dedi Sultanà, sèn bilmiş olásın ki, sendèn (8) doğacak olan evlât hémi erkékdir, hémi gáye- (9) tile meşhür kahrımàn olub, cemi cihanî zapt (10) edecékdir. Vè bunlari söyledikdèn soñrà kere- (11) vetdèn enip kendi yatak odasına getdi, imdi (12) sabah olmkdà Òlimpiáda álel ácelè Nekte- (13) navonun odasına varıp, çok teşakürlér ile (14) nakl etti, ó gecè Ammon alláh ile bulu- (15) şduğunu, ve çok hoşlandığını, ondàn soñrà (16) rica etti ki yalvarırım, kerem edüb, her ah- (17) şem onú banà buluşturásın deyü. Nekte- (18) navò dahì dedi, izin ve destür verírsen banà, (19) onú her ahşam sanà buluştururum. Òlim- (20) piáda dahì dedi niçün gíne izin dilérsin? (21) işte sanà destür mükerrem olarak izin ve ruh- (22) sat verdim, héman her nasıl bilírsen ve nasıl (23) istersen böyle yapásın deyüb cevap verince, (24) ondàn soñrà Nektenavò açık aşkâre, gece [23] (1) gündüz başladı buluşub konuşmaya (2) Sultanin arzulayub hoşlandığı minvâl úze- (3) ré. İmdi áz vaktin arasında hamilé kalıp, Ó- (4) limpiada Sultàn hamileliyini ağnamakdà ağ- (5) layarak dedi Nektenavoyà, nasıl olacák (6) benim halím? korkarım ki Fílippos seferdèn (7) gelmekdè bû hamileliyimi ağnayub hesáp (8) etmekdè, vesvese etmeli olúrsa, elbétte beni (9) kâtl etmeye kâst edecékdir deyü, ağlaşarak (10) bû vesvesesini ifadè etmekdè, Nektenavò dahì (11) dedi sèn bunun için kasavèt edüb merak (12) étme, sèn bunú benim üzerime bırak, bèn né ya- (13) pâr yaparım onú kandırıp iskât ederim. (13) [Bû hikâyeti okumakdà, eyü dikkâtile (14) fêhm edésiniz, zıra bákın ki, nasıl büyük a- (15) dem büyük akılsızlık etmiş oluyó, saykı- (16) sızca korkú vermesi ile, bákın ki karısı ná- (17) sıl korkusundàn naşı, né türlü yollarà (18) düşdü. İşte bundàn örnék almacà gerek eh- (19) liallerinizè, gerek

evladlarınızà, gerék hiz- (20) metkârlarınızà mülâhazasız korkular vérme- (21) yesiniz. Zíra, kitléme hırsız édërsin, korkutma (22) irsiz édërsin, deyû, rivayét olunmuş meşhur (23) nasihét vârdır.] [24] (1) **Fílippos Padişahı vesvesedèn halı etmek için, Nektenavonun yaptığı sihirbazlıklar.** (2) Nektenavò varıp bir Báý Kuşû bulub, (3) onun vasıtası ile Sihirbazlıklarını yaptı, (4) Fílippos rüyalar görmék için. İmdi Fílip- (5) pos seferde bulunduğû mahaldé, ruyasında (6) gördü ki, Âmmôn âllâh Ôlimpiáda Sultá- (7) nile buluşuyor, vé hémi cevâp edıyor ki, (8) sên yakın vatıtda bû misilli bir kahrımân (9) evlât doğuracâksın ki, cemi cihanı zâb ede- (10) cékdir. Fílippos bû tarzâ ruyayı görmekde (11) korkarak vé titireyerek uyanıp, kendi kendine (12) vâfir tacûb êtdikdén soñrâ, münetcim başısı (13) olan Münnetcimi huzuruna çağırtdırıp, bû (14) ruyasını nakl etmekde, ol dahı dedı vákaa (15) bû ruyaniz sahıhdir, vé hémi ol Sultânile (16) buluşân kımse Âllahlardan birı dir, zıra boy- (17) lé ağnaşılıyor ki, Âllahlâr Ôlimpiáda Sul- (18) tanın dilberliyiné aşık vé şabân olub mırât (19) êtdiler ki, onun ile buluşub, bir evlât ha- [25] (1) sil êtdirsinnér. İmdi Fílippos, bû Münnetcim (2) başının sözlëriné âmél edüb, dér âkâp davra- (3) nıp, Sarayına dönüb varmakda. Ôlimpiáda (4) Sultani gâyetile gamli kasavetli bulub, (5) başladı kendüsü tesellü etmeye ki, éger âl- (6) lahlâr bû misillü bir sevdâyâ düşmüşlé- (7) rise, bizim elimizdén né gelír? Zíra bizim ma- (8) lımız ırzımız rızgımız anların hökmündé vé (9) zaptında dır, hér né mırât ederlerise ellerindé- (10) dir, bû böyle öldükca artık senin merak êt- (11) mekliyin boş dur vé nafilédir demelerile tesel- (12) lü etmekde olub, Ôlimpiáda Sultân dahı (13) bû takrirleri vé bû deyişatları Padişahdân (14) eşitmişise, yüreyi rahatlaşıp emîn vé mesrûr (15) öldü. Kaldı ki bir kaç gündén soñrâ Fílip- (16) pos bû maddenin zımmında vesvesé âhz edüb (17) istedı ki bû işin başlankıcı nasıl olduğu- (18) nû ince ince Ôlimpiádadan teftiş etmeye. (19) **Nektenavò tebdil gıyafet olmasının nakliyeti.** (20) Çün ki Nekt[en]avò, vukûf öldü ki, [Fi]- [26] (1) lippos vesvesesindén nâşi Ôlimpiádayı ince in- (2) cè teftişler etmekde dir, dér âkâp Sihirbaz- (3) ıklarını yapıp, şöyle bir heýibetli heývân (4) gılığına girdi ki, kafası Kartâl kuşû, ka- (5) natları Ejdarhâ kanatları, ayakları Ârslân (6) ayakları, imdi bû gılığâ girip, Fílippos (7) Ôlimpiáda Sultân ile vé vâfir Ricálu Ki- (8) barları ile oturub görüşüb konuşdukla- (9) rı yerdé gâfilden uçarak gümüleyerek cüm- (10) lesinin huzurunda orta yerlerine enip oturdü, (11) vé biraz heýbetli şamatalâr êtdikdén soñrâ (12) Ôlimpiádanın yanına varıp kocaklayub yü- (13) zündén gözlerindén öpüb, ondân soñrâ bir (14) tohâf Şahın kuşûn gılığına girip sıçı- (15) rayub pênçerelërdén uçarak kaçdı. Ol (16) dem gerék Padişâh, gerék Ricálu Kibar- (17) lâr bû keyifatdân gâyetile korkub teacûb (18) edüb, sıval êtdiler ki, ácaba

bū né heýván- (19) dır deyũ, Òlimpiáda Sultàn cevap édũb (20) dedĩ, bū gördüyümũz, Ámmon álláhn (21) kendüsĩ dir. Fílippos bunũ görũb eşitmek- (22) dé gáyetile çok mesrũr oldu, allahların (23) keremĩ ilé evlât sahibĩ olacáğız deyũ. [27] (1) **Mégas Alekssandrosun mevlũd olmasın, vè nè tárzile terbiyè olduğunun nakliyetĩ.** (2) Vakít zemàn gelip, áylar günlér tek- (3) mĩl olub, Òlimpiáda Sultanà doğurmà áğrı- (4) ları oğraşmakdà, çoýcũk meýdanà gelince- (5) yedek çok sıkletlér çekdĩ, húlesa çok zah- (6) metlérilè çoýcũk doğarkan berabér havà bu- (7) lutlanir gibĩ olub, gıyametdén bir gün (8) gibĩ olub, şidetlĩ bir takım gøk gürültũ- (9) lerĩ gibĩ şeylér oğraşarak, bir kuvetlĩ kasırgà (10) eserék Òlimpiáda Sultanın etrafını bir bulut (11) kapladı vé órada cümlesi korkdulár. Bū ha- (12) raketlér gelip geçdikdén soñra Fílippos gá- (13) yetile çok mesrũr vé şazımàn olub, cemi Ri- (14) calu Kibarlar tebrũkiné gelip, állahları- (15) mĩz hayırlĩ ómürlũ éyilesin deyũ dovà se- (16) nalér etdikdén soñra, Táhtı Padişahiyetĩ olan (17) şehirin içindé azım tevatürlũ donanmalár et- (18) dikdén maadé, cemi ölkesiné fermanlar gön- (19) derdĩ ki, cümlesi kırk gün kırk gecé do- (20) nanmalár şenlik şamatalár etsinlér deyũ, vé [28] (1) cemi fakirâ fukarayà çok ehşanlar etdikdén (2) başkà, şükürané állahlara çok kurbanlar (3) kesdĩ. Gelelim çoýcuğun isminé Alékssandros (4) koyub, Padişahané Lalalarile vé Dadalar- (5) ile nàz nayım ilé görũb gözetmekdè olub, (6) gündén güné beyümekdè dõrt yaşınà gir- (7) mekdè ol zamanlerdè gáyetile meşhũr olan Fi- (8) lósofos Áristotélisi huzuruna davét édũb, (9) váfir izét ikramlar etikdén soñra Alekssandro- (10) su kendüsine teslim éyiledĩ, sırası ilé cemi (11) elimleri talim etsin deyũ. İmdi gerek Ári- (12) stotélis Filósofosun tedbirané talimleri ilé, (13) gerek Alékssandrosun kendi izanı ırfanı ilé, vé (14) hararetlĩ savaşmaları ilé áz vaktin esnasında (15) ol kadar ilim vé maarufét kışb etdĩ ki, déyil (16) fakat kendüsindén çok beyũk olan şağırtı- (17) şları bunà hasetlenirléridi, ille Hócası ó- (18) lán Áristotélis dahĩ teacũb édéridi. İmdi bū (19) hál üzere oğraşarak áz vaktin arasında Ári- (20) stotélis Filósofosun tarif etdiyi ilimleri áhz (21) etdikdén soñra, günlérdén bir gün dedi (21) validesi Sultanà, válide bèn Misırlıların Mün- (22) netcimlik maarufetlerini örkenmesine çok sev- [29] (1) dàm var dır, ricà édérím sanà, benĩ Nektēna- (2) voyà teslim edésiniz ki, bū maarufetleri ör- (3) keneyim, zıra bū Nektenavonun Münnetcimlik (4) maarufetlerini gáyetile çok méth ederlér de- (5) yũ niáz etmekdè, Validesi dahĩ dér akáp, (6) Nektenavoyũ çağırıp Alékssandrosu kendüsine (7) teslim etdĩ, cemi maarufetlerini bunà talim (8) etmelisin deyũ çok izét ikramlárile niazlar (9) etmecé, ol dahĩ dahut ederék ikrarlık verip (10) başlamakdà, Alékssandros başladı, sabahdàn (11) öýlén vaktinèdek Áristotélisin

dersleriné ça- (12) lışıp, öylendén âşşamadak Nektenavonun ta- (13) limleriné çalışmacá gecé gündüz ilim- (14) lér maarufetlér tahsíl étmesiné. günlerdén (15) bîr gün Âristotélis şagirtlarına cénk ta- (16) liminî örketmekdé olduğu içün, Âléksandrosun (17) refiklarını, vé yaşdaşlarını iki taksimé taksım (18) édüb, bîr taksimé Âléksandrosu, vé öbir taksi- (19) mé Ptolemaíosu baş böğ dikíp. vé tobunun (20) ellerinè birér deyinék verip, karşı karşıya (21) duruşüb cénk talimî ètdirtmekdé, anlér da- (22) hî cénk taliminé başlayüb oğraşmakdà, Âlé- (23) ksandros çok tedbirlér kullanarak, vé çok iyit- [30] (1) lik hareketlerî yaparak, karşısında olan ta- (2) burün içiné oğraşıp tobunı tår mår édüb, (3) cümlesini yesir alır gibi kendi taburunà (4) çekmekdé, Hócası Âristotélis bunun kâ- (5) milané tedbirlerini, vé iyitlik hareketlerini (6) görmekdé çok teacúb édüb, varip elindén (7) dutüb ôşşayarak, vé âferin doalarıyla ebe- (8) leyerék dedi, Ey Oğlum Âléksandros! sèn éger (9) bîr cihàn Padişahî olmalı olúrsan, banà né (10) inayetin vé né hümmetin olacákdır? ol dahî (11) dedi, éger bèn bû habér verdiyin gibi ciha- (12) nın Padişahî olúrsam, bende senî gáyetile ulú (13) bîr mesnét ile izetleyüb, cemiy zemandé be- (14) raberimdé olarak Padişah saniliyi ile sanà eh- (15) tibâr edecéyim deyü cevap vermekdé, ol dém (16) Âristotélis çok doà senalérile dedi, işte bil- (17) miş olásın yà Âléksandros Padişah ki, cemi (18) cihanın Padişahlığı müceret sendé karar (19) gılacákdır. (20) **Nektenavò nè tårzile vefàt olduğunun nakliyeti.** (21) Günlerdén bîr gün Nektenavò Alé- [31] (1) ksandrosu alıp, gáyetile yüksek bîr kule ü- (2) zeriné çıkıp, gök yüzündeki ıldızların vé (3) burçların hekmetlerini taríf etmekdé ikén (4) Âléksandros sıvål ètdi ki, yà Hóca! sèn má- (5) dam ki bû kadar çok maarufetlér bilírsin (6) ácaba né vakit vé nasıl vefàt edeceyiñi (7) dahî bilebilirmisin? ol dahî dedi, fakat (8) bunü eyü bilirim ki, oğlumun elindén ölece (9) yim, Âléksandros dahî, né mimkindir evlåt ata- (10) sını teléf etsin? deyüb, bîr takribile kule- (11) dèn áşağıya yuvarlatdı, bû demelérile Hó- (12) ca! Hóca sèn èhtiarlandığın için maaru- (13) fetlerini unutdun, zıra bilémedin benim elim- (14) dèn öleceyiñi. Nektenavò dahî ol sersemli- (15) yin árasında çağrışarak dedi, áy oğul! níçün (16) banà bû hareketi ètdin? bèn ki senin pederin, (17) vé sèn dahî benim oğlum ikén? demektè, Alekxan- (18) dros dahî, benim pederim Fílippos dur, sèn nasıl (19) vé nenin gibi pederim oluyorsun demekdé, Nek- (20) tenavò dahî birér birér mîn evelindèn el âhi- (21) rinédek oğraşan keyifiatleri nàkl édüb Filip- (22) posun züriyetin- (23) dèn olmayub, kendi züriyetindèn olduğunı habér verip, vé der akâp can [32] (1) tēslim édüb vefàt etmekdé, nice ki Âléksandros (2) vukuf olmuşusa ki, asıl pederi bû dur, (3) gáyetile mehsun oldu, níçün atamın kan- (4) nısı olayım deyü, lákin

nè çarè, éncamı me- (5) yidini évinè götürüb, bütün günñ yàs (6) matemlérele, ve
 ağlayışatlarıle geçirdi, sóñ- (7) ra validesinè varip halivetè çağırıp úsùl (8) ilè teftiş
 étmekdè, ól dahì ólmuşú véch (9) üzerè nàkl éyiledi ve benì àllahlàr ismì ilè (10)
 áldadip bũ hareketlerè oğraşıldi deyü ik- (11) râr étmekdè, ól dèm nice ki Áléksandros
 bũ (12) misillũ sahîh üzerè vukûf ólmúşusa, dèr (13) àkâp úsùl tertib ve tedbîrile
 Hócalık etti- (14) barì ilè çok saltanátile ve izzèt ikrámile (15) dèfn étdirdi, bũ
 hareketlerdèn Pederì Fílip- (16) posa bir şey sezdirtmeyerek. (17) [Maalùm édüb beyân
 édériz cümleyé (18) ki, dokuzuncũ yaprakdàn búraya kadâr nàkl (19) olunàn
 hikâyetlerin árasında Nektenavonùn Si- (20) hirbazlık maarufetlerini duyurarak Mısır-
 (21) dà böyle étmîş şöyle étmîş sözleri, ve bũ misil- (22) lũ habèr vermîş laflari, ve
 Makedonía ölk[e]sinè (23) gelmekte Ólimpiáda Sultàn hakkında eş bu [33] (4) misillũ
 şũ misillũ Sihirbazlıklarıyle, bũ (5) tarzà şũ tarzà hareketlèr étmîş laflari to- (6) bũ
 sahté dir, masál dır zîra çún ki Mégas (7) Áléksandrosun ásil nakliyetini yazanlar Put-
 (8) parèst milletleri idi, ve çún ki ánlèr Münne- (9) tcimlik Maarufeti ilè çok şeylèr
 olábilir de (10) yũ inanírlardı, ve çún ki hèr nérede bir gö- (11) zèl ve dilbèr êrkèk ve
 dişèhli bulunsáyıdı, (12) yáhot bir cabbâr kahrımàn kimsè türeséyidi (13) Álláh evladí
 dır, ve Álláh dır deyü án- (14) lerin kılıklarında putlâr yapıp tapınırları- (15) dı, nice
 ki áziz Kelísamizin çok kitaplarında (16) ánlerin bũ misillũ hareketleri ve feyilleri ve
 (17) Batıllıkları nàkl olunúr. İmdi çún ki (18) Mégas Áléksandros dahì çok
 kahrımanlıklâr (19) ve çok cenklèr ve çok fetahatlâr étmîş ol- (20) duğundàn ve
 gáyetile dilbèr ve gözèl ol- (21) duğú içün, kanòn ve rúsumatlari üzerè bu- (22) nũ dahì
 Állahlardàn [d]oğmâ bir kimsé dir (23) deyü éttibâr étmek istediklerinden ibtida te-
 [34] (5) varihini yazàn Putpareslèr işte bũ misillũ (6) bir takım ásılsız fasılsız kepezéce
 şeylèr (7) yakışdırmışlâr, imdi gerek bunnari, gerek (8) bundàn sonrà bũ misillũ
 Sihirbazlık felàn (9) laflari oğraşmaktà sahtè olduğunü bilési- (10) niz. Zîra bũ misillũ
 haltietlèr cemíyi zaman- (11) lerdè ólmamışdır. ille cémi lisanlarda dönèn (12)
 masallâr gibi bilésiniz. Zîra kocà karılâr ma- (13) sallarında dahì devlèr tılısımlâr lafi
 ilè (14) çok gevezeliklèr malımınızdır, unlâr nasıl á- (15) sılsızise bunlárdà böyle dir,
 fâkat étdiyi se- (16) ferlèr cenklèr ve fetuhatlâr, ve tedbirlèr (17) bunnâr sahíhdır,
 ánlerdéde biraz tavatür vá- (18) rısada zararı yókdur. lákin bunnarà émsâl (19) şeylèr
 tobũ hiláfdır, húlesa bũnũ okumak- (20) dà bir başındàn bir başınadak hèp bunnâr tek-
 (21) mîl tekmiçè böyle ólmúşdur éhtibarì ilè eh – (22) tibâr olúnmasın. Zîra hèr né
 kadâr Mégas Ále- (23) ksandrosun hikâyeti tohafısa da, Masaliyè çok (24) şeylèr
 karışdırdıklarından bũ halè kışb étmîş- (25) lér. Mebalì boynuna yazanların.] [33]

Öküz başlı atın hikâyeti. (1) Günlerdèn bir gün Fílippos habèr (2) verdilér ki, Òlkè içindè Lákina namindè olan (3) şeherdè bir gáyetile heybetli át doğmuş dur [34] (1) ki, emsalì dünniadà görünmemişdir deyũ. (2) Zíra kafasì Öküz kafasì gibi olub, birèr (3) arşindàn tecavüz buy[n]uzları vár dır, hém (4) sağ ayağında bir ácayüb nişanî vár dır de [35] (1) yũ tevatürlũ namini vermedè, Fílippos émìr (2) gönderip bũ atın sahibinà váfir ehşanlâr (3) etmecè, atì kendì Sarayınà getirdip, gerek (4) Padişâh gerek Ricálu Kibarlâr vè cümle (5) âlèm bunun dilberliyini vè heybetli gılığ- (6) nì görmekdè cümlesi teacüb edüp tamaşa- (7) sında kaldılar. Éncamı Padişâh máhsus bu- (8) nün içün áyrıca ahúr vè İmbrohòr tertib (9) edüb, çok tikkât ilè görüb gözetmekdè (10) olub, gündèn güne beyüdükce dahà (11) ziadè dilberliyi vè heybeti artmakdà oluru- (12) du, kaldí ki déyil fákat úzerinè binmeye, il- (13) le yanına dahì kimseleri yanaşdırmázıdı, (14) lákin fákat Aléksandros yanına varmakdà onà (15) ilişmediyinden başkà kuzu gibi teslim olub (16) yanaşırdı. Aléksandros dahì çok defà yanı- (17) nà varip ohşamakdà, át dahì hoşlanıp ağzı (18) ilè dili ilè vè ayağı ilè Aléksandrosa tava- (19) zumlũ taltiflèr edéridi. gelemim çún ki Fí- (20) lipposun âdet vè rüsumũ vâridi ki haftadà (21) bir gün cemi ricallarına vè Belük baş- (22) larına ruhsat verip, atlarına binip át talimì (23) etdirip, kendüsì dahì Köşkündè oturub [36] (1) seyrlerini edéridi. İmdi bũ rüsumũ úzerè gine (2) bir gün izin vermedè vè cümlesi dernenip (3) toplanmakdà, Aléksandros dahì sıran varip bũ (4) Öküz başlı atı éyerleyüb, zatından alışıl- (5) miş gibi úzerinè binip át meydanına çıkmakdà, (6) cümle ricallâr vè cemi âlèm kendüsini g- (7) örmekdè Şâh-Zadelerè vacip olan tavazüm- (8) ilè yerè berabèr temennâh etdiler. vè talimè (9) başladıklarında, Aléksandros Ptolemaïosu âra- (10) dí ki, berabèr át koşmasına çıksınнар deyũ, (11) vè çún ki berabèr át koşmakdà, Aléksandros (12) Ptolemaïosu bir ok atımı kadâr ilerì geçdi- (13) yi içün cümle âlèm vè Fílippos kendüsì da- (14) hì çok teacüb etdiler, biñiciliyinè, vè ta- (15) limlerine, zíra Ptolemaïos gáyetile çok namli (16) sannıyıldı. Vè cümlesi Padişâh ilè berabèr bir (17) ağızdàn áferin deyerek çok doà senalèr etdik- (18) dèn soñrà, Fílippos cümlesinin huzurunda (19) mesrür vè şazımàn olarak ağzını açub dedi, (20) Héy yerlèr vè göylèr, Héy gün günèş, Áy (21) vè İldizlâr, vè cemi âlemlèr bilmiş olásınız ki, Aléksandrosun gılincì Makedónoslularin (22) gılınçları ilè birleşmecè cemi cihanin [37] (1) gılınçlarını parçalayacaktır. İmdi o (2) gündèn Fílippos tertib etdi ki, Aléksandrosun (3) yaşdaşları olan delì kanlılâr hèr gün to- (4) planip cènk talimlèrì etsinlèr, imdi bũ emìr (5) úzerè hèr gün toplanıp cènk talimlèrì eder- (6) léridi, vè Aléksandros ok atmalardà, vè kargì (7) kullanmakdà vè hèr bir türlü talimlèrdè (8)

hépisini yeñeridi. (9) **Olimpiakoî tabîr olunân Talim oğrayışatların hikâyetî.** (10) Çün ki ó devirlerde Mórada bês senedè (11) bîr defâ Òlimpiakoî ágönes tabîr olunân cènk (12) vè kahrımân talimleri òlurudu ki, cémi ci- (13) handân îsteyèn Padişahlâr, Beylêr, Vezirlêr, (14) Vuzaralâr, Ricálu Kibarlâr toplanırlardı, (15) kéza hêr nékadar cenkè, vè pehlivanığâ mah- (16) sùs talimlerde maarufetlî vè kahrımân òlân (17) kîmseler toplanırdı ki, órada hêrkes maaru- (18) fetinî îcrâ etmekdè beyenilîrse başınâ celènk (19) konulub çok nâm vè san sahabî òlurudu, [38] (1) vè seyirci òlarâk hesabâ gelmez tevatürlü (2) âskârlâr toplanırdı. İmdi bû Panayırın vakti (3) gelmekdè, Âléksandros dahi Pederî Fílipposdan (4) izin isteyerek mirât êtdî, kendüside óraya gi- (5) dip hémi sáyiri toplanân iyitlerin maarufetle- (6) rinî seyir étmeyè, hémi kendi iyitliklerini dahi (7) îcrâ étmeyé. Fílippos dahi izin verip, bîr (8) yaldızlı gemî donatıp hêr luzumatî òlân (9) mehmâtınî tedarik édüb, váfir harclik verip, (10) vè bîr takım seçmè âskârlâr koşub Ptole- (11) maíosu dahi bēraberinè âlmacâ yolâ çıkıp (12) áz günlerin ârasında mezkûr seyir yerinè var- (13) dılar ki, órada toplanmış òlân çok Beylerin vè (14) Padişahların, vè Şah-Zadelerin ârasında (15) Âcemistân Padişahi Dáreiosun oğlú Nikó- (16) laos namindè meşhûr Şâh-Zadeyi dahi bul- (17) dular. Bîr gün karşı karşıya râst ólmakdâ (18) Âléksandros kendüsinè selâm verdî, lákin Nikó- (19) laos gâyetile Kibîr vè Mağrûr tabietlî ol- (20) duğú içün karşılık selâm vermesinè tenazûl (21) étmeyindèn, Âléksandros incinip dēr âkâp dedi (22) yüzünè karşı, vâkaa Kibîr Dáreiosun evladi (23) olduğunú îcrâ êtdin, zîra ó Kibirliyindèn [39] (1) naşı kendüsini âllâh dedirtmek istedi, lákin (2) çok varmaz pederinde sènde bû Kibirliyinizi- (3) le mât maskarâ olacák[s]ınız. Hémi işte bûrası (4) iyitlik vè ér meydanıdır, yárin buyurasın (5) berabèr talimlere çıkışalım da görésin nasıl (6) bû kibirliyin mât olacákdır, Nikólaos dahi (7) ikrarlık verdi. (8) **Aleksandros Nikólaousu ált étmesinin hikâyetî.** (9) Ertesi günü kâvlu kararları üzerè, (10) bû iki Şâh-Zadelêr âtlarına binip seyir ye- (11) rinè varmakdâ, ikiside karâ kûş gibi meydân (12) yerindè dolaşırken, ât koşmâ taliminè koşul- (13) masınâ kâvl édüb, ibtidaki çıkışmalarında (14) Âléksandros bîr takrîbile Nikólaosun atını (15) köstekleyüb ât tökesiyüb Nikólaos ile be- (16) rabèr tekèr mekèr yuvarlanmakdâ, ât Nikólao- (17) sun üzerinè gelmekdèn fakir Nikólaosu ezip teléf êtdî. Bunün teléf olduğunú Aléksan- (18) dros görmekdè çok hâz êtdî, vè bunün gibi [40] (1) dahi çok iyitlêrile hêr bîr türü maaru- (2) fetlerin talimlerine oğraşmakdâ hépisini Âlé- (3) ksandros yeñip ált êtdiyi içün cümle âlèm (4) Âléksandroa âferin doaları okuyub başınâ (5) celenklêr koyub, vè çok sevîncile âskârî (6) ile berabèr memlekâtınâ ávdèd eyiledi. (7) **Fílippos Olimpiáda Sultânî boşamak**

meràm  tdiyinin hik yet . (8) Al ksandros, T ht  Padi ahiyeleri  l n (9) Makedon a  eherin  d n b gelmekd    it  ki, (10) Peder  F l ppos, Valides   limpi ada Sultani (11) bırak p ba ka b r  vr t  l p duy n der- (12) n k  zerind dir dey , b  havadis t kend - (13) sin    k h rs ver p, d  ruca Saray  varmak- (14) d  F l ppos   k mesrurl k  l  kar  lay b (15) kocaklay b bulu  b konu makd , haz r (16) kurulm   d y n sufrasının  zerin  f st (17) geldiyind n yanına  turtm  susa dahi, v  (18) Al ksandros da h rsin  sezdirme siz  tur r ik n [41] (1)  limpi ada Sult n g filden  rt yere gel p (2)   la arak dedi, v y   lum! sevkil    lum! (3) s n bun  tenaz l  dermisin ki, b n sa  ik n (4) peder n ben  bıraks nda, ba ka  vr t  ls n de- (5) y nce, h man Al ksandrosun  fkesi v  h  m  (6)  leflen p d r  k p sufrad n s  ıray b (7) kalk p,  lin  b r  skemn   l p,  s l b  yeni (8)  lınacak  l n  vred n bazarlıklarını bitir n (9)    tan  ricallar n ba larını vur b ya- (10) ralay b tel f  td , kus r ricallar mestle- (11) ri  l  ka  p  l md n kultardılar, F l ppos (12) da korkusund n v   r nd n   ir hastalı a (13) d   r  ld , v  d y n de bozuldu. (14) **Kum n ta fesi Makedon anın  zerin  sef r  tmelerinin hik yet .** (15) Kum n ta fesi,   n ki hab r  ldılar (16) ki F l ppos   ir hastalıkd dır, t v furs d (17) b dur dey b y z  ll  b n  sk rile Ma- (18) kedom anın  zerin  y r y    tdil r ki b   l- (19) key  z bt  tsinl r dey , F l ppos bun    it [42] (1) mekd  g yetile   k kasavetlere d   b,  - (2) l ksandrosu  a  r p dedi,   lum! t ziye  s- (3) k rlarımızı toplay b d  manlarımızın  - (4) zerin  var s n, z ra   t   lkemizin s n r ba la- (5) rına yakla dılar. Al ksadros dahi d r  k p (6)  sk rlari topladi, v  tob   t z b n  s- (7) k rile d  manlara kar    ıkmad  hab r  l- (8) d  ki fil n mahald   rdularını v   taklarını (9) kurmu lar  tur yorlar dey ,  mdi  sk - (10) rına niz m ver p bask n vermekd , Kum n ta - (11) fesinin  sk ri g filden Al ksandrosun  sk ri (12)  zerlerine geldiyin  g rmekd  korkularınd n (13) n  yapacaklarını    r p, ka maya karar (14) verdil r. (15) **Kum n ta fesi Aleksandrosdan f t  lduklarının hik yet .** (16) Kum n ta fesi,   n ki, geced n ka - (17) may  karar verdil r,  lel  cel  davran p (18) c mi  sk rlari  l  ka maya sava  rkan,  - (19) l ksandros  rkalarına d   b, g n   do a- (20) sıy dak,  k  taraf n  sk rlari biribirin  ka- [43] (1) vu  b cenk  ba lay b, Al ksandrosun  sk - (2) ri  slann r gibi   lerin  sokul b koyun- (3) l r gibi g r r k, kovar k,    g n    (4) gece  rkalarına d   b h mi kov b h mi (5) cenkle mekd   lduklar nd n, Kum n ta fesin- (6) d n kırk b n  sk r tel f  ld  yaralılarınd n (7) ba ka, v  Padi ahlari  l n  blame si dahi (8) tel f  ld . l kin Al ksandrosun f kat  k  b n (9)  sk ri tel f  ld .  mdi b  Fetuhati  tdik- (10) d n son ra, c mi serask rlarını v  bel k ba- (11)  larını

toplayub dedi, gördünüzümü nasıl (12) az askâr ile bû kadar tavatürlü duşmân (13) askârını telêf edüb târ mâr eyiledik, lâkin (14) benim sevgili kardaşlarım ve yoldaşlarım, (15) bunû eyü bilésiniz ki, bû fetuhât sâlt bi- (16) zîm iyitliyimiz deyildir, ille Allahın keremî (17) dir, onun içün Allahâ şükr etmeliyiz. Ve (18) çün ki duşmân askârından ön bin kimsè ye- (19) sır almışdı, bunların çoğû memlekât âyan- (20) lari ve derè beyleri, ve askâr belük başla- (21) rıydı, imdi dönüb kendi memlekâtına gelîr- (22) ken yoldâ ordusunû ve çadırlarını (23) kurub, yēsîr olan askârî huzurunâ ça [44] (1) gırıp dedi, bákın yâ âyanı eşrâf ve belük (2) başları, nasıl gılınçlarınız gırılıp telêf (3) öldü, ve nasıl askârınız telêf öldü, ve işte (4) gördünüz Makedonía askârının gılınçla- (5) rını, ve iyitliklerini, ve nasıl sizler dahi ye- (6) sirliyimize düşdünüz, imdi éger gerek kendi (7) selametliyinizi isterseniz, gerek ölkenizin ira- (8) hatlığını isterseniz, ittîfâk ve muhabbétile (9) ölkenezî bizim ölkemize karıştırmaca itaât et- (10) meli olursanız, gîne sizleri mansublarınıza (11) yerleştiririm deyü cevâb etmektè, anlèr dahi (12) Àléksandrosun insafli ve merhametli bulun- (13) şlarına teacüb edüb heyrân kalarâk, cevâb (14) verdiler ki, mádam ki haktaâle sanâ inayèt ve (15) imdâd etmecè bizim ordumuz mât olub, ve (16) Padişahımız dahi telêf öldü. ve mádam ki (17) bizlere dahi bû misillü inayetler etdin sa (18) nâ teslîm olarak mutû ve tabî oluruz. haz- (19) retin dahi taksiratımızı âf edüb, bizlere, (20) her kimî sevèr dilersen bir Bèy tayin edüb, (21) senin emrin üzerè hüküm hükümât etsin de- (22) yüb cevâp vermektè, Àléksandros dahi ta- (23) krirlerine ve yeminlerine emniyèt edüb, yeñen- [45] (1) zadesi olan avcı başıya, Şahlık payēsî ver- (2) mecè, ve anlere dahi çok bahşışlar verme- (3) cè saltanátile cümlesini Kumân tayfesinin (4) ölkesine gönderdi. (5)

Anáksarhos Padişâh Olimpiáda Sultanâ aşkı olub, sevdâ düşürmesinin hikâyeti.

(6) Pelagonía Padişahi Anáksarhos Âcemi- (7) stanâ gidip gelme esnalarında bir defâ Ma- (8) kedomíaya oğraşmakdâ, Fílippos, kendüsine Pa- (9) dişahanè ikrâm etmek içün Sarayına davèt (10) etmektè, Olimpiáda Sultanî görmüş-üse, (11) çok sevdâ bağlayub kendi kalbinden aşık (12) olmuşdu, ve tâ ó vakıtdan kurmuşdu, (13) bir fursadını bulursa Olimpiadayı alsın (14) deyü. (Bákın şu insanın hıyanetliyinè ki, (15) fakir Fílippos kardâşca ihtibâr edüb ikrâm (16) sevdasında olub, bunun yüreyine şeytân (17) girip melanetlik kurmakdâ savaşı, bári hazreti (18) Solomonun nasihatini aklına getirmeli deyilmi, [46] (1) óki, nasihat eder bû demelérilè, yâ âdèm ken- (2) di ırzına ve rızgına kanaât eyilé ki, iraha- (3) tâ ve devletè erişésin, zîra éger başkasının (4) ırzına ve rızgına tamâh etmeli olursan, ma- (5) lîn melalîn ile telêf olacaksın, nice ki bu- (6) nün hakkında icrâ öldü.) imdi çün ki bû (7) kuruntuları etmektè bulunurdu,

níce ki (8) Aléksandros Kumanların üzerinè getdì deyũ (9) eşitmişise tæv vè fursàd bũdur deyũb òn ìkì (10) bĩn àskâr àlip Makedoníaya geldì. Vè Fílipposa (11) sadıkanè dostlũk yüzũ göstermecè habèr (12) verdì ki, eşitdim Kumàn tayfesi üzerinizè òrdũ (13) kaldırdì, ònũn içũn sizlerè imdàd ètmesinè (14) geldim deyũ, lakin áslı fikrì bĩr tenhalik (15) bulursa Ólimpiádayı àlip kaçmak istèridi. (16) **Aléksandros Makedoníaya gelmesinin hikâyeti.** (17) Fílipposa mücdè tatarları geldì ki, (18) Áléksandros duşmanları fèt edũb, Kumàn (19) Padişahını dahì telèf edũb, vè òlkelerini [47] (1) dahì zàbt edũb, saltanatı ilè geliyor (2) deyũ, dèr àkàp Fílippos Ólimpiáda Sultani (3) beraberinè àlmacà Sarayda bulunàn bĩraz (4) àskârile Áléksandrosun istikbalì içũn kar- (5) şılamaya çıkmakda Aléksandros mezkũr mela- (6) nèt yürekli dahì dostlũk sureti ilè bera- (7) berlerinde dışari çıkmakda, nice ki şeherdèn dışari (8) çıkmışlاریsa tæv vè fursàd bũdur (9) deyũb Ólimpiáda Sultani bĩr takrĩbile ka- (10) pdığı ilè àskârì başında, firàr edũb kaçdı (11) vè Fílipposun çũn ki àskârì ázidi ardına (12) düşmesinè cesarèt edèmedi, húsusa bũ öğ- (13) rayışatın arasında Ánákсарhos yaralamış òl- (14) duğundàn halì vè kudreti yóğudu ardına (15) düşmeyé. (16) **Aléksandros Anákсарhosu telèf ètdiyinin hikâyeti.** (17) Fílippos fakir bũ hâl üzerè yaralan- (18) mış yatir ikèn, işte Áléksandros dahì yetişip (19) gelmekdè nice ki bũ Ánákсарhosun ètdiyi ha- (20) raketi eşitmişise, dèr àkàp fakat sekiz yũ[z] [48] (1) seçmè atli àskârì àlip ònũn arkasına dü- (2) şũb, Mastòs tesmiyè òlunàn irmağın yanında (3) yetişip diri tutub, àlip beraberinè ketirmek- (4) dè, çũn ki Fílippos càn üzerindè bulunú- (5) rudu. Áléksandros hırsındàn vè hışmındàn bu- (6) nũ pederinin karışına götürũb dedi, işte yà (7) pèderim duşmanını getirdim, kàlk bildiyin (8) gibi intikàm alásın, Fílippos dahì, yarì can- (9) lı davranıp kalkıp, dedi à hayin vè zalım (10) adém! bári sanà ètdiyim ikramları, vè verdi- (11) yim peşkeşleri àklığa hatrıne getirmedin mi (12) nasıl cesarèt ètdin? vè nè yüréğilè hémi (13) canımà hémi irzımà kàsđ eyiledin deyũb, ba- (14) nà içirtdiyin kadehi sènde içésin demelèrile (15) başını ayaklarının altına àlip tepeleyerek, (16) gılincini çıkarıp başını kesdi. (17) **Fílippos ahĩr nefesindè Aléksandrosa ètdiyi hayırlı doalár.** (18) Fílippos, duşmanını kàtl ètdikdèn soğ- (19) rà, Aléksandrosa bakınarak dedi, Óf! mádamki [49] (1) gözũm bakaràk duşmanımı kàtl ètdim, şım- (2) di yüreyim irahàt ètdi, artık bundàn soğrà (3) bèn dahì òlürsem gàm çekmèm deyũb, Á- (4) léksandrosa dahì doà senalèr edèrek dedi, di- (5) lèrim Tanrıdàn, seni cèmi cihanın başları (6) üzerinè baş edũb, hèr nérede duşmanın òlursa (7) kàhr èyileyé, vè cèmi cihàn mülükũ èyi- (8) leyé. lakin sènde cèmi ibadullahi istirahat- (9) landırmaya savaşınsın adil àdalètile deyũb (10) doalarını tekmił

êtdî. (11) **Fîlipposun vefât olması.** (12) Bû doaları bitirirken berabêr Fîlippos (13) cân
 teslîm êdûb, Alêksandros vè validesi vè (14) cêmi askârlık ağlaşîp mehsûn öldulârisa
 (15) dahi, Ricâlu Kibarlar hêpisi bîr âğızdân (16) dedilêr Alêksandrosa. êfendim! ôlên
 ağlamalâ- (17) rile dirilmêz, bû yolâ gidên geri dönmez, (18) hêman Tağrı sizlerê ûzûn
 ômürlêr bağışla- (19) yâ! hêman metanetlik êdûb izin verêsin ki, mey- (20) idinî
 kaldıralım götürelim şêherin içine (21) dên edelîm deyûb, izin âlîp, ânide bîr âl- [50]
 (1) tûn kerevêt içine koyûb, Padişahanê îlayık (2) olan saltanâtile vè yâs matemlêrile
 getirîp (3) bîr saltanatlı mezâr yapıdırîp dên êtdilêr, (4) vè kırk gûn cêmi ôlkesinde
 bulunân âha- (5) lisi yâs matemlêr êtdilêr karalâr geyinîp ka- (6) ralâr kuşanmalarıyile.
 (7) **Alêksandrosu Padişahlâr Padişahî payesi îlê tesmiyê êtmeleri.** (8) Çûn ki cêmi
 Ricâlu Kibarlar Tâht (9) Padişahsız olmâz kavlınce, âlel âcelê (10) îbramlêrile
 Alêksandrosu Tâhtı Padişahıyeyê otur- (11) tûb, Padişahlâr Padişahî olâsın deyû doâ
 (12) senalêr êtdilêr. Vê ândên soğrâ fermanlâr ya- (13) zılıp cemîy ôlkesinde bulunân
 Beylerî, Paşa- (14) larî vè Şahlari vè memlekâtlarin âyanî eş- (15) raflarını davêt êtdilêr
 ki, cûmlesi toplanîp (16) gelsinner ki, ûlû mecilîs êtmecê nizâm niza- (17) matlâr tertîb
 olunsûn deyû, anlêr dahi (18) âcelê toplanîp geldilêr. [51] (1) **Alêksandrosun bû ulû
 mecilisdê êtdiyî cevaplâr.** (2) Yâ benim Muhabbetlû karındaşlarım, vè (3) sadıkanâ
 yoldaşlarım, vè Pederimîn êmin êmek- (4) darlârî! mâdam ki Tağrının tedbirî îlê, vè
 Pe- (5) derimîn êmrî îlê, vè cûmlenizin rêyi ittîfakî îlê (6) bû Pederimîn Padişahlığına
 müstahâk oldûm (7) bèn borçluyum cêmi cûmle îbadullahin (8) istirahatını gayırmayâ,
 sizlêrde borçlusu- (9) nuz berabêr savaşımayâ, şîmdi meşvarêt êdûb (10) îstîşâr[e]
 edelîm nê târzile harakêt êdeceyimizi. (11) **Ricâlu Kibarların Alêksandrosa verdiyi
 cevâp.** (12) Mecilisdê bulunanların cûmlesinden (13) ên âkıllısı olan Filónis nâm
 kimêsne âyağâ (14) kalkîp temennilêr êderêk dedî, Padişahım! (15) muammêr vè
 mükerrem olâsın! Vacîp olan bû- (16) dur ki nekadar delî kanlî vè kahrımân iyitlêr
 (17) vârisa Padişahımızin êtrafında bulunmalî, (18) vè kemaletdê ehtiâr olannârda
 meşvaretleriñ- (19) dên êksik olmamalı. [52] (1) **Alêksandrosun bû cevabâ karşılık
 verdiyi cevâb.** (2) Bêli kemaletdê ehtiâr olannâr gâyetile (3) ehli îrz vè sadıkanâdırlar,
 lâkin ômürleri (4) gısâdır. Bû sohbetin üzerine bâş musahib- (5) lerdên Leikûsi nâm
 kimêsne, teminnâh êderêk (6) dedî, Padişahım! hazrêti Solomôn boylê bu- (8)
 yurmûşdur ki, Padişahlığın imûrû masla- (9) hatlari çok âdemlêr vè çok askârlârile î-
 (10) darê olunûr, hêmi Padişahın âkıldanê vè kâ- (11) mîl musahipleri olmalî, hêmi
 askârlari mu- (12) habbedlî vè ittîfaklî olmalarına çok nasi- (13) hetlêrile tikkât êtmelî.
 (14) **Dêfa Ricallâr tarafındân Alêksandrosa denilên nasihêt.** (15) Bâş

musahiplerdèn Mégas Ántiohos de- (16) di kemaletdè éhtiâr vè kâmil olanlâr, dáyí- (17) ma şêherin içindè bulunub hêr vakit Padi- (18) şahın yanındàn éksik ólmamalı, vè deli kan- [53] (1) li olanlâr askârlıkdâ yakışır, zıra kuvetî (2) malıkdırlar, anlêr dahi ihtiarlamakdâ irahat- (3) laşmalıdırlar. Bû deyişatlardân soğrâ, Ân- (4) tigòn namindè ulû Ricallerdèn birisi, temen- (5) nâh éderêk dedi, Pâdişahım! bizlêr hêr şeydèn (6) éveli askârlarımızı nizamâ koyub étrafi- (7) mızdâ bulunân Padişahların üzerinè sefêr (8) kaldırıp telaşelerè ôğraştırmalıyız ki, kendi (9) dertlerinè düşüb, bizim hakkımıza bir me- (10) lanetlik étmeyê vakıtları vè meydanları ol- (11) masın. İştè bû dört kimselêr bû misillû (12) zıkr olunduğû véch üzerè nasihatlerini bitî- (13) rım étdikdèn soğrâ, éncamı haznè nazırî olan (14) Ptolemaïos dahi dedi, Pâdişahım! benim fi- (15) krım búdur ki, şimdi bizlêr téziye cümlemiz (16) vè cémi askârımız én éyû vè muttebêr si- (17) lahlâriile donanıp kuşanıp (18) vè kalkanlarımızın vè baryaklarımızın üzerinè senin nişanı âliye- (19) leriñi koyub, étrafımızdâ bulunân ôlkelerin (20) sınır başlarına dağılalım çok tikkatlı ter- (21) tiblêriile ki, étrafdâ olannâr, kimin vè hânkı (22) Padişahın askârları olduklarını ağnayub, (23) Fílippos ilê berabêr askârlarıda telêf öldû [54] (1) gıyası ilê yüreklerinè cesarêt düşmesin (2) deyüb sohbetini bitirdi. (3) **Bu nasihatleri Aleksand. hòş gördü.** (4) Aléksandros çún ki bû nasihatleri be- (5) yendi, dèr âkâp émr éyilidi ki ôlkenin içindè (6) nékadar sanaât éhlî kuyumculâr vè hezâr (7) fên zencircilêr vè maarufetli Telkârilêr vá- (8) rısa Táhtı Padişahiye toplansınlâr deyû, (9) anlêr dahi émrî üzerè toplanıp gelmekdè, (10) émr étdi ki, askârlık içün bôy bôy demirdèn (11) işlenmecè zırhlî gömnekler, vè takkellêr, vè (12) kalkanlâr yapıp, kalkanların üzerinè Áslân (13) kafası yazıp, takkelerin üzerinè şâh-mırân (14) buynuzları yapsınlâr deyû, kéza kargılâr (15) vè gılınçlâr yapmasına tembih buyurub, (16) bû misillû émr étmışidi ki gecè gündüz (17) âlel âcelê savaşıb işleyüb, gündè dört (18) yüz askâr geýdirip silahlandırmalı deyû. (19) kezâlık âtlâr donatmak içün gíne gerek de- (20) mirdèn vè Timsâh namindè olan heývanların den- [55] (1) rilerindèn ât gömlekleri yapılmasına émr (2) édüb, sağdâ soldâ étrafdâ bulunân Padişah- (3) larâ saltanatını vè askâr kuvetini göster- (4) mək içün bû tertiblêriile dışarı çıkmasına (5) tedarik üzerindè ikèn, Acêm Padişahı Dáreios (6) Fílipposun vefatını eşitdiyi içün, bir elçisi (7) ilê Makedoníaya mektuplâr gönderdi. (8) **Dáreios Padişahın, Makedoníahlara gönderdiyi mektubun tıbkı sureti.** (9) Bèn Acemistân Padişahı Dáreios, bení (10) ki, bilírsiniz ki, cémi cihân Padişahlarının ú- (11) lusúyum, vè cümlesinin üzerindè günêş (12) gibiyim, vè hémi yerdè vè gökdè, karadâ vè (13) deryadâ olan ulû âllâhların deracesindè- (14) yim, siz Makedoníanın cümle âlê vè édnâ

áha- (15) lisinè, maalùm édérím ki, çún ki, eşitdíím ki, (16) Padişahınız Fílippos vefát
 édüb, yerinè hali- (17) fé ólarák bîr cahîl çoýcúk bırakmış, óki (18) gerék kemaletinin
 gençliyi içün, gerék ák- [56] (1) lının cahilliyi içün kadîr vè muktedir de- (2) yildir ki
 Padişahlık édüb sizleri koruyub (3) gözetmeyé, vákaa Fílipposun vefatı içün (4) çok
 ácındım, lákin né çaré, kaldı ki çún ki (5) óglü ólan çoýcúk sizleri korumaya kadîr (6)
 ólmadığınan, sizleri áciyub kaýrdığım içün, (7) tarafımdan vekáleten, benim sevgili
 Kan- (8) tarkúsi namindé elçimi gönderdíím ki, gáyetile (9) ákıldané vè firasetli, vè éhli
 tedbîr kimsédîr, (10) işte sizleri bû kimsé, görüb gözetmeyé ka- (11) dîr muktedir
 kimsédîr, sizlerde banà ettibâr édér (12) gibi, bunà teslim ólúb tabî vè mutû ólá- (13)
 sınız. Áléksandros Şáh-Zadeyi dahî beraberî- (14) nizede getirésiniz, cémi Padişahané
 nişanelérile (15) berabér, vè búraya gelmekdé, Sarayımızda (16) ónà beñzér kırkdan
 ziadé Şáh-Zadelér várdır (17) ki hizmetimizde bulunurlar, o dahî bîraz (18) vakít
 búrada éylenmekdé Padişahlık usul- (19) larını vè tárzı tavurlarını, ırfánu erkânla- (20)
 rını órkenîp éyüce terbiyè ólúr. bèn dahî (21) bakâr tecrubà édérím, éger ákıllı kâmilise
 (22) áz vaktin ésnasında Padişahlık payesi ilé ta- (23) rafınızà gönderirim demelérile
 mektubunu (24) bitirîp gönderdí. [57] (1) **Kantarkúsi mersúm, Dáreiosun émir
 mektubunu getirîp teslim étmesi.** (2) Kantarkúsi, mezkûr altún ilé mühûr- (3) lenmiş
 mektubû Makedónoslulara vermekdé, án- (4) lérde haznè nazırî ólan Ptolemaíosa
 buluşdur- (5) mayà götürüb, ól dahî, Aléksandros Padişahın (6) kendüsinè
 kavuşdurmayà götürmekdé, baş (7) musahib ólan Ántiohos, Áléksandrosun cènk (8)
 tacını bîr mızrağın tepesiné koyub Kantar- (9) kusinin karşısına çıkmakda, dedi, íbtida,
 Á- (10) léksandros Padişahımızın mızrağına tavazû (11) vè temenniler étmelisin,
 Kantarkúsi dahî ce- (12) vâp édüb dedi, éger bèn Aléksandrosun mız- (13) rağına
 tavazû étmek لازم gelirse, ağnaşı- (14) lır ki, sizler Dáreios Padişahın réyi tahtındé,
 (15) vè itaatında deyilsiniz. Ántiohos dahî dedi, (16) bizler Dáreiosu tanımadığımızdan
 başká, sèn (17) éger şimdi tavazû étmezisen kendiñi yök bi- (18) lésin. İmdi Kantarkúsi
 bû sohbeti eşitmek- (19) de korkdû, vè dèr ákâp yerè berabér temènni- (20) lèr étdi.
 sóñra Saraya götürdü Áléksandro- (21) sa buluşdurmak içün, vè vardıkda gördü [58]
 (1) ki, Áléksandros Padişáh bîr áltundan yapı- (2) lı, vè çok gıymetli mücevherlérile
 donan- (3) mış gáyetilè müzzeyèn vè saltanatlı Taht (4) (gürsü) üzerindé otururudu ki,
 başında ge- (5) yindiýi çok mücevherli tacının, vè sòm sır- (6) ma libaslarının
 müzzeyènlili içün vè kendü- (7) sinin bóý bös éndamının dirberliyi içün, vè (8)
 yüzünün nuraniliyi içün sánki bîr gün (9) günèş gibi görünürdü. İmdi Kantar- (10)
 kúsi bunları boýlè görmekdé çok teacüb (11) édüb áklı başından dağıldı, húlesa yerè

(11) berabèr yedi defà temannahlâr èderèk, Dáreio- (12) sun mektubunũ teslim èyiledí. (13) Àléksandros dahì mektubũ òkumakdà, Dá- (14) reiosun zìkr òlunàn târz ùzerè yazdığı deyi- (15) şatlarà vukûf òlmakdà, hırslanmışısa dahì (16) sezdirmeyerek, héman èlçiyè bakarak bîr nazîk (17) târzile dedi, bèn Dáreiosu bîr kâmil vè âkıl- (18) lî kimsè bilíridim, lákin âğnayışımà, başî ilè (19) bakâr, lákin âyaklarî ilè meşvarèt èder, (de- (20) mékdir ki, gözlèri başındà dır, lákin âklî âyak- (21) larındadır) kaldí ki Makedonía Dáreiosun ağna- (22) yacağı şey deyíl dir deyüb, dèr âkâp mek- (23) tubun karşılığı yazılmasına émr èyiledí. [59] (1) **Àléksandrosun Dáreiosa yazdığı mektúb.** (2) Fílippos Padişahın, vè Ólimpiáda Sul- (3) tanın evladi òlân Makedoníanın Padişahî bèn (4) Àléksandrosdan, Âcemistân Padişahî òlân sèn (5) Dáreiosa selâm. Mektubuñũ òkudúk, vè biz- (6) lerî kaýrdıđın içün çok memnùn vè mesrûr òl- (7) dük, vè bizlerî koruyúb gözetecèk vekil (8) gönderdiýin içün dahì çok hoşnút òldúk. (9) défa émir buyurdún ki geleyim Sarayındà (10) hizmet èdeyim, kaldí ki bîr cahil çoýcúk ki, (11) dahì hénüz ânasındân sût émíyor, bũ misil- (12) lũ ùlũ Padişahın hizmetinè étmesinè ilayik (13) deyíl dir, fákat sâbr édèrsen ínşallâh bîr (14) kaç senedèn soñrâ seraskârlarímıla ziaretin- (15) è varmakdà bũ cahil çoýcuđũ görür- (16) sün nè çoýcúk òlduđunu. deyüb mektu- (17) bũ bitirip, Kantarkúsiye teslim édüb, Dá- (18) reiosa gönderdí. lákin Kantarkúsiye çok ik- (19) ramlâr vè çok peşkeşlèr verdikdèn soñrâ, bîr (20) takım âlâ Makedonía silahlarî, vè bîr cènk (21) takkesi verdi ki, ùzerindè Àléksandrosun ismi [60] (1) yazılıyıldı. Vè bunù dahì söyledí ki, bũ cènk (2) èsvablarinî saklayásın ki, hèr nè vakit ör- (3) dúyu hümayunímile óraya varırsam, bun- (4) larî geyinésin ki, senî telèf étmesinner. Vè (5) bundân soñrâ Âcemistanà yolladı. (6) **Dáreios Àléksandrosun mektubunù okur.** (7) Kantarkúsi Âcemistanà varip mektu- (8) bũ Dáreiosa vermekdè, vè émr édüb òkutdu- (9) rúb dinlemekdè gülmeye başladı. Lákin (10) Kantarkúsi dedi, Pádişahım! bũ mektubà (11) gülmeniz laýık deyíl dir, zıra bèn Àléksan- (12) drosu gördüm, béli yaşıdà kemaletdè gén- (13) çdir, lákin âkıldà fikirdè gâyet kâmil dir, (14) hémi cemíyi ímürlarinî gâyetile gözèl niza- (15) mâ vè úsulâ koýmúşdur. héman, hèr kimin di- (16) şî âğırırsa, tèt çıkarmalı ki, zahmèt çekmesin, (17) kezálíke, selvî ağacınî, tazè fidániken sökmeli, (18) zıra ùlũ ağaç òluktan soñrâ, sökèrim de- (19) yũ savaşân nafilè savaşır. sèn dahì, héman (20) téziye savaşmalısın ki bũ Àléksandrosu Make [61] (1) doníadan yòk édésin, zıra éger bîr kerè kökle- (2) níp kuvetlenírse, savaşların nafilè dir. (3) **Dáreios Àléksandrosu mezèk édüb istihzayâ almâk içün yapıdığı tertib.** (4) Çún ki Dáreios Kantarkúsinin sohbetle- (5) rinè emniyet étmedi, Klitevosî namindè òlân (6) bîr sevgilî musahibinî

göndermesinè mirad eyi- (7) ledí ki, varsın, baksın ağnasın Áléksandros nè (8) ákıldá kimsè olduğunú. hémi, iki bõş sandík, (9) vè iki torbà dolusû hardál tohumû, vè çoý- (10) cûk óyuncağı ólarak bîr deyinèk vè bîr fı- (11) rıldák gönderdí ki bunlárılan eýlensin deyû. (12) vè bîr tanè mektûb dahî yazıp, Klitevúsi (13) ilè gönderdí. (14) **Dáreiosun Áléksandrosa yazdığı ikenci mektubû.** (15) Bèn Padişahlár Padişahí, vè Ácemi- [62] (1) stanin Tañrısı, evladım Áléksandrosa selám (2) édérím. vè maalúm édérím ki, gáliba ibtidaki (3) gönderdiyim mektubumdá senî hizmetimè te- (4) klîf ettiyím içün incinip gücendin, lákin (5) benim bû teklifim hakkındá hayırlı o- (6) lacáğıdı zıra kâmillik örkenecéyidin, mádam (7) ki, sèn ağnayúb bilémedin, işte bû defâ sa- (8) nâ bîr deyinèk ilè bîr fırıldák gönderdim, fır- (9) latip oynayásın, defâ iki tanè bõş sandík g- (10) önderdim, bû sandıklari üç senelik haraç (11) bedeliyesî ákçè doldurúb gönderésin, vè éger (12) gücünè gidérse, iki torbanin içindeki har- (13) dâl tohumunun sayısından askârimin sayısını (14) hesabını ağnayúb ónâ görè harakèt édésin. (15) héman téziye itaát édüb pederin gibî haraç (16) vermeyè bakásın, yóhsa ellerin ayakların bağ- (17) lî búraya getirdirim, ártık insáf merhamèt (18) olámaz deyerèk, işte bû tavúri le mektubû ya- (19) zıp Klitevúsi ilè yolladı, ól dahî Makedo- (20) níaya varmakdá, rûsum úzerè ricálu Kibar- (21) lâr vasıtası ilè Mektubû Áléksandrosa gö- (22) türúb, bû dahî saltanatını görmekdè tea- (23) cûp éderèk, yedi yerdèn temennâh éderèk mek- (24) tubû teslim eýiledí. [63] (1) **Áléksandros** **Dáreiosun hakkındá hırslanmacâ ettiyi sohbetlér.** (2) Klitevúsi, Dáreiosun tarifi úzerè mēk- (3) tub ilè berabèr sandıklari, vè torbalari, ve fı- (4) rıldagi teslim etmekdè, Áléksandros dahî mek- (5) tubû okutdurúb dinlemekdè, başını sal- (6) layarak dedi, Kibîr yürekli Dáreios, mec- (7) nunluğundàn vè gururatındàn kendüsini A- (8) cèm Tañrısı tesmiyè ediyor, lákin áz vakıt- (9) dâ bîr beyhudè insân gibî teléf olúb nabe- (10) did olacákdır, zıra kendüsini gök yüzünè (11) kadâr yücelendiriyor, lákin sanırım ki, cihen- (12) nemin dibindè bulunacákdır deyüb, hırsıla (13) émr édüb sandıklari parçalatdırip, vè har- (14) dâl tohumundàn bîr ávuç alıp ağzına dol- (15) durúb çiýneyüb ezip yerè tükürdü. vè dèr (16) ákâp karşılık yazılmasına émbr eýiledí. (17) **Áléksandrosun Dáreiosa yazdığı ikinci mektubû.** (18) Makedoníanın Padişahí bèn Áléksandro- [64] (1) sdàn, Ácemistân Padişahí sèn Dáreiosa selám. (2) vè maalúm ólsún ki çok mesrûr öldüm banâ (3) ettiyîn çok rağbetlèr vè ikramlár içün, hú- (4) susa çoýcukluğumun eýlencesi içün gön- (5) derdiyîn fırıldák içün. Kaldí ki bilmiş ólá- (6) sın ki, çok kibirlenip mağrurlanıyorsun, ém- (7) ma, yakîn vakıtdâ Tacî Tahtî gayib édüb (8) târ mâr olacáksın. gáliba bû gönderdiyîn (9) fırıldák işareti ilè, eýû ağnamák

geréksin ki, (10) fırlıdağın dönüſüb fırlandığı gibi, bèn da- (11) hi téziye dünnayı dolaſarak vè zàbt èderèk (12) senin dahì ziaretiñe varacığım, vè bũ har- (13) dâl tohumunũ dahì nâsıl dişlerim ilè çiy- (14) neyüb, èzip tükürmüşüsem, cémi âlemle- (15) rin Tañrısı olan Savaòt Âllahımın izni ke- (16) remi ilè, senin hesabà gelmez vè iki torbà har- (17) dâl tohumun sayısından ziadè olan askârla- (18) rını gırıp telèf èdecéyim, sandıklarıda (19) kabùl vè makbùl ètdim Padiſahanè hediye (20) gibi, zıra sandık gibi, mazbùt kalelèr için- (21) dè hifz olunmuş saltanatlı ſehirleri vè ka- (22) leleri kendi rızanılan tèslim èdeceyiñe iſarèt- (23) dir. Héman éger irahatını vè selametiñi [65] (1) iſtersen Ânadoluğa, vè Âcemistanına ka- (2) naat èdüb, Makedoníadan vè gün batıda olan (3) ölkelerden el çekip kendiñi sakınâsin deyüb, (4) mektubũ tekmièl èdüb, Klitevúsiye verip (5) Âcemistanà gönderdi, vè bir kilè bibèr dahì (6) hediye verdi Dáreiosa götürsün deyü. vè (7) bunũ dahì söyledi ki, éger biberin manesi nè (8) olduĝunuñ aĝnamâk iſterse, habèr verésin ken- (9) düsiné ki askârımın zarbına iſarètdir, artık (10) kendüsi fèhm etsin, zıra iſtè sèn kendin gör- (11) dùn bèn nâsıl önün hardâl tohumunũ diş- (12) lerimile çiýnedim, hémi èzdim, bakalım óda bũ (13) biberi dişleriýile çiýneyè bilir mi? biberi har- (14) dâl tohumunun mabeýninde âteſi vè yakıcı- (15) lik tabiyetinde nékadar farki várisa, askâr- (16) larımızin dahì mabeyininde búkadar fark vár- (17) dır, iſtè boýlè habèr verésin deyüb, yol ve- (18) rip gönderdi, Klitevúsi dahì Âcemistanà (19) dönüb getdi. (20) **Aléksandros bündan soñrà askârını toplayub seferè çıkmasının hikâyeti.** (21) Aléksadros émr èdüb cémi ölkesinde bu- [66] (1) lunân cènk askârlarını Táhtı Padiſahıyesì (2) olan mahalè toplayub cèm ètmekdè, hesàb (3) ètdirdi ki temâm beſ yüz biñ silahlı askâ- (4) rı bulundu. bunnardan üç yüz biñini â- (5) yırıp ölkenin içinè taksim ètdi ölkeyi görüb (6) gözetmek için, vè baki kalân iki yüz biñ (7) askâri beraberine âlip, Selanik Padiſahi Âr- (8) hidonúsiniñ üzerine sefèr èdüb, ol dahì, Â- (9) léksandros üzerine sefèr kaldırdığını èſitmekdè, (10) karſi duramayacağını aĝnayüb, çok haz- (11) nelèrile, vè Távlasında bulunan âlá atlar- (12) dan yüz tanè atlar, vè bir yaldızlı koçũ (13) ilè, oĝlũ Polikartúsiyi vè bir akıldané el- (14) çisiniñi gönderip, ráý diledi. (14) **Arhidonúsiniñ Aléksandrosa gönder[di]yi mektúp.** (15) Bèn Selanik Padiſahi olan Arhidonúsi, (16) sèn Makedoníanın akıllı vè firasetli Padi- (17) ſahi olan Mégas Aléksandrosa, vacibéyi ta- (18) vazulárimden soñrà, kendi hoſnutluĝum vè [67] (1) mesrurluĝum ilè sanà bũ fakiranà hediyele- (2) rimì gönderirim, vè sizlere olan itaatimin iſa- (3) reti ólarak evladım Polikartúsiyi gönderi- (4) rim ki sizlerin hizmetinizde bulunsún. mádam (5) ki Tañri müstahâk ètmiş seni cihân Padiſah- (6) lıĝına, iſtè bèn dahì cemiy ölémile

sanà tes- (7) lîm olúrum, vè bundàn boýlè emrinè munta- (8) zir vè mutúyum. İmdi hêr nékadar teklîf vè (9) Harâç matlûb édêrsen émr êtdiyinizdè edasınà (10) hazırım, vè bû gönderdiyim hediyelèr hêr né- (11) kadar sizlerè ilayik deyîlisede niâz édêrim i- (12) layik yerinè makbûl édésiniz. vè éger émir de- (13) vletlerinîz olúrsa kendim dahi varîp hizme- (14) tinizdè bulunmasınà müfahirim dir. deyûb (15) mektubunu bitirîp gönderdí. (16) **Aleksandros, hediyeleri kabul vè makbûl édér.** (17) Aléksandros bû hediyeleri hatir safâ (18) ilè kabul vè makbûl édûb, mektubû dahi (19) okuyûb yazılannarà vukûf olmakdà gâye- [68] (1) tile çok memnûn vè mesrûr öldû, vè Polikar- (2) túsiyi dahi elindèn tutûb, cânı gönû- (3) lüle anlındàn ôpûb, dedî, pederinizin muhab- (4) beti içün, seni sevgili karındaşım yerinè koý- (5) düm. vè andèn soğrâ émr êtdi ki, mersûm Se- (6) lanîk Padişahının mektubunà karşılık ya- (7) zılsın. (8) **Selanîk Padişahî Arhidonúsiye, Aléksandrosun yazdığı mektûb.** (9) Makedoníanın Padişahî, bèn Aléksandros, (10) sèn Selanîk Padişahî Arhidonúsiye selâm, vè (11) senalerimdèn saniyè, maalûm olunsú[n] ki, mek- (12) tubunuzû âlmakdà çok hoşnût vè mesrûr (13) öldük, déyil oğlunuz ilè gönderdiyiniz he- (14) diyelèr içün, ille tatli sohbetlerinîz vè hu- (15) lusanè muhabbetinîz içün. İmdi itaatdà bu- (16) lunûb, éyilmiş olan başi, keskin gılınç da- (17) hî kesémez kavlınce, bilmiş olásın ki, seni âkranı (18) emsalım gibî, vè oğluñ karındaşım gibî (19) sevîp ehtibâr étmeyè borçlû oldüm. İmdi Táh- (20) tı Padişahlığında istirahat olûb, bizlerè [69] (1) doacı olásın, fakat Harâç olârák 480 bîñ (2) Drahmilèr [Drahmi dediýi şimdi osmanlı guruşu ilè tanesi besh guruşadır, lakin ó vakıtların mevsiminde kaç guruşà olduğunı bilmeyiz.] göndêresin senè bè senè hatim (3) olârák. vè şimdilik imdâd içün ön iki bîñ ne- (4) fêr askâr göndermenizi matlûb édêriz. deye- (5) rek mektubunu bitirîp gönderdí. (6) **Aléksandros Átina memlekâtınà getmesinè merâm édér.** (7) Arhidonúsi Aléksandrosun mektubunû (8) okumakdà, lazım olan itaatını edâ étmek içün, (9) dèr âkâp ön iki bîñ cènk askârî gönderdí (10) imdadında bulunmak içün, vè teklîf olunân (11) seneviyè Haracı dahi tahût éyiledi. vè Alé- (12) ksandos óradan doğruca Átina memlekâtınà (13) varmayà davranîp getdí. Bû Átina şeheri (14) boýlè meşhûr şehéridi ki, gerek kalelerinin (15) muhkemliyi içün vè gerek beyüklüyü (16) içün, vè gerek içindè bulunan ulamâ Filó- [70] (1) sofosların çokluğú içün cihande bunun (2) gibî gözèl memlekât yóğudu. Húsusa bû (3) şeherin içindè gâyetile âdil âdalèt şeriatlâr (4) vè *şırotlârile hareketlèr êtdiklerî içün çok (5) istirahatile bulunurlardı. Zîra cemîyi imûrû (6) maslahatlarını ön iki nefèr gâyetile ilimdâr (7) vè firasetli Filósofoslâr çekîp çevirirléridi. (8) **Átinada bulunan Filósofosların meşvaretî.** (9) Filósofoslar

Àléksandrosun Àtinaya (10) varmàk fikrinì ağnamakdà, dèr àkàp ulũ me- (11) cilis
 èdüb meşvarèt ètmeyè oturdulàr karşı (12) koymàk içün. kaldí ki cümlesinin ulusũ ò-
 (13) lán Sofonías ayağà kalkíp dedì, cayız de- (14) yildir ki, bizlèr Àléksandrosa karşı
 koyalım, zıra (15) bizlèr bilíriz ki, Àléksandros Kumàn, vè Àlamàn (16) tayfelerinin
 àskàrlarìnì zàbt ètdiyinì, kezálìke (17) Ànaksarhos Padişahì telèf èdüb ölkesinì zàbt
 (18) ètdiyinì, vè Selaník Padişahì Àrhidonúsi da- (19) hì kendüsine Haràç vèrmecè tabì
 olduğunũ. [71] (1) imdi bunà karşı koymakdàn isè, başkà bîr (2) dirlik düzmemiz dahi
 evlá dır deyüb soh- (3) betinì bitirmekdè, Àntisténis namindè olan Fi- (4) lósofos dahi
 dedì, bũ Àtina şheri yapıla- (5) lî bũ anédek bîr Padişah zàbt edémedi, Ace- (6) mistàn
 Padişahì Dáreios ol kadar tavatürlü (7) àskàrile gelip muhasara ètmışiken bîr şey (8)
 yapamayub rezalétile dönüb getdiyì maa- (9) lumınız dır, hákeza gíne Àcemistanin
 Ksérksis (10) namindè olan Padişahì tavatürlü àskàrile (11) gelmişise dahi óda Àtina
 àskàrlarından fèt (12) olunub, dàr kultaríp kaçdıgını, vè Make- (13) doníanın ol ulũ
 ırmağından kaçip gidériken (14) kendüsi vè àskàrının tobũ boğulub telèf ol- (15) mak
 tehlikesine oğraşdıkları maalumınızdır, (16) mádam ki bizim bũ misillü kuvetli àskàr-
 (17) miz, vè bũ misillü emsallarımız vár dır, ca- (18) yiz deyildir ki Fílipposun oğlu
 Àléksandrosa (19) teslim olub tabì olalım. deyüb sohbetinì (20) bitirmekdè. Diogénis
 namindè olan Filósofos da- (21) hì dedì, bèn üç senè mukáddem Ólimpos ada- (22)
 sindà bulundum, orada ben bu Àléksandrosun (23) ètdiyi cènk talimlerinì vè
 kahrımanlıklarını, [72] (1) vè ér meydanında cèmi bulunàn kahrımàn iyit- (2) lerì ált
 ètdiyinì gözlerimile gördüm, vè şo- (3) ylè ki órada bulunàn cümle alèm teacüb (4)
 èdüb aferin doaları okuyub, cèmi iyitlerin (5) üzerine baş dikdiler, húsusa óranın ulũ
 vè (6) meşhür Filósofosu bunun cèmi kahrımanlık- (7) larını görmekdè, cümle álemin
 huzurunda (8) cèmi Ricálu kibarlarà demışidi ki, Àléksan- (9) drosda beyük nişanelèr
 vè işaretlèr görüyó- (10) rum, bilmiş olásınız ki, bũ, cihàn Padişahì (11) olacák dır. vè
 hémi cümlesinin réyi ittifakì (12) ilè kendüsine mutũ olub memlekâtlarını ken- (13)
 düsinè teslim ètmesinè teklif ètmışleridi. imdi (14) mádam ki bèn bunnari gördüm vè
 bilirim işte (15) sizlèréde habèr veririm ki, Aléksandros ilè cenke (16) durmaklığımız
 makbül deyildir, zıra béli (17) kemaletdè gènçdir, lákin firasetdè tedbirdè, (18)
 kahrımanlıkdà gáyetile namì sanì çokdur dün- (19) yà yüzündè, hémi àskàrları dahi
 gáyetile (20) çok, vè cabbàr dırlár. bunun içün bunũ (21) izzéti ikramlárıla vè
 hediyelelèrle karşılayub (22) teslim olmamız hakkımızdà hayırlıdır. Zıra bũ (23)
 Àléksandros memlekâtımızà eyũ nizamlar vè [73] (1) *şırotlar koydukdàn sonrà,
 burádan Rómaya (2) geçecek dir deyüb, sohbetinì bitirdi. (3) **Atinalılar Àléksandroso**

İstemezlér. (4) Diogénis filósófosun sohbetlerini, A'ti- (5) nanın ahalisi hoşlanmayub, hépisi bir ağız- (6) dan başladılar azarlayub, demeyé ki, vákaa (7) hér ákıllı ádemlerdè çok zevzeklikde bulu- (8) núr. bũ misillũ deyişatlarına vè halkın için- (9) dè mübtezil étdiklerine dayanamayub, ó (10) gün, ó saat memlekâtdan dışarı çıkıp, (11) dóğruca Áléksandrosun yanına varip, óna (12) tebiyât édüb, Átinalıların fikirlerini vè ha- (13) raketlerini nákl édüb habèr verdi, Áléksandros (14) dahì dèr ákâp áskârını toplayub nizâm tem- (15) şiyèt verip, Átinanın üzerine yürüyüş édüb, (16) şehere yakın bir mahaldè ordusunũ vè ça- (17) dırlarını kurub, Álamanlı Árfádios namindè (18) olan bir ákıldanè ricalını elçilik ilè A'ti- (19) naya yolladı. lákin bũ ádèm Ellinosların li- (20) sanını bılmediyi için, anlèr bunun lisanından [74] (1) bilir bir ádèm bulub, tercümanlığa tertib (2) étdilèr, imdi Árfádios elçi dedi, eféndim olan (3) Áléksandros Padişahın emri búdur ki, éger isti- (4) rahatınızı isterseniz, kendüsine teslim olub (5) tebiât édüb, Haraç vè áskâr verésiniz. yók (6) ki bũ teklifini kabul étmézsensiz cènk édüb (7) memlekâtınızı Makedoníalıların gılcı ilè (8) gıracákdır, mebalı boynunuzá olsuñ bũ (9) telèf olacák áskârın. imdi Átinanın ricá- (10) lu kibarları bũ sohbetleri eşitmekdè, bũ (11) deracè kibir vè bedsavi, ceaplàr söyledilèr (12) ki, Árfádios fakir arından dinleyecek halì (13) kálmadı. éncamı kattı cevâp verdilèr ki, va- (14) rıp Áléksandrosa habèr verésin ki, Átinalılar (15) óna tebiât étmezlér. vè bilmiş olsun ki, kendü- (16) sindèn évvelleri kendüsinden ulú vè beyúk çok (17) Padişahlàr geldilèr tavatürlũ áskârlárla (18) lákin gılıklarını gördülèr. Zíra bizim ol- (19) kemizdè bulunan Filósófoslar vè seraskârlàr (20) vè cabbâr kahrımanlàr cihandà bulunmazlàr. (21) var söyle ki, Makedoníasına kanaât édüb, varip (22) irahatında olsun, zíra sóñra istèr istemèz re- (23) zalétile gidecek olúr, sóñ búşmanlık fayda [75] (1) étmèz deyüb yol verdilèr, vè tekràr başká (2) elçi gélmemesini tenbih étdikdèn sonrà, kendì (3) tercüma[n]larını dahì, gözlerinin öyündè ke- (4) sip paraladılàr sán ki, bũ harakétile bundan (5) sonrà gelecek elçileri diñlémeyeceklerini (6) ağnatmak istedilèr. (7)

Áléksandros hırslanıp Átinalıların hareketleri için. (8) Árfádios mezkûr Elçi, dönüb Alé- (9) ksandrosa varip, bũ Átinalıların cémi takrir- (10) lerini habèr vermekdè, Áléksandros dèr ákâp (11) hırslanıp kazabà gelip, émr étdi ki téziye (12) áskâr silahlanıp, cengè yürüyüş étsinlèr (13) deyú. vè memlekâti dört étrafindan muha- (14) saraya alıp, Álamàn tayfesi kalelerdèn oklâr (15) atmaya başladılàr ki, oklâr arılàr, vè çe- (16) kirké sürüleri gibi düşeridi memlekâtın (17) içiné, vè çün ki kalé içindè olannar dışarı- (18) ya dahì çıkmaya cesaretleri ólmayub, (19) içerdè buñaldıklarından istèr istemèz dı- (20) şarıya cenkleşmeye döküldülèr. [76] (1) **Átinalılar Áléksandrosun**

askârını âlt ederler. (2) Atinalılar cengé duruşmakdà Aléksan- (3) drosun askârî olarak Komân tayfesindén ön bîj (4) askâr, vé Makedoníalı olarak üç bîj askâr (5) teléf êtdilér, vé Átinalıların askârındàn (6) olarak teléf öldü fákat ön tané, vé hémi kalé (7) üzerindén saçdıkları átésile, áz kaldì Alé- (8) ksandrosuda yakacaklarıdı, ísté Átinalılar (9) bû misillû kahrımanlık êtdilér ibtidaki (10) muharibedé. (11) **Aléksandrosun meşvaretî, vé sohbetleri.** (12) İmdi bû muharibedé oğraşılân bozgun- (13) nukdàn soñrà, âkşem ólmakdà, Aléksandros (14) ordunun kurulduğı mahalé varıp, askârî (15) dört étrafà tertib édüb, kendüsi kendì çadı- (16) rının içine girip, cémi ricálu kibarlarını, ve (17) seraskârlarını toplayüb, meşvarét êtdilér, (18) né tarzà tertib kursunlâr Átinalıların hak- (19) kınà dēyü. İmdi Aléksandros cevâp édüb [77] (1) dedì, héy benim mutteberân Ricálu Kibarla- (2) rım! vé kahrımân seraskârlarım! ísté arzu- (3) ladığımız üzeré Átinayı zâbt édemediyimizdén (4) káttı nazâr, bû kadar askârimızda teléf ol- (5) dü, şimdi bizlér né yöl tutmalıyız? né mina- (6) sib görürsünüz? demekdé, héman dér âkâp, (7) Átinadan kaçıp bunun yanına gelén Diogé- (8) nis Filósofos cevâp édüb dedì, bilmiş ólâsın (9) yâ Aléksandros Padişahım ki, Átina memle- (10) kâti kólayca fèt olunub zâbt olunmaz, (11) zîra içerdé halk çokdur, húsusa sâlt ön (12) bîjden tecavüz cabbâr vé kahrımân askâr- (13) ları var dır. fákat éger bir tedbîrile ânleri (14) şeherdén dışarı çıkartmanın bir çaresini bu- (15) labilirseniz ki, ânler dışarıyâ dökölmekdé (16) bizim askârimız kaçmayâ yüz dutmalı, (17) ânler ârkamıza düşmekdé, şeherdén váfir ú- (18) zâk iraklaşdıkdàn soñrà, bizlér dahì dönék (19) çalıp keskin atlarıla üzerlerine varmakdà (20) ómarım ki ânleri buğaldırız vé hémi teléf édé- (21) riz, vé memlekâtída zâbt édériz. Ól dém Alé- (22) ksandros bû tedbiri beyenip vé hoşlanıp, vakti (23) ilé Ellinoslar Troáda ilé cénk étmekdé kul [78] (1) landıkları tertib gibi, bû dahì ordusunü (2) toplayüb dér âkâp kaçmayâ yüz dut- (3) dü, vé lákin ordunun yerindé bîj tané sığır, (4) vé dört bîj koyun bıraktı, vé ásıl kendì (5) çadırının içindé bir tané mektúbdà bıraktı. (6) **Aléksandros Átinalılara yazıp bıraktığı mektúb.** (7) Yâ Átinanın Ricálu Kibarları, bèn (8) sizin állahınızın kuvetini bilmeyerek, búka- (9) dar tavatürlû askârilé üzerinize sefér êtdim (10) lákin askârimin teléf olmasındàn áğnadım ki, (11) ulû állahınız ólân Apóllon banà hırslan- (12) mışdır, ísté bû sebebdén bèn ölkenizdén çıkâr (13) gidérim, lákin ricâ édériz ki, bû bıraktığım (14) sığırları vé koyunları Apóllon állahà kur- (15) bân édésiniz ki, tahsiratımı áf éyilesin. (16) **Átinalılar mektubu bulub okurlár.** (17) İmdi Aléksandros bû tertib üzeré bira- [79] (1) kıp gètdikdén soñrà, Átinalılar şeherdén (2) dışarıyâ dökölüb ordunun yeriné varmakdà (3) sığırları, vé koyunları bulmakdà, vé çadırının (4) içindé

mektubũ dahi görmekde çalıp oku- (5) duklarında, h r hald  korkusundan kaçmış- (6) dır dey b  nandılar, v   rkasına d şmesin  (7) mir d  tdiler. (8) **Tir mahos  smind  bir Rical n g rd ğ  ruy .** (9)    n ki, Tir mahos namind   l n Ric l   (10) gec  bir ruy  g rm ş d ,  n n i   n (11) dedi, Y   tinalı karındaşlor m, d run s br (12)  din,  l ks ndrosun  rkasına d şmen, z ra b n (13) b  gec  bir korkul  ruy  g rd m, kor- (14) k r m bizler  fen   l r. Z ra ruyamda g r- (15) d m ki,  p llon  llahımız n b t hanesi i- (16) kild , v  şher n kaleleri, v  kalen n merm r (17) kapular  i ilip,  l ks ndros  t  zerind  şe- (18) her n i in  gird , v  şher n i erisi taz  v  (19) g rp  buyd y  kinleriyile dol   l b,  l - (20) ks ndrosun  sk ri b   kinleri bi erleridi. [80]

(1) ** tinalılar  l ks ndros  le ceng  duruşurl r.** (1)  tinalılar Tir makosun ruyas n   m l (2)  tmey b, v  nasihatlerine  htib r  tmey b, (3)  l ks ndrosun  rkas n  d şd ler, v   l - (4) ks ndros Kastal a namind   l n boğazda bunla- (5) ri g zetmek i   n,  sk r n     tabur  (6) taks m  d b   k tetiklik  l  g zetmekde (7) i  n, Vat lia tab r  lun n  vad   tinan n (8)  sk ri  l ks ndrosa yetişmekde,  l ks ndros (9) d r  k p c nk v  iş ret borular n   ald r- (10) makda, boğaz n i ind  sakli  l n  sk rl r (11)  tinal ların  zerin  y r y ş  tmekde c m- (12) lesine kork  d ş b, başlad lar demey  ki, (13) h y v  h y! B   ğrayışatd n birimiz n kulta- (14) rac ğ  y kdur,  mdi  l ks ndros  sk ri (15) y r y ş  tmekde k misini kırarak, k misini ka- (16)  rarak, k misini yaralayarak, k misini yes r (17) dutarak,  tina şherin n i in  girdiler. (18) ** l ks ndrosun  tinalılar hakk nda g sterdiyi  ns f.** (19)  l ks ndros  l  k z başli  t n  zerin  [81] (1) binip, c mi  sk r n i ind  dolaşıp, ric  (2)  deridi  sk r n  ki,  nsanlar  tel f  tmesinler (3) dey , l kin  sk r n h şmin  m ks  demey b, (4) fak r  vretl r v    y ukl r ağlaşarak  l - (5) ks ndrosa ni z  derleridi ki, ker m  nay t  d b, (6) b   sk r n g linc ndan  sirges n dey . (7) kald  ki,  l ks ndros  sk ri bir t rl   sk t (8)  demeyince,  mr  td  ki şher   taş  versinl r (9) dey , b lki bo ylelik  l   sk r m ks  l r  - (10) mud   l , l kin şher  yakmay  başlamakda (11)  sk r geriy   ekilm şiside fak r  vretl r v  (12)   y ukl r kend lerini sak nm k i   n kale- (13) ler n  zerin   ıkd lar, l kin  teş n zarbind n (14) yanip kavrulurl r d , v  k misi  p llon  l- (15) lah n puthanesin  ka ıp saklan rl r d  ki, (16) b lki  rada h fz  l b selameti bul ruz de- (17) y . l kin puthan  dahi c mi  llahların (18) putları  l  beraber yanip tel f  ld ğ  (19) i   n,  n n i in  ka anl r dahi tel f  l- (20) dul r.  l ks ndros puthanen n yanmas n  (21) bakip g ler k d di,  ger  llinosların  l- (22) lahlari sahih  llahl r  ls y d , ş mdi y n- (23) mamalıy d , v  l kin  nsanların telefliy n  ba- [82]

(1) kip acıdığ ndan dedi, b  g  n Maked nos- (2) lular n g linc  fak r  tinal ların

kanları (3) ilə bilenip kanlara boyanmışdır, lakin kabahət (4) benim deyildir, ille kendülerinindir, onun için (5) mebalî boyunlarına olsun. (6) **Ātinalıların ahuzarları.** (7) Ol zaman Ātinalılardan baki kalannar, (8) ahuzarile ağlaşarak büşmân ölmeye başla- (9) dılârisa, Diogénis Filósofos dedi, insana bîñ (10) öyüddên, bîr serancem yéydir, kavlınce, insa- (11) nî başı taşâ vúrmayınca âkıllanmáz. onun (12) için kâmillerin nasiheti vârdır ki, duşma- (13) nî başını kırâsın ki, sendên korkub itaât éyi- (14) lesín. Bên Ātinalılara oldukça éyü nasi- (15) hêt etmişidim lakin dinlemek istemediler, var- (16) sınılar şimdi ahuzâr édüb ağlasınnâr ömürleri (17) öldükca, hémi şimdi mîgrib ölkeleri dahi bû (18) havadisatlardan korkuya düşüb titiremeye (19) başlarlar. (20) **Romanlâr Aléksandrosâ teslim olub tebiât ederler.** (21) Aléksandros Ātinayı nizama koyub ken- [83] (1) di zabitanlarını ve şeraatlarını tertib etdikdên (2) sonra, Rómaya geçmesine niyêt édüb, âskâ- (3) rını hesâb etmektê, âmadê hazır dört yüz bîñ (4) silahlî ve cenkcî âskâri bulunub, da- (5) vranip Rómaya getmek üzerinde ikên, etraf- (6) lardâ bulunan necê beylêr ve Padişahlâr ta- (7) vatürlü hediyeleleriyle istikbalinê çıkıp, ken- (8) düsinê teslim olub tebiât etmeciê ön iki sene- (9) lik Harâc getirdiklerinden başkâ, hêr birisi (10) kudretinê görê seferinê imdâd olacâk kîmisi (11) üç bîñ, kîmisi beş bîñ, kîmisi ön bîñ âskâr (12) teslim etdiler, hûsusa tobû birlikdê bîr Pa- (13) dişâh tacî getirdiler ki, gerek gözellikdê, (14) gerek mücevherlerinin çokluğundâ cihandê (15) emsalî yôğudu, hûlesa bû tarzâ Mîgrib (16) tarafında bulunan Padişahlâr, cûmlesi (17) bunâ teslim olub hediyelerini ve Haraclarını (18) göndermekdê olarak, Aléksandros ordusu ile (19) Rómaya yaklaşımkdâ, Rómanın Ricálu (20) Kibarları ulû mecilis édüb meşvarêt édüb (21) bû hususdâ nê yöl tutacaklarını istişâr (22) etmektê, çûn ki Ātinalıların hâli keyfiyatını (23) ve dahi sâyiri ol kadar Padişahlâr ve Beylêr [84] (1) kendüsinê teslim olduklarını eşitmişleridi, gâ- (2) yetile çok korkû ile müşkül haldê bulu- (3) nurlardı, lakin mecilisdê bulunan âkıldanê (4) ve ulamâ Filósofoslar, cevâb édüb, dedi- (5) lér ki, bû hususdâ bizlêr Aléksandrosa karşı (6) durmaksız, teslim olub kendüsinê tabî olur- (7) sak, gâyetile hakkımızdâ hayrli olur, zîra fi- (8) rasetli ve tedbir sahabî kimsê dir, olâki biz- (9) rerê çok éaneti ve sıyaneti olur. deyüb ce- (10) vablarını tekmiî etmektê, Apóllon allahâ (11) dahi hacêt doasınâ durub, andên neticê (12) dilemesinê kâvlu karâr etdiler. (13) **Romanların Apóllon allahâ etdikleri hacêt doası.** (14) İmdi bû kâvlu karâr mucübünce (15) cémi Rómanın âhalisi toplanip, Apóllon (16) allahâ niâz etmeye durdulâr ki, nê yöl tu- (17) tacaklarını kendülerinê maalûm etsin deyü. (18) Apóllon allâh dahi uluların ruyasındâ (19) görünub cevâb etdi ki, hêr haldê Aléksan- (20) drosa

teslîm olub tabî olâsınız, zîra ó (21) benim oğlúm dur, çún ki bèn bir defâ [85] (1) Makedonîa ölkesinè seyahât ètmeyè getmî-(2) şidim, ó vakıt Aléksandros bendèn hasıl öldü, (3) önün içün izèt ikrâm ve saltanátile istikba- (4) linè çıkıp, kendüsinè teslîm olmacà secidè (5) édésiniz, deyũ cevâb vermekdè, anlèr dahî, (6) Ricálu Kibarlar ve áyanı eşraflar, topla- (7) nîp Aléksandrosun istikbalinè çıkdılar. [(14) Bũ hikâyetdèn bákın ki, násıl ákıllı (15) insanlar, étrafin halindèn émsâl hesâb éderèk (16) incinmeksîz işlerini bitiriyorlar, bizlérde hèr (17) zuhuratdà émsâl bakarak harakèt ètmeliyiz. (18) lákin Apóllon állâhın lafsî gîne kepazè kat- (19) masí dır.] (8) **Aléksandrosun istikbalinè çıkmakdà ètdikleri saltanât.** (9) Rómanın içindè bulunân Ricálu Ki- (10) bâr évladlarındàn, gáyetile gözèl ve bîr boy- (11) dà ve bîr kemaldè olan delî kanlılardan dört (12) bîñ iyit, ve kéza gáyetile gözèl ve nazik ki- (13) barlar kızlarındàn iki bîñ kızlar seçip, bun- [86] (1) ların tobunũ temiz ve zîy kıymèt libaslârla (2) geýdirip, ve gáyetile álâ donanmış atlara (3) bindirip, delî kanlıların başlarına áltun (4) taclar geýdirip, ve kızların başlarına sòm (5) sírmadan yapılmâ nazik carlar örtüb, ve (6) bunlardan başkâ kırk bîñ âdemlèr èllerindè (7) defnè dalları ilè, ve bîñ tanè Papazlar ve (8) Ricallar sòm sírma ésvablar geyinip èlle- (9) rindè áltun ilè işlenmiş beyük lambádalarile, (10) ve iki bîñ pûr kemâl éhtiarlar, ve hesapsîz (11) fenerlèr ilè, bóy bóy taburlar tertîb édüb, (12) Éllinos állahlarının ulũ Papazını dahî (13) beraberlerinè âlip, bũ tarzâ tertîb olunmuş (14) saltanátile istikbalinè çıkdılar. (15) **Aléksandros Rómaya yaklaşımkdâ.** (16) Níce ki Aléksandros Rómaya yaklaşmî- (17) şısa, cémi âskârını gáyetile gözèl nizamâ (18) koyub, cümlesi Aléksandrosun étrafinâ top- (19) lanip, kendüsi dahî Misir Sultanı Kleopâ- (20) tranın gáyetile gözèl ve mücevhérile müz- [87] (1) zeyèn tacını başına geyinip, ve öküz başlı (2) atın üzerinè binip, bũ tarzâ saltanátile Ró- (3) maya yaklaşımkdâ, Rómanın Ricálu Kibar- (4) ları dahî zikr ètdiyimiz minvâl üzerè istikba- (5) linè çıkmakdâ, émr édüb cémi donanmış olan (6) yedèk atlarını öyündè çekdirip, ve iki taraf- (7) dâ gözèl makamlârla mehtèr haneleri baş- (8) latdırıp, cémi âskârı dahî ön iki taburâ (9) taksim édüb, hèr birisi âlay ilè getmekdè, Ró- (10) manın Seraskârları dahî âlaylèr ilè gelip, (11) ibtida Aléksandrosa yerè berabèr temannâh ètdiler. (12) tobũ birlikdè çağrışmalârla ki, Yaşasın (13) Fílippos Padişahın, ve Ólimpiáda Sultanın (14) oğlũ Aléksandros, Binlèr Yaşasın, deyũ. (15) sônra bũ tarzâ doâ senalar éderèk cémi zikr (16) olunân Ricallar évladları olan kızlar ve (17) iyitlèr tebrükünè geldiler, kezâlike cémi (18) éhtiâr kemaldè olannâr, ve cémi âskârlar, (19) én soñundâ èllerindè mumlar ve buhurdan- (20) lıklârla Papazlar dahî yanına yaklaşıp,

(21) Biñlèr Yaşasın Aléksandros Padişahımız de- (22) yũ doà senalàr ètdilér. [88] (1) **Aléksandros Rómanın içinè varması.** (2) İştè bũ nàkl òlunàn aláy vè saltanàt (3) ilè Aléksandros Rómanın içinè varmakdà, dó- (4) ğruca ibtida Ápóllon állahın pùt hanesinè (5) varıp, Ápóllon állahà secidè eyiledi, vè óra- (6) nın nazaretindè bulunàn Èllinosların ùlũ (7) Papazĩ, Padişahà ilayıklĩ çok hediyelèr (8) sunub, òndan soñrà, bĩr Remùl kitabĩ he- (9) diyè eyiledĩ. (10) **Èşbu Remùl kitabında yazılàn havadisát.** (11) Bèş biñ senè tarihindè, bĩr tèk buñnuz- (12) lũ Kòç türeyecèkdir ki, Mígribda biribir- (13) leriyile boğuşmakdà bulunàn Kaplannarın to- (14) bunũ tår mår èdüb telèf èdecèkdir, vè àndèn (15) soñrà, Kıblè tarafınà vè mészık tarafınà va- (16) racàkdir ki, órada ól meşhür iki buñnuzlũ (17) Èrkèc úzerinè oğraşacàkdir, ònũn bĩr buñ- (18) nuzũ Şemaldè, vè bĩr buñnuzũ Cunubdè dir. (19) Bunũn karnını, tèk buñnuzlũ Kòç buñnu-

[89] (1) zũ ilè yarıp telèf èdecèkdir, vè àndèn ibrèt (2) àlaràk cèmi Padişahlàr hòvf èdüb korkacak- (3) lår vè éncamı Rómaya varacàkdir, vè cümle (4) àlemdèn cihàn Padişahĩ tesmiyè òlunacàkdir. (5) **Bũ Kitabın içinè yazılĩ olàn şeylerin tefsiri.** (6) Aléksandros bũ Kitabı Filósofoslarà (7) verdĩ ki, bũ deyişatlarını tefsir ètsinlèr de- (8) yũ. ànlèr dahi èllerinè àlip òkuduklarında (9) cevàb èdüb dedilèr, yà Padişahımız Alé- (10) ksandros, bunũ bilésiniz ki, Hazréti Daniilĩn ru- (11) yası kavlınce, Mígrib Padişahlarını Kap- (12) lannarà, vè Kıblè Padişahlarını Áslannarà, (13) vè Mészık Padişahlarını dahi iki buñnuzlũ (14) Èrkèc, vè Makedonía Padişahlığınınà tèk (15) buñnuzlũ Kòç heývanetlerinè benzedirlèr. vè (16) bĩz sanırız ki Rómaya dahi varacàkdir de- (17) yũ habèr verdiyi Padişah sénsin deyüb, tek- (18) mĩl ètdillèr. [90]

(1) **Aléksandros bũ tefsiri èşitmekdè mesrür olúr.** (2) İmdi Aléksandros bũ deyişatları èşit- (3) mekdè, çok mesrür olub dedi, Állah násıl (4) istèrse boylè olacàkdir. Kezálíke gerèk Ma- (5) kedoníahılar, gerèk Rómahılar çok mesrür (6) öldulàr, vè ètraflardà bulunàn Padişahlàr (7) tobũ gelip tebiàt ètdilèr, vè ón iki senelík (8) Haràc, vè hèr birisi beşèr ònàr biñ àskàr (9) verdilèr. vè ricà ètdilèr ki hèr birisini bu- (10) lundukları òlkedè bıraksın deyũ, Aléksan- (11) dros dahi merhámeten tobunũ yerlerindè bı- (12) rakdĩ. Vè Rómada dahi kendĩ tarafındàn ve- (13) káleten Talamedòn ismindè òlàn bĩr sevgilĩ mu- (14) sahibini yerleşdirdĩ. (15) **Aléksandros çok heýbetli azğın canavarlar telèf édér.** (16) Mersum Talamedòn nàm kimésneyi Şahlik (17) payesĩ ilè Rómada oturtmakdà, cèmi Migrib (18) Padişahlarına emĩr vè fermàn verdĩ ki, tobũ [91] (1) cümlesi bunà tebiàt ètsinlèr deyũ. Vè (2) cümlesinden çok Haràc bedeliyesi haznelèr, (3) vè çok àskàrlàr alıp Kıblè taraflarınà se- (4) fèr ètdi. Vè órada çok beyùk vè èskĩ, hémi (5) kuvetli Padişahlık òlkeleri bulub, hèpisi- (6) yile cenkleşip

fèt éyiledi, bũ misillũ fetu- (7) hatlárile dà, diş denizè kadâr vardi, vè çok (8) ıssız ellihsiz şenlihsiz çollarà uğraşdı ki, (9) ınsân gözleri görmemiş, vè ınsân ayakları (10) basmamış. vè órada çok heýbetli heývanatlâr (11) buldú ki, kímisi iki başı, kímisi ınsân başı, (12) kímisi kalkân ayaklı, bunnarà emsâl ákılâ (13) zararlı vè korkulũ çok ázgın canavarlâr (14) oğraşmıśsada cümlesini telêf êtdi, vè bîr (15) dağısdanlığa oğraşdı ki, dağları taşları (16) demûr gibî, órada bîr takım cenkcî ávret- (17) lér bulundú ki, Áléksandros ilê bũ deracê (18) cénk êtdilér ki, bîr gündê Áléksandrosun ás- (19) kârından yüz bîñ nüfus telêf öldü, bũ (20) deracê fetuhât oğraşmıśsa dahi Áléksandros (21) hiç korkú vè ómutsuzlúk vesvesesî êtmedi, il- (22) le metanetlik ilê áslân gibî áskârın úzerin- (23) dê durúb yüreklendiriridi. imdi çún ki bũ [92] (1) cénk iki üç gün oğraşmakdâ çok áskârî (2) telêf öldü. (Zíra bũ ávretlér gáyetile kahrı- (3) mán vè heýbetli öldüklerindân başká, (4) karâ kuşlâr gibî kanatları, vè órak gibî dırna- (5) klari olduğundân havadâ uçarak cénk éder- (6) léridi, áskârın úzerinê havadân ênîp, kanatla- (7) rî ilê çarparák, vè dırnakları ilê-ót biçér (8) gibî biçerek gıríp telêf éderléridi.) Áléksan- (9) dros bũ halî görmekdê başká çarê buláma- (10) yub, çún ki cenkleşdikleri mahalîn hêr ta- (11) rafî kamışlıkdân ibarêt olduğu içün, héman (12) bũ tertibî fikr êtdi ki, kamışlığı ateşleyüb (13) yaksín. vè émr êdüb yakmakdâ çún ki ánlêr (14) hevada uçarlardı, ateşin álefî kanatlarını (15) yakarak, átaşın içinê düşüb telêf olur- (16) lardı vè bũ tertibile çok fetuhât êtdi, sağ (17) kalannarı dahi korkularındân dağların içinê (18) çekilíp kaçdılar. Áléksandros dahi óradan (19) dönüb İnkiliz ólkelêrinê karâr éyiledi ki, ás- (20) kârlâr bîraz vakît diñleníp, kendülerinê (21) gelsinnêr deyũ. [93] (1) **Áléksandros deryâ úzerindê êtdiyi seyahât.** (2) Áléksandros İnkiliz áyanlarına émr êtdi (3) ki, sizlerdên téziye ón iki bîñ gáyetile bat- (4) tál vè muhkêm gemi ístêrim ki, hêr birisinê (5) bîñ nefêr silahlî áskâr sıgmali, hémi bîñ (6) áskârâ yetişecek navalê vè cêp hanê yerleş- (7) meli, ánlêr dahi tavatürlũ ústadlâr vè ke- (8) restêlêr tertib êdüb áz vaktin êsnasında meý- (9) danâ getirdilér. imdi Áléksandros atlı áskârın (10) úzerinê Ptolemaíosu vè Filónis nám kimésneleri (11) Seraskâr êdüb, karadân Barbaría ólkesinê gön- (12) derdi, vè émr êtdi ki, vè yól úzerindê oğraşân mem- (13) lekâtları kímisini cénk étmelêrile, kímisini (14) kendi tabiyetleri ilê teslim olunmacâ zâbt (15) êtsinlêr deyũ, vè hémi kávlú karâr êtmîş ki (16) dolaşarak Misırdâ buluşalım deyũ. ándên (17) sonrâ gemilerin tobunũ denizê éndiríp, tobu- (18) nũ dört taksimê taksim êdüb, vè Antiohos, (19) Séleikos, vè Vízás namindê olan Beýlerin hêr (20) birisinî üç bîñ geminin úzerinê memûr êdüb, (21) kendüsü dahi üç bîñ geminin úzerinê memûr [94] (1) olúb Anatól taraflarına sefêr

etməyə çıkdı- (2) lâr, və hêr birisini birer ölkeye tayin eyiledi. (3) **Aléksandrosun Misıra varması.** (4) Bū tertip üzerê temâm bir ây geceli (5) gündüzlü deryadâ gözêl havalârıla ge- (6) tmekdê, êncamı Aléksandros kendi donanması (7) ilê Misıra yanaşdı, və âltûn çayı tabir ô- (8) lunân Nîli Mibarêk namindê meşhûr îrmağın (9) gıylarında demir êdûb, dışarı karaya çık- (10) makdâ dêr âkâp êmr êdûb, hâle şîmdi İskên- (11) dêrya tabir olunân meşhûr şeheri yapıdırıp, (12) kendi ismi ilê Aleksándreia tesmiyê eyiledi. Sé- (13) leikos Bêy dahî kendi, donanması ilê Karamân (14) ölkesinê yanaşıp, bû dahî orada hâle şîmdi (15) Zîlifke, tabir olunân şeheri ve kaleleri yap- (16) dırıp, kendi ismi ilê Seleíkia tesmiyê eyiledi. An- (17) tiohos dahî karâ denizdê Trâki tabir olunân (18) mahalê varıp ol dahî bir meşhûr şêhêr yapı- (19) rıp kendi ismi ilê, Ântióheia tesmiyê eyiledi. ve (20) Vízaz ismindê olan beyûk Kabıtân Bêy dahî há- (21) le şîmdi İslamboldâ Üsküdâr tabir olunân ma- (22) halin öyündeki dâr boğazın yanında meşhûr [95] (1) bir muhkem kalê ve şêhêr yapıdırıp, hâle şîmdi (2) Sarây burnû, ve Bâbı Hümayûn tabir olu- (3) nân mahali yapıdırıp, kendi ismi ilê Vizántion (4) tesmiyê eyiledi. (5) **Aléksandrosa bû uç beýlerin gelip buluşması.** (6) Aléksandros İskenderyadâ ikamêt üzerê (7) ikên, gâyetile çok gâm kasavetdê bulunuru- (8) du, çok vakit mirûr êdûb, bû uç Beýler- (9) dên bir habêr havadis âlamadıgı için. Bû (10) hâl üzerê merâk etmekdê ikên, günlerdên bir (11) gün öylên vakti, Ântiohos cemi donanması (12) ilê çıkâ gelip, çok mesrurlük ilê buluş- (13) makdâ, Ântióheia namindê şeheri yapıdığını ha- (14) bér verdi, bunun ârkasınca Séleikos dahî (15) yetişip gelip, ol dahî Seleíkia şehrini yap- (16) dığını habêr verdi, üç beş gündên sonrà (17) Vízaz dahî gelip ol dahî Vizántion şehrini (18) ve kalelerini yapıdığını habêr vermekdê, çok (19) memnûn ve mesrûr oldular, ve bû ferahlarına (20) ve muhabbetlerine dellalêt, orada yakın bir (21) mahaldê bir şirin şêhêr dahî yapıdırıp isminê [96] (1) yekdil (yani bir yûrêk) tesmiyê êdûb, orada (2) âlti ây zêvk sefalârile eyilenmekdê olub, atlı (3) âskârlarını dahî gözetmekdê bulunurlardı. (4) **Aléksandrosa atlı âşkârın Tatarları gelir.** (5) Bû hâl üzerê bû yek-dil şehrindê (6) ikên Tatarlâr gelip haberlêr getirdiler ki, (7) Ptolemaïos ve Flónis Seraskârlâr atlı âşkârı (8) ilê geliyorlar deyû, ve o âhşem sağ sela- (9) mêt yetişip gelip temennahlârıla el êtêk op- (10) melerindê çok mesrûr olarâk, başladılar Bar- (11) baría ve Arabistân ölkelerindê çekdikleri zah- (12) metleri, ve êtdikleri cenkleri, ve zâbt êtdik- (13) leri memlekâtlari, ve ol memlekâtlarin âssi (14) olan ulularını yesir êdûb, bağı getirdikle- (15) rinî nakl etməyê. Aléksandros dahî anleri hu- (16) zurunâ getirdip, kendüsinê mutû ve tabi ola- (17) caklarına, ântile şartile ikrarlık âlmakdâ, (18) âzâd êdûb çok

inayetler vé ehsanlar vermecé (19) memlekâtlarına gönderdi, istediýi kadar a's- (20) kâr, vé Harâc göndermelerine kâvlu karar étmelerile. [97] (1) **Aléksandrosun çok Semtleré ettiyi seferler.** (2) Aléksandros, bundan sonra váfir áskâr (3) alıp Anatól tarafına çıkmakda, Trablús (4) tesmiyé olunân kaleleri vé shehri yaptırdı, (5) sonra dolaşarak, Háýmana taraflarına var- (6) makda Troáda tabir olunân meşhûr shehé vá- (7) rıp, Ellinoslar cénk étmekde ikilân kalenin (8) ikintularından áskârlık içeriyé girmecé (9) zâbt etti. Bú Troádanın Padişahi olan Priámo- (10) sun vaktinde, Ellinoslar üzerine sefer édüb (11) Troadayı zâbt étmelerinin sebebi bú dur ki, (12) çün ki Priámosun Aléksandros Pâris isminde (13) olan oğlu, Ílládaya gitmek istedi ki Apól- (14) lon állahın Puthanesine ziarét édüb vé İl- (15) ládayı seyahât étmeyé, vé çün ki órada Me- (16) nélaos Padişahın ehli dilberlikde gáyetile (17) meşhûr olan Eléniyi görmekde, óna aşık vé (18) şabân olub, bir takribile alıp kaçmakda, vé (19) Troádaya pederi Priámos bu keyifiyeté vukûf (20) ólmakda incinmişisede né çaré evladının göñ- (21) lünü kırmasını istemediyinden göz yumub [98] (1) müsaadé eyiledi, kaldı ki Menélaos Padişah (2) bú hareketi hâzm edemediyinden başká, cémi (3) Ílláda Padişahlarının, vé cémi Ellinola- (4) rın dahî çok gücüne gidip, cümlesi (5) tobú birlikde çok tavatürlü áskâr topla- (6) yub, Troádanın üzerine sefer édüb temâm (7) dokuz sené bir karar cénk édüb, iki taraftan (8) çok cabbâr vé kahrımân iyitler teléf ol- (9) dukdan başká, tavatürlü áskâr, vé insanlar (10) teléf olub, nakl olunmaz kân dökülmecé (11) éncamı önuncü sené Troadayı zâbt étdiler, (12) ikip, yakıp, ıssız vé verân étmecé. [(15) Bú cengîn hikâyeti gáyetile ácayüb (16) bir hekâyétdir ki, ónû okuyub dinlemekde, (17) yüreklér dayanmaz, hareketleré vukûf olma- (18) kdan başká, órnék vé íbrét álacâk içinde çok (19) havadislar mevcúddur, vákaa, ónun áyırıcâ (20) tercüması gáyetile menfaatli bir hikâyét- (21) dir, lákin arayüb sorannâr bulunúrsa, bélki óda tercümâ olunúr.] (13) **Aléksandros Troáda sheherine girir.** (14) Troádanın içine Aléksandros Padişah gir- [99] (1) mekdé, memlekâtin áyanu eşrafi cümlesi (2) tavazúmile kendüsine teslim ólarâk secidé (3) étmekde, óranın Padişahi bulunân Sultanın (4) Tacını alıp, Aléksandrosun başına geýdirdi- (5) lér, bú tac şól kadar çok vé beyûk mü- (6) cevher taşlarile donanmışıdı ki, gündüzleri (7) günêş misali, vé geceleri áý misali ziya- (8) lar veriridi, vé kezálíke şól Kahrımân Ektor- (9) sun silahlarından ólarâk nékadar mücevher- (10) lérile müzzeyên olunmuş silahları varısa (11) Aléksandrosa hediye étdiler. vé bunlardan maa- (12) de, bú Troádanın cénk keyifiatlarını nakl (13) eden Ómirosun kitabını dahî hediye étdiler. (14) vé Aléksandros bú kitabı okumakda ól óğraşan (15) cenkléri vé teléf olan kahrımanların

İyitlik- (16) lerinî, vè dökülèn kanların nakliyetinî öku- (17) makdà gáyetile çok
 áciyüb, dedi, héy và (18) háý, nékadar kahrımàn İyitlèr vè nékadar (19) İnsanlår telèf
 öldü, vè nékadar memle- (20) kâtlår veràn oldu, bîr mekrüh àvredîn (21) sebebiné!
 (Hákka sahíhdir şòl meşhür te- (22) crubalî deyişát ki, bîr fenà İnsanin, yedi (23)
 ádemè, yedi memlekâtà, yedi Ölkelerè, yedi [100] (1) Padişahlårà zararî dokunür,)
 àndèn sonrà, sı- (2) vâl ètdi memlekâtin ùlularınà ki, nérede dir, (3) bû kahrımàn
 İyitlerin mezarlarî deyü, ànlèr (4) dahî göstermekdè, Aléksandros atındàn ènip, (5) çok
 gıymetli buhurdanlik ilè vè çok mut- (6) tebèr rahyalî buhurlårile mezarlarını zia- (7)
 rèt ètmekdè, cánı gönüldèn áhu zår ilè ağ- (8) layarak dedi, Yà Ka[h]rımàn Áhilléas,
 vè Èk- (9) tor, namli İyitlér! kéşke sizlerî sağığınızda (10) kavuşüb buluşmuş oláyıdım
 ki, sizlerî ila- (11) yiki üzerè èhtibår èderèk, berabèr birlikdè (12) ömür geçirmecè bû
 dünniada memnùn vè mes- (13) rür oláyıdık! lákin nè çaré ki, sizlerî ölmüş (14)
 buldüm, sizlerè ilayikli bû gözèl rahyalî (15) buhurlårile mezarlarınızı ziarèt ètmekdèn
 (16) başkà ikramlarım olamaz. Héman dilérim, ka- (17) hrımanlıklarınızın ècirlerini,
 Állah, áhreti- (18) nizdè èhsàn ètmiş ola deyüb, ziaretini édüb (19) geri döndü
 mehzunlúk ilé. (20) **Aléksandros kendi ölkesi Makedoníaya ávdèd edér.** Çún ki
 Aléksandros Makedoníadan çı- [101] (1) kalî üç senè ölmüşüdu, ol sebebdèn meràm
 (2) ètdiki óradan memlekâtına dönüb getmesinè, (3) imdi yanında bulunàn cémi
 Migrib Şahları (4) ilè vè cémi askârî ilè Makedoníaya ávdèd (5) éyiledi. (6) **Ólimpiáda
 Sultanà müjdè Tatarlarî gidér.** (7) Müjdè Tatarlarî Ólimpiáda Sulátan (8) bû
 havadisatî habèr vermekdè, dèr ákáp Ári- (9) stotélis didáškalosu, vè Ricálu Kibarlarî
 (10) toplayüb, Ólimpiáda Sultàn çok saltaná- (11) tile oğlú Aléksandrosun istikbalinè
 çıkıp, Ka- (12) sándra írmağın yanında biribirlerinè kavuşüb (13) buluşmakda,
 biribirinè çok gıymetli hediyelèr (14) takdım édüb, vè çok memnùn vè mesrür ola-
 (15) råk, vâsf olunmáz saltanátile Táhtı Padişa- (16) hıyesinè geldilér. (17) **Áşkârlara
 Aléksandrosun verdiyi tertib.** (18) Aléksandros, értesi günü cémi askâr- (19) larî
 toplatdırıp, hèr birisinè mekadirince ila- [102] (1) yiki üzerè bahşışlår verip, izin verdi
 ki, işte (2) sizlerè altı aýá kadar izin vè destür veririm (3) ki, cümleliz hanelerinizè
 varip dinlenip, isti- (4) rahát olásınız, vè silahlarınıza, hèm atları- (5) nızà nizam
 vermekdè olúb, hèr nè vakit isted- (6) meli olúrsam toplanip gelésiniz deyüb, yól (7)
 verdi. ànlèr dahî hanelerinè varip irahatlaş- (8) makda, altı aýların teknilindé émr édüb
 getir- (9) tmekdè, kusür çok çeşitli kılıklarda bu- (10) lunàn askârındàn maadè, temàm
 yüz biñ zır- (11) hli cènk askârı bulundü. İmdi validesi Ó- (12) limpiáda Sultanin vè
 hócasi olan Áristoté- (13) lisin yan[l]arına èlli biñ askâr bırakıp, ce- (14) miyi imúru

Padişahiyesini ânlerè teslim edüb, (15) başkà Òlkelerè getmesinè niyèt edüb, ásl ol- (16) kesì Makedonía tayfesindèn olan yüz bñ askâ- (17) rı kendi başınà toplayub, ve sáyiri òlkelerdèn (18) dernenip toplanmà olan askârların üzerinè Pto- (19) lemaïosu seraskâr tertib eyiledi, zıra gáyetile (20) firasetli, ákıldanè ve tertib sahibî kimsè ol- (21) duğú içün kendüsíde çok sevéridi, askârlár- (22) da çok sevéridi. imdi Áléksandros, kendi başın- (23) dà olan Makedonía askârını çok heybetli si- [103] (1) lahlárla donatdı ki, tobü zırhlı olduğun- (2) dän başkà, kargıları Ejdarhà ilanların buy- (3) nuzları ilè, ve takkéyi tacları ve kalkanları (4) Áslàn tasfirleri ilè işlenmiş olduğundàn, çok (5) heybetli görünürléridi. işte bñ aláy ve sal-(6) tanátile necè necè memlekâtlarà sefèr ètme- (7) sinè çıkmakdà, émr ètdiki sàlt Makedonía ás- (8) kârlarının çadırları kendi çadırının ètra- (9) finà kurulsun, ve kusur askâr bunnarà ka- (10) rışmasın deyü, ve iki bñ tanè gáyetile gö- (11) zèl ávretlèr dahì beraberinè alıp, bunnarın (12) dahì üzerinè bir firasetli kâmil kimsè baş (13) dikip, ânler dahì áyırıcà álayları ve ça- (14) dırları ilè berabèr giderléridi, ve askârlık- (15) dän hèr hánkısı istérseyidi, gidéridi başları (16) olan kímseye geceliyinè bir altun verip bir (17) tanesini alırdı. bñ tertibi máhsus Áléksandros (18) ètmışidi ki, askârlar yollardà öğraşdıkları (19) mahallerdè hérkesin ırzınà dokúnmasınlar de- (20) yü. Bñ tarzile hémi askârları irahatlandı- (21) rırdı, hémi álemìn ırzını sakınırdı. [104] (1) **Áléksandros Ánatòl tarafınà sefèr edér.** (2) Áléksandros, zıkr ètdiyimiz üzerè ordu- (3) sunü alıp Ánatòl tarafınà çıkdı, ve vardı- (4) ğı mahallèrdè kendüsine teslim olub tebiât (5) edèn Beylerè Şahlarà, ve Padişahlarà çok (6) ikramlar edüb, türlü mansublárla kendü- (7) lerinè şân veríridi, lákin teslim ólmayub kar- (8) şı durannarın tacını tahtını memlekâtlar- (9) rını zàbt edüb, kendülerini teléf edéridi. imdi (10) bñ tarzà hareketlerini eşidèn, gerék Ánatòl, (11) gerék Árabistàn Padişahları zıadesiyile kor- (12) kùb titirerléridi. Bunun içün cümlesinin (13) ulusü olan Dáreios Padişahà téz èldèn Álé- (14) ksandrosun bñ hareketlerini hebér verip, andèn (15) kerém vé imdàd dilemekdè olub, Dáreios dahì (16) dér ákàp Áléksandrosa Elçi gönderdi bir ta- (17) vurlu namé ilè. (18) **Dáreios Padişahın ırsál etdiyi namenin icmalí.** (19) Padişahlàr Padişahi, ve cihanın ulu-[105] (1) sũ, vé állahlàr ákranı, vé günèş émsal (2) olan bèn Dáreios Padişàh, sèn Áléksandrosa maa- (3) lùm edérim ki, benim hökmüm Mígribdan Meş- (4) rıkádak işléridiyini bilírsin. imdi eşitdim ki bi- (5) zım sınırlarà doğru sokulmayà savaşıyor- (6) sun, kendiğì derneyüb toplayásın, işte El- (7) ládayı Rómayı, Barbarıayı zàbt ètdin, diş (8) denizè kadàr varıp, vé bünca òlkeleri kendiğ- (9) è mutur ètdin, Haraclarını alıyorsun, bñ (10) halinè kanaat vé şükr edüb irahat oturá- (11) sın,

senin pederin Makedonía áhalisi ilé bera- (12) bér banà haràc veríríken, şimdi sèn bũ halin- (13) é kanaàt étmeyüb, órduñũ toplayüb, be- (14) ním ölkemé ayak basmaklığın, sanà bahalı (15) oturúr. imdi éger Ácemistanà gelip, banà (16) teslim olúb tebiàt étmék fikrì ilé gelíyor- (17) san, né manì, pék éyũ pék gözél, éger bũ fi- (18) kirdé bulunúrsan, bèn dahì pederinđén kal- (19) mà Padişahlığı sanà bağışladıkdan soñrà, (20) öteden berũ verilén Haracdàn senì maàf édüb, (21) sanà sadakà yüzündén èhsàn edecéyim. Emma (22) éger fikrin başkà türlü isé, vé bũ nasihatle- (23) rimile ákıllanmázisen bilmiş olásın ki, askâ- [106] (1) rımın tobunũ üzerinè tayin edecéyim. ol va- (2) kit dünnià başınà dâr gelecekdir. ártık kendin mülhazà eyilé. (3) **Aléksandros hırslanıp, Aşlàn gibi öfkelenir.** (4) Dáreiosun bũ tavurlũ namesinì Aléksan- (5) dros okumakdà ölkadar öfkelenip gazabà gel- (6) dí ki, dér ákàp bũ nameyi getiren Elçileri (7) ásdırmasına émr eyiledi, lákin fakir Elçiler (8) ağlaşarak çağrışarak dediler, Álláh eşki (9) olsun bizlerè insáf eyilé, zıra bizim bũ hu- (10) suslardà né suçumuz vár? bizler émir ku- (11) luyuz, eféndilerimiz hér né émr ederlerse ét- (12) memesine haddimiz yókdur demelerile niazlâr (13) étmekdé, kendi Ricallarì dahì ellerinè ayak- (14) larına sarılıp niàz édüb bunnarì kâtl étmeniz (15) ilayik deyildir deyũ şefaàt étmekdé, Aléksan- (16) dros dahì dedi, çün ki Dáreios bunlarì gön- (17) dermişise, Padişahà gönderir gibi göndermedi. (18) ille bir kanlı katil hırsız makulesinè gön- (19) derir gibi gönderdi, onun için katilleri va- (20) cib oldu, lákin hatrınız için húsusa ulu [107] (1) Állahımın ismi hórmetinè, áf etdim deyüb, (2) ándé soñrà Elçilerè dedi, işte sizleri ázàd (3) etdim, lákin bũ misillũ katlinizi émr etdiyimè (4) kanaàt benim deyil dir, ille eféndiniz olan (5) Dáreiosun dur, zıra bèn kendüsini Padişah (6) payesindé èhtibâr ederiken, ó benì bir kanlı ka- (7) tıl hırsız payesindé èhtibâr etdi, onun için (8) bilésiniz ki, sizleri búraya göndermekdé kat- (9) linizi müstahsén görmecé, sánki başlarınızı (10) kesdide boyle gönderdi, lákin işte bèn sizleri (11) ázàd etdim, anlér dahì yeré beraber temennàh (12) ederék dediler, Álláh ömrünüze berakét versin, (13) yà Aléksandros Padişah! éger bizleri kâtl ét- (14) dirsénidi, Dáreriosa héç bir kedér olmayacağı- (15) dı, lákin şimdi bizleri ázàd etdiyin için, biz- (16) lér getmekdé cémi Ricálu Kibarlarà, vé Dá- (17) reiosun kendüsine dahì ismi şöhretiñi vé sal- (18) tanatıñi méth édüb nàkl etmemizilè cémi (19) Ácemistanin içinde namın vé sanın artacák- (20) dır, deyüb sohbetlerini bitirmekdé, Aléksan- (21) dros çok hoşlanıp, mektubun karşılığın (22) yazdırıp, anlerè teslim édüb gönderdi. [108] (1) **Aléksandrosun Dáreiosa yazdığı mektubün sureti.** (2) İnayéti Barì ilé, Padişahlâr Padişahì (3) payesindé bulunan bèn Aléksadros, sèn Ácemi- (4) stán Padişahì Dáreiosa, maalüm

édérím ki, mek- (5) tubuñũ áldím okudúm, lákin Padişahané ilayik tárzile yázmáyub, gururátile vé ki- (6) birlíyile cahılané tavurláre yazdığın içün (7) çok teacúb étdík. Mígrip tarafındá olan öl- (8) keleri zá[b]t étdin yetişmedimi deyũ yazársın, (9) bilmış olásın ki hér adém yavaş yavaş beyür, (10) vé güccüklerden büyükleré erişir. İmdi (11) ibtida Mígrib ölkelerini zábt étdim, şimdi A- (12) natoláda çıkdım. défa Makedonía hırsızlarını (13) toplayúb çıkmánile né yapacáksın deyũ (14) benim áskârımın ırzını bozarák, kendi áskâ- (15) rının çokluğünü vé cabbarlığını duy- (16) urdarák beni kotkutmák istérsin. lákin Aléksan- (17) dros bũ misillũ tavurlardan terleméz, héman yá vaktiñé hazir olásın, yá baná teslim (18) olúb Harác vërmecé Ácemistanıñda ira- (19) hát olásın. [109] (1) **Dáreios azğın canavâr misali kudurúr.** (2) Dáreios bũ mektubũ okuyúb dinle- (3) mekdé ölkadar kudurdú ki Sarayına sıgmáz (4) öldü. Elçileré sıvâl étdi, Aléksandros içün (5) ki, nè yaşda nè kemâldé, vé nè ákılda nè fikir- (6) dé kimsé dir, vé nékadar áskâri vár dır de- (7) yũ. Elçiler dahî dediler, Pádişahım! A- (8) léksandros otüz yaşında vár yok, lákin gáye- (9) tile gözél yakışıklı Kahrımân iyit görü- (10) nür, hémi sözlerinde sohbetlerinde metanét kim- (11) sé dir, vé ále tahmín beş yüz bñ mikdarı (12) áskâri olmalı, aklı fikri tedbiridé mektubun- (13) dan ağnaşılır deyũb, sohbetlerini bitirdiler. (14) **Dáreios, áskârlarını toplamaya emr edér.** (15) Çün ki Dáreios, bũ Elçilerin sohbet- (16) lerini yalán yañlış tavatür zân étdiyindén, (17) sagınsımayúb, emr étdi ki, áskârların tobũ (18) Paytát şehirinde, (şöl emri ilahiyé ilé lisán (19) muhtelifesi vaki olan meşhür Kulenin civa- [110] (1) rında) toplanıp cém olsunlar deyũ. vé Mi- (2) sır hémi Kuddüs Ölkelerine yazdı ki, olma- (3) ya ki bir vech ilé Aléksandrosa teslim olma- (4) yasınız, bèn tézi[y]e varıp sizleri onun zarbın- (5) dan vé zulmundan helàs édérím deyũ. Kaldı (6) ki Aléksandros Kuddüs ölkesi olan Yahudistân (7) sınırlarına varıp yerleşdi, vé óradan Yahudi (8) tayfesine búrada yazılı olan mektubũ gön- (9) derdi, bũ éyyâmdé İremia Peygambér baş Kâ- (10) hinlik mertebesí ilé Kuddisdé bulunurdu. (11) **Yahudi kavminé Aléksandrosun yazdığı mektubün sureti.** (12) Tañrı taalanın inayeti ilé, Padişahlár (13) Padişahi mertebesinde bulunan, bèn Aléksan- (14) dros, siz, Kudrét sahibi olan Savaót Álla- (15) hımızın kavmi, vé Kuddüs áhalisi olan Ya- (16) hudi tayfesine, çok selâm vé senalerdén sonrâ, (17) maalüm édériz ki, bũ namemizin vusulinde dër (18) ákâp bizlere teslim ólarák istikbalimé çıká- (19) sınız, zıra bèn Savaót Tañrımızın inayeti ke- (20) remi ilé sizleri putparezlerin zarbindan kul- (21) tarıp, gáyetile Tañrımıza makbül, vé sizle- [111] (1) ré menfaatli nizamlar kuracáğım. İmdi olma- (2) ya ki muhalifetlik édésiniz. (3) **Yahudi Tayifesinin gönderdiyi karşılık.** (4) Yá Aléksandros Padişah

hazretlèri! Maa- (5) lùm òlsún ki, émri fermanınız vusùl òlmak- (6) dà, yerè berabèr temennàh èderèk òpüb başı- (7) mızà koydúk. vè émrige mutúyuz. Kaldí ki, (8) bünü dahì bilírsin ki, béli bizlèr Savaòt (9) Tañrıya tapınırsız, vè ònùn inayeti keremi ilè (10) Misır yesirliyindèn kultarip, gızıl denizi ge- (11) çip, vè çollardà dolaşarak éncamı bũ ma- (12) haldè meskân ètmemizè muasèr òldúk, lákin (13) günahlarımız sebebindèn bizleri Dáreiosun zar- (14) bınà teslim ètdi, ímdi éger bizlèr kendüsindèn (15) izinsiz sanà teslim òlmalı òlúrsak, sóñra ga- (16) zàb ilè gelip takım takımà müstákil bizi (17) yesir edér. émma éger sèn ibtida gidèr onu (18) fèt ètmeli òlúrsan, bizlèr teslim olmasına (19) hazíriz. òl vakit buyurur gelírsin Kud- (20) dús şehrinenè, bizlerde cihàn Padişahı gibi (21) sanà ehtibâr edériz. [112] (1) **Aléksandrosun Kuddusà gönderdiyi mektúb.** (2) Kudrèt sahibi Tañrı taáleyin kulú (3) bèn Aléksandros Padişah, siz Kuddus áhali- (4) sinè maalùm edérim ki, hákikat bèn sizleri ásil (5) Savaòt Tañrıya tapındığınız içün, bũ de- (6) race Dáreiosu rifatlandırmanızı ómmázıdım. (7) şaşarım sizlerè ki, níçün Putparestlerè kül (8) òlúrsunuzda, banà teslim olmasını isteméz- (9) siniz, bèn ki sizlèrile berabèr bir Állahà ta- (10) pındığımız içün bir kavim bir millèt sayı- (11) lırız? Húlesa bèn şimdi Dáreiosula óğraşmàm, (12) ille bèn búraya geleceým ártık bildiyini- (13) zì işléyin. (14) **İremía Peygamberin nasihatli cevapları.** (15) İremía Peygambèr Aléksandrosun ikinci (16) mektubunu görmekdè, Kuddusun áyanu (17) eşraflarını toplayub dedi, hèr haldè Alé- (18) ksandrosa bizlèr teslim olub, Kuddus şehrinenè (19) davèt ètmemiz hakkımızdà hayırlı dır. Zıra [113] (1) bèn Daniil Peygamberi ruyamdà gördüm, vè (2) banà demışdir ki, bũ Kuddusà gelecek òlan (3) kímseye teslim olásınız, zıra bũ sizleri Dáreio- (4) sun zarbindàn helàs edecékdir. ímdi áyanu (5) işràf bũ sohbeti eşitmekdè rázi òldulár. (6) **Aléksandrosun gördüyü ruyá.** (7) Aléksandros ruyasında gördü ki, İre- (8) mia cemi Kâhinlik kisbetini geyinmecè kar- (9) şısına çıkıp, davèt edèr, bũ demelèrile ki, (10) óğlum Aléksandros, Kuddusun içine teşrûf (11) buyurub, yerlerin vè göklerin Tañrısına (12) secidà edésin, vè hémi bilmiş olásın ki, búra- (13) dan Dáreiosa varip cènk edüb fèt edecéksin. (14) **Aléksandros Kuddus şehrinenè yakınlaşması.** (15) Níce ki uykudàn uyanmışisa dèr ákâp (16) askârı davrandırıp, Kuddusà doğrı var- (17) makdà, İremía eşitmişise ki, Aléksandros gel- (18) iyor, téziye vilayetin cemi áhalisini topla- (19) yub istikbalinè çıkmasına tertib eyiledi, ken- [114] (1) düsi dahì bèn Kâhinlik libaslarını geynib (2) kezâlik biñ tanè Papazlâr dahì geýdirip, (3) ellerindè áltun buhurdannıklârile, vè ón biñ (4) âdemlèr dahì tertib edüb ellerindè bóyca (5) lambádalarile, húlesa çok ziynetli saltaná- (6) tile istikbalinè çıkıp. yerè berabèr secidà

(7) etmekdè, Àléksandros dahì İremíayı görmekdè (8) yanındà bulunàn musahiblerine dedi, işte (9) ruyamdà bũ tarzà görmüşüdüüm deyüb (10) dèr àkàp atındàn ènìp, İremíaya secidè èyi- (11) ledi, İremía dahì gáyetile gözèl rahyalì (12) buhuratlárule ikràm édüb, sóñra elindèn kol- (13) tuğundàn tutaràk berabèr birlikdè Kuddüs (14) şeherinè girdilér. (15) **Aléksandros Kuddüs şeherinè girmesí.** (16) Bũ tárzile şeherin içinè girmekdè dó- (17) ğruca Sahratullahà varìp ziarèt èyiledí. vè (18) Kuddusun áyanlarì, bũ Sahratullahì Haz- (19) reti Solomòn Padişàh nè tárzile yapırdığını (20) nàkl ètdilér. Àléksandros dahì sıvâl ètdì, hán- (21) kı Állahın ismi şöhetinè yapılmışdır de- (22) yũ. İremía Peyğambèr dahì cevàb édüb [115] (1) dedi, bizlèr yerlerì vè göklerì yokdàn var (2) èdèn Tañrıya imàn édüb secidè édèriz. Àlé- (3) ksandros bunũ eşitmekdè dedi, vákaa áslı hâk (4) Tañrının ümmetisiniz, zıra işte bende bũ Àl- (5) lahà imàn édüb secidè édèrim, imdi mádam ki (6) hépimiz bñ Állahın ümmetiyiz, bèn sizlerì tek- (7) lif tekâlüfdèn vè Haracdàn maáf itdikdèn (8) başkà, banà ètdiyinìz vè èdeceyinìz hediyelerì (9) dahì sizlerè bağışladım, héman sizlèr doa- (10) cì olun ki, hèr oğrayışatlarımà Tañrı Taále (11) küşât vè èhsanlık verè deyüb, andèn soñra (12) Sarayınà oturub, bñ iki gündèn soñra haz- (13) réti İremía vilayetin áyanu eşraflarınì to- (14) playüb, tebrükünè varmakdà tavatürlü (15) hediyelèr götördülèrise dahì, bñ véchile (16) hediyelerì kabùl ètmeyüb, Állahın hanesi (17) olan Sahratullahà vâkf olsùn deyü émr (18) èyiledí. (19) **İremía Peyğamberin Aléksandrosa ètdiyi nasihét.** (20) İremía Peyğambèr, Aléksandrosu bñ g- (21) ün öylèn vakti sahradà bulub, biraz tatlı [116] (1) hasbihallerdèn sóñra, dedi, bilmiş olásın, Yà (2) Aléksandros Padişahımız ki, hazréti Daniil se- (3) nın içün Peyğamberlik ètmışidi ki, Kuddusa (4) gelecekdir, vè yerlerin göklerin Tañrısınà (5) secidè edecekdir deyü. İmdi işte sanà ha- (6) bèr veririm ki, bũ Tañrıya secidè etmekdè (7) olub, gece gündüz kereminì vè imdadını (8) dileyésin ki, Ácemiştàn hökmünü fèt ètmeyè (9) kadìr muktedir olásın. Hémi bunu dahì bilé- (10) sin ki, bũ defà Misırà varmakdà onũ zàbt (11) edeceksin, vè Hìnt Padişahını dahì telèf ède- (12) céksin, sóñra biraz kefsizlik çekeceksin, lá- (13) kin Haktaále sanà hemi áfièt verip, hémi ci- (14) hân Padişahlığına nàsb edecekdir. Húlesa (15) cennèt bahcesinin yanına-kadar varacák- (16) sın, vè órada bñ adayà oğrayacáksın, vè i- (17) çindè bñ takım èrkèk vè dişéhli bulacak- (18) sın ki, nafakalarì gáyetile lezetli, vè rahya- (19) sî gözèl meyıvalér dir, vè mahlasalarì Ma- (20) károi (yáni Mutlulàr) tesmíye olunúr. An- (21) lèr sanà cemíyi ömrün zamanında oğraşacak (22) hengâmlarì habèr vereceklér dir. bunların (23) cümlesini, vè bunnarà beñzèr dahà çok şey- (24) lèr göreceksin, (25) [Bũ Cennèt, vè Mutlulàr

adasi felàn (16) dediyi sohbetlè İremía Peygamberin deyil [117] (16) dir, ille soñradan katmışlár dır beýhudè (17) kimselèr, zıra bũ misillũ ásılsız sohbetlèr, (18) İremía Peygambèr étmedi. Hémi húsusa ásil (19) sahihinè ağnamak mırâd etmekdè, bũ devirdè (20) İremíanın ásil kendüsü sağ deyilidi, zıra 300 (21) senè mukâddem vefât etmişidi. İmdi búrada (22) habèr verdiyi İremía Peygambèr ásil Ekli- (23) siyamızın ettiğâr ettiyi kimsè ólmamalı, gáli- (24) be bunun halifetlerinden ólarak, İremía is- (25) mindè başkâ bir kimsè ólmalı.] héman doà edèrim ki, cé- [117] (1) mi seyahatlarıñda, ve seferleriñde Haktaá- (2) lenin nazarı şerifleri ve inayeti keremleri bera- (3) berinçe ólsun, deyüb, sohbetini tekmiñ etdi. (4) **Kuddüs áhalisinin Aléksandrosa sundukları hediyeleér.** (5) İremía peygambèr dedi Aléksandrosa, (6) Padişahım! hediyelerimizi kabul étmediyin (7) içün, cemi áhali mehsun olúyorlar, imdi (8) sanâ ricâ edèriz bári bũ hediyelerimizi kabul (9) edésin. Aléksandros dahi dedi, sen nasıl ma(10) kûl minasib görürsen makbûl dur, ol dem (11) İremía Peygambèr emr edüb, birkaç Zümbrûd (12) taşları getirdiler ki, üzerlerinde Savaot 'Al- (13) lahın ismi şerifi yazılıydı, bũ taşları Navi- (14) nın oğlu İsüs, cenke çıkmakda geyindi (15) takkenin üzerinde yerleşmişidi kezâlike şol [118] (1) meşhûr Goliat Kahrımanın gılcını, ve şol (2) cabbâr Sampsonun başına geyindi (3) getirdiler ki, her tarafı ejdarhâ ilannarın (4) dırnakları ile işlenmişidi. ve bunnardan maadè (5) Saül Padişahın elmâs taşları ile işlenmiş kar- (6) gısını, ve cenklerde sırtına geyindi (7) kısbe- (7) tını dahi getirdiler ki bunâ kargi, ve gılinc (8) ve sayiri cènk âleti tesir etmezidi. kezâlike (9) cemi ölkeden ólarak Távlasına ilayıklı biñ (10) tanè ât, ve biñ tanè gözèl develèr getirdi- (11) lèr, çok doà senalèr ederèk, éncamı İremías (12) dahi seferlerinin ehsanlığı içün çok doà (13) senalèr edüb, vedalaşub yolâ çıkardı.(14) **Aléksandros Misirdâ hastalanır.** (15) Aléksandros Misirâ yaklaşımkda, Misirın (16) áhalisi karşı koyub, cènk etmeye çıkdılar, (17) lâkin Aléksandrosun zarbindan korkub geri (18) döndülèr, Aléksandros şeherin etrafını muha- (19) sarayâ alıp, ó gün ahşamâdak Misirın üzerine (20) cènk etmekdè olmuşusa dahi, kaleyi alamadı. (21) İmdi orada yakın bir göl vardı ki, suyu (22) gâyetile sovuğudu. Aléksandros güneşin sı- [119] (1) caklığından sıkletè gelip, ol gölün içine (2) girdi biraz yeñkanip serinnenmek içün, ve lá- (3) kin suyun sovuğu gâyet zarblı olduğun- (4) dan Aléksandrosa şol deracè dokundu ki, (5) keyifini bozub hastalığâ yatdı. (6) **Misirlılarnın fitnè tedbirí.** (7) Çün ki Aléksandros hastalandı, askâ- (8) rın tobû kasavetè, korkularâ, ve çok vesve- (9) selerè düşdü. Misirlılâr bũ mevsimin âra- (10) sında bir fitnelik düşünüb, sırân Aléksan- (11) drosa bir mektub gönderdiler ki,

sakına he- (12) kimin òlàn Fílipposun îlaclarını ãlmayasın, (13) zıra sanà duşmándır, vè fikrindè hıyanetlik (14) vár dır, senin katlinè savaşacak dır, de- (15) yũ. vè bũ tertib ùzerè hekimè dahì sırıran (16) bîr mektüb yazdılar ki, éger îlaçlarınile Â- (17) léksandrosu telèf ètmeli òlúrsan, Dáreiosa çok (18) makbulà geçecékdir, hémi cümlemizin itti- (19) fakì ilè seni Mısır Beýliyinè oturdúruz. de- (20) yũ. Émma Fílippos mektubũ okumakda hır- (21) slanıp, mektubũ getirenin öyündè parçala- (22) yúb, dèr àkáp karşılık yazdı bũ demeléri- [120] (1) le ki, éger bèn Beýlik Şahlik Padişahlik is- (2) temiş òlsámıdı, benim éféndim òlàn Áléksandros (3) Padişah banà pèk álesini veríridi, déyil ki si- (4) zın gibi hırsızların, vè yabanì hayvanların (5) Beýliyinè èhtibâr édeyím. Benim éféndimin bîr (6) tanè saçının telini yèr yüzündeki Padişahlı- (7) kların tobunà deyişdirmèm, vè bũ yapıdğı- (8) níz fitnelik çok geçmèz ayaklarınıza dola- (9) şacákdır, zıra Áléksandros Tañrının keremi (10) ilè sağ selamèt vè áfietdédır deyerek, mek- (11) tubunũ bitirip göndermekdè, anlèr dahì ó- (12) kumakda korkularından deli divanè öldulár. (13) **Fílippos Áléksandrosa îlaclár götürúr.** (14) Fílippos bũ oğrayışatlardan sonra îla- (15) clarını gördürmekdè Áléksandros ilác kâ- (16) sesini èlinè alıp dedi, ácaba inanayímmi ki (17) bũ ilác áfietim içün yapıldı? Fílippos bũ (18) sohbeti eşitmekdè, kâseyi èlindèn alıp bîr ya- (19) rısını içip, yarısını Áléksandrosa verdi, ól da- (20) hì alıp içmekdè, mektubũ çıkarıp Fílippo- [121] (1) sa verdi, ól dahì okudu, vè başını iki tarafà (2) sallayúb ağlaşarak dedi, éfendim! bèn bũ (3) misillũ bîr hıyanèt fikirè düşmecè senin Pa- (4) dişahlıgını ikmakda, kimin hekimì olacáğı- (5) dım? bèn bilirim ki senin vefatın dünniayi sır- (6) salayacákdır deyúb, koynundàn ól irtılmış (7) mektubũ dahì çıkarıp gösderdi, vè dedi, (8) éfendim! bũ ikimizède ayırı ayırı bũ tarzà (9) mektub yazmaları mücérrèt çok fitneliyilè (10) tertib ètmişlerdir lákin bũ kurdukları fitne- (11) lik ayaklarına dolaşacákdır. Kaldí ki Pá- (12) dişahım! Bendèn yanà emin olásın, zıra 'Al- (13) lahà maalúmdur ki, bèn kendimi éféndimin yo- (14) lunà fedà ètmişim. Ól vakit Áléksandros dahì (15) dedi, berhurdar olásın, sendèn zıadası ilè hoş- (16) nùt öldüm, vè hémi éyü bilirim ki, ákıllı vè (17) maarufetli òlàn hekim éfendisine hıyanetlik (18) ètmèz deyúb, andèn sonra yatağına yatıp, (19) ó gün áhşamadak irahatlíğıla uyudu, vè (20) áhşamà yakın kalkmakda, cémi Makedonía (21) askârının belük başlarını, vè seraskârlarını, (22) vè rical tayifesini yanına getirtirip beraber (23) taàm édüb, sonra yatağına çekilip, ó ge- [122] (1) cè sabahadak gözélce uyuyúb irahat- (2) laşdı. (3) **Áléksandros Mısırì zábt édér.** (4) Ertəsi gün, Áléksandros cémi askârı (5) silahlandırıp, kalenin ètrafini kuşatdı, (6) cengè başlatdı, vè askâr ólkadar hara-

(7) rétilē cènk ètmeyē başladılar ki, takrîr vè (8) tahrîfile nâkl olunmaz, kalelerden içeriye at- (9) dıkları taşlar vè okların çokluğu, tolû (10) yağâr gibi enéridi Misirîn içinē, imdi Misirîn (11) ahalisi bû zarbâ dayanamayub, başladılar (12) çağrışmayâ ki, Yâ hem-şehrimiz, vè Nektenavò (13) Padişahımızin oğlu Âléksandros Padişâh éfén- (14) dimiz, kerēm inayèt édüb, tobumuzû teléf èt- (15) mesinē gazâb ètmeyesin, hatâ ètdik, âf eyilē, (16) bizlêr bû gündên sanâ kûl vè kôlêyiz de- (17) yû çağrışmalardâ, Âléksandros dahî bûnna- (18) rî eşitmekdê dèr âkâp cengi paydôs ètdirdi, (19) vè ândên sonrà kalē kapularını açip içeri- (20) yē girmekdê tobû teslim ôlarâk secidē ètdi- (21) lér, vè Âléksandros suâl ètdi Misirîn ayânu (22) eşraflarınâ ki niçün banâ Nektenavò Padişâ- [123] (1) hîn oğlû dēdiniz deyû. ânlêr dahî dedilêr, (2) Nektenavò Padişahımız búradan firâr ètmekdê (3) bizē bir vasiyèt namē bırakmışıdı, bizlêr ônû (4) hâle saklâriz, işte ôl vasiyèt namenin içinde (5) bulunân deyişatlardan âğnaşılır ki sên onun (6) oğlusun. (7) **Nektenavonun bırakdıği vasiyèt namē mektubû.** (8) Eşbu vasiyèt namē mektubûn içinde (9) yazılannari, bû kitapcaazın ön dördüncü (10) yaprağında arayüb, okuyüb vukûf ôlâ- (11) sınız. **Âléksandros Misir Padişahlığına oturúr.** (12) Eşbu Nektenavonun vasiyèt namē mek- (13) tubunû Âléksandrosun huzurunâ getirip oku- (14) makdâ, tarifî üzerē ôl direyin yanına varmak- (15) dâ, direyin tepesinde olan tâc Âléksandrosun (16) başına endiyini görmekdê, cémi cümlē ayânu (17) eşraflâr teacübē vardılâr, vè bû hareketi (18) görünce iki tarafdân çok memnûn vè mes- [124] (1) rûr öldulâr, vè çok donanmalârile Padişah- (2) lik tahtına oturmakdâ, émr ètdi ki kalenin (3) dört tarafına gâyetile çok yüksêk 4 tanē (4) dirêk dikilsin, bunun bir tanesini, kusûr 3 (5) direklerden vâfir farklıcâ yüksêk yaptırt- (6) di ki, şehirin içinî görürüdü, bunû yal- (7) dızlatdırıp, vè kendi tasfirini dahî hâs âl- (8) tûn ilê bunun üzerine işletdirdi, vè kusûr 3 (9) direklerin üzerinēde, Ptolemaïos, Antiohos, vè (10) Filónis nam Seraskârlarının tasfirlerini hêr (11) birisini birêr direyē işletdirdi. (12) **Dáreios, Meşhûr Fırât ırmağının yanına gelîr.** (13) Âléksandros, Misir kalelerini ikdirip, vè (14) cémi Misir ôlkesinin üzerinē tarafindân vekîl (15) ôlarâk Fílipposu tertib eyiledi. Kaldiki Dâ- (16) reios Padişâh dahî tavatürlû âskârile Fı- (17) rât ırmağının yanına gelip ôrada ordusunû (18) kurub, Misir taraflarına tebdil gıyafetile (19) çok çaşıtlâr gönderdi, Âléksandrosun ter- (20) tiblerini âğnamâk için, lâkin étrafda bulu- (21) nân Âléksandrosun kolculari bû çaşıtları [125] (1) âğnayüb tutmakdâ Âléksandrosa getirdilêr, (2) ôl dahî sorub suâl ètmekdê, Dáreiosun hara- (3) ketlerine vè fikrinē vukûf ôlmakdâ, dèr âkâp (4) âskârını toplayüb kalemē âldi ki, âlti (5) yüz bîñ âtli, vè yüz bîñ yayâ âskâri, (6) tobû yedi yüz bîñ âskâri bulundû, émma

(7) Dáreiosun nısıf nısıfâ atlı ve yayâ olarak (8) tobû iki Millòn askârı vâridi. İmdi çaşı- (9) lari vâfir eziyet ve işkence ederék Dáreiosun (10) hêr halinî, ve hêr fikrinî teftiş edüb, vukûf (11) olmakdâ, ó gûn ahşâm olmakdâ orada yakın (12) bir yüksék dağâ varıp émr êtdi ki, dağın hêr (13) tarafına ayırı ayırı ataşlâr yaksınlâr deyû, (14) ve ól kadar sayısız ataşlâr yakdılâr ki, ól (15) çaşıtlâr bû ataşların çokluğunû görmek- (16) de askârların durâk yerleri zân edüb, çok (17) teacüb êtdiler bû deracê askârın çoklu- (18) ğunâ, értesi gûn çaşıtları azâd edüb yol (19) verdi, ve émr êtdi ki, Dáreiosa habêr verésinizki, (20) hazir olsün fakat ikimiz yüz yüzê, karşı (21) karşıya duruşub cênk etmeliyiz, zîra askâr (22) telêf êtdirmeye 'Allâh razî olmaz deyû. ve (23) anlerê Makedonía askârının kısıbetlerinden ve si- [126] (1) lahlarından olarak birer takım peşkêş verip (2) sıparic êtdi ki, yâ hiç cengê çıkman, yâ (3) çıkarsanız dahî bû kısıbetlêrile çıkasınız (4) ki, sizleri telêf etmesinler, deyû. İmdi çaşı- (5) lâr Dáreiosa dönüb varmakdâ, gözleriyile (6) gördüklerini ve kulaklarıyile eşitdiklerini (7) cûmlesini firadê firadê nakl etmekde, Âlé- (8) ksandrosun âklını fikrinî ve tedbirlerini, ve as- (9) kârının çokluğunû ve cabbarlığını dahî (10) gâyetile çok mêth edüb tavatûr êtdiklerin- (11) den Dáreios dahî émr edüb, bû çaşıtları (12) katl êtdirdi ki, askârın içine bû tavaturlâr (13) eşidilip kórkmasınlar deyû, ve dêr âkâp émr (14) edüb askârını davrandırdi cengi başlatdır- (15) māk içün. (16) **Dáreios Aléksandrosun üzerine askâr gönderir.** (17) Acemistân ölkesinden Dáreiosun yanın- (18) dâ bulunân âkıldanê Ricallâr, Dáreiosu bû (19) sevdadan dür edüb, cengi meks êtdirmek içün, (20) hépisi toplanip birlikdê Dáreiosun yanına va- (21) rîp, dediler Pâdişahım! Biz sanâ ilayik gör- [127] (1) méyiz ki, Aléksandrosula cênk edésin, zîra sên (2) bir ulû Padişâhsın, onú-da biliriz ki, yaşıdâ (3) kemaldê, hókûm hókûmatdê, mesnêt kademe- (4) sindê cémi cûmle Padişahlardan gücüg- (5) dür, húsusa Padişâh dênmesi bilê cayiz (6) deyil dir, zîra soyû sopû hırsızlıkdân tü- (7) remê bir kimsê dir, onun içün cayiz deyil (8) dir ki, boylê bir kimséyile oğraşasın deyû, (9) âkılanê ve tedbiranê nasihêt êtmişlerise dahî, (10) Dáreiosun kulağına gétmeyüb, héman dêr (11) âkâp hışmıla ve gazábıla, Mígas ismindê olan (12) baş Seraskârını çağırıp dedi, şimdi dêr âkâp (13) Âcemistân askârı olarak âlti yüz biñ (14) askâr, Habesistân, ve Ârebistân askârından (15) olarak ikişêr yüz biñden 4 yüz biñ askâr, (16) ve yüz biñ dahî ók atâr yayâ askârı, to- (17) bû bir millòn ve yüz biñ askâr alıp, âlel (18) âcelê Aléksandrosun üzerine sefêr edüb, cênk (19) edüb, kendüsini diri dutub tarafına getirme- (20) lísın, émma kaçmalı olúrsa ardına düşüb (21) dünnianın öte başınadak kaçarsa kovarak ar- (22) dına düşüb láfsı diri diri tutub getirme- (23) lísın deyüb émr êtdi. Mídas Seraskâr dahî [128] (1)

emrî üzere âskârî toplayüb, Fırât ırmağın- (2) dān geçirip, Âléksandrosun üzerine getdî. (3) **Aléksand. âskârına êtdiyî sohbetler.** (4) Aléksandros Mígas Seraskârî ol kadar (5) tavatürlü âskârıla geldiyni görmekde, (6) dēr âkâp âskârını cēnk nizamına koyüb, (7) cümle âskârın huzurunda Padişahanē tár- (8) zile, cevâb edüb, dedi, héy benim sevgilî yol- (9) daşlarım! Kahrimân vè cabbâr iyitlerim! maa- (10) luminizdir ki, bizlēr ulû Âllahımız Savaot (11) keremî ilē bû anédek êtdiyimiz cenklere ha- (12) simlerimizi fēt edüb, Róma, Kuddüs vè Misir (13) ölkelerini zâbt ederék, şimdi Dáreios ilē dahî (14) oğraşmamız êktizâ êtdi. imdi éger bizlēr bû (15) defâ gíne ittifâk ilē oğraşmacâ metanetlî- (16) yilē durüb cēnk edüb, bunı dahî fēt et- (17) melî olursak, cēmi cihanî zâbt etmiş gibi (18) namımız ârtip, çoğalacaktır, émma éger biz (19) bozgunlúk verírsek, dünnianın öte başınadak (20) bizim ârkamıza düşüb, nüfús bırakmamaca (21) telēf edecékdir. imdi péru peruşân olmakdâ- [129] (1) nise, bû gün doğduk, bû gün ölecéyiz (2) demelérile duşmanımıza karşı çıkalım, zíra (3) rezalétile yaşamakdan isē, iyitlik rıfatıyile (4) ölmek dahî evlâdır. hémi bilmiş olásınız ki, (5) âz zahmétilē téziye fēt edecéyiz, zíra Padi- (6) şahları başlarında bulunmayan âskârın, (7) başları kesilmiş sayılır. sizlēr bilírsiniz ki hēr (8) néreye varmışısak Âllahın keremî ilē kârlî (9) çıkdık. imdi niâz edérím cânı yürekden da- (10) vranalım, zíra hararétilē cengē çıkan âskâr (11) iyit vè Kahrimân olur, deyüb, sohbetlerini (12) tekmił êtdi. (13) **Aléksandros Âcēm âskârının üzerine oğraşır.** (14) Bû sohbetleri Aléksandros tekmił êtdik- (15) dēn soñrâ, kendüsi ibtida cēnk tacını başına (16) geyinip, vè silahlarını kuşanip, Öküz ba- (17) şlı atın üzerine binip, kargısını elinē alip, (18) âskârî 3 tabúr edüb, ibtidaki taburún ü- (19) zerinē kendüsini baş edüb, iki tabúrların ü- (20) zerinē Antíohos vè Ptolemaĩos Seraskârlari [130] (1) baş edüb, kendüsi 3 taburún öyünē düşüb, (2) Âcēm ordusunún üzerine yürüyüş edüb, (3) muharıbeyē duruşmakdâ, ibtida kargıları (4) ilē oğraşarak vâfir zayıflatdıkdān soñrâ, dâl (5) kılıç olub yüz yüzē oğraşmakdâ, Âcēm (6) âskârî dayanamayub dönēk çalıp kaçma- (7) yâ başlamakdâ, Âléksandrosun âskârî Áslan- (8) nâr gibi ârkalarına düşmecē, koyún sürü- (9) sū toparlâr gibi, tâ Dáreiosun bulunduğú (10) konâk yerinēkadar kovaladılâr. (11) **Dáreios firâr edér.** (12) Dáreios, âskârının bû tarzâ bozulub (13) telēf olduğunı görmekde, dēr âkâp bir ke- (14) skın át üzerine binip kaçdı, vè Âléksandros (15) émr edüb, Dáreiosun âskârından telēf olan- (16) narî dēfn êtdirdi, vè tutulân yesirleride âzâd (17) edüb, sıparic êtdi ki, varın Dáreiosa habēr vé- (18) rin ki, bundān soñrâ Harâc vermecē Âcemi- (19) stanâ kanaât etsin, bir dahî Makedónos iyit- (20) leri ilē oğraşmasın, zíra oğraşırsa, bû defâ (21) bû kadar âskârî telēf öldükdān başkâ, gâ- (22)

yetile Kahrımàn Seraskârî òlàn Mígas dahì [131] (1) telèf òldü, lákin bîr defà dahì davranîrsa (2) bilmîş òlsún ki, kendüsi telèf òlacák dır, (3) deyü. ándèn soñrà Áléksandros áskârını to- (4) playüb, Fırát ırmağının òtè tarafına geçdı. (5) Gelelim Dáreios da árasını sovutmaksız álel (6) ácelè cémi ôlkesindè bulunàn seraskârlarına (7) fermanlâr gönderdı ki, téziye áskârlarını álip (8) Bağdád şehrinen toplansınâr deyü. ánlèr da- (9) hî toplanmakdâ, tobunü hesâb ètdilèr ki, te- (10) màm iki Millòn áskârî bulundü, imdi tékrar (11) bû tavatürlü áskârile Áléksandrosun üze- (12) rinè yörüdü. **Áléksandros haflenip kor[k]dú.** (13) Áléksandros bû defà, bû kadar áskâr (14) çokluğunü görmekdè, ifradíyile çok haf- (15) lendi, lákin korkduğunü kímseye sezdirmeyerek (16) ordusunun içindè dolaşarak, metanèt vè ga- (17) yrèt veríridi bû demelèrile ki, héý benim ka- (18) hrımàn Áslannarım! göreyim sizi iyitliyin (19) günúdür, maalumínızdır ki, Áslannarın sâlt (20) sesini eşidèn heývannâr telèf öldüğü misillü, (21) bunnâr dahì sizîn kölgenizi görmekdè Alla- [132] (1) hımızın keremi ile telèf òlacâklarına hêç (2) şüphè yókdur zîra bizlèr fèt ètmenin yoluna (3) alışdı. İnşallah ibtidaki muharibedè ól (4) Kahrımàn Mígas Seraskârını telèf ètdik, şimdi (5) bû defà kendüsini telèf édèriz, héman meta- (6) nèt durub iyitliyinizi icrà edecèk táv bû (7) táv dır, demelèrile gayirèt veríridi. (8) **Áléksandros gíne meyidàn alír.** (9) Bû deyişatlardan soñrà, bîr Millòn (10) áskârile cengè çıkıp, cémi ördü áskârına (11) émr ètdi ki, kavga başlanmakdâ, tá ki paydòs (12) oluncayadak, hér kim atındàn ènmeli olúrsa (13) kâtl olunmalı deyü. lákin çún ki bû da- (14) vranmanın èsnasında Áléksandros bîr mikdâr uy- (15) kuya varmışıdı, uyúrkan ruyasında İremía (16) Peygamberi gördü, vè buna dedi, óğlum Á- (17) léksandros! hiç kalbinè korkú getirmeyerek (18) Dáreiosun üzerinè oğraşásın, zîra yerleri vè (19) göyleri yokdàn var èdèn Tanrı sanà yar- (20) dımcıdır, hémi ól Kuddüs şehrindè sanà ver- (21) diyim Zümbrüt taşını başıñdâ taşıyub, hér (22) dayim Savaòt Állâhın ismi şerifini hatrinè [133] (1) getirésin, vè şüphesiz bilésin ki Dáreiosun hér (2) nékadar áskârî tavatürlü isè dahì, cüm- (3) lesini fèth edüb telèf edecéksin. imdi Alé- (4) ksandros çok mesrurlúgula uyanıp, dèr á- (5) kâp cènk ètmeyè davrandi, cènk borularını (6) çaldırıp, áskârını 3 taksimè taksim edüb, (7) yürüyüş ètmekdè, Dáreios dahì bunü gö- (8) rünce ól dahì áskârını 3 taburâ taksim (9) eyiledi. (10) **Áléksandros ile Dáreiosun ikinci muharibesi.** (11) İmdi iki tarafın áskârları karşı karşı- (12) ya duruşub, cengè başladıklarında ól (13) kadar kızgınlık ile oğraşdılar ki, kargıların (14) harıltısı, kılınçların şıgıltısı, atların (15) çağrışma şamatası váfir saatlik yerè kâdâr (16) duyulúrudu, bû hâl üzerè ó gün sa- (17) bahdàn ahşamadak oğraşmakdâ, ól kadar tava-

(18) türlü kân döküldü ki, kanlâr ırmâk gibi (19) akardı. [134] (1) **Âcemi âşkârı firâr eder.** (2) Çün ki Âcêm âşkârı bû zarbâ daya- (3) nâmayub, yüreklerine òl kadar korku ògra- (4) şdı ki, başlarını kaldırıp bakacak cesaret- (5) lerî kâlmadı, héman çaresi búdur deyüb, (6) kaçmaya yüz dutdulâr, òl vakit Âléksan- (7) drosun âşkârı arkasına düşüb, 3 gün 3 (8) gece kovalamakdâ, cênk yerinde teléf olan- (9) nardân başkâ, bû defâ salt Âcêm âşkârın- (10) dâñ olarak yüz dört biñ âşkâr, ve Âléksan- (11) drosun âşkârından beş biñ âşkâr teléf ol- (12) dulâr. ve bunnardân başkâ, iki yüz biñ (13) nüfûs da yesir âldılâr, lâkin Âléksandros ye- (14) sirlerin tobunû âzâd etdi, fakat bunû tem- (15) biñ etdi ki, işte bèn sizleri atalarınızın ve eh- (16) liallarınızın ve evladlarınızın doaları hörme- (17) tinê âzâd etdim, lâkin bundân soñrâ bir dahî (18) seferê çıkmayasınız. éger sağık ve selameti- (19) nizi dilerseniz, deyüb, yol verdi. (20) **Dáreiosun kaçmâ hikâyeti.** (21) Dáreios bû bozgunnuğâ dayanamayub, [135] (1) âlel âcelê gâyetile tekik ve cabbâr olarak (2) yüz nefêr atli âşkârı ilê kaçıp bir takrib (3) Âcemistanâ yetişip, Tahtı Padişahıyesî olan (4) şehirê vardî, Âléksandros da Bağdâd şehirine (5) vardî, lâkin bû şehir gâyetile büyük, ve ka- (6) leleri dahî gâyetile mazbût olduğundan mem- (7) lekâtın âhalisi karşı koyub, içeriye girê- (8) medi, lâkin kalenin etrafına çadırlarını ku- (9) rûb, ordusunu yerleşdirdi. (10) **Âléksandros Bağdât şehrini zâbt eder.** (11) Çün ki Bağdât şehrinin içinden meşhûr (12) Fırât ırmağı oğraşıp geçéridi, imdi Âléksan- (13) dros âşkârına émr edüb, kalenin dış tarafından (14) ırmağın iki yanından ulû hendekler açdırıp (15) hazırladı ki, ırmağın suyunû óraya âkdarsın (16) deyü, imdi Apóllon Allahın bir âzım yor- (17) tusû oğraşıp, ó ahşem, cemi Bağdadın érke- (18) klî dişili âhalisi, ulû Puthaneyê toplanıp (19) âdetleri üzerê ibadêt etmekdâyiken Âléksandros (20) ırmağın suyunû hendeklere çevirip, âsıl anâ [136] (1) yolundan sulâr âzâlinca şehrînin içine girên (2) suyun yollarından âşkârın tobunû içe- (3) riyê sokub, şehrînin dört etrafını âtaşlayub, (4) memlekâti yakmayâ başladı, âhâliyi mem- (5) lekât bû hâl keyifiati görmekdê çaresiz (6) kalıp, ve Âléksandrosun bû firasetine ve he- (7) zarfendliyinê teacüb edüb, başladılâr ça- (8) ğışmayâ ki, yâ Âléksandros Padişâh! âziz (9) başın içün olsun, saçî bítmedik mahsûm çoý- (10) cuklarımızın hormetine olsun, kerem inayêt edüb (11) taksiratımızı âf edüb, bû gazebdên bizleri (12) âzâd eyilê deyü. Âléksandros dahî insafâ (13) gelip émr etdi, ve dêr âkâp yangını söyün- (14) dürüb meks eyiledi. (15) **Bagdât şehrî Âléksandrosa teslim olur.** (16) Ol zemân Bağdât âhalisi cümlesi tes- (17) lim olub, sênsin Padişahımız deyüb, baş- (18) ladılâr cihân Padişahî Âléksandros Padişâ- (19) hımız biñler yaşasın deyerêk, çok doâ se- (20) nalêr etmeye, andên soñrâ çok zîyi gıymet [137] (1) hediyelet göturdüler, ve Dáreiosdan

kalmà ìkì (2) bîj kantâr âltunû teslîm êtdîlêr, bunlar- (3) dâñ maadê, bîj tanê gâyetile keskîn âtlâr, vè (4) yüz tanê gümüş zencirlêrile baĝlî A'slan- (5) nâr, vè bîj tanê Kaplân, vè bês yüz Ârabi- (6) stân âtlari, vè ìkì bîj tanê altûn îlê işlen- (7) miş mızraklâr, vè défa gâyetile zîyi gıymét (8) takımlârla donanmış vè heyibetlî yonûz ba- (9) lıklarının kurşun geçmêz mızrâk işlemêz (10) derileri îlê geyinmiş 3 bîj tanê âtlâr. (19) [Bû misillû Balik derileri lafsını ta- (20) vatûr zân êtmeyesiz, zîra denîz mahlukatla- (21) rındâ bû misillû heývannatlâr vâ-ıdıyına hêç (22) şübhe ôlúnmasın. fâkat kurşun mızrâk hêç (23) geçmêz deyîl, îlle güc geçêr.] (11) vè Âcemistân Padişahî Têrksis Padişahın (12) cénk hilatinî ki, mûstakıl îlân dırnaklari (13) îlê vè mücevhêr daşlârlile işlenmişidi, vè ci- (14) hân mülükû sayılân Sónsohos Padişahın zîyi (15) gıymét tacını, vè çok çeşitlî mücevhêr ta- (16) şlârla müzzeyén ôlân Dâreiosun sufrasını, (17) (bû sufranin müzeyenliyindê bû misillû bîr (18) fazilét vâridi ki, hêr nékadar meraklı ôlsâ, bû [138] (1) sufrâ öyünê konmakdâ yüreyiné bîr azîm fe- (2) rahlik oĝraşırîdı) vè bunardân madê bîj tanê (3) êlmaslârlile işlenmiş kâselêr vè kadêhlêr, îştê (4) bû misillû tavaturlû hediyeelêr sundulâr, (5) Âléksandros dahî çok mesrurlük îlê kabûl (6) vè makbûl êdûb, çok memnûn vè mesrûr ôlûb, (7) ôtüz gün ôrada karâr êyiledi hêr îmurlarını (8) nizamâ koymâk içûn. (9) **Dâreios nè deracê gâm kasavetê düşmesinîn hikâyetî.** (10) Aléksandros Bağdât şehrini zâbt ê[t]diyini (11) Dâreios eşitmekdê, çok kasavetlerê düşûb, (12) başladı demeyê, né dir bû fakîr başımâ oĝ- (13) raşân dertlêr, bèn kibirlendim, kendimi âllah- (14) larâ êmsâl êdûb, insanlârlile konuşmasını te- (15) nazûl êtmedim, şîmdi cêmi insanlardan âlçâk (16) ôldüm, Âléksandrosa selâm vermesiné tenazûl (17) êtmêzidim, şîmdi hêp ôlkemi zâbt êtdi, vâh banâ (18) benim halim néreye varacâkdır deyû, âhu (19) zâr êdûb, başladı kendû kendiné demeyê ki, (20) âlimlêr, êyû söylemişlêrdir ki, [139]

(1) Zûlm îlê toplanân devlêt,

(2) doğurûr sancılârlile mihnêt.

(3) Vâh banâ ki, nasihetlêr diñlémedim, başımâ (4) bû belalâr geldi deyûb, nadimlik vè puş- (5) manlik getirirîdi, émma né çaré. (6) İşte bû hususdâ gine şol meşhûr nasi- (7) hetlî kelamlâr gâyetile mutabîk geldilêr.

(8) Malıñê milkiñê güvenip, déme yókdur bèn gibi,

(9) Bîr muhalif yêl êsínce, savurûr samân gibi.

(10) Défa

(11) Akl ilè başlà hère işè,

(12) Fikriñi göndèr teftişé.

(13) Püşmán ólmayasın tuttuğün işé.

(14) Défa

(15) Ululâr sözleriñi diñlémeyen,

(16) Soğundâ ulumayâ durúr.

(17) **Ricallâr toplanip Dáreiosa tesellũ verirlér.** (18) Dáreiosun bũ deracé kasavetdé bu- [140] (1) lunduğundân, cémi Ricallâr yanına topla- (2) níp, dedilér, Yá Padişahlár Padişahî éfén- (3) dimiz! níçün bũ deracé merák édèrsin? sèn (4) bilírsin ki, hép Padişahlár vé bunùn babası (5) Fílippos dahî saná Harác veríridi, émma şimdi (6) bũ misillũ bir kedér oğraşdı deyũ merák èt- (7) meniz yakışmáz, zıra beyũk gemilerin, beyũk (8) furtúnadan çok sıkletî, ilimaná varasıyadak (9) olúr. beyũk Padişahlıklarında hali boylé (10) dir. bũ gũn duşmanımız meydán almışısı (11) yárin meydán bizim olúr, hâmd olsùn bizim (12) askârimiz vé kuvetimiz bũ misillũ bir kaç (13) ordulara yetişir deyũb, tesellũ etmekdè, me- (14) şvarèt etmeyè kávlú karâr ètdilér. (15) **Aléksandrosun hakkında ètdikleri meşvarét.** (16) İmdi Ricalların cümlesi értesi gũn (17) Dáreiosun yanına toplanip meşvarèt etmekdè- (18) yikēn, Dáreiosun gáyetile sevgilisi olan Avus- (19) sos ismindè bir Beyizadè Mecilisè gelip dedi, (20) yâ Şevketlũ Padişahımız! allâhlarımız si- (21) zè ömürlèr versín. maalúm ki, hère âdèm, éfèndi- [141] (1) sinin sıkletindè bulunmasına borçlúdur, bèn (2) dahî siz éfèndimizin sıkletini görmekdè, niyèt (3) ètdim ki, oğruñuzâ kendimi fedâ edeyim, imdi (4) izin verírseniz, bèn gidèr Aléksandrosu telèf édè- (5) rim, vé inşallah ölkeyi onun zulmundân helàs è- (6) dérim, hémi sizleri dahî irahatlandırırım, deyũ (7) ceváb etmekdè, Dáreios dahî çok mesrúr olúb, (8) dedi, héy benim sevgili kahrımân iyidim! éger (9) sèn Aléksandrosu telèf édèrsen, cémi Âcemi- (10) stanî azâd ètmiş olacáksın, vé máaz allâh (11) éger ölecèk olúrsan dahî, cémi zamanlardè (12) ismin anılacákdır, húlesa éger bũ duşmanı (13) telèf édèrsen, déyil fákat cémi Âcemistân (14) dirilecékdir, ille dahî bũ Padişahlığı, ba- (15) nâ sèn bağışlamış gibi sayılacák dır, vé ná- (16) mı şöhretin cémi âlemè duyulúb, âlem se- (17) nin kahrımanlığıñi mèth edecékdir ebediyet- (18) lerèdek deyũb, sohbetini tekmił ètdi. (19) **Aléksandros bũ**

defà dâr kultarîr tehlikedèn. (20) Avussos Beÿzadè, zîkr òlunàn müzakere- (21) lerdèn soğrà, dèr àkâp konağınà varîp, atı- [142] (1) nà vè kendüsenè nizâm vè talîm verîp, pûr- (2) silâh òlûb, başınà dahî Makedonía âskârı- (3) nîn nişanî òlàn elâmetî koyûb, âtınà binîp, (4) Âléksandrosun òrdusû òlàn mahalè varîp, bîr (5) takrîbile âskârın içînè sokuldû, vè çûn ki, (6) ó saatdè Âléksandros ât üzerindè âskârın içîn- (7) dè dolaşıp, âskârî defterè âlmakdâ bulu- (8) nûrudu. Âvussos bîr ûsûl îlè Âléksandrosun (9) yanınà varîp, hêman kılıncını çıkarîp, ba- (10) şınà doğrû ôğraşdırmakdâ, âz kaldî gözle- (11) rinè vè ânnınà vuracâğıdı, lâkin râst getiré- (12) meyûb fâkat başındakî takkesinîn tepesinî ke- (13) sdî, vè ôlkadar başınà yakındı ki, tırâş êde- (14) rêk geçdî. lâkin încînmedi. - dèr àkâp Â- (15) léksandros âğnadî ki, bû hıyanèt harakèt kendî (16) âskârındân ôlmadıymı, vè dedî, bû benî vu- (17) rân él, Makedonía elî deyîl dir, îlle hêr hal- (18) dè ürkèk vè korkâk Âcèm elî ôlmalı dir. vè (19) dèr àkâp bû harakètî êdèn kímise bullunûb (20) tutulmalı deyû émr êdûb, âskârlâr dahî (21) ânidèn Âvussos Beÿzadeyî tutûb silahlarını (22) soyûb, Âléksandrosun huzurunà getirdilèr, ól (23) dahî, suâl êtdî ki, nérelisin, vè ismin né dir? [143] (1) deyû, óda cevâb êdûb dedî, ismimè Âvus- (2) sos derlèr, vè Âcemistanlıyım, hémi Dáreio- (3) sun baş Ricalî òlàn kimésnenin ôğlúyım, (4) vè búraya geldim, kendimî eféndim òlàn Dá- (5) reiosun ôğrunà fedâ etmecè senî telêf êdûb, (6) eféndimi, hémi cémi Âcemistani senîn zarbıñ- (7) dâñ âzâd edeyim, deyû, takrîr êdûb cevâp (8) vermekdè, Âléksandros dahî, dedî, héÿ âhmâk (9) âdem! sèn eféndiñin ôğrunà bû misillû ha- (10) raketè cesarèt êtdin, benî kâtl etmesinè kâsd (11) êtdin, lâkin sèn kendin nâsıl kultarîp sağ ka- (12) lacâğıdın? Âvussos dahî dedî, benim gay- (13) retim eféndimi hoşlandırmâk dır, émma benim (14) içûñ allâhlâr néki émr êderse ó ôlacaktır, (15) demekdè, Âléksandros dahî dedî, 'Allıhın esir- (16) gediÿi kulû, însân elî telêf edémez, lâkin sèn (17) bû gûñ bû saat gayûb òlûb, nabadid ola- (18) caksın. ól dem Âvussos dedî, Pâdişahım! (19) Bû saatdè bèn senîn hökmündeyim, hêr nè émr (20) edersen icrasınà muktedîrsin, vè bende hêr tür- (21) lüsünè hazırım, demekdè, Âléksandros dedî, (22) mádem ki, sèn eféndiñin ôğrunà kendiñi fedâ (23) etmecè bû deracè bîr tehlikelî haraketè [144] (1) cesarèt êtdin ki, bû âlemdè bunû edecèk (2) âdem, nadîr bulunúr. İştè bû misillû sada- (3) katlı yüreyiñe karşılık, bèn dahî senî âf (4) edûb, âzâd edérím, hêman eféndiñ òlàn Dáreio- (5) sun yanınà varásın, vè bunû kendüsinè du- (6) yurásın ki, âsıl sahîh Âllâh, hêr hânkı ku- (7) lunû esirkérse, onâ însân elindèn zavâl ôlâmaz. (8) İmdi aklını başınà toplayûb, kalbinî yüre- (9) yini deyişdirîp, teslîm òlûb Harâc vermesinè (10) yüreyini âlışıdırsın da, varsın Âcemistanında (11) Padişahlığımı

sürmekdè òlsun, deyüb, (12) Ávussos Beýzadeyè yòl verdí. (13) **Ávussos Beýzadè Dáreiosun yanına dönér.** (14) Merkùm Ávussos Beýzadè, bũ sohbet- (15) lerdèn sonrà yerè berabèr temennahlàr èderèk (16) izin àlíp, Dáreiosun yanına varíp, cémi òğ- (17) raşàn hareketlerì vè deyişatlarì nàkl ètmekdè, (18) ól dem Dáreios başını sallayarak, dedi, Êy (19) òğlùm Ávussos! sèn verdiyìn takrìr mücu- (20) bũnce gayiretiñi èdà ètdìn, şimdi ártık ál- (21) lahlarımız hèr nè istèrse, ó olacákdır. -Á- [145] (1) vussos ceváb èdüb, dedi, işte Pádışahım! (2) bèn hatrını hòş ètmek içün kılincímıla òğ- (3) raşdim, òğruña kendimì fedà ètdim, lákin bun- (4) dãn sonrà başkà bñ canım dahì yókdur ki, (5) senin òğruña fedà èdeyim, bèn şimdi ártık (6) borçlúyım, benim canımı banà bağıslayanà (7) hizmet ètmeyè deyüb, temennilèr èdüb, ára- (8) laşíp ayırılırkan, Dáreios dedi, ıstıracì eyũ (9) ólàn kímseye állahlardan başkà insanlarda (10) yardımcıdır, émma ıstıracì fenà ólàn kímseñin (11) musahiblerì dahì yád olúr, deyüb, lákin (12) çok yükseklerè çıkàn, tèt düşèr demelèri- (13) le, başladı Ávussosa bũ sıparıclarì ètmeyè. (14) **Ávussos Beýzadeyè Dáreiosun ètdiyi sıparıclár.** (15) Çün ki Dáreios Ávussos Beýzadeyì meks (16) edémedi, imdi bunlarì sıparic ètmeyè başla- (17) dı, bũ demelèrile mádem ki sèn Áléksandrosun (18) yanına varacáksın sendèn matlubùm búdur (19) ki, habèr verésin kendüsinè ki, bũ deracè ki- (20) birlénmesin, zıra hèr kim yükseklerè çıkársa [146] (1) tèt düşèr. hatrinè getirsín ki, Sósunhos Padi- (2) şáh, cémi cihanın Padişahì ikèn, halinè şükr (3) èdüb kanaát ètmediyindèn, kibirlenip, tà, cen- (4) nèt bahçesinè dahì, varíp zàbt ètmesinè mı- (5) räd édince, állahlàr kàhr èdüb, yabanì adem- (6) lerì üzerinè musallàt èdüb, ól kadar tava- (7) türlü askârlarıyile telèf olúb nabadid ol- (8) dũ. -Kezálíke hatrinè getirsín ki, bñ vakıtdà (9) Ácemistàn Padişahì Kşérksis dahì bũ misil- (10) lũ kibirlendi, émma, tèt gayib olúb telèf ol- (11) dũ. -İşte bëndèn dahì ibrèt alsın ki, bende (12) askârımın çokluğuna, vè Ricallarımın mu- (13) habbetinè güvenerèk kibirlendim, lákin şimdi (14) hèr birisi yüz çevirmeyè başladı. imdi habèr (15) vèr kendisinè ki, çok kibirlénmesin, zıra tèt ga- (16) yib olúr, héman mabeyinimizdè muhabbetli ol- (17) duğumuzũ sevèr dilèrse, òlkesinè çekilsin, vè (18) bũ anékadar Mígrıbdà zàbt ètdiyi memlekât- (19) larà kanaát èdüb, Babasındàn kalmà Sarayın- (20) dà hatir safà ilè istirahat òlsun. Zıra éger (21) bũ sohbetlèrile iskât ólmázise bilmiş ólsunki, (22) bizlèr cémi òlkemizile berabèr telèf olmasın (23) gözümüzè alırız, lákin onà teslím olmasınà [147] (1) tenazül èdüb irtikâb ètmeyiz. Zıra Padişáh (2) Padişahà tebiàt ètmèz, ille fákát birisi te- (3) lèf olmalı ki, ó birisi irahàt olmalı, deyüb, (4) vè bũnu dahì bilmiş ólsun ki, éger bũ nasi- (5) hetlerimi kabùl ètmézise, vaktınà hazir òlsun, (6) èlli gündèn sonrà, asıl hàs vè Kahrımàn (7)

òlàn askârimıla varip kendüsi îlè cengè oğ- (8) raşacâğım, bakalım ârtık, yâ bizlèr takim (9) takımâ telèf olúruz, yâ kendüsi húlesa (10) âllahlâr, hâk kimínise, ònâ yardım êdeceklér (11) dir, deyüb sohbetini tekmiîl êtdi. (12) **Avussos Beýzadè Aléksandrosun yanına varır.** (13) Avussos Beýzadè, Aléksandrosun yanına (14) varmakdá, Dáreiosun sıparıcları òlàn sohbet- (15) leri birer birer habèr vermekde, Aléksandros (16) tobunü dinledikdèn sonrà başını sallayüb (17) dedi, Dáreiosun bû sohbetlerini bedsinnem, (18) zıra Padişahlık gâyetile tatlıdır, bunun (19) için her Padişâh borçludur ôlesiyédek sa- (20) vaşmaya. lâkin muhabbèt vè barışık matlûb (21) êtmesi, bû sohbetlerine bakarak bû muhabbe- [148] (1) tin bağlanması mümkün deyil dir. Héman Tañ- (2) ri istirahatlık ehsân eyileyè, deyüb, soh- (3) betini bitirdi. (4) **Aléksandrosun gördüyü Ruyası.** (5) Aléksandros ol gün ahşem olub, uy- (6) kuyá varmakdá, ruyasında İremia Peygam- (7) beri gördü ki, Kuddusda ibtidaki buluş- (8) makdá nè türlü kısıbetler vè libaslarile g- (9) örmüşü, tıbkı gine o kısıbetlerle görüb, (10) dedi, işte Dáreios tavatürlü Hindistân askâ- (11) ri îlè üzeriñe gelmekde dir, sen şimdi téziye (12) davranip Elçilik tarzıyile ordusuna varip, (13) kendüsi îlè buluşub, her bir hallerini vè (14) tedbirlerini ağnayásın, vè éger seni ağnamalı (15) olurlarsa, Tañri seni esirgeyüb hıfz êde- (16) cektir. - İmdi Aléksandros der âkâp uyanma- (17) kda, baş Seraskârları òlàn Ptolemaïos, Filó- (18) nis vè Antiohos namân kimésneleri huzuruna (19) çağırıp, ruyasını nakl edüb, vè mücér- (20) ret Elçilik tarzıyile getmesine karar ver- (21) mekdè, bû 3 Seraskârlara sıparic êtdi ki, (22) éger mâaz Âllâh, banâ bir hâl olursa, cé- [149] (1) mi zabt ettiyimiz Ölkeleri mabeyniñizde mu- (2) habbétile paylaşásınız, fakat Makedoniada ó- (3) lân Tahtım kendi ismimile kalsın, deyü an- (4) lèr dahi çok ağıt figân etmecè bırakmama- (5) sına savaşıdlarısa dahi, olmadı iskât ol- (6) mayub, dedi kendülerine, bunı eyü bilési- (7) niz ki, éger Tañri benim telèf olduğumı ister- (8) se, cemi cihanın askâri, vè yardımı, beni esir- (9) géyüb, kulturalamaz. kezâlike éger Tañri beni (10) esirgemekdeyse, cemi Âcemistân askârları top- (11) lansa, beni telèf edemez, deyüb, tèt êldèn dav- (12) ranip, gidecek oldu. (13) **Aléksandros Dáreiosa varır.** (14) Elçilik tarzı îlè, Dáreiosa gitmesine (15) merâm edüb, başdân ayaklaradak Âcem ki- (16) sbeti geyinip, başına mücevher taşlarılan (17) donanmış vè sırma îlè işlenmè bir tacc geyi- (18) nip, vè sırtına dahi Şâh-Mirân buynuzları (19) îlè kaplamâ bir harmanı geyinip, davranip (20) getmekde, Dáreios niceki eşitmışise ki, Aléksan- (21) dros tarafından bir Elçi geliyor, der âkâp (22) cemi mutteberân Ricalu Kibarlarını etra- (23) fına topladı, kendüsini gâyetile saltanatlı [150] (1) vè heybetli gösdermek için. İmdi Aléksandros (2) çok cesarèt vè

serbesiátile Saraydàn içeri (3) girip Dáreiosun huzurunà varmakdà, bir mek- (4) túb çıkarip öyünè koyub, vè eféndim olan (5) Aléksandros, sizlerè Padişahanè selàm edüb, (6) bũ mektubunũ kiraat etmenizi matlúb eder, (7) demekdè, Dáreios, bir tanè 4 basamaklı yük- (8) sèk yaldızlı kürsũ üzerinde oturub, etra- (9) findà melèk suratlı gibi, bir takım askâr- (10) lâr dururlardı, vè divàn hanenin içerisi (11) müstakil yaldızlanmış, vè gáyetile çok gı- (12) yımetli takımláre donanmışdı, húsusa 4 (13) tarafında hâs gümüşden yapılmâ 4 tanè (14) direkler varıdı ki, her birisinin üzerinde bi- (15) rër tanè büyük mücevher taş varı[dı] ki, ge- (16) cè vaktında Sarayın içine günèş gibi şâfk (17) veriridi. vè cemi Ricallâr Aléksandrosun bo- (18) yunà bosunà, gılığınà kıyafetinè bakıp, (19) heyrandè kalip teacüb ederleridi. imdi Dáreios, (20) émr etti ki, cümlesinin huzurunda Aléksandrosun mektubũ okunsun deyũ. [151] (1)

Aléksandrosun mektubũ divandà gıraat olunúr. (2) Yerleri vè göyleri yokdàn var eden Tan- (2) rî taálenin inayeti keremleri ilè, bèn Padi- (3) şahlâr Padişahi, vè cihàn Mülükũ Alé- (4) ksandros, sèn Dáreios Padişahà maálum ederim (5) ki, béli sèn pederimdèn Haràc alırdın, kaldı (6) ki pederim kendüsi sağ ikèn, benî Táhtı Padi- (7) şahlığınà müstahsèn görüb, halifeliyinè (8) ilayik gördü, lákin sèn kibirliyindèn naşı, gá- (9) libe müstahàk görmeyüb, benî korkutmak (10) içün, máhsus tarafındàn vekil tayin etdin, (11) cébrile benî Tahtımdàn rèt edüb, onı Make- (12) donía Padişahlığınà oturtmak içün, vè benî (13) dahî cahil bir çoycük, Tahtı Padişahiye- (14) dè ilayik deyil dir lafsi ilè, Sarayında ge- (15) lip hizmet etmesine émir buyurmuşudun, lá- (16) kin bèn o vakıtdè sanà nasıl ki yazmışısam, (17) işte şimdi inayeti barî ilè tam tekmiî ér kema- (18) letindè ziaretiñè geldim, imdi sèn cébrile, (19) benim Tahtımı elimdèn almasına kâsd etmiş- (20) sen dahî, bèn senin Tahtıñı almayà kâsd (21) etmem, var, bulunduğün haldè istirahat ol, [152] (1) fakat banà Haràc vermesinè tenazül edüb (2) inat etmeyesin, héman başıñı koruyub seci(3) dè etmeye vè teslim olmasına savaşıñ. zıra (4) bilésin ki Makedoníalı gılcındàn bir tanè (5) askârın kulturalamayacağından başkà, sèn ken- (6) din mülahazà edüb, yà teslim olásın, yà 15 (7) günèdek askârıñı Ármenistán kurbındè olan (8) ulũ irmağın yanında orduñu hazir edésin, (9) zıra bèn şimdi omud ettiyün üzerè cahil ço- (10) ycük gibi sanà hizmet etmeye gélmeyorum, (11) ille seninile cènk etmek içün kahrımàn iyit (12) gibi geliyorum, demelerile, mektubun ta- (13) krirleri tekmiî öldü. -İmdi Dáreios, bũ El- (14) çi Aléksandrosun kendüsi olduğunı ağná- (15) mayarak Elçi payesindè beraber taam etme- (16) sinè tertib eyiledi, kaldı ki bũ mektubun gı- (17) raatındàn sonrà, cemi Ricallarının huzu- (18) rundà dedi, sizler Makedoníanın bũ deracè (19) kibirleneceyini omarmıydınız?

Àléksandros da- (20) hì, çún ki huzurdà bulunúruđu, héman (21) dèr àkàp cesarétilé, évet hèr vèchile Ma- (22) kedonía kibirlenmeyè vacıbdır, bũ misillũ bîr (23) éhli tedbîr, vè firasetlî Padişahà, vè bũ mi- [153] (1) sillũ Kahrımàn askâra malîk olduğu içün, (2) demekdè. huzurdà bulunàn Ricallardan bi- (3) risî dedî, niçün Padişah karşınsında bũ misil- (4) lũ yakışksız sohbetlèr édèrsin? òl dahî (5) cevâp verüb dedî, çún ki bèn ulũ Padişah (6) kulúyum, vè hémi çún ki bèn kendüsinin ve- (7) kîli murahhàs Êlçisiyim ònün içün efèndi- (8) min kendî lisaníyle sohbet édèr gibî söyleşî- (9) rim, deyúb. bîr mikdâr mecilisdèn aralaşip, (10) mektubùn karşılığını istèrim, zîra bèn ártık (11) yolumà getmeliyim demekdè, Dáreios kendüsi (12) dedî, mektub yazılmakdà òlsun, sèn eyilénki, (13) ahşamà taamî beraberè edelim, imdi ahşam (14) òlúb, sufrà hazırlanmakdà, Dáreios cümle (15) ricallárını yanına oturdúb, Àléksandrosuda (16) Êlçilerin yerinè karşı tarafına oturdũ. im- (17) di taamlar gelip yemeyè başlamakdà, kadeh- (18) cî başî gelip, gümüşlũ kadéhile Dáreiosa (19) şarâb verdikdèn soñrà Àléksandrosa dahî şa- (20) râb vermekdè, òl dahî elinè alıp, içdikdèn (21) soñrà kadehi koynuna koydũ, kadehcî başî (22) Dáreiosa úsul ile habèr verip, òl dahî baş- (23) kâ kadèh alâsın deyũ émrè edüb, Kadehcî [154] (1) başî dahî, başkâ kadèh almakdà gíne Àlé- (2) ksandrosa vermekdè, bunu dahî koynuna koyúb, (3) meclisdè bulunanlardan birisi, yâ adèm ní- (4) çün boyle édèrsin demekdè, Àléksandros dahî (5) dedî, benim efèndimin rüsumũ boyle dir ki, (6) hèr nè vakit sufrasında musafir bulunúrsa (7) birinci vè ikinci kadehi onâ bağıslár. anlèr (8) dahî bunũ eşitmekdè iskât öldülár. (9) **Dáreios Àléksandrosu aǵnár.** (10) Mecilisdè bulunàn cémi Ricallár, (11) çok teacüb ètdilèr. Êlçinin bũ deracè (12) cesar[e]tinî görmekdè. Òl vakit Kantarkúsi na- (13) mindè bîr baş Ricâl (bunú ki Dáreios, Fílip- (14) pos vefât ètdiyindè Makedonía'ya göndermiş- (15) di), sufradan kalkip, úsul ile Dáreiosun ya- (16) nına varip sırân habèr verdî ki, bũ Elçi À- (17) léksandrosun kendüsi dir, işte saat, bũ saat- (18) dir ki, cémi mirâd ètdiklèrinè icrà édésin. Dá- (19) reios bunũ eşitmekdè çok mesrûr oldu, vè (20) dedî éger bũ sohbetin sahíhise, bũ gün (21) yenidèn cihân Padişahi öldüm, bél ki ártık (22) istirahatımız hayırâ dönmüşdür, lâkin hiç [155] (1) ómmám ki cémi cihanin başları bîr kıl úze- (2) rindè asılmış bulunsún. Emma Kantarkúsi (3) dedî, múceret bũ Àléksandrosun kendüsi dir, (4) éger yanlışım varısa, kanım katlím halâl (5) òlsun. imdi Àléksandros bunnarın bũ misillũ (6) esrâr hasbihallerinè görmekdè vesvesè edüb, (7) dèr àkàp Tacını elinè alıp bîr takrîbile şol (8) Troádada aldıǵı Kleopátra Sultanin maaru- (9) fetlî hateminè çıkarip barmağına takdí. imdi (10) Dáreios sevincindèn sâbr edémeyúb, dedî, Yâ (11) Êlçi Béý! çok kimselèr banâ deyorlár ki, À- (12) léksandrosa

benzersin, bunun sebebi nè olmalı? (13) Ol dahi dedi, évet hakları var dır, zıra fil- (14) vaki ben gayetile çok Aléksandrosa benzerim, (15) onun için da beni çok sever, ve cümle ri- (16) callarından ziadé banà éhtibâr édér, tà, ol (17) kadar kendüsine benzerim ki, çok âdemler çok (18) defâ yanılışlık ilê banà temennâh édêrlér. (19) Dáreios bû cevapları éşitmekde vesveseyê gi- (20) rifdâr olub, nè yöl dutacağını bilémeyüb, (21) mülahazâ édêridi ki, soğundâ hecîl olmasın (22) deyü. éncamı merakından sufrayı âyağı ilê (23) itekleyüb, sufradân kalkıp, fenerleri ve lam- [156] (1) bádaları yakdırıp halivét odasına çekildi. (2) Bû maddenin üzerine meşvarèt etmek için, ve (3) Aléksandros bir kaç ricallârile sufradâ kaldı. (4) **Aléksandros Dáreiosun ellerinden kaçâr kulturalır.** (5) Bîraz vakît dahi sufradâ oturdukdân (6) soğrâ, Aléksandros yatacâk gibi olub, üst (7) ésvablarını soyunub, Takkesini dahi yastık (8) yerine koyub, ve kazâyı hacetê (taşırâyâ) (9) çıkacâk gibi olub, dışarı çıkmakdâ, dó- (10) ğruca Sarayın kapusuna varıp, kadehi çi- (11) karıp, kapucuya verdi, bû demelêrilê ki, ál (12) zâbt éyilê bû Padişahımızın işarèt için (13) verdiyi émanetide, téziye kapuyü açâsın, zıra (14) âskârâ tembih edecêk eféndimizin emri var, de- (15) mekdê, kapucû dahi birinci kapuyü açıp, (16) âcelê ikinci kapuya varmakdâ, oranın ka- (17) pucusuna dahi bû târzile ikinci kadehi (18) verip, kapuyü açdırmakdâ, dêr âkâp kendi (19) étbahilerinin ve kendi atının olduğu mahalê (20) varıp, atına binip, étbahileri beraber kaçarak (21) Ârmenistân kurbindê olan ulû ırmağâ ula- [157] (1) şdı, ve önü dahi búzile donmuş bulub ü- (2) zerindên geçip, orada Antíohosu, Filónisi, ve (3) Ptolemaíosu buldu ki, orada váfir âskârla (4) beklerleridi, imdi, bunnarâ buluşmakdâ çok (5) mesrûr olarak, nákl êtdi kendülerine, oğraşân (6) keyifiatları, ve tehlikeleri. (7) **Dáreios Aléksandrosun arkasına düşer.** (8) Çün ki Dáreios zikr êtdiyimiz üzerê ha- (9) lıvetê çekildi, ön iki bâş musahibleriyle me- (10) şvarèt etmek için, dedi, ânlerê ki, bû Êlçi, (11) Aléksandrosun kendüsü dir, şimdi sizlêr nè mi-(12) nasib görürsünüz, nè yapalım? Ânler da- (13) hî dedilêr, Padişahım? éger fil vaki bû Êl- (14) çi, Aléksandrosun kēndüsü isê, mücéret, ál- (15) lahlarımız sanâ, ve hêp Âcēm ôlkesinê âcı- (16) dılâr, ve duşmanıñi eliñê verdilêr, bû hu- (17) susdâ ârtık sorgû, suâl, mülahazâ êktizâ (18) êtmêz, tâv bû tâv dır, héman fursadî êldên (19) kaçırnamalı deyüb kâttı cevâb êtmekdê (20) Dáreios dahi Kantarkúsiyi gönderdi ki, Alé- (21) ksandrosu bir takrib- ile dutub bağlasın de- (22) yú. Ol dahi varıp, yerindê bulamayub [158] (1) fenerleri yakdırıp, sağdâ soldâ âranırken, ka- (2) pucularâ dahi varıp sormakdâ, ânler dahi (3) habêr verdilêr ki, bir saat âkdêm bir âdêm ge- (4) lîp, Padişahımızın emri ilê âskârlarâ habêr (5) verecêk işim var dır, kapuları açmalısınız

(6) deyû, bizlere emniyet için, Padişahımızın (7) bû kadehlerini vermiştir deyû cevap vermede, (8) dèr âkâp Kantarkûsi, Krîsis namindè olan Şâh- (9) Zadè ilè beraber, birer keskin âtlara binip, (10) 300 nefèr keskin âtlî şahbâz âskâr âlip, âr- (11) kasınâ düşüb, günèş doğasıâdak ırmağın (12) kenarınâ vardılar, lâkin Âléksandros ırmakdân (13) geçip, kendi ordusunun içinè karışdığını (14) görmekdè, çok kasavetè ve tēlaseyè girifdâr (15) öldüler, lâkin nè çarè, kûş kafesdèn uçdu. (16) **Âléksandros bû ârkasınâ düşenleri istihzayâ alır.** (17) Çün ki zîkr olunân ırmağın rûsumû (18) boyléyidi ki, geceleri bûz donub, gün- (19) düzleri eriyüb çezilîridi, onun için bun- (20) lâr geçemeyüb mât öldüler. İmdi Âléksandros (21) başladı demeyè ki, nè ârârsınız? sizlèr rûz- [159] (1) gârî dutmak istêrsiniz, lâkin nafilè savaşı- (2) sınız, zîra rûzgâr dutulmâz, şimdi gözleri- (3) nîzile görmecè âğnadınızmı ki, Makedonîa ât- (4) larını dağlar taşlar ve ûlû çaylar zâbt (5) edemediyini? héman varın Padişahınıza habèr (6) verin ki, bizlere ettiyi ikramlar için çok hoş- (7) nût öldük, lâkin bû misillû tehlikeli ve hil- (8) leli ikramlâriyle dostlûk ve muhabbèt temel- (9) leşmèz, héman ırmağın kenarınâ téziye ordusu- (10) nû toplansın, zîra bèn cengè çıkacığım, de- (11) yüb sohbetini tekmiî etdi. - İmdi Kanterkû- (12) sinin çaresi kesilip, dönüb Dáreiosun yanı- (13) nâ varip, tobunû nakl etmekdè, Dáreios çok (14) mehsûn olub, Ricálu Kibarlarına dedi, ba- (15) kârmısınız Fílipposun oğlû Âléksandrosun biz- (16) lerè yapıdğı oyunu? Şimdi âğnadım ki, hêp (17) ôlkemizi zâbt edecékdir, lâkin nasıl olacâk (18) halimiz deyüb, çaresiz kalmakdâ, Hînd Pa- (19) dişahî olan Póros nam kimésneye bû şikayet- (20) li ve niâz namè mektubû yazdı ahuzâriyle. (21) **Póros Padişahâ Dáreiosun yazdığı mektubûn sureti.** (22) Hindistanın yèr yüzû Tağrısı olan sèn [160] (1) Padişahlâr Padişahî, ve cihandâ bulunân (2) cémi Beylerin sahib eféndisi ve ulusû olan (3) sèn şevketlû eféndimize, bèn Âcemistanın fa- (4) kır ve derdimèn Padişahî yerè beraber temen- (5) nâh edüb, ifadéyi hâl edérim ki, maalûm dev- (6) letleri dir ki, bû fakîr bendeleri 30 nefèr Pa- (7) dişahlara hòkm edéridim, şimdi Âléksandros is- (8) mindè bir türemè tuyân peydâh oldu ki, réyi (9) tahtimdè bulunân Kuddûs, Misir ve Bağdât (10) Padişahlıklarını zâbt edüb, Mígribda olan (11) ôlkesinè ilavè ederèk, şimdi bûraya Âcemi- (12) stanâ dahî sokulub, tacımı Tahtımı zâbt (13) etmek kasindè oluyor, iki defâ cènk muha- (14) ribesinè duruşdük, iki seferdède bizim ordu- (15) mûz sakatlanip, çok âskârımız telèf olub (16) bozulduyû için, şimdi cesaretleri kâlmadı, (17) onun için siz şevketlû eféndimize niâz edérim, (18) bû halimize merhamet edüb, imdadımıza biraz (19) âskâr tayin edésin, bir defâ dahî cengè du- (20) ruşalım, yâ düşmanımızı telèf edèr kulta- (21) rırız, yâ mûstakıl bizlèr telèf olur ômut- (22) larımızı

kesériz, demelérile, mektubū yazıp, (23) gönderdí. [161] (1) **Póros Padişàh ìmdád gönderír.** (2) Póros Padişàh, Dáreiosun mektubunū (3) okumakdá, başını sallayarak dedi, vákaa bũ (4) álemdè meraksız feráh bulunmayacaktır, fa- (5) kír Dáreios kendüsini àllahlará emsál étmek- (6) déyiken, şimdi Makedoníalı bir türemè tuyán (7) kimésneden zahmèt çekip işkenceleniyor, bu- (8) nún ki pederi Dáreiosun Harác-güzar kulú- (9) yudu. bũ deyişatlardan soñrá, baş seras- (10) kârını çağırıp, emr étdi ki, şimdi dört yüz (11) biñ cabbár iyit ólarak áskâr seçüb, té- (12) ziye Ácemistaná varıp, dostumuz Dáreiosun (13) imdadına yetişésin deyũ. vè bunū dahi emr (14) étdi ki, hêr haldè sakınásınız ki Áléksandrosu (15) teléf étmeyesiniz, ille sağ dutúb tarafímá (16) getirésiniz, zıra firasetini, iyitliyini, vè dilber- (17) liyini çok mèth ediyorlar, istérim ki yüz be- (18) yüz görëyim demelérile tembih édüb, gön- (19) dermekdè, Seraskâr mersum dahi emri üzerè (20) áskâri toplayüb, Dáreiosun imdadına getdi. [162] (1) **Dáreios, Áléksandrosun üzerinè ordusunū kaldırır.** (2) Dáreios, Hindistandan gelèn imdád ás- (3) kârının haberini eşitmekdè, çok mesrur olúb, (4) dèr ákáp kendi áskârını dahi toplayüb ka- (5) lemè álmakdá, bakdí ki, temàm bir millòn ás- (6) kâri bulundũ, imdi iki áskâri toplayüb se- (7) ferè çıkmakdá, ibtida bir takım çaşıtlár (8) gönderdiler, lákin çaşıtları Áléksandrosun (9) áskâri dutúb, eféndilerine götürmekdè, Á- (10) léksandros dahi çaşıtları bázan íkrám ederék, (11) bázan korkudarak teftiş étdikdèn soñrá, bir (12) yüksék dağın üzerinè çıkartdırıb, áskârının (13) tobunū dahi tabúr tabúr édüb, dağın etek- (14) lerindè bulunán óvanın içinè çıkarmakdá, ça- (15) şıtlár Áléksandrosun áskâr çokluğunū, vè si- (16) lahlarını vè Şah-báz kılıklarını görmekdè (17) çok heyrandé kalıp teacüb étdiler. vè bũ (18) seyirdèn soñrá çaşıtları yanına getirtirip, (19) birér takım Makedonía kisbeti, vè silahları ba- (20) ğışlayüb, ázát eyiledi, vè sıparic étdi ki, (21) cengé çıkacağınızda bunları kuşanasınız ki, (22) Makedonía áskâri sizleri teléf étmesinlèr. án- [163] (1) lér dahi dönüb getmekdè, Hindistán Seraskâri (2) Áléksandrosun áskâr çokluğũ vè tavuruiçün (3) suál étmekdè, ánlér dahi gerek áskârın kah- (4) rımanlılığını vè çokluğunū, vè átlarının dahi (5) mükelléf kılıklarını tevaturũ ilé náklédüb, (6) Hindistán áskâri dahi bunları eşitmekdè gáye- (7) tile çok korkuyá oğraşıp, titireyerek ággarya- (8) yá gidér gibi davranışlár étmekdè bulunur- (9) lardı, Dáreios bũ tavaturları eşitmekdè ça- (10) şıtların dillerini kesdirdi ki, ártık Áléksandro- (11) sun methini tavaturunū étmesinlèr deyũ. (12) **Áléksandros ile Ácèm áskârının üçüncü muharibesí,** (13) İmdi cengé başlayüb, iki tarafın ór- (14) dusũ muharibeyé duruşüb, kargılárla biri- (15) birlerinè karışmakdá, yerdèn ól kadar tóz tumán (16) kalkdı ki, biri-birini görémediyinden başká, gü- (17)

neşin yüziñ dahî tutulub ordunün yerî karan- (18) lıkdâ kaldı. vé kargıların şamatası vâfir irâk (19) mahalleré kâdâr duyulub dumân içindé kal- (20) dılâr ki, Âcemlî, Hintlî, Makedonîalı biri- (21) birindén seçilméz öldü. vé orâk vakti, keskin [164] (1) orâklârile gayiretlî orâkcılâr êkini biçér gibi (2) Makedonîa âskârî keskin kılınclarıyile ordu- (3) nün içiné oğraşıp, bû muharıbedé tavaturlû (4) âskâr teléf êtdilér, âşşém olmakdâ paydôs (5) êtdilér, lâkin Hint ve Âcem âskârları (6) gecé halindé, ordunün yerindén çoğû kac- (7) dılâr, lâkin sabâh olmakdâ gîne ordunün (8) yerinè toplandılar, vé tékrar cengé duruş- (9) makdâ Âléksandros, ârtık kendüsini zâbt édeme- (10) yüb, kendî taburıñ olan yüz biñ seçmè (11) kahrımân vé şahbâz âskârını başına topla- (12) yüb, héman bir velveléyile Hint âskâ- (13) rının üzerinè oğraşmakdâ tavaturlû âskârla- (14) rını teléf eyiledi. İmdi Hint âskârındân sağ (15) kalannâr Aléksandrosun zarbına dayanamayub (16) kaçmaya yüz dutdulâr. Bû suretdé nice (17) ki, Âcem âskârı, Hint âskârlarının kaçdı- (18) ğını gördülérise, ânlér dahî kaçmaya baş- (19) ladılar, zîra cankleşmeyé iktidarlâri vé ce- (20) saretleri kâlmadı, Dáreios dahî bunların to- (21) bû kaçdığını görmekdé, âkli başındân da- (22) ğılmacâ teacüb édüb, çaresiz kalmakdâ (23) kendüsü dahî firâr étmeyé yüz dutdu. Vé [165] (1) kaçarıkan kendî kendüsine demeyé başladı ki, (2) héy va -háý bèn fakîr derdiménd Dáreiosa! bèn (3) ki gök yüzünédék kendimi yükseldiridim, şim- (4) di yer yüzündé, bâri durub diğlenecék ye- (5) rim kâlmadı demelérile, ağlaşarak ahuzâr (6) éderék kaçardı, vé âskârın tobû kaçarak (7) Âcem şehrinié ulaşdılar, lâkin Dáreios kaç- (8) dıĝı yerdé kendî sevgililerindén vurulub (9) yaralandı. (10) **Dáreiosun vurulub yaralanması.** (11) Kantarkûsi, vé Ariovarzân namindé iki (12) tané gâyetile sevgilî seraskârları, bû hal- (13) lerî boylé görmekdé, bunun çaresi bû dur (14) deyüb, éfendileri olan Dáreios kaçarkan âr- (15) dına düşüb, ikisi iki tarafındân yaralayub, (16) átdân aşâğıya endirip ésvabını soyub, âhîr (17) nefesdé vé cân üzerindé bırakıp savuşmakdâ, fa- (18) kîr Dáreios ölü-püryân, vé cân teslim ét- (19) mekdé, yalnız kaldı. (20) **Âcem âskârı, Aléksandrosa teslim olurlâr.** (21) Dáreiosun teléf olduĝunu, Aléksandros [168] (1) töz toprak içindé meyitimi bırakmayasın, zîra (2) sèn Âcemlîler gibi insafsız deyîlsin deme- (3) lérile niâz étmekdé, Âléksandros dahî bunları (4) eşitmekdé, cânı yürekdén acıyub, ağladı, (5) vé dèr âkâp atındân ênip, harmanisini çıkarıp (6) üzerinè ördü, vé kendî âskârî olan Makedonîa- (7) lılara émr étdi ki, dèr âkâp bir Tahtı-re- (8) vâ hazırlayub, onun içiné koyub, berabe- (9) rinè âlîp götürmekdé, bir ok atımı yeré kadar, (10) Âléksandros yayân yürümecé, Tahtı-revânî (11) dutarak yanında getmekdéyiken, dedi, işte (12) sèn éĝer duşmanımisen dahî, bèn gîne sanâ (13) Padişahané ikrâm

ètmekdéyim, sènde banà hayır (14) doalarıñi vèr deyüb, andèn soñrà koçũ (15) içine
 koyub şeherin içine götürdü. (16) **A'cemistàn ahalisi, Àléksandrosa teslim olub tabi
 olurlár.** (17) Aléksandros, A'cemistanin Páy-Taht (18) olan şeherine yaklaşmakdà,
 başdàn ayaklára- (19) dak gáyetile zıyı gıymèt olan libaslarını ge- (20) yinip, vè başına
 dahì Kuddüs Padişahi (21) hazréti Solomonun tacını geyinip, çok sal- [169] (1) tanátile
 şeherin içine girip, dóğruca Dáreio- (2) sun Sarayına varip, Tahtı kürsüsünè oturdü, (3)
 bũ Taht gáyetile çok mücvehèr taşları ilè (4) müzzeyèn olunmuşudu, vè dört basamak
 ilè (5) olduğundan yüksekdè durúrudu. bundàn (6) soñrà cémi A'cemistanin ricálu
 kibarları, (7) vè áyanu eşrafları tebrükünè gelip, biñ- (8) lèr yaşasın Àléksandros
 Padişahımız deme- (9) lérile doà senà ederèk haki-páy devletlerinè (10) yüzler
 sürmecè el ètèk öperèk, teslim olub (11) tabi öldülár. (12) **Dáreios, sòn nefesindè
 etdiyi sohbetler.** (13) Çün ki bũ oğrayışatlardà, Dáreios, A'- (14) léksandrosun yanında
 bulunúrudü, émr édüb, (15) gızı Rokşándrayı getirtirip, elindèn tutüb (16)
 Àléksandrosa teslim etdi, bũ demelérile. Ka- (17) bul édésin yà Àléksandros bũ sevgili
 gızım (18) Rokşándrayı, Àléksandros dahì dèr akáp yerin- (19) dèn kalkip, elindèn
 tutüb, yanına oturtdü, (20) vè başından tacını çıkarip Rokşándranın ba- (21) şına
 geyidirdi, vè Rokşándra Sultàn dahì par- (22) mağındaki yüzüyũ çıkarip,
 Àléksandrosun [170] (1) parmağınà takdi, ol dem Àléksandros, Dáreiosa (2) dedi, işte
 bilmiş olásın ki, gızın Rokşándra (3) benimile beraber Padişahlik edecèkdir cemíyi (4)
 ómrümüz zamanindè, artık şimdi gamın kasa- (5) vetin ferahlığa tebdil olmalı,
 demekdè, Dá- (6) reios dahì Àléksandrosun tacını, gızı Ro- (7) ksándranın başında
 görmekdè, çok mesrur olub, (8) doà senalèr etdi bũ demelérile, yà Àléksan- (9) dros
 Padişah, bolayım cémi cihanin sahabi (10) olub, cümle Padişahlár sanà tebiat édüb
 (11) Haracgúzarların olsunnár! vè bũ deyişat- (12) lardàn soñrà, Dáreios, kendi
 Sultanını dahì (13) elindèn tutüb, Àléksandrosa teslim etdi, bũ (14) demelérile ki, işte
 bunũ dahì validèn Ólim- (15) piáda Sultanin yerinè koyásın, hémi sanà ri- (16) cà
 ederim, A'cem ahalisini sevésin, zıra efén- (17) dilérine sadıkanéce kullúk edèrlèr,
 emma be- (18) nim katlimè kásd edenleri kátl édésin deyüb (19) sağına solunà bakarak
 mehzunlanarak, càn (20) teslim etdi. (21) **Dáreiosu telèf edennerè verilèn cezà.** (22)
 İmdi bũ tázile Dáreios càn teslim édüb [171] (1) vefat ètmekdè, ehliáli vè kızı
 Sultannár vè A'- (2) léksandros váfir ağıtlár ètdikdèn soñrà, Àléksan- (3) dros cémi
 ricálu kibarları, vè askârını to- (4) playüb tavatürlũ saltanátile meyidini kal- (5) dırıp
 dèfn ètdikdèn soñrà, tellallár nidà èt- (6) dirdi ki, Dáreiosun katlinè kásd ètmece
 kimlér (7) ki yaralamışlárısa, gelsinlèr huzurumà (8) çıksinnár, zıra kendülérini beyük

mansublá- (9) rile vè çok peşkeşlérile çırak çıkaracáğım (10) deyú. İmdi ânler dahî huzurunâ gelmek- (11) dè, suâl êtdî ki, niçün vè nâsıl eféndinizîn (12) katlinè kâsd êtdinîz? deyü, ânler dahî de- (13) dilèr, sèn A'cemistân Padişahî olâsın deyü, (14) kâsd êtdîk. Aléksandros dahî dedi, yâ hayîn (15) hıyanèt ademlèr, sizlèr éger ásıl, sizleri rıfât (16) sahibî, vè mansub sahabları edèn hâs vè ha- (17) lîs eféndinize bû misillü hıyanetlik êtmesinè (18) kâsd êtdinîzise, banâ nékadar hayırınız olacák (19) dır? deyüb, Dáreiosun mezari úzerinè ásıl- (20) sınılâr deyü émr edüb, ásdırıp telêf éyiledi. (21) **Aléksandros Rokşándra ilə nikâhlanır.** (22) Bû zıkr olunân oğrayışatlardan soñrâ [172] (1) Aléksandros cémi reyindè bulunân etrafdakî (2) Şah-ları, vè ricál'u Kibarları Sarayınâ to- (3) playüb, ol vakıtların âdeti vè rüsumü ü- (4) zerè Rokşándra Sultânile nikâhlândi, bû Ro- (5) ksándra şol deracè dilbèr vè gözélidi ki, ci- (6) handè nè émsalî bulundü, vè nè dahî bulu- (7) nacák, imdi nikâhlanıp düyün derneklerini (8) vè âdetlerini bitirdikdèn soñrâ, émr edüb, âs- (9) kârlâr kısıbetlerini deyişdirdilèr, yâni Âcem (10) âskârî Makedoníalı kısıbeti geyindi, vé Make- (11) donía âskârları Âcem kısıbeti geyindilér. (12) **A'cemistandâ Aléksandrosun bulduğı haznelér.** (13) Aléksandros nikahlanıp, bir kaç gün- (14) dèn soñrâ, niyèt êtdi Dáreiosdan kalmâ hazne- (15) leré vè hér bir emlakınâ vukûf olmayá. İm- (16) di ibtida Sarayın içindé, âltün külçeleri (17) ilé dolü olarâk ön iki tané mahzén, vé 20 ma- (18) ğazâ dolü gümüş külçeleri, vé ön iki (19) külé dolü sikkeli âltün, vè yüz bîñ, sâlt (20) Padişâh távlasına mahsûs mükelléf heyibet- (21) lî âtlâr, vé 3 yüz bîñ âskârà mahsûs ât- [173] (1) lâr, vé çok çeşitli irtici âv kuşlarından (2) bîñ tané, vé kéza âvcılığâ talim olunmuş bés (3) yüz tané âslannâr bulüb, ândén soñrâ cémi (4) malik olduğı âskârları dahî kalemé âlmak- (5) dâ, yayâ âskârlarından başkâ sâlt 4 mil- (6) lòn âtlî âskârî bulunub, bunnarın cüm- (7) lesine vukûf olmakdâ, çok memnûn vé mesrûr (8) olub, temâm bir sené A'cemistandâ ikamét (9) úzeré istirahat éyiledi, vakit vakit âskârlara (10) talim êtdirmelérile, vé vakit vakit âvâ çık- (11) malâri vaktini geçirmecé. (12) **Aléksandros Krísis namindè Padişahî kendüsinè tabî edér.** (13) İmdi bû zıkr olunân târzile, bir sené (14) diñlendikdèn soñrâ Ludía Padişahî Krísis nam (15) kimésnenin úzerinè sefêr êtmek içün bir takım (16) âskârile úzerinè varmakdâ, Krísis Padişâh (17) teslim olmasını istémeyüb, karşı durub, (18) cénk êtmek istemişise dahî, âhalisi, cümlesi (19) ittifâk úzeré istişâr edüb, Aléksandrosun zar- (20) bindân korkduklarından, Krísis mersûm Pa- (21) dişahlarını diri diri tutub bağlayüb Alé- [174] (1) ksandrosa teslim êtdilèr vè hémi olkadar çok (2) âltün getirdilér ki, dünniadâ duyúlmamı- (3) şdır. Aléksandros bû âltunların tobunü, âskâr- (4) ların tobunâ taksim

éyiledí. (17) [Bũ Krísis naminde dediýi Padişahın (18) ismindè, yağnışlık òlmali, zıra
 bũ deracè (19) tavaturlũ hesabsız haznè sahibĩ Padişàh, (20) òlaràk, hikâyèt namelerdè
 fákát Kroĩsos ismin- (21) dè bir Padişàh nàkl òlunúr.] (5) **Áléksandros seyahatà**
çıkmağdà gördüyũ heybètli mahlukatlar. (6) Áléksandros, bũ oğrayışatlardan
 soñrà, (7) àskârlarıyle sağ tarafa doğru getmekdè, (8) biraz ıssız yerlere oğraşdı ki,
 órada insàn ta- (9) sfirindè bir takım yabancı heyivanatlar gibi (10) insannâr buldũ,
 óradan 15 gün dahi ileriye (11) varmağdà bir çolustàn içine düştũ ki, órada (12) bir
 cıns yabancı ávretler buldũ ki, boyları (13) 3 kulàç, ve omuzları dombáy ineklerin
 omuz- (14) ları gibi, ve saçları ıldızlar gibi yala- (15) bıklı, bũ ávretler àskârın içine
 sokulub, (16) Áléksandros kendisi habèr alıp yetişinceye ka- [175] (1) dar, çok àskâr
 telèf èt[d]ilér. óradan bir takrib (2) kulturalar ileriye geçmekdè, bir èlli gün- (3) lük yol
 yürüyüb, ummàn çollarà düşme- (4) kdè, órada dahi bir takım heyibetli mağara- (5) lar
 buldũ ki, kârinca yataklarıymış, ve bũ (6) karıncalar boylè canavarsĩ gılığındaýıdı ki,
 (7) bir át leşini yatak yerlerine götürmeye iktidar- (8) ları vardı. İmdi Áléksandros
 bunnarı bulmak- (9) dâ telèf ètmek için başka çare bulamayub, (10) mağaraların
 içersini kurũ kamışlarıla dol- (11) durmasına èmr edüb, soñra ataslayub yak- (12)
 masıyle tobunũ telèf edüb, zikrini kesdi. (13) óradan sekiz gün dahi ileri getmekdè,
 bir (14) ulũ ırmağà râst geldí ki, salt dört beş saat- (15) lik menzilinde eni vardı, ve
 órada durub, às- (16) kârî nasıl geçirmeli deyũ çok mülhazà (17) ètmekdè, başka çare
 bulamayub, sallâr yap- (18) dırıp, sallârın üzerindèn 60 gündè àskârın (19) tobunũ òtè
 tarafa geçirdi, óradan ileriye (20) geçmekdè bir arşın boyunda maymun gılı- (21) ğında
 bir takım insanlara oğraşdı, bunnâr dèr (22) akâp Áléksandrosa mutuluk gösterme işa-
 (23) retleriyle teslim olub, hediye òlaràk çok bâl [176] (1) ve hurmalâr getirdilér.
 Áléksandros dahi (2) bunnara işaretlerle merâm ağnatmacà kendi (3) cinslerinden
 òlaràk birisini üzerlerine Padişàh (4) tertib edüb, onâ itaât edüb mutũ òlmala- (5) rını
 ve muhabbètile dirlik birlik ètmelerini (6) çok nasihetlerle sıparic edüb, ve hémi yer-
 (7) lerin ve göklerin Tanrısına secidè ètmelerini (8) işaretlerle tembîh edüb, bũ usul
 üzerè ni- (9) zamâ koymağdà, óradan ayrılıp getdi, ve an- (10) lerin yurtlarından çıkıp
 giderken ólkadar (11) çok tavaturlũ bâl ve hurmalâr aldı ki, te- (12) mâm bir senè
 àskârî idare etti. (13) **Sóronhos Padişahın direyi için.** (14) Zıkr olunan mahlukatı
 nizamâ koyduk- (15) dâ soñrà, bir ucũ bucağı bulunmâz óva- (16) nın içine oğraşdı,
 ónün bir tarafında bir göl (17) vardı ki, suyu, kiş vaktin buzları gibi (18) gâyetile
 soğuk, ve şekerden tatlıýıdı. órada (19) bir tanède dirèk buldũ ki, üzerindè sòm sır-
 (20) ma ile yaldızlanmış bir tasfir vardı, ve al- (21) tũn hâl ile işlenmecè bũ yazılar

váridi. (22) “Bèn cihanin mülükü, şöl Sóronhos Pádi- [177] (1) şahım ki, halimè şükr edüb, ölkemè kanaat (2) etmeyüb, dünnianin ucunü bulacığım (3) deyü kibirlenip, bû issiz çollarà geldim (4) hêp askârimile, lâkin allahlâr, kibirliyimè (5) karşılık gazabâ gelip, azgın canavarlâr (6) gibî, yabanî insanlâr tayin edüb, benî telêf (7) etdiler, hêp askârimile berabér. İmdi bendèn (8) soñrà búralara gelecek olannarà nasihèt (9) ederim ki, bundan ileriyè getmesinè cesaret (10) etmesin hémi arzulasın, zîra hiç bir eyü (11) nesnè görecék deyîl dir.” vè bû övanin (12) hêr tarafi insân kemiklerindèn vè kafalarından (13) doluyudu. İmdi Aléksandros bû yazıları (14) okumakda, dèr akâp sırtındaki harmanisini (15) çıkarıp bû tasfirin vè yazıların üzerinè ört- (16) dü, vè kimseler bunun yanına yanaşıp aç- (17) masınnar deyü dikkatli tembihlêrile yasak (18) etmişidi. Zîra hesâb etdi ki, éger bû yazıları (19) askârlâr okuyub vukuf olurlârisa, korku- (20) yâ düşêrlêr, vè bundan ileriyè getmesinè (21) cesaret edemezler deyü. vè bazı ricâlu ki- (22) barlardan suâl edennêr ölmüşusa ki, nè ya- (23) zar bû yazılâr deyü? Aléksandros dahî, ce- [178] (1) vâb etdi ki, bû yazılarda boylê habêr verir (2) ki, buradan ileride gözlêr görmedik, kulak- (3) lâr eşitmedik çok eyü şeylêr var dır, nè mut- (4) lû gidip görenlerè, deyü yazılıyor, de- (5) mekdè, anlêr dahî inanip, oradan ileriyè get- (6) mesinè gayrèt vè hararetè düşdülêr. (7) **Aléksandros Yabanî insanlârile etdiyi cenklêr.** (8) Bû mahaldèn ordusunı kaldırıp, iki (9) gün dahî ilerilerè getmekdè, yolları bir (10) gayetile yüksêk vè sarp dağâ oğraşıp, orada, (11) bir takım yabanî insannarà oğraşdı ki, boy- (12) ları iki kulaç, vè vücudları müstakıl heyvavât (13) kılları gibî kıllârile dolu oldu- (14) gündan gayetile heyibetli görünürlêridi, vè (15) héman, hêç ürküb korkmazsız, durub, bir (16) yabanî bakışile askâra bakarlarıdı, bû ke- (17) yifiati Aléksandrosa habêr vermekdè, ó, dahî, (18) kendüsi varip, kendi gözleriyile bakmakda, (19) gördü ki, hêç korkub sakınmayarak, ondàn (20) orayâ galgışıp sıçırlardı. Aléksandros (21) bunnarı boylê görmekdè gayetile çok kor- [179] (1) küb kendi kendinè dedi, gâlibe ol Sóronhos Pa- (2) dişahî vè askârını telêf edenlêr bunnâr dır (3) deyüb, dèr akâp, askârına émr etdi ki, to- (4) bû silahlarını kuşanip tetikdè bulunsun- (5) nar deyü. vè hémi anlêrın oldukları tarafâ (6) bir avrèt gönderdilêr ki, bakalım nè yapacak- (7) lâr deyü, vè bakdılar ki, içlerinden birisi (8) avredin yanına gelip, durub yemeyè başlamak- (9) dà, avrèt ağlaşıp çağışmaya başlayınca, (10) askârlâr seyirdip yetişip, hârbalarile, vè kı- (11) lınçlarıyile üzerinè oğraşıp avretî kultarip, (12) onu telêf etdiler, lâkin geberirken etdiyi şama- (13) taları dağın içindè bulunan yabanî insan- (14) lâr eşitmekdè, tobû toplanip askârın üzerinè (15) yürüyüş etmekdè, béli, silahları yôğudu, (16) lâkin iri taşlârile vè

çomaklârile öğraşdı- (17) rise dahi, âskârın tobunû korkutub, koyun (18) sürüsû gibi
 õñlerinè katıp, tà, Sóronhos Pa- (19) dişahın tasfirî olân direyin bulunduğû ma- (20)
 halé kadar kovaladılâr. lâkin órada Ântiohos (21) Seraskâr, kendi âskârıyile üzerlerinè
 öğraşip (22) ólkadar korkutdu ki, telêf éderèk, sakatlaya- (23) râk, tà, yurtlarınâdak
 kovaladi, ve içlerindèn [180] (1) bir çoycûk dutdu ki, béli çoycûk ön ya- (2) şındayıdı,
 lâkin kendi âskârlarının én uzunun- (3) dân iki ârşin úzúnudu. İmdi bû öğrayışatın (4)
 êsnasındâ, yabân âdemlerindèn yüz bñ âdèm, (5) ve Âléksandrosun âskârındân iki bñ
 âdèm te- (6) lèf öldulâr. bû yabân âdemlerinin âdedi bú- (7) yudu ki, vurub
 yaraladıkları insani dèr (8) âkâp tutub yerlèridi. İmdi êrtesi gün, cé- (9) mi ricálu
 kibarlar ve Seraskârlar toplanip, (10) Âléksandrosun yanına varip, dediler, Şevket-
 (11) lû Padişahımız! Âllâh sizlerè ömürlèr ver- (12) sîn, kaldı ki, cümlemiz niâz éderiz,
 artık bun- (13) dân ileri getmesinè havès olúnmasın, zîra bû (14) yabân âdemlerindèn
 gözlerimiz korkdû, korkâ- (15) rız ki, bû yabân ve issiz yerlerdè, topumu- (16) zû telêf
 édub, ismimiz cismimiz nabadid olúr. (17) húsusa âskârın búkadar gözleri korkmú-
 (18) şdur ki, búradan ileri ârkamıza düşmeyecek- (19) dir, deyüb. cevap vermekdè,
 Âléksandros çok (20) mehsun olub merâk etmişise dahi, gíne ce- (21) sarèt édub,
 âskârı toplayub, dedi, béli hèr (22) nékadar incinseniz hakkınız vârdır, lâkin, má- (23)
 dam ki zahmetli ve tehlikeli öğrayışatlarımızın [181] (1) tobunû geçirip, şimdi
 dünnianın ucunâ (2) varmayâ âz bir sıkletimiz kaldı, niâz éderim (3) hayınlık édub geri
 dönmeylim, héman bir mik- (4) dâr dahi dayanalımda, İnşallâh Tañrının (5) keremi
 ilè, ve sizlerinde kahrımanè gayretinizile (6) âz vaktin êsnasındâ miratlarımıza erişir,
 ve mem- (7) lekâtlarımıza dönèr gidèr irahatlaşırız, de- (8) melèrile âskârın gayretini
 hararetè getirdi. (9) **Âléksandrosun mücéddeden ettiyi seyahatin nakliyetí.** (10)
 Eşbû yabân âdemlerindèn ayrılıp get- (11) mekdè, gâyetile gözèl bir mahalè vardılârki,
 (12) órada çok çeşit tohâf ve tatlı meyivelèr, (13) buldulâr, húsusa mústakıl hâs
 âltundân (14) dökmè iki tanè direkler buldulâr ki, birisindè (15) Íraklîs namindè olân
 Padişahın tasfirî varı[dı] (16) ve ol birisindè Sevîra namindè Sultanın ta- (17) sfirî
 varıdı. İmdi Âléksandros bunnari gör- (18) mekdè cânı göñüldèn âh! édub ağlaya- (19)
 râk dedi, Yâ Íraklis Padişah! ve Sevîra Sul- (20) tán! sizler ki dünniadâ çok nâm, ve
 şânu şö- (21) rèt buldunuzdu, nasıl olubda, bû yabân [182] (1) yerlerè gelip telêf
 öldunuz? ve órada çok (2) altun ve gümüş buldu, lâkin tobunû âs- (3) kârâ taksim
 éyiledi, ve órada âlti gün ko- (4) nak édub kendüsü ve âskâr dinlenip, irahat- (5)
 laşdılar. (6) **Âléksandros gâyetile heybetli heyivan[atl]lar bulúr.** (7) İmdi bû
 mahaldèn dahi, ordusunû (8) kaldırıp, ön gün yol yürümece, dahi (9) içerilerè

varmakdâ, órada bũ tarzâ áçâl â- (10) cayûb ínsannâr buldú ki, áltışâr èlleri vè (11) birèr âyaklari vâridi, bunnâr Áléksandrosun (12) órdusû úzerinè cènk ètmecè yörüyüş ètdi- (13) lérise dahi, çoğû telèf öldulâr vè hémi bir (14) vâfir nüfuslâr yesir aldılar, vè ásil ellikli (15) olan memlekâtlara gösterişât ètmek içün (16) beraberindè getirmesinè merâm ètmîşise dahi, (17) nafakalari nè olduğunû bilmediyinden hépisi (18) telèf öldulâr açlıkdân. vè óradan 10 gün (19) dahi ileriyè varmakdâ, óradada kèlb başlı in- (20) sannâr buldú ki, hèp vücudlari kèlb gibi, (21) vè sesleri insân sesinè benzeridi, lâkin kelblér [183] (1) misali 4 âyâk úzerindè yörürléridi. bunnar- (2) dânda çoğunû telèf édüb, órada ön gün (3) éyilendikdèn soğrá, içeriye doğrû varmakdâ, bir (4) deniz kenarında bulunân köyè varip, órada (5) konâk olub yatip uyumakdâ, çünki âskâr- (6) dán birisinin atı gebermişidi, deniz kenarına sü- (7) rüyüb bırakdılar. ó gecè denizdèn bir kere- (8) vit çıkıp, atın leşini müstakil yedi. vè çün (9) ki kusur kerevitlèr bũ kokuyu almışlarıdı, (10) çoğû çıkıp órdunun içindèn necè átlâr vè (11) âskârlâr sürükleyüb, denizè götördülér. (12) óradan korkub téziye davranip getmekdè, gí- (13) ne deniz kenarında bir mahalè vardılar ki, óra- (14) da çok çeşit meyivelèr bulub, hoşlanip, óra- (15) da konâk öldulâr biraz dinlenmek içün. (16) **Áléksandros Mákaroslar (yâni Mutlulâr) âdâsinâ varír.** (17) Çün ki denizin ortasında bir âdâ gö- (18) rünürüdü, dèr âkâp Áléksandros sallâr yap- (19) dırıp âdayâ vardılar, vè órada bulunân in- (20) sanlâr térki âdebile, vè kâmilanè târzıla âlel (21) ácelè Áléksandrosun istikbalinè çıkıp, yerè [184] (1) berabèr temennâh éderèk dedilèr, Állâh úzün (2) ómürlèr versin, Yâ cémi cihân mülükû (3) Áléksandros Padişâh! hoş geldin safâ geldin, (4) mıradınız nè olmalı? zîra bizlèr işte gördü- (5) yünüz hâl úzerè ulüb- üryan çıplâk bu- (6) lunúruz, Áléksandros dahi bèn sizlerdèn bir (7) nesnè istemèm, fakat yurtlarnızı nazâr ètmeyè (8) geldim, lâkin ibtida bunû dilérim sizlerdèn (9) ki, banâ habèr verésiniz ki, beni başkâ defâ (10) görüb, vè ismimi eşitmemişken néreden vè ná- (11) sıl bildiniz, ismim Áléksandros olduğunû, vè (12) hémi bũ misillî dünnianin uçundâ bulun- (13) macâ, násıl boylè temiz Éllinikâ (Yunani) (14) lisanını éyû söyleşmesinè alışdınız? anlèr da- (15) hî, dedilèr, bizlèr, senin búraya geleceyi- (16) nî çok zamanlardân bilíridik, zîra Makedonía (17) Padişahi olan Íraklís Padişâh, vè Sevíra (18) Sultân, Elláda ölkesindè “Ellinoslarn óğra- (19) şdığî fenâ vè mekrüh âmellerinè tahammül (20) édémeyüb, órayı tèrk édüb beş yüz mûkel- (21) lèf gemilèr yapıdırıp, ölkesindè bulunân (22) cémi firasetli vè kâmil, vè éhli írz olan âdem- (23) lerî toplayüb beraberinè âlip, ol tasfirlerini [185] (1) gördüyünüz mahallèrè gelip órada meskân (2) édüb, necè zamanlâr órada istirahatıla ótu- (3) rub vefât ètdilér. imdi ol zemân Íraklís (4) Padişâh

bizlerè senin ismini ve buralara ge- (5) leceyini Peygamberlik üzerè habè vermişidi.
 (6) kaldı ki kendüleri vefat etmekde ol gemilerin (7) tobunu yakmışıdı ki, gerüyè
 dönmeyelim (8) deyü. İmdi bizler orada kalmakda necè ze- (9) manlardan sonra, çok
 türlü fenalıklara o- (10) gırdığımız için, Allah bizlere kahr edüb, (11) bir takım yaban
 âdemlerini üzerimize musal- (12) lat etdirip, çoğumuzü telèf etmekde, sağ (13)
 kalannarımız bu âdaya kaçip hifz öldük. (14) İmdi burada taamlarımız tobu meyvè
 dir, ve (15) eyilencemiz Filosofia elmini ezber etmek dir. (16) onun için şimdi sana
 dahi nasihetimiz bu (17) dur ki, buradan biraz seçmè âlimdarlar al- (18) san yanına eyü
 edersin, zira buradan ileride (19) varacağın yerlerde çok türlü yabani mah- (20)
 lukatlar var dır, ne yapacağını bilmèz (21) olacaksın. Aleksandros dahi, bu nasiheti
 hoş (22) görüb dedi, vaka altun ve gümüş haz- (23) neleri alip toplamakdanise, bir
 takım ulamà [186] (1) toplamak hépisinden evlâ dır. zira bir fira- (2) setli ulamanın,
 bir kâmilanè tedbiriyile, bir (3) tehlikedèn hezâr bin canlar kurtarır, lâkin (4) bir cahilin
 bir cahilanè hareketiyile hezâr (5) bin cannâr telèf olur. İmdi vâfir âlimdar- (6) lar
 yanına alip, çok izzèt ikramlar etdikdèn (7) sonra, suâl etdi ki, buradan ileride cenkle-
 (8) rimiz varmı dır? deyü. ânlèr dahi, cevap (9) verip dediler, buradan ileride cengimiz
 yok- (10) dur. fakat meşhûr Diş denizin akıntıları (11) olan yerlerde, Makâroslar (yani
 Mutlû) âda- (12) ları vardır ki, orada bulunan insanlar gâye- (13) tile muhabbetli
 geçinirler, ve dâyima ge- (14) cè güzdüz Allahâ tesbihât edüb, âkıl- (15) ları ve fikirleri
 Allah ile oğraşmakda dır. (16) Aleksandros suâl etdi ki, bu insanlar oraya (17) nereden
 toplanıp, meskân etdiler? deyü. ân- (18) ler dediler efendim! maalûm ki, hazreti Âdâm
 (19) ve Eva âtalarımız Allahâ tembih etmişidi ki, (20) Cennetin ortasında bulunan
 ağacın meyivesin- (21) den yemesinner, deyü, lâkin ânlèr bu tembihè (22) muhalifetlik
 edüb, yedikleri için, Cennet- (23) den ihrâc ve sürgün etmekde, bu mahalè [187] (1)
 gelip, temâm yüz senè kêmâkân burada (2) oturmakda, dâyima karşıdan cennetè bakıp,
 (3) âhu zârile ağlaşırlardı. sonra iki erkek evlad- (4) ları doğdu birisinin ismi Kâyn,
 ve ol birisinin (5) ismi Âvel. melûn şeyitan Kâyını hareketè ge- (6) tirip Âveli telèf
 eyiledi. ve bunnun için (7) Âdam ve Eva hazreteri çok vakit âhuzâr (8) edüb
 ağlaşmakda, bulunurlardı, İmdi Tan- (9) rının meleki gelip, dedi kendilerine ki, niçün
 (10) bu deracè âhuzâr edüb, Allahî tacüz (11) edersiniz? haktaâle nasıl yerdèn halk
 etmişise, (12) gine toprağa intikâl etmesine emr etmiştir. im- (13) di kasavèt etmen,
 işte Allah, sizlere Âvelin (14) yerine Şit ismindè bir hayırlı evlâd verecekdir, (15) lâkin
 artık buradan çıkıp, varip hêp dün- (16) niyâ yerleşip dağılısınız. ve bilmiş olâsı- (17)
 nız ki 5500 senelerdèn sonra, gine Cennetè (18) muasèr olacaksınız. İmdi biraz

vakıtdan soñ- (19) ra Şit ismindè olan oğullari doğub, adèt (20) üzere beyüyüb ér kemalinè varıp, ehliâl (21) olmağdà evladlâr doğurdū, vè ol adanın içindè (22) meskân etdiler, onùn içün bũ zıkr olunân (23) Mákaros adasında olan Ellik Şit züryetindén [188] (1) dir Áléksandros ulamalarâ suâl etdi ki, bũ (2) adayâ nasıl varabilîriz deyi. anlêr dahi (3) yolunı tarîf edüb, temâm altı gün yol (4) yürümekdè, gâyetile yüksèk bîr dağâ yana- (5) şdılar, bũ dağın tepesinè çıkmakdà, Máka- (6) rosların adasını gördü, vè dèr âkâp émr edüb, (7) órada kendi tasfirîyile bîr dirèk dikdirip, ta- (8) sfin êlinè bîr kılınç tertib etdirdi ki, sánki (9) onùn ilè etrafında olannarâ adayı gösterir (10) gibi bulunurdu. vè óradan kalkıp défa, (11) altı günlük yol yürümekdè, gîne gâyetile (12) yüksèk bîr dağâ oğraşıp, bũ dağın arkası- (13) nâ dolaşıp varmakdà, gâyetile kalın zencir- (14) lérile bağı bîr adèm buldu ki, 20 kulâç (15) boyü, vè ön kulâç eni vâridi, vè şamatasî (16) gümültüsü 3 günlük irâk olan mahal- (17) lerè duyulurdu. bunü görmekdè gerek (18) kendüsî, gerek âskâr ifradî ilè korkdulâr. (19) vè óradan dahi savuşub geçmekdè, başká (20) bîr yüksèk dağâ oğraşdı ki, órada dahi tîb- (21) kî onùn gibi bağı bîr avret buldu ki, bu- (22) nunda 20 kulâç boyü, vè ön kulâç eni vâ- (23) rıdı. vè hémi ayaklarında sarılmış bîr heyi- [189] (1) betli İlân vâridi ki, başını bũ karının ağ- (2) zınâ sokub, bırakmazıdı sesini çıkarmayâ. vè (3) óradan sekiz gün dahi ileriye varmakdà, órada (4) ifrad çok göllér buldu ki, içlerindén aca- (5) yüb seslêrile ahu-zarlı figanlâr duyulú- (6) rudu, vè göllér İlannârla döp dolúyudu. (7) bunnari Áléksandros görmekdè günahkâr- (8) ların cihennemî bunnâr olmalı dedi. vè biraz (9) dahi ileri varmakdà, Diş denizini, vè Máka- (10) rosların adasını gördü, vè órada çadırla- (11) rını kurub yerleşdi, vè bũ adâ, âle-tahmîn (12) karadân 20 mîl mikdari arasî vâridi. imdi dèr (13) âkâp sallâr yapıdırıp, vè Antiohosula Pto- (14) lemaíosu beraberinè âlip adanın içine vardi, (15) vè çok hoşlandı, zîra hêr tarafî gönè gönè (16) meyvè ağaçlarındân dolúyudu, vè hémi hêr (17) tarafî ólkadar toháf vè nazîk tasfirlêrile do- (18) nanmışdı ki, insân gözleri bũ misillü nesne- (19) lér görmemişidi, vè yerlerin hêr tarafî ağa- (20) çlardân dökülên meyivelerdén dokúyudu, (21) vè ağaçların üzerindè bulunan toháf vè na- (22) zik kuşların haddi hesabî yóğudu, vè bũ (23) kuşlâr ötüşmekdè ferahlik vè ahuzarlık bi- [190] (1) ribirinè karışmacâ bîr toháf seslêr duyú- (2) lúru, vè ağaçların diplerindén billôr gi- (3) bî beyáz, vè büz gibi sovu k sũ pınar- (4) larî kaynâridi ki, lezzetî şeker gibi tatlı. im- (5) di Áléksandros sağdâ soldâ gezérken Mákaros (6) tayifesindén birisinè rást olub, dedi, selamet- (7) lik vè irahatlık olsun sizlere yâ karındaşım! (8) ol dahi dedi, cümleinin üzerindè olsun yâ (9) Áléksandros Padişáh! Áléksandros bunun ilè (10) biraz hasbihâl etmek istemekdè,

ól dahì, de- (11) dì, ìlerì dođrũ varmakdà, òrada ùlularımızà (12) kavuşacàksın ki, senì karşılamayà çıkıldır, (13) ànlèr hazretiñi Padişahımız Êvaintiye bu- (14) luşturacaklár, ól dahì, sanà tarìf èdecék- (15) dir, canıñà, òmrüñè, vè òlümünè mutaal- (16) lîk havadislerì. deyũb, Àléksandros dahì (17) bírâz ìleriyè varmakdà, bakdì ki bír çok kâ- (18) mîl kimselèr ìstikbalinè çıkıp karşılamakdà, (19) vè biribirleriyile buluşmakdà, Àléksandrosũ (20) ağzındàn òperék, başladılár kendüsinè habèr (21) vermeyè, ó günèdek òğraştığı òğrayışatlarını, (22) vè òndàn soñrà òğraşacak òlàn hayır vè şèr (23) nesnelerì, ìmdi Àléksandros bunnarì eşitmekdè [191] (1) çok teacüb ètdì, ànlerin àkli vè fikrì içün, vè (2) kendì kendinè dedì, bunnâr ìnsánmıdır? yókسا me- (3) layıkmı dı? bunnardàn soñrà bunũ Êvaintis (4) Padişahlarına buluşdurmayà götürdülèr, ó *ke (5) bír ağaç altındà otururudu, yatağı vè (6) döşemelerì mústakil ağaçlár yaprakların- (7) dån òlmák üzere. ìmdi Àléksandrosu görmekdè (8) başını sallayarak dedì, Yà Àléksandros! Ná- (9) sıl fanì, vè batıl günahkâr dünniasını bı- (10) rakıp, búraya bizlerè geldín? deyũ. vè èlin- (11) dén dutub yanına òturturub, dedì, sevín (12) Yà Àléksandros! cémi Padişahların başı vè (13) ùlusũ! vè bilmiş òlásın ki, hèp dünniayi zàbt (14) ètdikdèn soñrà Àndanà (yàni òlümè) kavuşa- (15) càksın. Àléksandros bũ sohbetì eşitmekdè gá- (16) yetile mehsùn òlúb, suál ètdì ki, niçün banà (17) bũ misillũ acılı vè zehirli sohbetì söyleyèsin (18) deyũ? Êvaintis dahì, ùlũ vè kàmîl àkıl- (19) lî òlàn ìnsaná sohbetin manesini vermék hacèt (20) deyíl dir, deyũb, sohbetini bitirmekdè. À- (21) léksandros dedì, éger ìznin òlúrsa, bizim memle- (22) kâtların taamlarındàn bírâz taám getirsinnérde (23) Berabèr yeyelim, ól dahì, getirsinnèr demek- [192] (1) de Àléksandros, Àntiohosa dedì, hás èkméyile (2) şaràb getirsinnèr, óda getirdì, lákin Êvaintis (3) görmekdè dedì, bizlèr bũ misillũ taamlàr (4) yeméyiz, bizim taamımız bũ ağaçların meyi- (5) velerì dir, vè içkilerimizde bũ sullàr dır, (6) èsvaplarımızda bũ ağaçların yaprakların- (7) dån dır, vè àklımız fikrimiz de gecè gün- (8) düz cümleden kuvvetlũ òlàn Savaòt Àllahà (9) tesbihàt ètmekdè dir, vè òmrümüz dahì gá- (10) yetile çokdur, vè vefàt ètdiyimizdè bundàn (11) èyũ, vè irahàt yurtlara gidèriz. hémi hiç (12) gàm kasavetimiz yókdur, ìlle dáyıma feràh (13) èdüb mesrür òlmakdáyız. ìştè bizim halimiz (14) búdur dedikdèn soñrà, défa cevàb èdüb (15) dedì, Yà Àléksandros bilésin ki sanà gelesi- (16) yèdek búraya gelmiş kimsè òlmadı, ònün içün (17) sizin memlekâtlardàn bír cân bulunmáz. ól (18) zemàn Àléksandros dedì, bũ ànédek hèp habèr (19) verdiklerin tobũ pèk èyũ, pèk gözel gö- (20) ründũ, lákin búrada àvretlèr görémeyorum, (21) òldu ki sizin doğub artmalarınız neredèn òlúr? (22) demekdè, Êvaintis dahì dedì, àvreterimiz (23) vár dır, lákin búrada deyíl dir, ìlle búra-

[193] (1) dan àlti gùn ileridè başkà bîr àdà vâ r dır, (2) órada dırlár. senedè bîr defà, bizlér óraya (3) gidériz, ótüz gùn berabèr iyileníriz, gíne (4) dönèr gelíriz. vè çoycúk doğmakdà éger èr- (5) kèk olúrsa bîr senedèn soñrá búraya getirí- (6) riz búrada terbiyè olúr, éger kız çoycuğũ (7) olúrsa, ó kalır validesinin yanındà, tà, be- (8) yüyüb evleninceyedek. Àleksansros bunnari (9) eşitmekdè, dedì, éger iznìn olúrsa, bũ adayì (10) görmesinè arzùm vâ r dır, ól dahì dedì, pèk (11) èyũ, adayì görürsün, lákin içindè bîr şey (12) görémeyeceksin, hémi óndàn soñrá bakırdàn (13) yapılmà duvarın yanına varacáksın, sakí- (14) na içerisinè bakmayà havès étmeyesin, zıra ba- (15) kacàk olúrsan ártık yaşayámasın. émma (16) Aléksandros bũ sohbetlerè inánmayub, adayà (17) vardì, lákin hakikàt ólaràk bîr şey görèmedi. (18) óradan bakırdàn yapılmà duvarà vardì, vè (19) étrafını dolaşdì, lákin içerisinè bakmayà (20) cesarèt edèmedi, ónùn içün içerisindè nè vâ r, (21) Allàhdan maadè kímse bilméz. İmdi Aléksandros (22) óralarda bîr şey görémeyince geri dönüb, (23) gíne Mákarosların adasına geldì, vè Evain- [194] (1) tisè buluşmakdà ricà ètdì ki, búradan içe- (2) rilerdè nè vâridiyini, banà habèr verésin de- (3) yũ, ól dahì dedì, şòl karşidakì gördü- (4) yùn gáyetile tohâf ağaçlârla donanmış (5) dàğ, Edèm tabir olunàn mahâl dir ki, órada, (6) Àllàh kendisi cennèt bahçesini yapmışdır, (7) ónùn içindè hàlk ètdì, Adàm atamızı, vè Eva (8) validemizì, vè bũ cennèt bahçesinin içinè yer- (9) leşdirdì, lákin melùn şeytàn anlerin irahatlı- (10) ğına hasetlenip, kametlendirdì, ól Àllahın yé- (11) meyesiz deyũ tembih ètdiyi ağacın meyve- (12) sindèn yedirmesiyle, Cennetdèn ihràc olúb (13) sürgün öldülár. Aléksandros dahì, dedì, á- (14) caba óraya varip seyir edebilirmiyim? deyũ, (15) ól dahì dedì, mimkin deyildir, bîr cân téni- (16) lè bulundúkca, óraya varmasına, húsusa (17) bũ dàğ gáyetile yüksék dir, vè étrafi ba- (18) kîr duvarile hisarlanmışdır, vè duvarın ü- (19) zerindè dahì àlti kanatlı melayiklèr bekler- (20) lèr èllerindè ataşlı kılınçlârla deyüb, (21) sohbetini tekmiè ètdi. [195] (1) **Aléksandros Mákaroslardan vèdalaşip ayrılmà hikâyetí.** (2) Aléksandros, Mákaroslardan ayrılmà es- (3) nasındà, cümlesi gelip, ağzındàn óperèk ve- (4) dalaşip, çok izzèti ikramlârla salavatla- (5) yúb yolà çıkardılár, Aléksandros cümlesi- (6) nin huzurundà dedì, Makedoníalılarì gayırì- (7) rım ki, búralarda gurbèt yerlerindè kálmasın- (8) nar deyũ, yóhsa, çok arzùm vâridi búra- (9) da kalip, sizlèrile berabèr melayik ömrũ ke- (10) çireyim, Évaintis dahì dedì, şimdilik yà (11) Aléksandros Padişâh! sağ selamèt gidésin, vè (12) hèp dünniayi zâbt edésin, vè nè vakít ki ásıl (13) validèn olan toprağà girérsin, ól vakít, hèp (14) olülèrile berabèr dirilmekdè, bélki búraya (15) bizim yanımızà gelírsin, zıra hèr àdèm ètdiyi (16) àmellerin karşılığını bulacák dır. İmdi (17) Aléksandros óradan ayrıldıkdan soñrá,

askâ- (18) rının yanına gelip, bunnarın tobunû nâkl (19) eyiledi. (20) **Aléksandros karannik memlekâtlarına varır.** (21) Oradan ordusunû kaldırıp, ön gün ileri [196] (1) varmakda, gayetile ümmön bir ovanın içine öğ- (2) raşdılar, ve bunun, tâ, ortasında gayetile (3) derin ve enli bir çukûr vardı ki, geçilme- (4) nın mikini yôğudu. çaresiz kalmakda, Alé- (5) ksandros émr edüb, bir köprü yaptırip, bu- (6) nın üzerindên tobû geçdiler, ve köprünün (7) orta yerinde bû deyişatları yazdırttı. “Eş- (8) bu köprüyü Aléksandros Mákarosların zia- (9) retindên sonra büradan gelip geçmekde (10) yaptırip, bunun üzerindên askârının to- (11) bunû geçirdi.” büradan geçdikdên sonra (12) 4 günlük dahî yol yürümekde, karannik (13) memlekâtına vardılar. órada Aléksandros émr (14) etti ki, ordunun içinde nékadar taylaklı kı- (15) straklar varısa getirsinñer deyü. ve taylak- (16) ları dışarıda bırakıp, kıstraklara binip, bû (17) karannik olan mahalê girip, 24 saat içeride (18) gezdiler, andên sonra tellallar nidâ ettirdi (19) ki, hépisi kıstraklardan enip, ol yerin topra- (20) ğından birer mikdar toprak alsınñar deyü, ve (21) cümlesi émrî üzerê alıp dışarı çıkmakda, (22) bakdılar ki toprak deyü aldıkları, sâp sa- (23) rı altun, püşmân oldular ki, niçün çok ál- [197] (1) mayalım deyü. ve óradan dahî ayrılıp 4 (2) gün yol yürümekde, gayetile tohaf ve gö- (3) zél iki tanê insân tasfirinde kuşlar gördüler, (4) anlar insân gibi çağrışıp dediler, niçün (5) buralarda dolaşıp Allahi gücendirirsin? (6) bilésin ki, Allah kâhr edüb bû çollarda (7) askârınıla beraber seni teléf edecékdir, héman (8) geriye dönüb, cenklerinî edésin, zıra işte (9) Hint Padişahî seni gözetiyor, seninile cenk (10) etmeyé. Ól dem Aléksandros korkub, dönecék (11) olmakda, sağ taraftaki yolu tutub, 8 gün (12) getmekde, órada bir göle rast olub, bunun (13) yanında çadırları kurub dinlenmek merâm (14) etmekde, aşcılar balık pişirmek isteyüb, (15) yannarında bulunan kurû Balıklardan váfir (16) balık gölün içine koýdular ki, islansın de- (17) yü, lákin balıklar dèr akâp dirilip, gö- (18) lün içine kaçdılar. bunü Aléksandros eşitmek- (19) de çok teacüb etti, ve émr etti askârına ki, (20) atları ile bû göle girsinnèr deyü, anlar (21) dahî girip çıkmakda, gerek kendülerî ge- (22) rek atları çok irahatlık ve dinçlik sezdiler (23) vücutlarında, óradan kalkıp 2 gün dahî [198] (1) yol yürümekde, défa başka bir göle ógra- (2) şdılar ki, suyü şekerdén tatlı, Aléksandros (3) bû gölün içine girip yeykanmak mirâd edüb, (4) girmekde, bir heyibetli balık üzeriné hócüm (5) edüb, ol dahî korkub, göldén dışarı ka- (6) çmakda, balık dahî arkasına düşmecé, ka- (7) rayâ düşdü, ve Aléksandros üzeriné hócüm (8) edüb teléf etti, ve karnını yarmak içün émr (9) edüb, karnında kâz yumurtası karerinde bir (10) mücevhér taş buldular ki, güneş gibi zi- (11) yâ veriridi. Aléksandros émr edüb bû taşı (12) sancak üzeriné

yerleşdirdilər, vé geceleri bir (13) mahalé çıkmak merâm etmekdé, fenér gibi öyün- (14) dé dutarlardı. Óradan kalkıp biraz yol (15) yürümekdé, başkâ bir gölé dahî râst olub, (16) órada oturak edüb dinlenmek istemekdé, ah- (17) şâm olunca, ol gölün içindén bir takım (18) avretlér çıkıp, ol kadar tohaf vé nazik ses- (19) lérile türkû çağırırlardı, ol hikâyét vé (20) tevarih kitaplarında nakl etdikleri Neráyides (21) namindé dişehliler misillú ki, vákaa dinle- (22) yén insanların ákli başından gidéridi. Óradan (23) dahî davranıp, altı gün yol yürümekdé, [199] (1) bir ummân ormanlık içiné oğraşdılar, vé óra- (2) dan bir takım yabancı insanlâr çıkıp, askâ- (3) rın üzerine yürüyüş etdiler, bû insannâr ya- (4) rı bellerinédék insân tasfirindé, vé bellerindén (5) aşığısı át şeklindé, vé silahları salt ok vé (6) yaydan ibaréyidi, oklarının uçunda demir (7) yerinè birer elmâs taşı vâridi, vé sēyirtmekdè (8) kanatlı kuşlâr gibi keskinidi. Áléksandros (9) bunnari görmekdè dedi, gēlin bunnarâ bir (10) fent kuralımda, biraz nüfuslâr dutalım Ma- (11) kedoníaya götürelim, âlem seyir etsin de- (12) mekdè, emr edüb bir vâfir derin hendeklér kaz- (13) dırıp, kamlarılâ örtüb, üzerini toprakla- (14) yub, andén soğrâ sağdan soldan askâr tertib (15) etdi ki, cengè çıksınâr deyi, anlér dahî (16) yürüyüş etmekdè hendeklerin üzerine oğraşıp, (17) hendeklér içiné düşmekdè askâr üzerlerine (18) yürüyüb, temâm ön iki bin nüfus teléf edüb, (19) altı bin nüfus da sağ dudub, bunnari (20) türlü tertiblérile itaatâ yanaşdırıp, bera- (21) berlerindè Makedoníaya getirecek öldülár. vé (22) Áléksandros tobunâ silah verip, cenk talim- (23) lerinè talim etdirmekdè, ol kadar alışdılar ki, [200] (1) cemi askârdan tetik vé keskin görünürleridi. (2) Emma kendi yurtlarından aralaşıp, ellikli olan (3) memlekâtlarâ yaklaştırdâ, bir gün bir gâ- (4) yetile soğuk rüzgâr esip, bunâ dayanâma- (5) yub, tobû teléf öldülár. İmdi óradan 60 (6) gün yol yürüdükden soğrâ, bir ibadèt ha- (7) neyè râst olub, órada tobû ziarèt etdiler, lá- (8) kin bir semtindè Áléksandros nè vakit vé nè tár- (9) zile öleceyini yazâr bir takım yazılâr bu- (10) lüb, bunnari okumakdâ çok mehsun oldu. (11) Óradan kalkıp ön gün dahî yol yürümekdè (12) bir mahalè oğraşdılar ki, órada birer ayaklı (13) bir cins insannâr buldular ki, arkalarında (14) koyunlâr gibi kuşrukları vâridi, askârlık (15) bunnardan bir vâfir nüfuslâr dutüb, (16) Áléksandrosa getirmekdè, ol dahî suâl etdi ki, (17) nasıl bulundunuz búrada? deyi, anlér (18) dahî dediler, yâ Áléksandros Padişâh! biz- (19) lér zayıf vé dertimend kimselér olduğumuz (20) içün kaçıp búraya hifz öldük, héman niâz (21) edériz, kerem edüb bizleri âzâd edésin, Áléksan- (22) dros dahî acıyub, âzâd etmekdè, anlér dahî (23) kaçıp getmekdè, taşdan taşâ sıçırayarâ[k] [201] (1) giderken, başladılar Áléksandrosu mezek etme- (2) yè, bû demelérile ki, Áléksandros firasetiyile

(3) hêp dünniayi zâb[t] êtdî, lâkin bizlêr âldatdîk. (4) bilémedi ki, bizîm êtlerimiz cémi kuşların, vè (5) cémi heývanatların êtindên lezetlî olduğunû, (6) kursağımız mücevhêr taşlardan dolû oldu- (7) günû, vè derilerimizê mıdrâk vè kılınç tesîr (8) êtmediyini. - İmdi Âléksandros bunnarî eşit- (9) mekdê gülerêk dedî, vâkaa însanın dili ba- (10) şını kesdirîr. “hıfz-ül -lisân, selamêt-ül in- (11) sán.” kavlınce, vè dêr âkâp keskin atlı îkî (12) yüz bîñ âskâr tertîb êdûb, beraberlerine âv- (13) cî ôlârak irticî hayvanlâr koşûb, ânlerin ü- (14) zerinê tayîn êdûb, tobunû dutûb, Aléksan- (15) drosa getirmekdê êmr êdûb boğazlatdırîb ka- (16) rınarını yarırmakdâ, vâkaa hesabâ gelmez (17) mücevhêr taşları toplandı, vè derilerini y- (18) üzdürûb kurutmaya verdî, vè êtlerini dahi (19) Âcêm âskârına yedirtmekdê, vâkaa cémi kuş- (20) lardan vè heyvanatdan lezetlî buldulâr. (21) **Aléksandros êlliklî memlekâtlarâ yêtişîr.** (22) Búradan dahi kalkîp, cémi âskârî [202] (1) îlê yolâ çıkmakdâ, âltî gündên soñrâ Hin- (2) distân sınırlarına yetişdî, vè êllîk şenlik î- (3) çinê karışdı. bû tarihdê temâm âltî ây ôlmû- (4) şudu, ôl îbadet hanedê gördüyû yazıları (5) okuyalı, lâkin ô gündên berû merakdâ ka- (6) lîp, gündên günê kasavetî artmakdáyıdı. (7) bîr gün gîne bunû mûlahazâ êtmekdêyiken, (8) ôl birêr ayaklı îsannâr hatrinê gelîp, kendî (9) kendinê gülmekdê, Makedónoslu ricallâr bu- (10) nû görmekdê, ânler dahi güldülêr, zîra (11) Âléksandrosun âsıl âklında bulunân kurun- (12) tusunû bilmézleridi, dáyima yüzdên gü- (13) lêç yüzlü göründüyû içün. İmdi Hint (14) Padişahî Póros, Aléksandros ordusúyula ôl- (15) kesinin sınır başlarına geldiyini eşitmekdê, (16) dêr âkâp bîr mektûb yazîp, kendî sadıkanâ (17) vè firasetlî elçilerdên birisiyile gönderdî. (18) **Poros Padişâh Aléksandrosa gönderdiyi mektubûn suretî.** (19) Hindistandâ âllâh mertebesindê bulu- (20) nân bèn ulû Padişâh Póros, sên Âléksandros [203] (1) Padişahâ maalûm édérîm ki, çûn ki eşitdim (2) bû tarafâ gelmekdésin, gálibe Dáreiosu telêf (3) êtdiyîn içün kibirlenîp búraya ôğraşmasına (4) cesarêt êtdîn, lâkin bilésin ki telêf ôlâcák- (5) sîn. zîra sên êyû bilîrsin ki bèn ôfkelendiymdê (6) hêp dünnia titirêr, hémi hêp dünnianîn Padi- (7) şahları toplansâ banâ karşı duramazlar. bèn (8) teacûb édérîm sanâ ki, sên kîmsin ki, benîmile (9) cênk êtmesinê cesarêt édêrsin? İmdi sağ se- (10) lamêt kalmasını istêrsen, vè bendên mürvet (11) bulmasını dilêrsen héman seyahât êtdiyîn (12) memlekâtlardan topladiyîn haznelerdên téziye (13) Harâc gönderîp, varîp, Makedoníaya çeki- (14) lîp Padişahlıñî edésin, émma éger bû ém- (15) rimê muhalifetlik édêrsen, elimdên kuitaraca- (16) ğîn yókdur, zîra éger bîr defâ davranırsam (17) Makedoníada dahi kendiñî hıfz edémesin, zîra (18) fikrîm búdur ki, mústakil ismiñî cismiñî (19) züryetînilê yók êtmek dir. ártık kendîn mûla- (20) hazâ êyilê. (21) **Bû mektubâ**

karşılık, Aléksandrosun yazdığı mektúb. (22) Yerlerì vè göylerì vè cémi alemlerì yok- [204] (1) dàn vār édèn, cümleden kudretlü Savaòt Tañ- (2) rımın inayéti keremì ilè, bèn Padişahlàr Padi- (3) şahì sèn Pórosa, maalùm édérım ki, mektubu- (4) nıñ álmakdà teacüb étdim kibirliyiñè, vè ta- (5) vuruñà, zıra sèn, bñr hēc payesindè kimséyi- (6) ken ákılısız fikirsız tedbirsız nadàn bñr kimsé- (7) yiken, húlesa hımár (merkèb) payesindì bñr kim- (8) séyiken, nè cesarétile kendiñi álláh payesindè (9) deyiñ lisanà álıyorsun? défa yazársın ba- (10) ná ki, Dáreiosu telèf étdiyin içün kibirlendin (11) deyiñ. lákin bilésin ki, işte óda senin gibi (12) kendüsini álláh emsalì étmışidi, önün içün (13) bèn telèf étmedim, ille Savaòt Tañrımın ga- (14) zabına oğraşdı, vè sèn dahì ól vakit imdadına (15) áşkâr göndermişisen dahì hayır étmedi, imdi (16) bilésin ki Tañrımın keremiyile inşallah senide (17) telèf édecéyim, vè állahlarıñı-da başıñdà (18) paralayacáğım, zıra bèn senin üzeriñè var- (19) makdà Padişáh üzerinè varır gibi varacak (20) deyiñim, ille bñr beyhudè ádèm üzerinè varır (21) gibi varacáğım, zıra sèn ásıl hâk Tañrıya (22) tazim étmézsin, ille kendüñi divanè vè ahmak (23) gibi álláh étmekdesin. sèn éger askârıñın [205] (1) çokluğuna güvenírsen, bende Allahımın ke- (2) reminè güvenirim, önün içün inşallah seni (3) dirì dirì dutub telèf édecéyim, vè állahla- (4) rınla beraber cihennemın diplerinè göndere- (5) céyim. demelérile, mektubũ bitirip, Elçiyè (6) teslim édüb gönderdi. (7) **Póros Padişah, ricallariyile étdiyi sohbetlér.** (8) Póros Padişáh, Aléksandrosun bñ mek- (9) tubunı görmekde, dedi, ricálu kibarlarına, (10) Aléksandros bñ deyişatlarıyile bizlerì kor- (11) kutmak istèr, sizler bilírsiniz kí, cémi cihandè (12) banà zít durmuş, vè karşılık vermiş kimsè bu- (13) lúnmadı, bunun divaneliyinè teacüb édérım, (14) lákin manisì yok, áz vakıtdà kılığınì gö- (15) rür, deyiñ, dèr ákâp embr étdi ki, ólkemizdè (16) bulunàn áşkârlar toplansın, vè bunnardàn (17) maadè cümle réyi tahtımızdà olan Padişah- (18) larà dahì fermanlar getsin ki, hépisi áşkâr- (19) larını toplayub gelsinnèr, deyiñ. imdi cüm- (20) lesi emri üzerè toplanmakdà, kalemè vè def- (21) terè áldi ki temàm èlli Millòn áşkâr toplan- [206] (1) di, vè bunnardàn maadè cènk talimleriyile (2) terbiyè olunmuş, ön bññ tanè Aslan vè yüz (3) bññ tanè Fillèr bulundu, imdi Póros Padi- (4) şah bñ deracè tavaturlu mehmât vè tadi- (5) mátile hazırlanıp cengé çıkmakdà, Aléksan- (6) dros dahì áşkârını toplayub çıkmakdà, vé (7) iki tarafın áşkârlari biribirinè karşılaşmakdà, (8) Aléksandrosun áşkâri, Pórosun ordusunı (9) görmekde, yüreklerinè gáyetile çok korku (10) düşüb, Ácém áşkârının Seraskâri, Makedonía (11) áşkârın Seraskârlari, birlikde meşvarét édüb, (12) kendülerini koruyub selametè çıkarmak içün (13) Aléksandrosu élè vermesinè kávlı karar étdi- (14) lér. lákin bñ meşvareti Ptolemaíos eşidip, der (15)

àkàp Aléksandrosa habér verdi. (16) **Aléksandr. àskârinà ètdiyi sohbetlér.** (17) Aléksandros bũ meşvareti eşitmekdé, cemi (18) àskârları toplatdırıp, cümlesinin huzu- (19) rundà, dedi héý benim sevgili àskârlarım! vé (20) cemi àskârlardan namdàr vé kahrımàn Make- (21) donialılarım! bizlér ki berabér cihanì dola- (22) şdık, búkadar memlekâtlàr zàbt ètdik, şimdi [207] (1) bũ gũn, bũ korkàk vé ürkék olan Hınt às- (2) kârından korkub vesvesé ètmeniz, vé türlü (3) fikirleré oğraşmanızın sebebi né dir? éger beni (4) yüreğinizden vé gönlünüzden çıkarmacà, (5) istemezsiniz bũ duşmanımızıla cénk ètmesiné, (6) bũ gũn bũ saat kendi elleriniz-ile beni kàtl (7) èdüb teléf ètseniz dahà makbúldür, duşmàn (8) eliné teslim ètmenizden, húsusa bèn bilmiş ol- (9) sám ki, Pórosun yanında dahà eyü irahat- (10) lik bulacáksınız, bèn kendi ayağımla gidér (11) tèslim olúrudum, lákin bilmiş olásınız ki, éger (12) banà bir kedér oğraşırsa sizlerden biriniz Ma- (13) kedoníayı görémeyeceyinden başkà, birinizin sağ (14) kalacağına dahi şüphém vár dır. bèn 3 ár- (15) şun yeré kanaatım vár dır, vücudum defn (16) olunmasına, kaldı ki sizlér bũ yabán yerlerde (17) yesirlér gibi çok zahmèt çekeceksiniz. ya- (18) zık yazık ol kimseleré ki mürvét vé inayét (19) gördükleri eféndilerini elé verirlér, nasıl ki (20) sizlér dahi beni elé vermesiné kurdunuz, lá- (21) kin bilésiniz ki, sizleré çok fenà olub fenà (22) ölümüle teléf olacáksınız. işte bèn kendim (23) gidérim, Póros ile, yüz yüzé duruşub Pa- [208] (1) dişáh Padişáh ile cénk ètmesiné, iki tarafın (2) àskârları karışmayarak. vé éger Alláh ina- (3) yét èdüb, bèn onü teléf ètmeli olúrsam, dün- (4) niayi yék başımá bèn zàbt ètmış olacáğım, vé (5) déyil sizin yardımınız ile, emma éger ó beni (6) teléf ètmeli olúrsa, sizlerde tobunuz fenà (7) ölümüle yabán yerlerde teléf olacáğınızı (8) muhakkák bilésiniz. -ól zemàn Makedónoslu- (9) lar Aléksandrosun bũ sohbetlerini eşitmekdé, (10) zıadesiyile mehsun olub, tobü bir ağızdán (11) dedilér, yá Aléksandros Padişáh! saná zerré (12) mikdari kedér gelmekdénise, bizlér tobumuz (13) teléf olmamız hakkımızda hayırlı dır. hémi (14) bilésin ki, bũ hıyanetlik bizlerden deyil dir, (15) ille Ácemlerden dir, zıra anlér ávretlér mi- (16) salı korkák oldukaları içün bũ duşmanlar- (17) dán korkduklarından bũ fikiré oğraşdılar, de- (18) mekdé. -Aléksandros dahi, bũ hıyanetlik Á- (19) cemlerden olduğunü eşitmekdé, hırslanıp (20) gazabá gelip, Ácemlér ávrét kısıbeti ge- (21) ysinnér deyü émr èdüb, başlarına birér kır- (22) mızı mendil sardırdı ki, hâlen bũ anédekin, (23) Ácemliler bunü sarılmakda dır. sógra às- [209] (1) kârlár silahlanıp hazır olub defteré alın- (2) sinnâr deyü émr ètmekde temâm altı millon (3) àskâr bulundü, vé Ácemistanà dahi, ge- (4) rék Filónise, vé Séleikosa mektublàr yazdı (5) bũ tarzile. (6) **Ácemistandà olan Filónise, Aléksandrosun gönderdiyi mektúb.**

(7) Padişahlâr Padişahî bèn Âléksandros, (8) siz muhabbetlũ sevgililerim Filónis ve Sé- (9) leukos hazretlerinè, maalùm édérin ki, bilmiş (10) olásınız ki, hêp dünniayi dolaşdik seyir se- (11) yahât êtdík, şimdi Hindistanâ geldík ki, Póros (12) Padişâh ile cênk êtmecéyiz. İmdi sizlerdèn mat- (13) lubùm búdur ki, bũ mektubùm vusulindè (14) dèr âkâp Mígrib âskârını toplayüb, berabèr (15) búraya gelésiniz. (16) **Póros ve Âléksandros Padişahların oğrayışatları.** (17) Âléksandros bũ mektubũ yazıp gön- (18) derdikdèn soñrà, dèr âkâp cengè yörüyüş [210] (1) êtdi, İmdi iki tarafın âskârlari biribirine ya- (2) naşmakdâ, Póros Padişâh émr édüb, Âléksan- (3) drosun âskâri üzerine ön biñ Âslannâr ko- (4) şdurüb, Âléksandros dahî, bũ Âslannârın (5) karşısına 4 biñ âcemî ve horavî dombaylâr, (6) ve öküzler çıkarıp, Âslannâr bunnârile oğ- (7) raşip birbirleriýile boğuşmakdâ çoğũ telèf (8) öldulár. ve Âléksandros, kezálíke Póros dahî (9) âskârlarını 3 taburâ taksim édüb, iki taraf- (10) dâ cênk muzıkaları çalınmakdâ, iki tarafın (11) âskârlari biribirine oğraşarak sabahdân âhşa- (12) mádak cênk êtmekdè, bũ muharıbedè Pórosun (13) âskârından olarak iki yüz biñ âskâr, ve Â- (14) léksandros âskârından 6500 âskâr telèf oldu- (15) lár. İmdi Póros bũ kēyifiati görmekdè, cém[i] (16) Seraskârlarını, ve belük başlarını ve ricalı (17) [kibar]larını toplayüb meşvarèt êtdi, ve dedi, işte (18) bũ muharıbedè gördünüz né kadar çok âs- (19) kârımız telèf olduğunũ, şimdi bizler né yap- (20) malıyız? ânlèr dahî dedilèr, Pádişahım! âl- (21) lahlâr sizlerè ömürlèr versin, bizim bileceyimiz (22) búdur ki, bundân soñrà cengè âskâr çıkárma- (23) yasın, ille bēyüç Fillerimizi tertib édüb [211] (1) gönderelim, deyüb, meşvaretlerini tekmiñl ét- (2) dilér. (3) **Póros Padiş. Filleri cengè çıkarır.** (4) Bũ meşvaret Pórosa hòş görünüb, yüz (5) biñ fillèr tertib édüb, boyunnari üzerine (6) kulè misalì birèr yèr yapıdırıp, hèr birisinin (7) üzerine ikirmişèr nefèr silahlì âskâr yerleşdi- (8) rìp, cengè çıkardı. Âléksandros dahî bunnari (9) görmekdè, dèr âkâp atlı âskârına émr êtdi (10) hēpisi atlarının boğazına birèr çañ daksin (11) deyü, ve iki yüz biñ silahlì yayâ âskâri (12) tertib êtdi ki fillèrin ayaklarını kes-sinlèr (13) deyü. İmdi bunnari bũ misillũ tertib ét- (14) mekdè ibtida Âléksandros kendüsi Fillerin kar- (15) şısına çıkıp, Fillèr üzerine atlı âskâri yö- (16) rüyüş etmekdè, çañların şamatasını Fillèr (17) eşidince úrküb biri-birine karışmakdâ, ya- (18) yâ âskâri dahî aralarına sokulüb, ayak- (19) larını kesmekdè, bũ tertib üzerè oğraşmala- (20) riyile bũ muharıbedè Pórosun âskârından te- (21) màm otüz biñ âskâr, ve Âléksandros âskârından ön iki biñ âskâr telèf öldulár. Póros [212] (1) bũ halì görmekdè âskârını toplayüb, ge- (2) milèrile Âlfios tabir olunan irmağın otè ya- (3) kasına geçip, çadırlarını kurub yerleşdi, ve (4) Âléksandros dahî irmağın ó-bir tarafında (5) kalıp,

karşıdàn biri-birlerine bakarlarıdı. (6) **Filónis Aléksandrosa áskâr yetiştirir.** (7) Filónis vè Séleikos álti gündèn soñrà, (8) hesabà gelmez tavaturlú Mígrib áskârla- (9) ríyılan, Aléksandrosun yanına yetiştir, vè (10) hémi beraberlerindè dahì, yüz bñ keskin at- (11) lárile otüz bñ devè yüklü altın getir- (12) dilér. vè Aléksandrosa buluşmakdà hër bir (13) sohbetlerinden soñrà, dediler, Ya cihàn Mü- (14) lükü Şevketlü Padişahımız! Alláh sizle- (15) rè ömür beraketì verip, duşmanlarını yérile (16) yesàn éyileyé! kaldí ki duşmanınñ karşıında (17) bñ misillü durmaklık sırası deyíl dir, zıra (18) Pórosun áskâri bizimkindèn çokdur, bizleri (19) boylè ağırlaştığımızı görmekdè yüreklenip (20) cesarèt alırlar, héman izin vér ki, bñ diñ- (21) lenmiş olan áskârimızla üzerlerine yürüyüş (22) edelim, Aléksandros dahì dedi, pèk gözèl [213] (1) kaldí ki, Pórosun áskâri gáyetile çokdur, (2) hémi bñ ırmak geçit vermèz, imdi nasıl yö- (3) rüyüş olábilir? ol dem Filónis dedi, Pádi- (4) şahım! Makedónosluların namì çok dur hémi (5) atlarını ırmaklar denizler zàbt edemez, sèn (6) héman bñ kuluña izin verip, ıstraçlı nü- (7) fuzuñu dahì banà èhsàn éyilè, zıra senin (8) nüfuzuña dağlar, vè ulü ormannıklar, vè (9) ulü ırmaklar, vè denizler karşı koyamaz. (10) húsusa hazretiniz bir cihàn Mülkü öldük- (11) ca Póros ilè cènk etmeniz ilayık deyil dir, (12) héman bñ kulunuza izin verésiniz, bén ki sa- (13) yéyi Şahaneñizdè Ácèm Padişahıym, nasıl ki (14) Póros dahì fákat Hindistàn Padişahi tesmiyè (15) olunur, onun içün ikimiz bir ákràn, vè bir em- (16) salde bulunúruz. ol vakit Aléksandros dedi, (17) mádem ki bñ misillü hararetin vè gayiretin (18) vár dır, işte sanà destür mükerrem olarak (19) izin vè ruhsat verdim vè bildiyin gibi oğrış (20) deyüb, bir millòn áskâr verdi, kendi áskâ- (21) ríyile öldü tobü, iki millòn, vè bunnardàn (22) maadè iki yüz bñ yaya áskârlari dahì (23) yanına alıp, imdi Filónis boylè tertib etti [214] (1) ki, yayalar atlıların arkasına binip, bñ (2) tarzile ırmakdàn geçsinler, vè Póros öylèn (3) taamını etmekdèyiken usul usul áskâri ir- (4) makdàn geçirip, öte tarafà geçmekdè yaya- (5) lari atlardan endirdi. (6) **Filónis cengè duruşur.** (7) Níce ki áskâr ırmağın öte tarafına ge- (8) çmişise, dèr akap emr edüb, Pórosun üzerinè (9) yürüyüş etmekdè, ol kadar tavaturlü as- (10) kârını teléf etti ki, hèç kórkmadık kimsè kál- (11) madı, Aléksandros dahì, bñ Filónisin kahra- (12) manlığını görmekdè çok teacüb etti. Póros (13) dahì áskârının tobunü silahlandırıp cen- (14) gè çıkarmakdà, anlar dahì váfir iyitlik vè (15) fetühât etdiler, vè lákin sóñra yenilip bo- (16) zulüb, kaçmayà yüz dutdular. Aléksan- (17) dros dahì arkalarına düşüb, yetiştiklerini (18) kesip, vè kímisini diri diri dutüb yesir etme- (19) cè, çok zayıflatdılar, yáni şoylé ki, bñ (20) muharıbedè Pórosun áskârından olarak temàm (21)

bir millòn askâr, vè Aléksandrosun askârın- (22) dâñ olarak 3800 askâr teléf öldülâr.
 [215] (1) **Póros bû keyfiatî görmekdè ahuzâr etmeye başladı.** (2) Póros Padişâh
 kaçdıyî yerdè, başladı (3) kèndî kendinè demeyè, héý vâ háý! Bèn fakirá! (4) ùlû ùlû
 Padişahlâr peruşân olub, hiçdèn (5) olân kimseler hökûm hökûmât sahibî olub, (6)
 Âcemî zabt edüb, benim askârımın tobunû (7) gırıp teléf etdiler, Âlfios gibi ùlû irmâk
 (8) meks edémeyince, bunnarî kîm meks edébilir de- (9) yû, ahuzârile kaçmakdâ
 Aléksandros dahî, (10) Pórosun konâk olduğu yerdè yerleşip oturmak- (11) dâ,
 askârını gönderip hêp Hindistân ôlkesinî (12) dolaşip, zabt etmektè olub, Póros dahî
 İ- (13) lûpolis tabîr olunân şêherè varip sokulmak- (14) dâ, etrafındâ bulunân
 Padişahlârâ mektub- (15) lâr gönderdî bû târzile. -Malumınız ol- (16) sún yâ
 muhabbetlû karındaşlarım makamın- (17) dâ olân Padişahlâr! ki, Aléksandros cihanî
 (18) zabt edüb, Dáreios Padişahî teléf etdî, be- (19) nímile dahî oğraşmak isteyüb, 3
 defâ cengè (20) duruşdük, üç defadâda bizim askârlâr (21) bozulub teléf öldü, Âlfios
 gibi ùlû [216] (1) irmakdân gemisiz kayıksız geçdî, şîmdi hêp (2) ôlkemî dolaşip zabt
 etmektè dir. İmdi sizlerè (3) niáz edérîm téziye imdadıma yetişésiniz, zîra éger (4)
 benî teléf etmeli olúrsa sizlèr hiç karşı ko- (5) yamacaksınız. demelèrile mektubunû
 yazip (6) göndermekdè, anlèr dahî Pórosun mektubla- (7) rını okumakdâ tobû toplanip,
 imdâd etmek (8) içün altî millòn askâr tertib edüb, Pórosun (9) yanına gelmekdè,
 Pórosun dahî iki millòn (10) askârî bulunub, tobû öldü sekiz millòn (11) lâkin
 Aléksandrosun varidi ön millòn askârî. (12) İmdi bû askâr toplandıkdân sonrâ Aléksan-
 (13) dros Filónisi gönderdî ki, çâşıtlayub vu- (14) kuf olsün, Pórosun nè mikdâr askârî
 varidi- (15) yini deyû. Ól dahî suâl etmektè ki, nè târ- (16) z-ile çâşıtlayayım? Deyû.
 Aléksandros da- (17) hî Elçilik tarzîyle gidésin deyüb, bir mek- (18) tûb yazip,
 gönderdî. (19) **Poros Padişahâ, Aléksandrosun yazdığı mektûb.** (20) Bèn cihân
 mülükû Aléksandros, sèn Pó- (21) ros Padişahâ selamlâr edüb, maalûm edérîm [217]
 (1) ki, âlemîn bildiyî şey-dir ki, itaâtdâ olân başî (2) keskin gılınç dahî kesémez. İmdi
 sèn dahî (3) sağ selamèt kalmasını dilèrsen, tarafıma he- (4) diyelèrile berabèr Harâc
 gönderip, banâ tes- (5) lîm olâsın ki, sanâ ruhsât vereyim, ôlkèn içindè (6) oturub
 Padişahlîk edüb irahât olâsın. sa- (7) kîn ki, çok kibirlénmeyesin, zîra hêr-kim ki- (8)
 birlenirse tèz düşüb teléf olur. benim ağna- (9) yışımâ Hindistân askârınâ, vè ahalisinè
 senin (10) garazın olmak gerek dir ki, tobunû kırdırmak (11) istèrsin, lâkin bèn
 Makedonîalılarımı sevip ga- (12) yırdıyım içün uzun uzadıyè oğrayışatlarile in- (13)
 sanlâr teléf olduğunû istemèm, ille buyu- (14) rub çıkâsın cènk yerinè, ikimiz yüz yüzè
 (15) duruşub cènk edelîm. hêr hânkımız yeğér- (16) se, cemi askârlâr vè cihân

Padişahlığı önün (17) olsun, émma éger cesaretin yóğusa, Harác (18) gönderip, irahatına bakásın. İmdi ikisinden (19) her hánkısı hòş ve makbûl görünürse téziye (20) karşılık yazásın, demelérile mektubunú tek- (21) mîl édüb, Filónise verip gönderdi. (22) **Póros Padişáh, yalnız başına cènk étmesini hòş görúr.** (23) Póros Padişáh, mektubú mecilîs içinde [218] (1) açık aşkâre okutdurub, bû sohbetlere vu- (2) kûf ólmakda, dedi, temám işte benimde ársu- (3) ladığım búdur, askârların tobú geri çe- (4) kilsin, ben çıkırım yüz yüze cènk edérin, (5) demekde, Hindistân askâri bunu eşitmekde to- (6) bû mesrûr óldular, ve Póros kibirlenerék de- (7) dí. Filónise, sémisin Ácemistanı hökm édüb, (8) ve Áléksandrosun kayımakamı? ól dahî dedi, (9) évèt benim, ve hémi Áléksandrosun gáyetile sev- (10) gilisíyim. ól dem, Póros Padişáh başını sal- (11) layarak dedi, bilmiş ólásınız ki, bundan soñ- (12) rá sizler höküm hökümât göreceyiniz yók (13) dur. zıra elbette ben Áléksandrosu teléf éde- (14) céyim, héman vár habér ver ki, işte ben ér-me- (15) yidanında kendüsini gözetirim, silaharını ku- (16) şansın çıksın yüz yüze cènk edelim, nasıl (17) ki, kendüsíde boylé minasib görmüşdür, de- (18) yüb, ceváb verip Filónisi geri gönderdi. (19) **Áléksandros ile Póros yüz yüze cenkleşir.** (20) İmdi Filónis Áléksandrosun yanına dö- (21) nüb gelmekde, ve Pórosun takrirlerini habér [219] (1) vermekde. Áléksandros, Filónise suál etti ki, ná- (2) sıl áğnadın Pórosu deyü, ól dahî dedi, vü- (3) cudú mükelléf dir, lákin etleri çürúkdür, (4) üzerinde iyitlik işaretleri yókdur. héman bo- (5) yle ómarım ki, bir oğrayışatda teléf edecék- (6) sin. İmdi Áléksandros, bunnarı dahî eşitdikden (7) soñra, dèr ákáp silahlanıp kuşanıp, ér me- (8) yidanına çıkdí. kezálíke Póros dahî meydaná (9) çıkmakda, ikisíde ellerinde mızraklárile biri- (10) birinin üzerine hücum etmekde, ibtidaki oğ- (11) rayışatde ikisininde mızrakları gırıldı, ve (12) anden soñra gılınçlarını çıkarıp, dâl gı- (13) lınç biri-birine oğraşmakdayiken, Pórosun ás- (14) kârî içinde bir şamata peydáh olub, Póros (15) dönüb bakmak istemenin arasında, Áléksandros (16) keskin zenkiyile üzerine varıp, gılınç ile vu- (17) rub teléf éyiledi, Áléksandrosun altında bu- (18) lunán Öküz başlı atı dahî, Pórosun bin- (19) diyî atın üzerine hücum édüb, dutub yeré (20) çarpmakda, Póros dahî yeré düşüb, cân (21) teslim etdi. İmdi Pórosun askâr ordusu, bû (22) keyifiatı görmekde, dağılıp kaçmaya yüz (23) dutdular, lákin Áléksandrosun askârları [220] (1) arkalarına düşüb, çalarak çarparak kova- (2) lamanın arasında 3 biñ mikdarı askâr teléf (3) édüb, ve çokda yesir aldılar. (4) **Póros Padişáhı dèfn ederler.** (5) Çún ki zikr etdiyimiz minvál üzeré Pó- (6) ros Padişáh vefát etti, Áléksandros émr édüb (7) meyidini bir tané yaldızlı kerevèt içiné koyub, (8) üzerine bir çok gıymetli perde örtüb, ba- (9) şına dahî Padişahlık tacını

koyub, Páyi (10) Tàht òlàn Ìlúpòlis namindè şeherin içinè (11) götürmekdè, èhli òlàn Klitemnístra Sultàn, (12) saçınè yolarak, èsvaplarınè parçalayarak, (13) çok ahuzarlı figanlárile ağlaşarak meyidin (14) [y]anında bulunmacà, vè öyündèn árdından (15) bîñ tanè ricálu kibàr ávretlerì dahì be- (16) [ra]berindè getmecè, vè Àléksandros kendüsì da- (17) [h]i Padişahanè saltanátile beraberindè get- (18) mecè, götürüb dèfn ètdilér. (19) **Àléksandros, Pórosun Sarayınà girér.** (20) İmdi, Àléksandros bunnardàn soñrà, kır- (21) dà ön iki gün dahì oturdukdàn soñrà, şe- [221] (1) herin içinè girip, Pórosun Sarayınà varmakdà, (2) òl kadar çok, ákılá sıyışmáz şeylèr buldú (3) ki, dílile, kalémile nákl òlunmáz. sarayın ya- (4) pısı gáyetile beyúyüdü, yáni boylé ki (5) cam çarısı yapılmış, vè bir tarafındàn óbir (6) tarafınà, 4 ók átımì menzili vâridi, vè du- (7) varları mústakil yaldızlanmışıdı, vè tavan- (8) larì gümüşüle kaplanmışıdı, vè ásil ya- (9) tak ódasının direkleri mústakil áltundánıdı, (10) vè direkler çok çeşit mücevher taşlarıyile (11) vè iri incülerile işlenmışıdı, vè sarayın içindè (12) hêp Padişahların ètdikleri cenklerin resimleri (13) yazılmışıdı, vè ön iki ayları dahì insân gı- (14) yafetindè yazdırıp, sırasıyile yerleşilmışıdı. (15) vè divân hanesinin içindè yüz tanè mükellèf (16) áltun şamedanlar vâridi ki, dáyim évkát ya- (17) narlarıdı. vè bunnardàn soñrà, yüz bîñ ta- (18) nè sòm sırma hasalarile donanmış átlár, vè (19) ön bîñ tanè Áslannár, vè 20 bîñ Kaplannár, (20) vè ásil Pórosun çok gıymetli taşlarıle iş- (21) lenmiş tacını, vè dahì sáyiri bunnarà émsál (22) çok gıymetli nesnelèr getirip teslim ètdilér. (23) búrada temàm bir senè oturak ètdi áskârlár [222] (1) diñlensinnèr deyũ. -vè bir senedèn soñrà ó- (2) radan kalkıp Ámazónes tabir òlunàn ávretle- (3) rin yurtlarına varmak istedi. İmdi davranıp (4) getmekdè, sınırlarına varmakdà órada durub, (5) kendülerinè, bir mektub yazıp gönderdi. (6) **Àléksandrosun, Ámazónes tabir òlunàn ávretlerè yazdığı mektúb.** (7) Tanrı taálenin inayéti keremiyile bèn (8) cihàn mülükũ Àléksandros Padişáh, siz (9) Ámazóneslere selàm vè senalèr édüb, maálum (10) édérím ki, çún ki niyèt édüb mırád ètdim ki, (11) sizlerin yurtlarına varayım, déyil cènk édüb, (12) sizleri incitmek içün, ille mádam ki óteden (13) berũ kahramanlık, vè gözèl tedbirlerinizin (14) namını eşidiyorum, onun içün mırád ètdim, (15) gelip sizleri ziarèt édüb, şeraatlarınızı, vè (16) rüsumlarınızı nazàr ètmek içün. İmdi çún ki (17) sizlèr dahì bilirsiniz ki, bũ anédek hêp cihani (18) dolaşmakdà, vè ètdiyimiz seferlerdè bir tayfè (19) karşı durámadı, húsusa Acemistan vè Hin- (20) distàn Padişahları òlàn Dáreios, vè Póros mi- (21) sillũ úlũ Padişahlari telèf ètdiyimi éyũ [223] (1) bilirsiniz. İmdi bunnarın tobunũ hesáb ètme- (2) cè, karşı durmakdàn kendünizi sakınarak ha- (3) zir ólâsınız. Vè inşallâh vardığımda sizlerè (4) hayrım ólür, zararım dokunmáz,

demelérile (5) mektubũ yazıp gönderdí. (6) **Ámazónesler Aléksandrosun mektubunà yazdıkları karşılık.** (7) Bız cemi cihandè namlı sanlı və ka- (8) hrımanlıkdà èmsalsız olan Ámazónes ávretlér, (9) sèn Áléksandros Padişahà selàm doalàr édüb, (10) maalùm édériz ki, mektubũn vusul olmaqdà, (11) bũ tarafà gelmesinè meràm ètdiyinizè vukuf (12) öldük. lakin cümlemiz birlikdè ricà édériz ki, (13) ólmaya, zahmèt çekip gélmeyesiniz, zıra bú- (14) rada hoşlanacak ólarak bir nesnè göreceyiniz (15) yókdur. éger vukuf ólmák isterseniz, iştè biz- (16) lér gerek yurtlarımızın hallerini, və gerek (17) şeraatlarımızın və nizamlarımızın rüsumla- (18) rını birér birér yazıp, ifadé édériz. évelan ó (19) meskânımız olan ádá, iki ulũ irmaklar ára- (20) sındá dır, və bir başdán óbír başınadak ge- (21) zilmék mırád olunsá, bir senedé gezilméz, tá, [224] (1) bũ deracé büyük dür. və adamızın içindé ér- (2) kék namindé bir kímse bulunmáz, erkeklerimiz (3) irmağın óté tarafındá hayvanlarımızı gü- (4) derlér, və bés senedé bir defá búraya gelir- (5) lér, və hér hánkí ávretlér çoycúk yapma- (6) sını isterlérse birér erkék alırlár evlerindé (7) bir sené berabér oturlár, və sené tamamındá, (8) gíne hayvanetleri gözetmeyé giderlér, və éger (9) bir duşmán bizim üzerimizé sefér ètmeli olur- (10) sa, dèr ákáp irmağın óté tarafına geçériz, (11) erkeklerimizle birleşmecé, anleride beraber- (12) mizé alırız, çadırlarımızı bekleyüb, hiz- (13) metlerimizi ètmék içün. zıra anlerin başká (14) yardımından muhtaçlığımız yókdur. çün ki (15) bizlér kendülerimiz cénk ètmekdè ólkadar ka- (16) hrımanlığımız vár dır ki, bũ cihandé bizleri (17) féth edecék hiç bir millét bulunmáz. zıra (18) cénk talimindé gáyetile keskin ólarak sekiz (19) yüz biñdén tecavüz seçmé áskârimiz bu- (20) lunúr. hémi ádetimiz búdur ki, áskârimızdán (21) hér hánkısı cenkdé yaralanırsa, cümlemiz (22) oná çok izét ikrám édériz, və hér hánkısı ólúr- (23) se, álláh gibi onu izetlériz, və hér hánkısı [225] (1) duşmán üzerine kahrımanlık edérse, oná çok (2) hediyelérile və büyük mesnetlérile şán veríriz. (3) ímdi éger sèn fil vakí bizlérile cénk ètmesinè (4) mıradın varısa, və éger bizleri yenmeli olúrsan (5) bizlerè hiç bir rezalèt óğraşmáz, zıra ávret (6) olduğumuz içün kimseler bedsinméz, émma (7) éger sèn yenilmeli olúrsan zàn édériz ki, sanà (8) gáyetile áyüb olacak dır, zıra hèp dün- (9) niayi zàbt ètmişiken ávretlerden yenilmeniz áz (10) rezalèt deyíl dir, bũ deyişatımızı hèp akıl- (11) danè ricallarınıla istişâr edésin ki, sonrà (12) puşmán ólmayasın, fakat istersen, yaz biz- (13) lerè, nè matlubũn varısa sanà gönderelim, (14) hèç zahmèt édüb bũ tarafà gelmeniz hacèt (15) deyíl dir hémi bũ yazdıklarımıza álel áce- (16) lè karşılık yazasın, zıra áskârimiz ayakdà- (17) dır, sonrà zàbt edémeyiz. (18) **Aléksandrosun, Ámazóneslere gönderdiyi karşılık.** (19) Cihàn mülükũ olan bèn Aléksandros (20)

Padişahdàn, siz Àmazónes àvretlerè selàm, vè (21) maalùm édérì ki, mektubunuzù àlmaqdà ta- [226] (1) hrifatınızdan àğnaşılàn búdur ki, kendülerinizin (2) kahramanlıklarını vâsf éderèk kibirleniyorsu- (3) nuz. kaldí ki, bèn cihani zâbt édüb, búka- (4) dar Padişahlari fèth ètmîş bir Padişâh ikèn, (5) sizlerdèn korkmaklığım, banà çok ayúbdur, (6) émma bèn sizlérile cénk ètmesiné tenazül èt- (7) mém, fákat bèn zamirinizi àğnamàk istéridim, (8) şimdi maalùm édérì ki, benim sizleri incitmeyé (9) fikrìm yókdur, várın yurtlarınızda irahât (10) olúb, banà doacı olásınız, fákat banà tabî (11) olduğunuzun işareti içün Haràc bedeliyesi (12) olarak 1500 tané keskin atlar, vè 1500 ne- (13) fèr gáyetile gözèl àvretlèr gönderésiniz, (14) hér sene deyişdirmèk kavliýile, hémi ölkenizin (15) mahsullarından vè matahlarından olarak hér (16) néki tohâf nesnelér bulunúrsa, banà váfir (17) eşyalâr göndermelísiniz. émma éger bû tekli- (18) fimé muhalifetlik édérseniz, bilésiniz ki, cémi (19) âskârımila üzerinizé sefèr édüb cénk edecé- (20) yim, ártık kendünüz mülahazâ edin, demeleri- (21) le mektubunú bitirip gönderdí. (22) **Àmazóneslerin Aléksandrosa yazdıklari mektúb.** (23) Biz Àmazónes Àvretlér, sèn cihàn mü- [227] (1) lükü Aléksandrosa doâ senalér édüb, maa- (2) lùm édériz ki, bizim kahramanlıklarımız vè (3) cenklèrdé olan iyitliklerimiz dünniayâ maa- (4) lùm vè sizlér dahì elbétde vukûf öldünüz, (5) bû cümléyile mádam ki, sèn bizleré boylé (6) taltifli bulunmàk istediniz, işte bizlér dahì (7) sanâ itâat édüb tabî olúruz. vè bû târzile (8) gelecek olúrsanız bizlér dahì memnùn vè (9) hoşnút olúruz. vè Haràc teklifi olarak se- (10) neviyeté yüz kantâr altúñ, vè kezálíke 1500 (11) tané keskin atlar, vè 1500 tané gáyetile gö- (12) zél àvretlér göndermesiné tahút ètmecé şim- (13) di tarafına gönderiyoruz, kaldí ki biz bû (14) àvretleré dikkatli tembihlér verdik ki, irzla- (15) rını sakınsınlâr, vè hér hánkısı irzını sakın- (16) mázise beynimizde kâfir sayılacak dır deyü (17) nómos bağladık. imdi sizleré dahì ricâ édè- (18) riz ki, hér haldé bunnarın irzına kedér oğra- (19) şdırmayarak sakınmalísınız, vè éger bû tar- (20) zâ sakınmalı olúrsanız, bizlér dahì takrîr (21) ètdiyimiz üzeré itâatda bulunúruz, demelé- (22) rile mektublarını hediyeleyiyle beraber gön- (23) derdilér. [228] (1) **Aléksandros Vómitros Padişahi fèth édér.** (2) Aléksandros, Àmazónes àvretlerin bû tar- (3) zâ bulunmalarına çok hoşnút vè mesrúr (4) olúb, anlerin semtleriné varmaqdàn méks olúb, (5) geri dönüb, Ürmelianın Padişahi Vómitros (6) üzeriné sefèr édüb cénk ètmesiné yürüyüş (7) ètmekdé, ol dahì eşidüb, dér âkâp, hiç mü- (8) lahazâ ètmeksiz, vè kimselerile meşvarèt èt- (9) meksiz, héman âskârlarını toplayúb, hesâb (10) ètdi ki, temâm sekiz yüz biñ cénk âskâri (11) bulundú, bunnari âlip, Aléksandrosun kar- (12) şısına çıkdı, vè çaşıtlâr gönderdí ki, Alé- (13) ksandrosun

kara-kollarını dutsunnâr deyũ. (14) lákin çún ki karakòl úzerindè bîj taşı òlân (15) Sélefkos kendüsíyidi ki, bîj nefèr pũr silah (16) nefèrlérile bîr mahaldè saklı bulunúrudu. (17) İmdi Vómitros áskâriyile Áléksandros úzerinè (18) geçip getmekdéyiken áp-ânsiz Sélefkos, úze- (19) rinè yürüyüş édüb, áskârını bozúb dağıt- (20) dıkdân vè telèf étdikdèn sonrà, kendüsini da- (21) hî dirî dirî dutúb Áléksandrosa götürdü, (22) ól dahî émr étdi gerek kendüsini gerek ás- [229] (1) kârını takim takımâ telèf étsinnèr deyũ, vè (2) émrî úzerè telèf étdilér. (3) **Áléksandros, Mekruhlâr tayifelerinè varır.** (4) Áléksandros, óradan órdusunũ kaldırmak- (5) dà, bîr dağıstanlığa vardí ki, órada ón yedi (6) kavimden ibarè, bîr takım Mekruhlâr namindè (7) tayifelèr bulunurláridi, hèr kavmin tayife- (8) sindè, áyırî áyırî lisanlarî varıdı. éşbu kavim- (9) lèr bũ isimlérele tesmiyè olunurláridi, yáni, Got- (10) tan Mañút, Ánayút, Áyũk, Eksáft, İnsàn yeyi- (11) cî, Kélb-başlı, Fardũn, Álenũn, Fusonikân, (12) Áşınân, Dareyìn, Defarìn, Fitinèn, Termadũn, (13) Marmút, Ağrımát. İmdi bũ kavimlerin tobũ (14) Áléksandrosun geldiyini éşitmekdè gáyetile (15) hòvf édüb, Poryáz taraflarına kaçdılar. (16) Áléksandros dahî árkalarına düşüb, órada (17) bulunân ulũ dağların içinédek kovaladı, vè (18) çún ki ól dağdà bîr uçú bucağı bulun- (19) máz mağarâ varıdı ki, fâkat bîr tanè kapusũ (20) varıdı, ól mağaranın içinè girdilèr hîfz olun- (21) māk içün, Áléksandros bunũ görmekdè çok [230] (1) hoşlandi, zıra bũ mağaranın içindè tobunũ (2) telèf étmesini hesab édüb, mağaranın kapusunu (3) kapatmāk içün, demirdèn bîr sağılâm beyũk (4) kapũ yapıdırıp, vè *Sakída yağı ilè yağ- (5) ladí, zıra bũ tárzile yağlanmakdà, nè átáşi- (6) le yanâr erir, néde bîr álet kesébilir, bũ de- (7) mîr kapũ ilè mağaranın kapusunũ kapayúb, (8) vè ándèn sonrà bîr kulè yapırdí, vè úzerinè (9) bũ misillũ bîr maarufetlũ álet yapıdılar (10) ki, ruzgâr ónâ vurdúkca, Áléksandros Padi- (11) şahımız sağı ólsùn deyũ gürültülũ ses- (12) lèr çıkarırıldı. vè içèridè bulunân áskâr (13) bũ sesi éşitdikce dışarı çıkmasına cesarèt (14) édemeyúb, órada kalıp, telèf óldulár. (15) **Áléksandros, Kandáki Sultânâ gidér.** (16) Áléksandros, óradan dahî órdusunũ kal- (17) dırmakdà, Kandáki Sultânın óğlũ Kontavlú- (18) sinin hòkmũ ólân ólkelerè getdi, bũ zikr (19) olunân Kandáki Sultân, gáyetile namdárıdı, (20) gerek devletin çokluğũ içün, gerek kah- (21) ramanlıkları içün, hémi Kontavlúsi, vè Do- (22) rufóros isimlerindè iki tanè óğlũ varıdı, vè oğ- [231] (1) lũ Dorufóros, Póros Padişahın bîr kızını ál- (2) dıyı içün, Kandáki, Póros ilè düñürlük- (3) lerî varıdı. İmdi Kandáki Sultân éşitmekdè ki, (4) Áléksandros kendi sınırlarına yetişdi, héman (5) dèr ákáp bîr maarufetli Zoğráfós tayin èt- (6) dí ki, varsın, sırân Áléksandrosun tasfirini (7) álsın, kendüsine getirsın deyũ, ól dahî va- (8) rıp úsül ilè, tasfirinin tıbkısını álip,

Kan- (9) dákiye getirmekdè, ól dahì dilberliyini gör- (10) mekdè çok hoşlanıp, bunı kendì halivèt oda- (11) sına yerleşdirdi. bunı boylè tertib ètmesinin (12) sebebi büyüdü ki, çün ki, eşitmişidi ki, cé- (13) mi Padişahlara, Àléksandros kendüsi gidèr ka- (14) vuşur vè çaşıtlar Elçilik ismiyle deyü, (15) onun için bunı yaptırdı ki, éger Àléksan- (16) dros varmalı olursa, bû tasfirin örneyinden (17) ağnayub, kendüsini dutsun deyü. gelelim (18) çün ki, Kontavlusi Àléksandrosun ordusunü (19) görmekdè korkdú, dèr akap askârını, ehli al- (20) lirini vè kızını vè cemi eşalarını toplayub (21) validesi Kandaki Sultanin yanına varmakda- (22) yiken Úlaria Padişahi Ávagrit, nam kimesne, (23) buna garazi vè husumeti olduyü için, yo- [232] (1) lunü kesip, üzerinè yürüyüş edüb, askârını (2) bozúb, ehlini vè kızını vè hêp mallarını zabt (3) eyiledi, fakat kendüsi dâr kultarip kaçdı. (4) **Àléksandros Kontavlusiye dutár.** (5) İmdi bû hâl üzerè Kontavlusi kaçip (6) validesi Kandaki Sultanin yanına getmekdè- (7) yiken, Àléksandrosun karà kollarına oğraşıp, (8) onnar dahì bunı dutúb, kim olduyunü, vè (9) néreye gideceyini sual ètmekdè, ól dahì bi- (10) rër birèr hêr halini bîla noksân takrîr edüb (11) nakl eyiledi. İmdi karà kollâr bunı Àléksan- (12) drosun huzuruna götürmek mirâd ètmekdè, (13) ibtida Àléksandrosa habèr verdiler, ó dahì (14) Antiohosun kendì kürsüsünè oturturub, (15) kendüsi dahì onun yanında Antiohos gibi (16) durmak üzerè ikèn, émr edüb huzuruna çı- (17) kardılar, vè Antiohos kürsüdè olduğü için, (18) Àléksandrosun kendüsi búdur deyü, yedi yer- (19) dèn temennâh ederèk varip haki payinè yüz sür- (20) mekdè, ó dahì birèr birèr kim öldüğünü, vè (21) néreden gelip, néreye gideceyini vè nasıl du- (22) tulduğunü suâl ètmekdè, Kontavlusi da- [233] (1) hi bunı Àléksandrosun kendüsi dir zân ètmecè (2) dedi, Padişahım! bèn senin korkundân ölkèm (3) olan Amastrit ölkesini tèrk edüb, validèm (4) Kandaki Sultanin yanına varmak için ka- (5) çip gidèr ikèn, Úlaria Padişahi Évagrit (6) yolumü kesip, üzerimè yürüyüş edüb, vâfir (7) askârımı telèf ètdikdèn soñra ehliyalimi vè (8) kızımı, vè mallerimin tobunü zabt edüb, bèn (9) bir takrib kaçip yolda gidèr ikèn sizin karà (10) kollarınıza dutuldúm. işte bende şöl bir (11) âdemîn oğraşdığına oğraşdım ki, vaktiyla âde- (12) min birisi bir Áslana râst olub, benî dutúb (13) yemesin deyü, korkusundan kaçip bir göl (14) kenarında bitmiş bir yüksek ağacın üzerinè (15) çıkdı, vè Áslan dahì varip ağacın dibindè (16) durdú, imdi Áslanın yüzünè dahì bakma- (17) ya korkduğü için, ağacın tepesinè doğrú (18) bakmasını isteyüb, bakár ki yokarıdan âşa- (19) ğıya bir heybetli ilân endiyini görüb, dahâ (20) ziyadè korkmakda, gölè doğrú bakacak öldü, (21) órada da Timsâh namindè bir heybetli cana- (22) var gördü ki, ağzını açmış sán ki bunı (23) yutacak gibi görünürdü, imdi başladı [234] (1) fakir

àdèm kendì kendinè mülahazà ètmeyé ki, (2) éger ağaçdàn aşağıya ènecèk olúrsam, Às- (3) làn kapacàk, éger ağaçdà durúrsam ilàn (4) sokacàktır, bári kendimì gölè àtayım ki, éger (5) göldè yüzerèk kaçıp kulturalırsam hòş, éger (6) kaçamazısam, Timsàh kapacàk olúrsa bári bir- (7) dèn yutmüş olùr, birdèn kulturalırım, zıra yavaş (8) yavaş işkencelenerèk ölmekdénise, birdèn ölmèk (9) dahà evlá dır deyüb, kendüsini gölè at- (10) makdà, Timsàh kapdì yutdù kultardı. İştè (11) bèn dahì, Padişahım! tıbkı boylè öldüm, (12) senin zarbindàn kaçàr ikèn, gíne senin zar- (13) bınà oğraşdım, artık insafınà muhtácım (14) deyüb, yerè berabèr temennàh ederèk sohbe- (15) tini bitirmekdè, Antíohos dahì dedì, vákaa (16) hakkın vár dır, zıra ıstıracı dönèn kimseler (17) tehlikedèn tehlikeyè oğraşırlár. lákin bunà tea- (18) cüb edérím ki, bizim búraya geldiyimizi eşit- (19) mekdè, níçün bizim yanımızà doğrulub gel- (20) medin kaçmasını diledin? deyú. İmdi mádam (21) ki, bizim elimizè düştün, işte Taşrı taálenin (22) ismi hörmetinè, seni ázád ètdikdèn soñrà, ehli- (23) nì kızınì ve hèp mallarınì dahì ol du- [235] (1) şmanin elindèn kulturalıp, seni validenin ya- (2) nınà göndirecéyim ki, varıp órada irahàt (3) olub, banà doà edésin deyüb, sohbetini bi- (4) tirdikdèn soñrà, Antíohos Aléksandrosa doğrú (5) yüzünü çevirip, dedì, Yà Antíohos sevgilím! (6) bñ Kontavlúsi dostumuzù beraberinè alıp, (7) Úlária Padişahi Évagrít dostumuzà vará- (8) sın, ve bizlerdèn selàm verip, bunun ehlini ve (9) kızını ve mallerini isteyésin, ve éger hatir sa- (10) fáyile vermeli olúrsa, kendüside hiç yüre- (11) yinè bir korkù getirmeyerek beraberinizdè bú- (12) raya gelsin, émma éger bir tavurlú tarzile (13) muhalifetlik edérse, dèr ákáp kendüsüyle (14) cènk edüb, áskârını telèf ederèk, memlekât- (15) larını zabt ederèk, kendüsini dahì dutüb (16) dirì dirì búraya getirésin ki, Kontavlúsi (17) ilè berabèr Kandáki Sultanà göndereyim, de- (18) yüb, sohbetini bitirmekdè, Kontavlúsi bñ (19) kelimlari eşitmekdè çok mesrúr olub, Antío- (20) hosu Táhtı kürsüdè gördüyü için Alé- (21) ksandros Padişahın kendüsü dir zàn ètmecè, ye- (22) rè berabèr temennilér ederèk, dedì, Şevketlű (23) Padişahım! vákaa Haktaále sizlerì búkadar [236] (1) úlulandırmakdàn meràm búdur ki, bizlér gibi (2) fakir derdimentleri koruyub kayırmaniz için- (3) dür dedikdèn soñrà. Aléksandrosun kendüsü (4) dahì, Antíohos yerindè bulunmacà, temen- (5) nilér edüb, Kontavlúsiyi yanına alıp, vé (6) sekiz yüz bin nefèrde seçmé áskâr alıp, (7) Évagrít Padişahın yanına varmakdáyiken, yol (8) üzerindè, Aléksandros, dedì Kontavlúsiye, éger (9) ehlini ve kızını ve mallerini, vé ölkeni (10) dahì bunun zabtındàn kulturalırsam, banà né (11) eyilik edecéksin? ol dahì dedì, hèp malla- (12) rım sanà fedà olsùn, vé hémi búradan eyilik- (13) lér-ile dönmekdè Padişahà dahì niàz edecè- (14) yim ki, seni beraberimè

göndersín ki, Validém (15) dahì ikramlarını ètsín, vé hémi validemizín ü- (16) çüncü öğlü olacáksın, zıra Durufóros ismin- (17) dé bir karındaşım dahì vár dır, sēnínile üç (18) karındaş olúruz. İmdi bũ kávlı kararlárule (19) getmekdé, éncamı Évagrít Padişahà yakla- (20) şmakdà, áskârın tobunũ 3 taksım édüb, iki (21) yüz bişini tayín ètdi étrafdà olan şehirleri (22) vé kasabaları vursunlar, yağmalasınнар de- (23) yũ, vé üç yüz bişini de ormanlık içindé [237] (1) saklayüb, üç yüz bişinide ásl Táhtı (2) Padişahiyesi olan Şeheré tayín éyiledi, éncá- (3) mí Şeherli bir ádém dutüb, onun ilé bir mek- (4) túb gönderdiler. (5) **Évagrít Padişahà gönderdikleri mektúb.** (6) İnayeti barı ilé, bēn cihān Mülükü (7) olan Padişahlār Padişahi Áléksandros, sēn (8) Évagrít Padişahà maalüm édérím ki, senin za- (9) lım hareketlerini vé kibirliklerini vé haksız- (10) lıklarını eşitmekdé, sanà çok garazlandım. (11) İşté tarafına gáyet sevgilim olan Ántiohosu (12) gönderdim, éger vardıkda hatir safáyile Kon- (13) tavlúsinin ehlini, kızını, vé rızkını bir te- (14) mām teslim édersen, pék éyũ pék gözél. ém- (15) ma éger, muhalifetlik étmeli olúrsan, éyũ bi- (16) lésin ki, Tacını Tahtını boğazına geçi- (17) recéyim. İmdi bunnari éyũ mülahazà édüb, (18) sōn püşmanlık fayidé étméz. demelérile mek- (19) túbü yazıp göndermekdé, -Évagrít Padi- (20) şah dahì mektubà kulák vérmeyüb, çün ki (21) varān áskârlık áz dır deyũ habér vermişler. [238] (1) Évagrít bũ havadisatdan yüreklenerék dér (2) ákâp cénk étmeyé çıkdı, kaldı ki beri taraf- (3) dan, ormanlıkdà saklı olan áskâri dahì y- (4) üze çıkarıp, tobũ birlikde cénk ètdiler, vé (5) Évagrít bũ halı görmekdé korkusundan ken- (6) di kendüsini teléf éyiledi. İmdi bunnār zârb (7) ilé şeherin içiné varıp, Sarayà girmekdé, Kon- (8) tavlúsinin ehlini, kızını, vé hēp mallarını (9) âlíp geriyé dönüb, Padişahın yanına var- (10) makdà, yeré berabér temenniler édüb, cēmi oğ- (11) rayışatları nâkl ètdiklerindé, Padişah dedi (12) Kantavlúsiye, hēp âradıklarını âldınmı (13) deyũ, ol dahì dedi, évet éfendim! âldım (14) ziadasıyla, kaldıki Şevketlimizé niâz édérím ki, (15) Ántiohos karındaşımı beraberimē koşásın ki, (16) validém dahì kendüsine ilayıkı üzerē ikram- (17) larını ètsín. Zıra kendüsinden çok hoşlan- (18) dım, firasetlũ, vé kahrımān olduğu için. (19) deyüb, sohbetini bitirmekdé Padişahda pék (20) éyũ olúr, deyüb izin verir öldü. (21) **Kontavlúsi validesi Kandáki Sultanà gidér.** (22) İmdi Kontavlúsinin matlubũ üzerē [239] (1) Padişah izin verir gibi olúb, ikisi birlikde (2) getmekdéyiken, Kontavlúsi dedi Áléksandrosa, (3) vákaa benim karındaşım Ántiohos! bũ Álé- (4) ksandros Padişah vákaa cihān Mülüklüyünē (5) ilayık kimsé dir, zıra kendüsi ákıldanē vé ted- (6) bir sahibi hémi merhametli vé kahrımān ol- (7) duğundan başká, senin gibi musahibleri vé Se- (8) raskâri bulunmak beyűk kuvvédir kendüsine. (9) demekde,

Àléksandros dahì, ònùn yüreyinì (10) tecrübe ètmèk içün, dedì, bénim karındaşım (11) Kontavlúsi boylè bilésin ki, Àléksandrosun (12) yanında bendèn çok ákıllı vè kahramàn çok (13) âdemlerì vár dır. Zıra évelan cümlemizdèn ù- (14) lû òlárak Filónis vár dır, ândèn soğrà Fí- (15) lippos, Sélefkos, vè Ptolemaïos vár dır, bun- (16) narın tobundàn soğrà bèn Àntíohos dahì ân- (17) lerin sırasındayım, demedè, Kontavlúsi dahì (18) dedì, èvet ânlerin tobû ákıllı vè firasetlíyi- (19) seler dahì, bèn indimè hazretiñi tobundàn (20) ziadè ákıllı vè tedbîr sahıbı òlárak görüyórum, (21) vákaa sèn cihàn mülükû òlmaya müstehâk (22) kimsésin, héman Állâh seni Àléksandros Padi- (23) şahımızâ bağışlasın ki, bizlerde sayeleriñizdè [240] (1) mesrûr òlalim, zıra hazretinizi bû kadar sev- (2) dím ki, oğrunuzâ canımı fedâ ètmesinè hara- (3) retim vár dır. deyûb sohbetini bitirdi. Ím- (4) di bû tarzâ hasbihâl édûb yoldâ gidérirken, (5) bîr heyibetli mağarayâ râst öldülâr. (6) **Àléksandros mağarâ içinè girér.** (7) Çün ki bû heyibetli mağarayı gördü- (8) lèr. Kontavlúsiye suâl ètdi ki, bû mağarâ (9) ne òlmali deyû, òl dahì dedì, bénim karın- (10) daşım Àntiohos! bû mağaranin keyfiati gâ- (11) yetile âcayûb vè tehlikeli dir, zıra boylè (12) rivayèt òlunúr ki, Êllinosların hêp âllahlari (13) diri diri bunûn içindè otururlâr, vè búra- (14) da çok âcayûb nesnelèr vár dır, émma hêr (15) kimlèr búraya girmişlérise âkıllarını ga- (16) yûb édûb, deli divanè öldülâr, demekdè, (17) Àléksandros dahì dedì, gördün mü benì ná- (18) sıl sevérsin? benì, tâ, bú kadar sevérsin ki, bú- (19) raya girmesinè kametlendiriyorsun ki âklımı (20) gayûb édeyim deyû. Kontavlúsi bunâ kar- (21) şılık dedì, bénim karındaşım! èstâğfurla! bèn (22) sanâ kedèr òlsun fikriyle söylémedim, zıra [241] (1) sen gâyetilè ákıllı kimsè olduğün içün, éger (2) búraya girecek òlsân dahì sanâ bîr ziàn (3) òlacağı yókdur, vè húsusa éféndiñ òlân (4) Àléksandrosun ıstıraci kutlú dur, vè ıstıra- (5) ci kutlû òlanâ âllahlárda, şeyitanlárda yar- (6) dımcı dır demekdè, Àléksandros dahì dedì, (7) göstèr banâ bunûn yolunú ki, içeriye gi- (8) reyim, Kontavlúsi dahì yolû göstermekdè, (9) dèr âkâp içeriye girmesinè başlamışsa, ko- (10) lundàn dutûb, içeriye bırakmasını istemézi- (11) di, bû demelérile ki, bénim karındaşım! bunûn (12) içindè çok korkulu tılsımlâr vár dır, éger (13) máaz Állâh sanâ bîr ziàn erişirse, benim halim (14) násıl òlúr? ki, seni búkadar çok sevèrim, (15) húsusa Àléksandros Padişahın yüzünè násıl (16) bakmalıyım? ki, seni búkadar sevèr? demelerile (17) niâz ètmışise dahì, òlmadı meks édémedi, ille (18) dedì, bırâk benì, Àléksandrosun ıstıraci hör- (19) metinè gireyim, vè inşallâh bîr kedèr òlmâz de- (20) yûb, pûr silâh içeriye girmekdè, vákaa (21) çok heyibetli vè âcayûb şeylèr gördü ki (22) âkılâ zarâr, ibtida bîr takım yüzleri göz- (23) lerì heybetli kimselèr karşısına çıkdılâr, lá- [242] (1) kin, bû, Tanrıının

ismini zikr ederék, ve imda- (2) dını dileyerék, hêç bir korku getirmeksiz yö- (3) rüyüb
 gezéridi, órada vákaa Éllinosların (4) állahları ólàn Krónosu, Díayı, Êrmisî gör- (5) dú
 ki, zencirléride bağlı dururlardı. ve (6) çún ki bũ misillũ çok bağlı kimselér gör- (7)
 dù, órada suál étdi birisiné ki, kimlér dir bũ (8) bağlı duranlár deyũ, órada bağlı duràn
 (9) Padişahlardan birisi dedi, yà Áléksandros Pa- (10) dişáh! bilmiş ólásın ki, bunnarın
 tobũ yèr (11) yüzündè Beýlik, Padişahlık ve Zabıtlık étmış (12) kimselér dir, nasıl ki
 sende hâlen Padişahlık (13) étmekdesin, işte bunnár, kibir ve zulümkar ol- (14) dukları
 içün, Alláh Taále kâhr édüb, bũ (15) mağaraya tayin étdi cannarıyile beraber biraz (16)
 vakit işkencelendikden sonra, cihennemîn ébe- (17) diét fıınarına atacaktır, órada
 nihayetî ol- (18) mayan işkencelérile işkencelenmek içün de- (19) mekdè, tékrar
 Áléksandros suál étdi ki, bũ in- (20) sán kılıklarında olannár kimlér dir? deyũ, ol (21)
 dahî dedi, éfendim, bunnár şol zalim ve gad- (22) dâl Padişahlár dır ki, ol karşıda
 zencirléri- (23) le bağlı gördüyün állahlara tapınırlár-ıdı, [243] (1) şimdi búrada
 beraberlerindè işkenceleniyorlar. (2) Áléksandros dedi, dóstüm! ben seni bir yerdè (3)
 gördüm gibi görünüyor, kimsin sên? ol (4) dahî dedi, éger yabàn âdemlerinin yurtla-
 (5) rına getmişisen, belki órada dirék úzerindè (6) tasfirimi görmüşün dür. Áléksandros
 dahî (7) dedi, kerem édüb ismini habèr verésin, ol da- (8) hî dedi, banà Sórónhos
 Padişáh derleridi, ben (9) ki bir vakıtdè hêp dünniayi zâbt étmışidim, (10) ve
 kibirlendiyimden dünnianin úcunâdak get- (11) dim, tá, ki, Cennèt bahçesine dahî
 girmek (12) istemişsem, yabàn âdemleri úzerime hücum (13) édüb, hêp âskârımı teléf
 étdikden sonra, beni (14) dahî teléf étdiler, şeytanlár dahî canımı (15) búraya getirip
 bağladılar, divaneliyimin ve (16) kibirliyimin işkencelerini çekeyim deyũ. imdi (17)
 bũ hallerimize bakarak íbrèt âlip, sakınásın (18) ki, kibirlénmeyesin. ve óradan bir
 mikdár ileriyè (19) varmakda, Kayın pederi olàn Âcèm Padişahî (20) Dáreiosu gördü.
 Dáreios dahî bunũ gör- (21) mekdè gáyetile çok âhuzarile ağlaşarak de- (22) di yà
 âkıldanè Áléksandros! éncamı sende mi (23) bũ hapishaneyè geldin? Áléksandros dahî
 [244] (1) dedi, sizlérile kalmak içün gelmedim, ille (2) búradan yolum, oğraşdıda
 sizleri görmeyè (3) geldim. gíne Dáreios dedi, yà kâmil Álé- (4) ksandros! mádam ki
 yerleri gökleri hâlk édèn (5) Tanrı yardımcın bulunur, dahâ bilmediyin (6) şeylere
 vukuf olacásın, yanımá gel ki, (7) saná habèr vereyim demekdè, ó dahî yanına (8)
 varmakda, dedi, sèn çún ki Kandáki Sulta- (9) nın yanına getmekdesin, bilésin ki, onun
 zim- (10) metindè tasfirin vár dır, seni görünce ağna- (11) yacak dır. lákin ilişip dúrma
 téziye vará- (12) sın. zıra senin imân édüb tapdığın Alláh se- (13) ni kurtaracak dır.
 gíne Dáreios ağlayúb (14) dedi, yà sevgili oėlúm! Âcèm ölkesi, ve kı- (15) zım

Róksandra nè hallerdé dir? Ól dahì dedì, (16) kızın Rokşándra benímile cihanın Sultani òl- (17) du, pèk éyũ irahátdır. défa Dáreios dedì, (18) búradan ileriye varásın ki Hindistân Padişahi (19) Pórosu görésin, Ól dahì ilèrüyè varıp gör- (20) mekdè dedì, yà Póros Padişáh! sén ki bir va- (21) kît Tağrılık tavurù ilè hareketlèr édèridin, (22) şimdi búrada gördün mi násıl işkencelenir- (23) sin? Póros dahì dedì, béli hakkın vár dır, [245] (1) zıra hèr né kadar Padişahlâr dünniadâ kibir- (2) lenirse, éncamı búrada bũ halè kışb olacák (3) dır. İmdi sénde sakın ki, kibirlénmeyesin, zıra (4) şeytanlâr búraya getirecékdir. Áléksandros (5) dahì dedì, élbétde hérkes ámelinè göre bu- (6) lacák dır. (7) [Maalùm òla cúmle bũ kitapcaazì (8) okuyacák olannará ki, násıl tà, évelindèn du- (9) yurtmúşusak ki, bunùn içindè çok ásılsız (10) şeylèr sokdulâr deyũ, şimdi gíne maalùm (11) édériz ki, 174 yaprakdàn berũ çok árazbâr (12) ásılsız şeylèr bulunuyor, lákin bũ mağa- (13) rà hikâyetindè oğraşàn nakliyetlèr mústakil (14) kocâ karılâr masalları dır. béli bunũ bá- (15) ri, hèç yázmamasına niyèt etmişisek dahì, fá- (16) kat bũ sebèb içün yazdık ki, búradan bir (17) éyũ ibrèt alınabilir deyũ. yáni soylé ki, (18) şimdi bũ devirlerimizdè múcerret bũ misil- (19) lũ bir nakliyeti 7 yaşındaki bir çoycuğâ (20) nákl etselèr múceret inanmáz. sebèb nédir ki, (21) çün ki ilimlèr ártik çoğaldığı içün átala- (22) rì bũ misillũ lafları inanmáz ki, evladlarıná- (23) da inandırmayâ kâsd etsín. lákin bákın ki, nè (24) devirlèr geçmiş ki, insannâr ilimdèn haberleri (25) ólmadığından kòr gibì olduklarındàn, bákın (26) ki, nè túrlũ yalannarı ásılsız nesneleri ásil- [246] (16) lı deyũ yutdururláridi, bunnarâ emsâl (17) eşki zemân Ellinosların vaktindè yapılan ki- (18) taplardâ nékadar çok ásılsız şeyler vár dır. (19) lákin hâmd olsùn şimdi, insannâr ásil sahîh (20) Tağrının emri ólân tariklerde bulundukları (21) içün, vé ásil sahîh kitaplárlan oğraşdik- (22) larì içün bũ masaliye tariklardan helàs òl- (23) dulár. nè mutlũ bũ aklı erecek ilimlèrile (24) oğraşanlará!] (1) **Áléksandros máğaradan çıkár.** (2) İmdi Áléksandros váfir seyir seyahát et- (3) dikdèn soñrà mağaradàn çıkmakdâ, fakir Kon- (4) tavlúsiyi buldú ki, gèç kaldığı içün ve- (5) sveseyè varıp, áhuzâr édüb ağlaşırídı. İmdi (6) nice ki bunũ görmüşüse seyirdip, boynunâ (7) boğazınâ sarılıp, ánlındàn ve gözlerindèn ópe- (8) røk, dedì, yà karındaşım Ántiohos! níçün bu- (9) kadar gecikdín? ácaba (máaz Álláh) bir (10) kazayâ mı oğraşdı deyũ, vesvesemden naşı, (11) deli divanè öldüm. hákikat bũ gün bú- (12) radan selamèt çıkmaklığın Áléksandrosun ha- (13) yırlı ikbalì olduğunũ áğnadım. fákat şimdi (14) sanâ niáz édèrim ki, orada hèr né ki görmüşü- (15) sen banâ dahì nákl édésin ki, bende suvál eden- [247] (1) nerè nákl edeyim, demekdé. Áléksandros dahì, (2) tafsîl üzere tobunũ nákl etmekdè Kontavlú- (3) si teacüb etdi, bũ hikâyet olunân nesne- (4) leré.

İmdi óradan kalkip yoldà gidèr ikèn oğ- (5) raşdıkları dağlarda bulunàn meyiveleri, A- (6) léksandros görmekdè heyrandè kaldı, zıra zey- (7) tünler ağaç kavunlarına beñzeridi, ármüt- (8) lâr iri kabaklar gibi, cevizler büyük ka- (9) vunnar gibi, kezâlik cemi meyiveleri bû misil- (10) lû iri vè heyibetliyidi. húlesâyı kelâm Kan- (11) dâki Sultanın òlkesinè yetişdiler, vè müjdè (12) tatarları varmakdà, Kandâki Sultân oğlû (13) Kontavlúsinin sağ olduğunû eşitmekdè gâye- (14) tile çok mesrûr öldü. zıra evelleri eşitmişidi (15) ki, Áléksandros telèf ètdi deyû, onun için (16) gâyetile çok, gâm kasavetdè bulunúr-udu, (17) zıra bunû ifrادیyle çok severidi, imdi bû (18) defâ âpansız, hèm sağ dır, hèm geliyor de- (19) yû eşitmekdè ferahından nè yapacağını bil- (20) mèz olub, éncamı çok saltanátile karşılamaya çıkdı. [248] (1) **Kandâki ibtida Aléksandros ile buluşúr.** (2) İmdi Kontavlúsi, validesi Kandâki Sul- (3) tanı görüb, dèr âkâp atından ènmekdè, Álé- (4) ksandros dahi atından ènip, ikisi kolkolâ Kan- (5) dâkinin yanına varmakdà, Kontavlúsi dedi (6) validesinè, benim sevgili validèm ibtida bû (7) karındaşım olan Antíohos ile buluşásın, zıra (8) bû Áléksandros Padişahın muttebèr musahi- (9) blerinden dir, hémi benim némi nimetim, sebébi (10) éhyâm dır. Kandâki Sultân dahi ikisinide (11) kocaklayub buluşmakdà, taraféyinden çok (12) mesrûr olub saltanátile sarayına geldikdèn (13) sonra Kandâki Sultân başladı suâl ètmeye (14) başından geçen meşakatlari, Kontavlúsi da- (15) hı başladı birèr birèr nakl ètmesinè cemi oğ- (16) raşan tehlikeleri vè sıkleterini, vè éncamı ha- (17) bèr verdi ki, işte bû karındaşım Antíohos, be- (18) nim başıma oğraşan dertlerin tobundan helàs (19) édüb, acılarımı ferahlığa tebdil éyiledi, zıra (20) zalım Évagrınt Padişahın yesirliyindèn éhlimi (21) kızımı azâd édüb kultardıkdàn sonra, mal- (22) lerimi dahi iki üç kât alıverdi, onun için, [249] (1) bèn, sebébi éhyâm bilip kendimè karındaş ètdim, (2) sèn dahi üçüncü evladının sırasına ko- (3) yásın demekdè, Kandâki dahi, bunnari bo- (4) yle eşitmekdè, tékrar kocaklayub anlından (5) gözlerinden óperèk dedi, hòş geldin safâ gel- (6) din, yâ Áléksandros Padişahın hâs musahibî! (7) mádam ki, sèn oğlumà bû deracè inayetler (8) ètdin, bèn dahi borçlû oldum seni üçün- (9) cü evladım yerinè koyayım, bû gündèn ev- (10) ladımsın demekdè, ol dahi, Elçilik rüsu- (11) mû ile kalkip, yerè berabèr temenniler éderèk, (12) validelik payesiyile elini ópüb, hasbihâl èt- (13) mekdé. Kandâki Sultân yüzünè vè gözlerinè, (14) vè élametlerinè bakmakdà, kendi kendinè âkıl- (15) dan fikrindèn déridi ki, bû, hèr haldè Áléksan- (16) drosun kendüsü olmalı, vè lákin fikrini sezdir- (17) tmeyerek defâ defâ kocaklayub, ópmelerin (18) arasında dedi, yâ sevgili oğlum Antiohos! (19) bûyurásın Sarayımızı seyir seyrân édüb, hazne- (20) lerimi dahi nazâr édésin, ki, canın hèr né ki

(21) hoşlanırsa âlâsın, hémi Âléksandros Padişahın (22) kendüsinè vacib olan teşakkürân mektubu- (23) mû yazayım ki, kendüsinè götüresin. [250] (1) **Kandâki Sultân, Aléksandrosu tanır.** (2) Kandâki Sultân bû sohbetlerin üzerinè, (3) Âléksandrosu kolundân dutarâk Sarayın içi- (4) nè varmakdâ, çok tohâf ve âcayüb, hémi kı- (5) ymetli eşalarını, mészela âltunâ gümüşè, (6) ve mücevherlerè mûtaallik hesabâ gelmez (7) takımlarını ve haznelerini gösderdi, ve éenca- (8) mı Sarayın tobunû gezdirdikdèn soñrà kendì (9) halivèt ôdasına götürdü, ve órada dedi ken- (10) düsinè, yâ sevgili oğlüm Âléksandros! sanâ (11) ruhsât verdim Sarayımın içindè gördüyün (12) eşalardan hër néki beyendínise âlâsın. Alé- (13) ksandros dahì kendì ismini eşitmekdè dedi, bèn (14) Âléksandros deyilim, ille önün sevgili baş mu- (15) sahiblerinden birisiyim, ve ismim dahì Antíohos (16) dur, niçün sen Âléksandros dérsin? demekdè, (17) Kandâki dahì, dedi, bèn bilirim ki, sèn Alé- (18) ksandrosun kendüsisin, fakat ismini deyişdirdin. (19) éger inanmázisen başını kaldırıp, üzeriñdè (20) durân tasfirè bakâsın, bakalım kimin tas- (21) firinè beñzèr, ól dahì dönüb bakmakdâ, gör- (22) dü ki, tıbkı kendì tasfirí dir, dedi, vákaa (23) hâkikat tıbkısı dır, lakin bende tıbkı Alé- [251] (1) ksandrosa beñzerim, önün içün benì gâyetile (2) çok sevr. húsusa bû misillü tasfirlerimiz (3) mutabik olduı için Seraskârlarımız da- (4) hì çok defâ yağnışlık éderlerde Âléksandro- (5) sun yerinè banâ temennâh éderler, demekdè. (6) -Kandâki Sultân dahì cevâb édüb dedi, bèn (7) önü bunü bilmem, fakat bunü bilirim ki, bèn (8) bû gün cihanın Sultani öldüm, zıra ci- (9) hân Mülükü elimè düşdü, imdi yâ Âléksan- (10) dros éyü bilésin ki, temâm ârzuladıgım üzerè (11) Âllâh seni elimè teslim etdi, artık elimdèn (12) kulturalacağın yókdur, demekdè, Âléksandros (13) bû sohbetleri eşitmekdè ólkadar korkdu ki, (14) yüzü gözleri çeşit çeşit renklere dönmeye (15) başladı, ve sıtmalı âdèm gibi dişleri biri- (16) birinè çarpılıp çatırdamaya başladı, ve (17) sağınâ solunâ bakarâk, âklındân kurdú ki, (18) Kandâki Sultani órada vursun telèf etsin, (19) ve dèr âkâp atınâ binip kaçsın, zıra boylè (20) hesab etdi ki, yâ kaçâr kulturalırım, yâ du- (21) tarlarda telèf éderlerse, dahì, bari ér gibi (22) telèf olúrum, zıra búrada bir avrèt elindèn (23) avrèt gibi telèf ólmakdânise, ér elindèn ér gi- [252] (1) bî telèf ólmaklıgım dahâ evlá dır, deyü (2) kurâr ikèn, Kandâki Sultân bakdı ki, yüzü (3) gözleri tárzı ahir óldular, korkduğundân (4) dışarı çıkacak öldü, lakin Âléksandros ko- (5) lundân dutub içeriye çekdi, bû demeléri- (6) le ki, seni búrada telèf étdikdèn soñrà, dı- (7) şarı çıkıp oğlunü dahì telèf étdikdèn soñ- (8) rà, kaçarım. lakin bende tutulúrda telèf (9) olúrsam, bari iyitlikile telèf olúrum, demek- (10) dè Kandâki Sultân dahì bunnari eşitmekdè, (11) tatlılık ile ve gülèr yüzüle yanına yak-

(12) laşip, kocaklayüb anlindàn gözlerindèn (13) öperèk, dedi, sevgilì oğlùm Àléksandros! àk- (14) lınà fikrinè bîr vesvesè getirip kórkma, zîra (15) sanà kıl deñli zararım dokunmasına Àlláh (16) gösdérmesin, hémi boylè bilip émin olásın ki, (17) nè oğlumà, nè bîr kímseye, bû keyfiatì du- (18) yurtmaksız, sanà çok hediyelèr vè peşkeşlèr (19) vermece, izzéti ikràm vè saltanátile sağ se- (20) lamèt askârının başına göndermesinè, càhd (21) vè gayrèt édeceyimi muhakkàk bilésin, zîra (22) bèn cahil bîr àvrèt deyilim ki, senin gibi bîr kahramàn Padişahi telèf édeyim, ille bèn seni [253] (1) gözlerim gibi esirgeyüb sakınacáğım vè (2) evladım gibi sanà sığınip güvenecéyim. (3) húsusa hér kim sanà gıyarsa, dünnianin (4) kanına girmiş olúr, zîra bû gün dünnianin (5) irahatlığı senin hükmündé dir. İmdi bèn bun- (6) narì boylè hesàb édèr kimselerdèn öldükca, (7) sanà bendèn zian gelirmi? éstáğfurla! Zîra (8) senin vefatın dünniayi vè cémi Padişahlari (9) sırsalayüb ált üst édecék dir. öldú ki se- (10) nin bîr gılın hèp dünniayà bedél dir. bun- (11) nar boylè öldükca, vè bèn seni evlâd sırasına (12) koydükca, niçün bendèn vesvesè édüb kor- (13) kásın? Húsusa benim sevdâm bû dur ki, sénde (14) beni Validèn yerinè koyüb, cihàn Sultani ola- (15) yim kaldı ki éger hatrın incinmèzse, sanà hàs (16) validèn gibi nasihèt édèrim ki, bundàn soñrà (17) sakına sakın bû tarzile Elçiliyè vè çasıt- (18) lığà çıkmasına cesarèt etmeyesin, zîra haz- (19) retin başı bîr yoldà asılmak cayız deyil (20) dir. vè işte bendèn yanà ánd olsun şart ol- (21) sún ki, sanà bîr kedèr yókdur, émin vè mesrúr (22) olásın, demelèrile sohbetini bitirmekdè, -Àlé- (23) ksandros dahì bunnari eşitmekdè émin olúb, y- [254] (1) üreyi irahatlaşmacà mesrúr olaràk, yerè be- (2) rabèr temennilèr éderèk, dedi bû gündèn seni (3) validèm Ólimpiáda Sultanin yerinè koydum, (4) Kandáki dahì, tékrar kocaklayüb öpmekdè, (5) kolundàn dutaràk, beraber birlikdè dışari (6) çıkdılár. (7) **Kandákinin oğlú Dorufóros Aléksandrosun katlinè kàsd édér.** (8) Çún ki Kandákinin oğlú Dorufóros, bû (9) oğrayışatlardan haberì olmayarak, Àléksandro- (10) sun ordusú ilè cengè duruşub, çok askâri (11) telèf olúb, kendüsü dahì dâr kultarmacà (12) validesi Kandáki Sultanin yanına kaçip (13) gelmekdè, nice ki vukuf ólmüşusá ki, Sara- (14) yin içindè, Aléksandrosun Antíohos ismindè bîr (15) Elçisi vár dır, çok hışmile vè gazábile bu- (16) nû bulúb kâtl etmesinè kàsd etdiyini, vali- (17) desì Kandáki Sultân vukuf olmakdà, dèr (18) akâp, álel acelè seyirdip, Sarayın avlısında (19) karşısına çıkıp buluşmakdà, dedi, benim sev- (20) gili oğlúm! Bû misillü hareketi nasıl ce- (21) sarèt édèrsin ki, Àléksandros, karındaşın Konta- [255] (1) vlúsiyi beyúk tehlikedèn kultardıyından ba- (2) şka, ehlini kızını, vè cémi rızklarını, azàd (3) édüb, bû elçisiyile sağ selamèt tarafımıza (4) gönderdí. bizlèr kendüsinè, döst,

vè éféndimiz (5) gibi raġbèt édüb, ağır bahalì hediyelelérile (6) ìkràm edecéyiken, elçisini, húsusa gáyetile (7) sevgilisi olan Ántíohosu teléf etmek ilayíkmı (8) dır. éstáġfurla! óġlum! bunu ilayík gör- (9) mém ki, éyiliġe bedél kemlik edeyím. Aléksan- (10) drosun elçisi hanemizdè teléf olmağdan, topu- (11) mùz teléf olmamız dahà evlá dır. demelé- (12) rile boynuna sarılmacà niáz ve şefaát ét- (13) mişise dahì, Dorufóros bîr véch ilè iskât ol (14) mayub, elbétde bèn bunu kàtl edecéyim, zîra (15) á validém! Áléksandros dur benim biñlérile (16) áskârımı teléf edèn, ve kayın pederim Póros (17) Padişahì teléf edèn ki, fakîr kayın validemîn (18) ahuzarlarì gece gündüz duracaġı yók- (19) dur. ímdi niáz edérim, bırak beni ki, bári bende (20) onun bîr ádeminì teléf edeyím deyü, ayak (21) basmağda, Kontavlúsinin ehli bû deyişat- (22) larì eşitmekdè, álel ácelè kocasına varıp, (23) habèr verdí ki, téziye yetişésin, zîra karındaşın [256] (1) Dorufóros bizim sebebi éhyamiz olan kardaş- (2) lıġın Ántíohosu teléf edecékdır deyü. Kon- (3) tavlúsi dahì bunü eşitmekdè méstce vali- (4) desinin daryesine varmağda, gördü ki, Dorufó- (5) ros kudurmüş Áslan gibi, dâl kılinc vali- (6) delerì Kandákiyle savağda bulunuyorlar, (7) héman Kontavlúsi hişmıla yanına varıp, kı- (8) lincì elindèn çekip alıp, kendüsini çalıp (9) çarpacak olub, çok tazirlèr etdi bû ha- (10) raketlerì içün, ol dem Kandáki Sultàn, ár- (11) tık iskât olmuştur omudu ilè, içeriye gi- (12) rip, Áléksandrosu dışarı çıkardı, lákin Do- (13) rufóros bunü görmekdè gíne kudurub hé- (14) man dèr ákáp úzerine hücum etdi, elindè bîr (15) kámayile, ol dem Áléksandros dahì gılın- (16) cını çıkarıp dedi, yà Dorufóros! áklını (17) başına toplayub, kendiñe gèl, zîra bèn öle- (18) cèk olúrsam, sàlt sèn teléf olmağsın, ille (19) cémi cümle cinsin cemaatin teléf olacak (20) dır, zîra Makedónosluların teléf olması, si- (21) zin teléf olmağlığınızà beñzeméz. húsusa (22) bunü mülahazà éyilè ki, éger beni teléf ét- (23) meli olúrsanız, Aléksandrosa edeçeyiniz zarar [257] (1) áz bîr şeydir, lákin beni áramali olúrsa né- (2) reye kaçıp, nerede hîfz olub, ve nasıl kul- (3) taracáksınız? sizlèr pèk éyü bilírsiniz benim (4) éféndim, bû ánédek, nékadar Padişahlàr ve (5) Beýlèr batırıp, yerile yesàn etdiyini. éger Alé- (6) ksandros bilmiş olsayıdı ki Kandáki Sultàn El- (7) çilerì teléf edici dir, hiç Elçi göndermé- (8) zidi. ille ordusu ilè kendüsü gelíridi, demekdè (9) Kandáki Sultàn Áléksandrosa doġru bakıp (10) úsulétile gülerèk kendi kalbindèn dedi, (11) bàk, nasıl ákıllı ádèm fikrini sakınarak, ka- (12) hramanlığı ilè korkuyú [f]ét édüb, kindini selametè çıkarır. (13) **Dorufóros Aléksandros ilè barışır.** (14) Çün ki Dorufóros bû sohbetlerì eşit- (15) mekdè yüreyindèn korkub yumuşamayà baş- (16) ladì, ol dem Kandáki Kontavlúsi ilè bera- (17) bér mabeyinlerine girip, Áléksandrosu Dorufó- (18) ros ilè buluşdurub öpüşdürub barışdır- (19) dılar, ve

biribiriné çok muhabbét kaynaşdır- (20) dılar. İmdi bir kaç gündén sonra Áléksan- [258] (1) dros kendi mahaliné gidecek tedarikindé olmak- (2) da, Kandáki Sultán oğullarından saklı ol (3) çok ağır bahalı elmás taşlarıyile ve incü- (4) lérile donanmış olan tacını, ve mihlandızıla (5) biribirini dutdurmacà 4 tané Zümrüd taş- (6) larıyile yapılmà gáyetile kıymetli yüzü- (7) küñ Áléksandrosa verip, dedi, bunnari sev- (8) gili kızım Roksándraya götürüb verésin, ve (9) bunnardan maadé aşıkare olarak kendüsiné da- (10) hi, dımışki demirindén yapılmà bir takım (11) silahlàr verdi ki, kılıflari Şah Mıràn deri- (12) sıyile kaplanmışdı. defa yaldızlı eyér, ve (13) sòm sırma hasalarile donanmış donü beyáz (14) bir Köhaylàn verdi, ve Kara-küş resmindé (15) yapılmà bir tac verdi ki, ayağında bñ ya- (16) zılmışdı incülérile. “Migrìb ve Meşrik Pa- (17) dişahi, ve Padişahlàr Padişahi, cihàn (18) Mülükü Mégas Áléksandros.” İmdi Kan- (19) daki bunnari verdikdén sonra, vafir nasihatler (20) etti, bñ demelérile ki, sakına sakın oğlum (21) bundan sonra bir dahi çaşıtığa gidüb, ve (22) bir kımseye emniyet edüb, kendiñi tehlikeleré (23) kóymayasın, zıra korkarım ki kazayà oğrarsın.

[259] (1) defa dedi işte Áléksandros Padişahà tabi (2) olduğumuzün işareti için, ön senelik Harac (3) bedeliyesi haznelér hazırladım, önü dahi be- (4) raberiñde götürüb teslim edésin, demekde (5) ol dahi dedi, bñ haznelér geri kalsın, bèn (6) Aléksandrosa şefaát ederim de bunü sizleré (7) bağışlatdırırım. Kandáki Sultán sırñan ce- (8) vab etti ki, eğer bunnari almázsın oğullarım (9) seni ağnayacak olurlar, héman almayà ba- (10) kíp bizleri muhabbét nazarından yad etme- (11) menizi matlúb ederim, deyüb, gíne anlından (12) gözlerindén öperék, ve acı acı ağlaşarak (13) dedi, ya Áléksandros! çok mesrur olacağı- (14) dım eğer oğulluk muhabbetiyile yanımda (15) bulunub, sayéyi saltanatında cihàn Sul- (16) tanlığında bulunsámıdı. bunnardan sonra (17) iki oğullarıyile beraber yollatmaya çıkıp, (18) bir iki günlük yoladak beraber gidip son- (19) ra Kandáki Sultán vedalaşıp biribirleriyile (20) buluşdukdan sonra, oğullarını beraberine ko- (21) şüb, kendüsi Sarayına avdet eyiledi. İmdi an- (22) lér dahi birlikde ordunun olduğu mahalé- (23) kadar varmakda, ol dem, Kontavlúsiye ve Do-

[260] (1) rufórosa dedi, bilmiş olásınız ki, bèn Áléksan- (2) drosun kendüsiyim, anlér dahi bunü eşitmekde (3) akıllari başariñdan dağılıp, meyit gibi (4) donub kaldılar, fakat titireyerek dediler (5) mádam ki, sen Áléksandrosun kendüsisin, artık (6) bizé kultariş yókdur. Áléksandros dahi dedi (7) Álláh gösdermesin ki, sizleri inciteyim, hiç (8) bunun için yüreyinizé vesvesé getirip, kórk- (9) mayasız. zıra sizin validenizin banà ettiyi ik- (10) ramlari ve muhabbetini unutmam, ve unuta- (11) cağım yókdur, İmdi sizleri bñ gün bñ (12) saatdén hàs karındaşlarım yerine koydum, de- (13) melérile, çok

izet ikramlâr étdikdèn soŋrà, (14) validelerinè mutaallik, vè kendülerinè minası- (15) betlî çok hediyeleş verip, çok saltanátile (16) yolâ çıkarip gönderdi. İmdi Ptolemaïos, Fi- (17) lónis vè Antíohos yanına gelip váfir has- (18) bihallerdèn soŋrà dedilèr, yâ Şevketlû Pa- (19) dışahımız Aléksandros! niçün kendüni boylè (20) tehlikelere koyub, bir kıl üstündè bulu- (21) nûrsun. máaz Allâh! sanâ bir kedèr oğraşa- (22) cåk olûrsa, dünniâ âlt üst olacağındàn (23) başkâ, bizlèr dahî yabân yerlerdè kalip, ta- [261] (1) kim takımâ telèf olacáğız. İmdi niâz édèriz siz (2) şevketlimizè ki, bundàn soŋrà bû misillû harâ- (3) ketdè bulunmayasın. hémi işte bizlèr hèp dün- (4) niayi zâbt étdik, ârtık zâbt edecèk memlekât (5) kâlmadı, héman émr éyilè ki, Âcemistanâ va- (6) ralim istirahat olâsın. Aléksandros dahî bû (7) sohbetleri eşitmekdè, âkıllî vè firasetli Pa- (8) dışâh olduğu içün bû sohbetlerine hoşla- (9) nip, dèr âkâp émr édüb, ordusunû toplat- (10) dırıp, Âcemistanâ gitmesinè yüz dutdulâr. (11) **Aléksandros denizin dibinè éné.** (12) İmdi óradan kalkip, Âcemistanâ get- (13) mək üzerindéyiken, bir deniz kenarına oğraşıp, (14) órada oturâk étmekdè, Aléksandros niyèt étdi ki, (15) denizè girip, dibindè nelèr váridiyini kèşf (16) etsín. İmdi Antíohosa émr étdi ki, dèr âkâp (17) órada yakîn olân bir Şehirè varip, ácele bil- (18) lordân bir sandık yapıdırıp getirsin deyû, (19) Antíohos dahî dèr âkâp gidip yapıdırıp (20) getirmekdè, Aléksandros, bir kaç tanè âkıldanè (21) ricallarıyile beraber, bir gemiyè girip, um- (22) manâ çıkmakdâ, kendüsi Aléksandros ol billòr [262] (1) sandığın içinè girip, sağlâm halât ipleriyle (2) bağlatdırıp, denizin içinè girecèk öldükdâ (3) sıparic étdi ki, hèr nè vakit ki ipleri salla- (4) malî olûrsam, sandığı yokarıyâ çekésiniz. (5) İmdi bû tázile kávlú karâr étdikdèn soŋrà, (6) Aléksandros sandığın içinè girip denizin içinè (7) girip denizin içinè endi, vè, tâ, dibinè varmak- (8) dâ, órada bir gáyetile beyûk balık gördü (9) ki, gelip geçi[y]ordu, temâm 24 saat, yörü- (10) yüb gezmekdèyiken, gíne kuýruğunû gö- (11) rémediyinden bû deracè beyüklüyünè tea- (12) ccüb étdi, vè bundàn maadè órada çok ba- (13) lıklâr seyir étdi ki, birbirleyeriyile cènk éder- (14) lér-idi. Vè bunari görmekdè kendi kendinè tea- (15) cüb édüb dedi, işte baluklâr dahî Padi- (16) şâh âskârlari gibî, birbirleriyile cènk éder- (17) lér. vè bû seyirlerin ésnasındâ dombáyı misâ- (18) lî bir balık gelip, hişmile sandığâ vurub (19) çarpmaqdâ, ipler sallanip, yokarıdâ geminin (20) içindè iplerin başındâ durannâr, iplerin sal- (21) ladığını görmekdè, dèr âkâp sandığı çekip (22) yokarıyâ çıkardılâr, bû hususdâ Aléksan- (23) dros çok incindi, zîra balıkların cengini tekmi [263] (1) tekmi görèmedi. lákin nè çaré? bundàn soŋrà (2) geminin demirini çekdirip, elkenleri açdırıp, (3) ordunun bulunduğu mahalè çıkıp, órada (4) cümlesine nákl étdi denizin dibindè gördü- (5) yû

âcayüb nesneleri. (15) [Bũ hikayetdè dahi, biraz âsılsız la- (16) fazàn tavaturlarì vârdır, émma, çûn ki dinè, (17) îmanà dokunuklũ bir nesnè ólmadığından îstèr (18) sahîh gibî diñlèyin, îstèr sahtè gibî, za- (19) rarî yókdur. fákat kâmil sırasında bulunân (20) kímse bunnarì sahîh zàn ètmecè bir mecili- (21) sdè nâkl ètmelî ólursa, içindèn çıkámayub, (22) âkıllî kâmil sayılırkan, tirizî kısà añaş- (23) lır. güccük düşér.] (6) **Aléksandros A'cemistanà ávdèd édér.** (7) Oradan askârînîn tobûnu toplayüb (8) Ácemistana varmakda, èhlî Rokşándra Sultàn (9) çok tevatürlũ áláý vè saltanatile istikba- (10) line çıkıp karşılayüb, émr édüb çok ziyi- (11) netlèrilè teşekküràn 7 gün geceli gün- (12) düzlũ donanmà édüb, fakirà fukaraya çok (13) inayèti ihsanlár édüb, cémi ricalu kibarlá- (14) rına vè Seraskârlarına, belük başlarına, [264] (1) vè âskârin tobunà çok izzèti ikramlár édüb, (2) vè ayrı ayrı hépisine mekadirince hediyelèr vè (3) peşkeşlèr verüb, cümlesinin hatrinè hòş ètdik- (4) dèn soñrà niyèt ètdi ki, Sultàn Rokşándrayı da- (5) hî beraberinè âlíp, hèp âskâri beraber birlikdè (6) Bağdât Şeherinè varsın. (7) **Aléksandros kendî mevtinè îşarèt ólaràk gördüyü ruyá.** (8) İmdi Ácemistandàn çıkıp Medinéyi Bağ- (9) dât tarafına getmekdèyiken, ibtidaki konakda, (10) Áléksandros yatıp uyumakda, ruyasında (11) İremía Peygamberi gördü, vè dedi bunà, (12) yâ Áléksandros tedarikdè bulunub, sanà ha- (13) zırlanmış ólân mahalè gelésin. zıra écelin (14) bitmişdir, vè bilésin ki, yakın günlerdè pèk (15) sevdiyin kimselerdèn sanà ólüm oğraşacak dır. (16) Héman téziye Bağdât Şeherinè varıp, âskârla- (17) rıñà vè hèp imurlarına nizam temsiyèt ve- (18) résin, deyüb, İremía Peygambèr, öyündèn ga- (19) yib öldü. İmdi Áléksandros bũ ruyanın kor- (20) kusundàn dèr âkâp uyanıp, hovfindèn naşı (21) sersèm, vè şaşkın gibî, melûl melûl yata- [265] (1) ğın içindè mehsunlúk ilè, áh édüb ağlaşma- (2) yâ başlayüb, hèp geceyi sabahá kadar gâm (3) kasavétile geçirdi. vè sabâh ólmakda, óradan (4) davranıp yolà çıkmada, ât üzerindè bũ de- (5) racé sersèm bulunúrudu ki, kâtl ólacak (6) bir ádém misalî yáhot mevti kât ólmüş bir (7) hastà gibî görünürüdü. húlesa bũ hal- (8) lèrile Áfşit tesmiyé ólunân bir çolà vardı- (9) lar ki, hazreti İöv órada meskân etmişidi. im- (10) di óraya varmakda, çadırlarì kursunlár de- (11) yũ émr édüb, órada konak ètmekdè, cémi Ri- (12) cálu Kibarlar, Aléksandrosun bũ misillũ (13) gamlî kasavetli halinè görmekdè, aslını se- (14) bebinè sorub tesellũ ètmék içün yanına var- (15) makda, âskâri dahi tobunũ silahlandırıp (16) karşı tarafdà bulunân bir dağın üzeriné çı- (17) karıp, aláyile hèp taburlár gelip geçmek- (18) dé, başladılar Aléksandrosa demeyé ki, yâ (19) Şevketlũ Padişahımız, niçün bũ tarzà me- (20) rakli vè kasavetli bulunúrsunuz? bákın (21) hâmd ólsun ârkamızda nékadar âskârimiz vârdır (22) dır, hâmd

òlsun, sèn bîr cihàn Mülükû (23) vé Padişahlâr Padişahî kimsésin, sèn bû mer- [266] (1) tebeleré karşı, mesrûr òlmalısın ki, cûmle- (2) mizde senínile berabér mesrûr òlmalıyız, de- (3) mekdé, Aléksandros, askârin êtdiyî oýunlara (4) bakarak bîraz yûreyî açılıp, ferahlanır gi- (5) bî òlûb, sógra óradan kalkıp, Bağdât Şehe- (6) riné vardılar. (7) **Aléksandros, hócası òlân Aristotélis ile buluşúr.** (8) Medinéyi Bağdât içiné vusûl ólmakdá (9) értesi günü, yanında bulunán cûmle Şah- (10) lâr vé Padişahlâr, vé Ricálu Kibarlâr, vé (11) Seraskârlâr, vé húlesa cémi askârlâr ye- (12) yûb içip zéfki safalâr etmék için tava- (13) turlû mesariflêrile ziafét tedarikî gördü- (14) rûb, cûmlesine mekadırince çok izzét ikram- (15) lâr êtdi. vé bîr kaç günlerdén soğra, Mîg- (16) ribdan vé Mésrikdan, Şemál, vé Cinûb taraf- (17) larındán, cémi cûmle Beylér vé Şahlâr, ta- (18) vaturlû hediyelelele vé Harác bedeliyeleri òlân (19) haznelêrile ziaretiné geldiler. vé bunlardán maa- (20) dé validesi tarafındán irsál olunmacá hócası (21) òlân meşhûr Aristotélis Filósofos dahî zia- [267] (1) retiné gelip, Aléksandros bunû görmekdé (2) çok mesrûr ólarák, anlındán gözlerindén öpe- (3) rék dedi, Héy benim sevgili hócam! Héy El- (4) linoslarin içinde günêş gibi zialâr verici, (5) ilim deryası! vé âkil madeni òlân ağır başlı (6) âzizim! hòş geldin safâ geldin, imdi habér (7) varip, nákl eýilé, né hallerde dir Mîgrib òl- (8) kesinde bulunán fukará ibadulláh! né hal- (9) dé dir, Makedonía ölkemizîn vé vetânı asliyemi- (10) zîn fukará âhalisi? nasıl vé né haldé dir (11) muhabbetlû validém? vé bizlêr için né ha- (12) vadisatlâr duyulúyor óralarda? zîra bèn (13) tâ, dünnianin uçlarınadak, vé cennetin ya- (14) nınadak, vardım, vé banâ vakit vakit nákl et- (15) diyin Mákarosların âdalarına dahî girdim, (16) Padişahlari òlân Évayintis ile buluşdum (17) görüşdüm, vé çok hoşlandım dirliklerindén, (18) kaldí ki Ellinosların Allahlari órada ólma- (18) dığından suâl etmişsem, nerede bulunurlâr (19) deýü. Évayintis Padişáh habér verdí ki, ân- (20) lêr bûrada yókdur, anlêr cihennemîn dibinde (21) işkencelenmekdé dir. Aristotélis bunnari eşit- (22) mekdé çok teacûb édüb, dedi, Tağrıya [268] (1) şûkr édérím ki, mibarék ağzından bû tatlı (2) kelimlari eşitmesinê nasib vé muassêr oldu- (3) ğum için. vé bilésin yâ cihàn Mülükû, (4) Şevketlû Padişahım! ki, cémi cihàn sayéyi (5) Şahanenizdê, vé âdil âdalêt hökümatlarını- (6) zîn sayesinde istirahat ólûb, mesrûr ólmakdá (7) dır. Validên Olimpiáda Sultân dahî, kah- (8) ramanlıklarını, vé sağ selamêt âfietini eşit- (9) díkce mesrûr vé şazımân ólûb, âdil âdalêti- (10) le Makedonía ölkesinde bulunán fukará iba- (11) dullahî istirahatlandırmakdá dır, fakat se- (12) nin hasretliyine dayanamayub, gece g- (13) ündüz âhuzarlârlile seni vé sevgili gelini (14) Rokşándra Sultani görmék arzularında vé sev- (15) dalarında dır. bû validesinin hallerini vé ha- (16) raretini

eşitmekdè kendüsini zàbt édémeyüb, (17) âci âci ağladí. Bádehu sufrà hazırlanıp, (18) Âristotélisi yanına âlíp, órada bulunân (19) ricalları dahî mansubları deracesince (20) sufrayâ oturdurub cûmlesi beraber taâm (21) étdiler. (22) **Âristotélis Filósofos îlè Aléksandrosa gelèn hediyeleş.** (23) Aléksandrosun validesi Ólimpiáda Sul- [269] (1) tân, Aléksandrosa ve Rokşandra Sultanâ, birer (2) çok ağır bahalı tâc îlè, birer harmanî gön- (3) derdí ki, yek parè mücevherlèrile ve iri incü- (4) lèrile donanmışdı, ve bunnardan maadè, iki ta- (5) nè ağır hasalârile donanmış bēyâz köhaylân (6) âtları, ve yüz tanè âyrıca seçmè keskin (7) âtlâr, ve bahâ yetmez cevahlîrile yapılmâ (8) iki tanè yüzzük, ve bir mektûb gönderdí. (9) **Ólimpiáda Sultanin gönderdiyi mektûb.** (10) Bèn muhabbetlû validèn Ólimpiáda (11) Sultân, sèn sevgilî oğlûm Aléksandrosa doâ (12) senalèr édüb, maalûm édèrim ki, biribirmizdèn (13) ayrılıp, yâd olalı gözlerimin yaşları ku- (14) rûmadı, dudaklarım gülmedi, nè Sultan- (15) lik, nè Padişahlık gözümdè yókdur, zîra (16) sensiz bir şey, yüreyimi ferahlandırâmaz. İmdi (17) sanâ niâz édèrim, yâ sèn kendin bûraya teş- (18) rûf édüb gelésin, yâ izin verésin ki, bèn óra- (19) ya varayım. zîra bèn bû hastretlik derdindèn (20) telèf olacâğım. İmdi Aléksandros Póros Pa- (21) dişahının ön iki basamaklı âltûn kürsüsü [270] (1) üzerinde oturúrkan, Âristotélis bû mektu- (2) bû okumakdâ, gerek Aléksandrosa, gerek cé- (3) mi ricalu kibarlarâ âzîm gaflèt basub cûm- (4) lesi âci âci ağladılar. ve ól saatdè Alé- (5) ksandrosa habèr getirtilér ki felân kîmse bir âl- (6) tûn şamdân çaldı deyü. Aléksandros hiç (7) incinmeyerek dedi, her kimlèr görürse, çalân (8) âdemîn dır demeyecekler, ille Aléksandrosun (9) şamdânı dır deyècekler, onun için zararı (10) yókdur. demelèrile, cevâb vermekdè, cûm- (11) lesi teacüb étdiler metanetliyiné. bû deyi- (12) şatların ârâsında, Âristotélis dedi, vákaa yâ (13) Şevketlû Padişahım! déyil fakat bèn, ille (14) cémi âlèm, senin kahramanlıklarına ve cen- (15) klerdè ettiyin fetuhatlarâ taaccüb étmekdè (16) dır. zîra bunnarın emsallerini etmiş ve edecék (17) kimselèr yókdur. Aléksandros dahî dedi, bun- (18) narî bèn kendî iyitliyimile étmedim, ille, ibti- (19) da âsıl yerleri ve gökleri yokdân var édèn (20) Tanrıyâ kendimi teslim édüb, onâ omût ét- (21) meklihim, sóñra âdaleti, muhabbeti, hâk şe- (22) raati eyü kocakladım, işte bunnarın hórme- (23) tíyile, bunnâr icrà öldü deyüb sohbetini [271] (1) bitirim étmekdè, Âristotélis tékrar suâl ét- (2) dí ki, bû anékadar topladiyin haznelèr nérede (3) dır deyü. ól dahî ricálu kibarlarını ve (4) Seraskârlarını, ve cémi âskârını gösterme- (5) cè dedi, işte benim âltûn ve mücevher haz- (6) nelerim bunnâr dır. défa Âristotélis dedi, (7) bir latifeli taltífîle, bári bir Aléksandros ha- (8) zırlayâsın, yâni bir evlâd yetişdirésin, Alé- (9) ksandros dahî gülerék dedi, bèn Makedonía (10) ölkesinè

evlâd eşerî bırakmasına sevdâm yók- (11) dur, ille benim sevdâm ve gayiretim, búdur
 (12) ki, cémi cihân Padişahları sizlere tahséd (13) çekip teacüb etsinñer, ve sizlerde bú
 eyilik- (14) lerimi fikrinize getirdíkce banâ rahmèt okuyâ- (15) sınız, deyüb, bú misillü
 sohbetleri etmek- (16) deyiken, Âléksandros bir Âcemli ehtiyâr ri- (17) câl gördü ki,
 sakallarını boyayórdu, gèñç (18) görünsün deyü. Âléksandros bunu gör- (19) mekdè
 dedì, yâ sevgili ricâlim! éger boyanın (20) bir hayrî olsâyıdı nè manî, lákin sanâ hayrî
 (21) yóğukan, boyâ níçün boşunâ teléf olsun (22) deyerék, güldü, kezâlike órada
 Âléksandros (23) ismindè gáyetile iri gövdeli, ve çok korkâk [272] (1) bir âdem,
 durúrdu, bunu ki çok defâ (2) cenklerin ârâsında tanırıdı ki, dáyıma kıyı- (3) lardâ
 dolaşırdı. imdi bunu görmekdè Âlé- (4) ksandros Padişâh latifè ederék dedì, sanâ âyüb
 (5) dur, bú misillî ismin olúbda korkâk olâsın, (6) yâ âsıl Âléksandrosa beñzemelisin,
 yâ bú (7) ismi deyişdirmelisin, deyüb kendüsi gül- (8) mekdè, órada bulunanların tobü
 dahî tatli (9) tatli güldüler. ó gün bú misillü biraz (10) latifelèrile eyilendiler. ve ertesi
 gün 3 biñ (11) tanè hırsızlar dutüb, getirdiler ki, etraf mem- (12) lekâtlari yağmalayüb
 çok haşaratlık eder- (13) ler deyü, dediler emriniz olúrsa bú zalim hır- (14) sızları teléf
 edelim. Âléksandros dahî dedì, be- (15) nim yüzümü görèn ölmek cayız deyildir, in-
 (16) sannari kâtl etdirtmek zorbazların işi dir, Pa- (17) dişahlara vacib olan, insâf
 merhamétdir de- (18) yüb, suçlarını âf edüb, âvcî askârlı- (19) ğınâ koşdı. Ó esnadè
 bir Hintli âdem getir- (20) dilér ki, bú âdem ok atmakdâ búkadar mahîr (21) dir ki
 yüzükdèn okü geçirir deyü, Âléksandros (22) dahî görmesini isteyüb, bú âdemè
 marife- (23) tini icrà etsin deyü émr etmekdè, olmadı [273] (1) yayını eline
 âldırâmadılar, ol dem Âléksandros (2) gazabâ gelip katlini émr edüb, kâtl etmeye (3)
 götürürken, sordular ki, níçün inât edúbda (4) ölmesinè müstahâk oluyorsun deyü, ol
 da- (5) hî dedì, inadımdâm deyil dir, ille ön gün (6) dür elimè ok yayı âlmadıyım içün,
 Âléksandro- (7) su görmekdè korkdüm ellerim titiredi, onun (8) içün, cesarèt
 edemedim demekdè, Âléksandrosa (9) bunu duyurmakdâ, dèr âkâp âf edüb, ken- (10)
 düsini bir büyük mansüb ile çırâk çıkardı. (11) bunnarın ârâsında bir fukarâ âdem gelip
 (12) dedì, Şevketlû Padişahım! banâ merhamèt (13) eyilè kemaletli kızım vâd dır,
 évermekliyim (14) bórç öldü, lákin iktidarım yókdur, keremiñè (15) sadakañâ
 muhtâcım deyüb niazlèr etmek- (16) dè, émr etdi ki, haznedèn biñ kesè âkçe veril- (17)
 sin deyü fakir âdem dedì, Padişahım bun- (18) nâr ifradıyile çokdur, banâ âz sadakâ
 yeti- (19) şir demekdè, Âléksandros dahî dedì, bende bi- (20) lirim, lákin Padişahların
 şanındandır çok (21) vermeklik deyüb, fakir âdemî mesrûr eyiledi. (22) ândèn sonrà
 hócası Âristotélisi dahî hu- (23) zurunâ çağırıp, Porós Padişahın ol çok kı- [274] (1)

ymetli tacını ve harmanisini kendüsine hibè (2) eyiledi, bundan maadè tavaturlu altun (3) ve mücevher hazneleri verip, ve validesi (4) Olimpiáda Sultanà mahsus dahì çok (5) ağır bahali hediyeler tertip edub, birde mek- (6) tub yazip Aristotélise verip, validesine gön- (7) derdi. (8) **Aléksandrosun bulduğu haznelerin nakliyeti.** (9) Aristotélis Filósofos hocasını, mezkur (10) tarzile, ifrادیyle yani ganimè hediyeler ve (11) peşkeşler vermede Makedoníaya validesinin ya- (12) nına gönderdikden sonra, kendüsü Aléksandros, (13) Rokşandra Sultanile beraber, Bağdatda bir kaç (14) vakit dinlenmek üzere eyilenmekdeyiken, ölü- (15) mü hatrından çıkarip, 3 ay bir karar mesrur (16) ve şazımın üzere bulunmaktayiken, huzuruna (17) bir adam gelip yerè beraber temenniler etdik- (18) den sonra, dedi, efendim! bu kulunuz Tığ- (19) ris tabir olunan ırmağın kenarlarında avcılık (20) etmekteyiken, bir mağzen buldum ki, içi dop (21) dolu altun. İmdi işte siz Şevketlimize, mah- [275] (1) sus geldim haber vermesine, emr edub hazne- (2) nize taşıtırásız, demekde, Aléksandros dahì (3) gülerèk dedi, á kuzum! yer yüzündeki def- (4) nelerin tobu Tağrının elinde dir, éger bu mağ- (5) zendeki altun benim kismetim olsaydı, bana (6) verirdi, madam ki, sana gösderdi, oldu ki, se- (7) nin kismetin dir, héman durmayub varip saháb (8) olásın demekde, ol adam dahì, dedi, efendim! (9) ben, bana ilazım olduğu kadar aldım, héman (10) emr edub, baki kalanını kaldırtásınız, zira (11) görünende bu altun ifrادیyle çokdur ol (12) dem Aléksandros atına binip, varip görmekte, (13) çok teacüb etti, lákin haznesine kaldırma- (14) yub, askârına hibè eyiledi. (15) **Aléksandr. zehirlediklerinin nakliyeti.** (16) Çün ki Aléksandrosun yanında, Lefka- (17) dusi, ve Vrunusi isminde iki tanè karındaş- (18) lar varıdı ki, ta güççükdèn berur Aléksan- (19) drosun yanında beyüdüklerindèn bunnari ga- (20) yetile çok seviridi, Lefkadusi, Aléksandrosun (21) kendi baş atlarının üzerinde İmbrohör payesin- (22) deyidi, Vrunusi dahì, kadehçi başıyıldı ki, [276] (1) Aléksandros kendi işirèt içkilerini bunun elin- (2) den içeridi. bu sebebdèn dahì ikisininde gáye- (3) tile çok seviridi. Ve lákin validelerinin yanın- (4) dan ayrılalı çok vakit olduğundan, her da- (5) yım valideleri ahuzarlarıle mektublar yazip (6) kendülerini istemekde bulunurudu, imdi g- (7) ünlerdèn bir gün gine validelerindèn bir áhu- (8) zarlı davèt mektubu alıp, ikisi birlikde va- (9) rip yerè beraber temenniler ederèk izin istediler (10) ki, validelerinin yanına varsınlar, lákin Alé- (11) ksandros izin vermediyi içün, artık bu valide- (12) lerinin ahuzarlı mektublarına dayanamayub, (13) húsusa Vrunusi ó esnalerdèn bir kaç gün (14) ákdèm, Aléksandrosun kendüsü içki içdiyi bir (15) tanè kıymetli ve bulunmaz kadehini kırdıyı (16) içün, hırslanıp bir deyinégile başına vurub (17) yaralamış olduğundan, Vrunusinin

yüreyinè (18) bîr melûn şeytân îğvasî oğraşdı ki, Âléksan- (19) drosu zehirleyüb telêf êtsin deyû, vè bû (20) fikrinî sîrrân Mîdis ismindè bîr ricalâ îfadè (21) êtdî ki, ó dahi bîr kaç gûn âkdèm Âléksan- (22) dros dan incinmişidi, imdi bû Mîdis dahi bû (23) fesudè vè hayîn fikirè şerîk olub, ikisi birlik- [277] (1) dè bîr kaç ricâlu kibarlarâ vè musahiblerè (2) dahi îfadè êtmekdè, ânler dahi bû hıyanet- (3) liyè ortalık olub, tobû birlikdè bunûn icra- (4) sını êtmeyè antlanıp şartlandılâr, fakat Â- (5) léksandrosun gâyetile çok sırdaşları olan, Per- (6) dikkas, Ptolemaïos, Ôlvios, Lusímahos, vè Fi- (7) lónis namindè olan bês tanè baş musahiblerinè (8) duyúrtmadılar, zîra ânler Âléksandrosun gâ- (9) yetile çok sadıkanâ musahibleri olduğundan (10) vesvesè êtdilér. húlesa bû bês tanè kimésne- (11) lerden başkâ, cümle ricâlu kibarlar vè (12) musahiblèr bû fikirè ortaklaşdılâr, ânlerde (13) bû hayîn fikirè şerîk olmalarının sebebi bú- (14) yudu ki, çûn ki kendi kendülerinè fikr êtdi- (15) lér ki, Âléksandros sağ öldükca nè bizlèr mem- (16) lekâtlarımızı görecéyiz, nè dahi kendi ba- (17) şımıza birèr ölkè sahibi olub istirahat ola- (18) câğız. émma éger Âléksandros bû tertîbile te- (19) lèf olursa, lâbît ahîr nefesdéyiken cémi öl- (20) keleri vasiyèt édüb hèr birisinè birèr ölkè ba- (21) ğışlayacaktır, işte bizlerde birèr ölkè sahi- (22) bi olub istirahat olúruz dedilér. işte bû (23) misillû bîr kahramân vè namli sanli Padişa- [278] (1) hîn telifine kâsd êtdilér. (16) [Bâkın ki nè deracè hayîn vè hıyanèt (17) insanlâr bulunúru, vè hâle bû gün bû (18) saat bunnarâ beşzèr nékadar hıyanèt kimse- (19) lèr bulunúr ki, yüzdèn dostlúk göster- (20) mecè, yüreklerinden dostlarının irzınâ, rız- (21) gınâ, vè canınâ kâst ederlèr, bû makulè kím- (22) seler elbette Íódasın sırasındâ dır. lâkin bá- (23) kın ki nékadar sakınmak ilâzım, vè nasıl âra- (24) yúb bulmalı sadıkanâ dostları.] İmdi bîr gün (2) Âléksandros cémi ricâlu kibarlarını vè cémi (3) Seraskârlarını davèt édüb, berabèr taâm (4) édüb, yeyüb içip, zevk safâ édüb, défi (5) gamlèr êtmesini isteyüb, cümlesini toplat- (6) makdâ, yeyüb içmek üzerindéyiken cümlesi (7) mesrurân çalgılâri vè türkülêri eýi- (8) lenmekdéyiken, Âléksandros kendüsü dahi çok (9) mesrúr olarak, dedi, yâ benim sevgili yol- (10) daşlarım! vè karındaşlarım! bû gün isterim (11) ki tobunuz mesrúr olub, başkâ defâ êtmedi- (12) yiniz safaları bû gün etmelisiniz deyüb, (13) bîr úsûl ilè kendüsü kendi halívèt odasına (14) çekilip, yatağının üzerindè oturub mûla- (15) hazâ etmekdéyidi ki, âcaba bû dostlarıma [279] (1) dahâ nè türlü ikramlar edeyim ki, mesrúr (2) olub dahâ ziyadè hoşnút olsunlâr deyû. (3) émma ól meşvaretli olan hıyanèt vè canavâr (4) yürekli zalim heriflèr, tâv bû tâv dır de- (5) yüb, bîr takrîbile Vrunúsiye tarif êtdilér ki, (6) zehiri hazırlasın deyû, vè Mîdis namindè olan (7) melaneti dahi gönderdilér ki, vâ,

Şevketli- (8) mizi dışarıya çağır ki, aşkına şarab içece- (9) yiz deyü, ol dahî içeriye varip dedi, Pá- (10) dışahım! Allâh ömrünüze berakèt versin! kul- (11) ların olan sevgili dostların, dileyórlar ki, (12) dışarıya çıkıp yannarında bulunásın ki, (13) aşkıya şarab içecekler deyü. Áléksandros (14) dahî dèr ákâp sıçırayúb kalkıp, dışarı- (15) ya çıkıp, varip yannarında oturmakda, hé- (16) pisi birlikdè, bñlèr yaşasın! Şevketlü Pa- (17) dışahımız Áléksandros deyü, doà seneler ède- (18) rèk kadehlerini ellerine almakda, kendüsíde iç- (19) meli deyü teklif ètmekdè, bir takribile Vru- (20) núsiye dahî işarèt ètdiler zehiri yerleşdiresin (21) deyü, ó dahî dèr ákâp şarab ile beraber (22) karışdırıp kadehi eline sunmakda, héy và háý! (23) váý hayın canavâr yürekli insanlar! fakir [280] (1) Áléksándros ferahından gafil bulunúb, kade- (2) hi eline alıp, cümlesinin aşkına içdi, ve lá- (3) kin çün ki zehir dèr ákâp kendüsini dútmadı, (4) mesruriyetinden ayağa kalkıp, sufranin ètra- (5) finì dolaşıp, hèr birisine ayırı gayrı taltif- (6) lérile politikalar edüb hoşlandırmakdayiken, (7) yüreyine bir sancı öğraşúb, ve ólkadar sıklèt (8) vermeye başladı ki, dayanamayub, dedi, ya (9) sevgili karındaşlarım! nè ola bñ yüreyimdè (10) öğraşàn sancı? zıra bakıyorum ki, bağırsa- (11) klarımı kavurúb, iki ağızlı bir keskin kılınç (12) gibi yüreyimi ciyerlerimi kıyıyor. Bèn artık (13) dayanıp duramayacağım, siz héman zefki- (14) nize safanıza bákın, bénde halivèt odasına çe- (15) kilip irahatlanayım, bñ sıkleti savuşdurún- (16) cayadak deyüb, halivèt odasına varmakda, (17) dèr ákâp hekim başısı olan Filippосу yanı- (18) na getirtirip, bakmakda, dèr ákâp ağnadı ki, (19) zehirlenmiştir, ve ániden bir ót kaynatdırıp (20) içirtmekdè, istifra ètdirdi, ve istifraya bak- (21) makda gördü ki, zehiri şarab ile karışdırıp (22) içirtmişler, ol dem dedi, Pádisahım! bendèn (23) sanà hayir yókdur, zıra zehir gáyetile keskin [281] (1) öldüyü içün hèp vücuduñu zehirlemişdir, (2) bunà artık çare ólmáz, fakat bunü tahüt (3) édérím ki 3 gün seni hifz édérím, sende bñ 3 (4) günlerin arasında cemi imórü Padişahlı- (5) ğına nizâm temsiyèt verip, vasiyetiñi dahî (6) sırasına koyasın. zıra artık bunà çare yók- (7) dur deyüb, sohbetini tekmiñl ètdi. (8) **Áléksandrosun ètdiyi ahuzarları.** (9) Hekim başı Fílipposun bñ sohbetlerini (10) eşitmekdè, melül melül çok mehzunlúk ile (11) fakir başını sallayarak, dedi, héy yalancı, (12) ve batıl dünniá! vâh benim áz vakıtlı talih- (13) siz saltanatım! vakaa hèr ademîn ıstıracı, (14) bir mikdâr hòş görünür, lákin bir saatin (15) içindè gayúb olúr. hákikat kâmil alimlèr (16) eyü gözèl temsíl vermişler dir ki, bñ ci- (17) handè, mihnetsiz devlèt, zahmetsiz ziynèt gam- (18) siz mesruriyèt olámaz, deyü. défa bñ tem- (19) sil dahî hák dır ki, insanın bñ ılda yap- (20) dıyı binayı, felèk, bir lahzadà (bñ rakkadà) (21) yók édèr kalmáz eserí. ve bñnnari dedikdèn (22) soñrà,

ahuzárule vè kanlì göz yaşlarıyile [282] (1) ah vâh ederék dedî, yâ yerlèr vè göylèr! (2) yâ ây günèş vè ildizlâr! yâ çòl ovalâr (3) vè dağlâr! sizlèr ki benim âz vaktin içindè (4) kazandığım nâmi şöhetì gördünüz, lâkin nè (5) çaréki, âz vaktin içindè gayüb etdim. Héy (6) vâ háy! hayîf banâ ki! bahâr çiçeklerì gi- (7) bî tèt açıldım, tèt solâr öldüm, imdi sizlerè (8) niâz edérim, bû gün benimile beraber yâs (9) matemlér edüb ahuzâr edésiniz, zîra gün (10) gibî, dñn dñnnidâ ziyalâr verir ikén, bû (11) gün yerin âltındâ karannıkdâ kalıyorum, (12) dñn cihandâ sığışmáziken, bû gün bir dâr (13) mezâr meskânım öldü. héy âsıl validém olân (14) toprák! sèn ki şimdi beni dahi kocaklarıña (15) âlıyorsun. nasıl ibtida tatlı lezzetli gö- (16) rünürsün insannarâ, sógra âpansız tobunû (17) yanına toplársın? bunnardân soğrâ ricâ- (18) lu kibarlarına vè hép âskârlarına doğrû (19) yüzünû çevirip, dedî, âh! yâ sevgilî emek- (20) darlarım! vè sadıkanâ hemşehrilerim Makedó- (21) noslulâr! âh! mimkin olsáyıdı beni bû ölüm- (22) dèn kulturalıydınız! âh! yâ sevgilî karındaş- (23) larım, vè yoldaşlarım! savâşın, çalışın, beni [283] (1) kulturalıyınız vakıtsız genç ölümündèn, ki (2) Padişahlığımı sizè bağışlayüb sizlerè kül (3) köle olayım, demelèrile, dağlâr taşlâr da- (4) yanmâz ahuzarlâr etmekdè, Makedónoslular (5) bû ahuzarlı sohbetlerini eşitmekdè tobû bir- (6) likdè haykırarak ağlaşmaya başlamakdâ, âs- (7) kârın tobû dahi ağlaşmaya başlayüb, çok (8) velveleyè vardılâr, zîra hépisi ağlaşarak biri- (9) birini çiyineyerek seyirdirléridi bári bir dahi (10) yüzünû görelim deyû. Aléksandros fakir, (11) âskârın bû hareketini eşitmekdè izin verdî ki, (12) hépisi gelsinnèr ziarèt etsinnèr deyû, vè lâ- (13) kin bû ziarèt etmenin êsnasındâ âğit figannâr (14) dahâ ziadè ârtip çoğaldı. bundân soğrâ (15) hekîm başi Fílippos, diri diri bir katırın kar- (16) nını yarip, Aléksandrosu bunun içinè oturt- (17) dúki, imörü Padişahıyesinè temsiyèt versin, (18) hémi vasiyetini yazdırsın, imdi baş kâ- (19) tibini getirtirip vasiyetini yazdırıp, bádehu (20) cümlesinin huzurundâ okutdurüb, diğ- (21) letdirdi. (22) **Aléksandrosun vasiyetî.** (23) Bèn meşhûr Fílippos Padişahın vè Ó- [284] (1) limpiáda Sultanin oğlû Aléksandros, bèn ki bû (2) saatè kadar, cihân mülükû, vè Padişahlâr (3) Padişahi tesmiyè olunúrudum, lâkin şimdi (4) âğnadım ki cémi insannardân heç bir farkım (5) yókdur. imdi bèn fakir Aléksandros maalûm (6) edérim ki, çún ki görüyórum ki, ölüm etra- (7) fimi kuşadip, beni bû dñnniâ ömüründèn (8) kapip çarpmayâ savaşır ki, bû ölümün (9) elindèn kultarmış vè kulturalacak kimsè yók- (10) dur. zîra Padişahlardân korkmâz, ehtiâr va- (11) lilerdèn vè hakimlerdèn útanmâz, tıfıl genç- (12) lerì acımâz, húlesa bir kimseden sakınmâz, (13) vè kimsenin hatrını saymâz ille cémi cüm- (14) lisini bir payedè, ve bir kardâ çalâr çarpâr, (15) kesèr biçèr, nè ataların ciyèr

açılariyile (16) êtdiklerî âhuzarli figanlarî, vè nè êhlialla- (17) rin kanlî göz yaşlarî, vè
 nè ôksüz yetimle- (18) rin melûl melûl bakışlarî vè ağlayışlarî (19) bû ôlümün yüreyinî
 yumuşatmayâ mim- (20) kîn deyîl dir. İmdi çûn ki bèn dahî âğnadım (21) bildim ki
 haznelerimî telêf êtsèm, hêp âskâr- (22) larımıla cènk êdecèk ôlsâm, bunun hökmün-
 (23) dèn vè zarbindàn kutarabileceyim yôkdur. [285] (1) bû sebebdèn işte vasiyetimî
 yazdım, vè sizlerè (2) dahî duyurúrurum. İbtida cèmi cümle dos- (3) tlarımdàn ve
 duşmanlarımdàn muhabbèt îstê- (4) rim. vè hêr kimlerî bilerèk vè bilmeyerek, ricali
 (5) ricasiz incitmîşisem âflik, vè rahmèt dilê- (6) rim. İkincisî mevtimdèn sonrâ cèmi
 zabitan- (7) larımın ârâsında nizâ fizâ vè âdavèt ôğrâşma- (8) mak içün, cèmi ôlkemî
 hêr birisinè mekadirîn- (9) ce taksim êdêrim. İmdi âsıl vetanımız ôlân (10) Makedonía
 ôlkesinî, sevgilî vè sadakatlû mu- (11) sahibim ôlân Perdíkaya hibè êtdim, validèm
 (12) Ôlimpiáda Sultanâ kendî validesî gibî êttibâr (13) êdüb, validèm dahî kendüsinè
 hâs evladî gi- (14) bî muhabbèt êdüb ittifâk üzerè cèmi fuka- (15) ranin istirahatına
 dikkât êtsinnèr, vè êhlîm Ro- (16) ksândra Sultani dahî beraberindè Makedonía- (17)
 ya götürsün ki, validémile berabèr bulun- (18) sùn, vè çûn ki hamilé dir, éger êrkèk
 evladî (19) ôlursa isminè Aléksandros koyüb, Tahtımî (20) kendüsinè teslim êtsin, vè
 éger kız evladî (21) ôlursa, eyû ilimlêrile vè maarufetlêrile ter- (22) biyè êdüb, âkil
 balîğ olmakdâ, minasibetî ôlân (23) kimséyile nikâh êtsinlér. kezâlike Misir vè İs-
 [286] (1) kenderün ôlkelerini dahî Ptolemaïosa hibè eyi- (2) ledim. Sélefkosa dahî,
 Âcem vè Bağdât ôl- (3) kelerini hibè eyiledim. Antigónosada Karamân (4) ôlkesinî,
 kéza Filónise dahî, Musûl vè Di- (5) yâr-bekîr ôlkelerini, Pútonosa dahî Háyma- (6)
 nayı, Meléagrosa Adállya ôlkesinî, Êvménniosa (7) Káyseri ôlkesinî, Kásandrosa dahî
 Âydin vè (8) Âk-denizin Ânatòl yakalarını, Vasímahosa (9) Trákıyı, Ântíbasrosa Karâ-
 deniz yahılları- (10) nî, Ôksurátosa Habeşistanî, Fílipposa Hindista- (11) nî, Fratefériosa
 Çinimaçûn sınırlarında ôlân (12) ôlkeleri hibè eyiledim. vè lâkin siz sevgilî vè (13)
 sadıkanâ vezirlerimè vè vüzaralarımâ vè cé- (14) mi cümle zabitanlarımâ ki, bû
 ôlkeleri hibè (15) eyiledim, sizlerè dahî tembîh vè nasihèt édê- (16) rim ki, évelan
 birbirinizè muhabbetlî olâsı- (17) nız, vè şeraatlarınzda vè höküm hökûmat- (18)
 larınzda âdaletlî olâsınız, vè fukarâ hak- (19) kindâ merhametlî olub, istirahatları içün
 (20) sây gayrèt édésiniz. (21) [Bâkın ki nâsıl vè né gözél nasihatlê- (22) rile, âsıl cihanâ
 istirahat, insanlara şöhrèt (23) verén faziletlerè bağlayór? muhabbèt! âda- (24) lét!
 merhamèt! vâka fêt olmâz binalâr dır.] olmaya ki haznelêr [287] (1) toplanmasının, vè
 ôlkelêr zabt êtmesinin tama- (2) hınâ düşüb zulüm zulümátile fukarâ (3) ibadullahi
 incitip işkenceleyésiniz, fâkat (4) benim halimî hatrinizè getirmecè, bû ôlümün (5)

saatini fikr etmekcè ibrèt alırsanız sizlere ye- (6) tişir. défa maalùm edérim ki, haznemden faki- (7) rà fukarayà yüz kilè áltùn taksim olun- (8) sún. vé askâr tayfesinden olarak her hankısı (9) hanesine çekilip istirahat olmak isterse, ó ma-(10) kulè kimseler éger fukarà, yáhot ehtiárise, an- (11) lere dahì yetelik kadar harçlık verilsin ki, ba- (12) nà rahmèt vé hayır doalár etsinler. défa sizlere (13) niáz edérim ki, canım tenimden ayrıldığı saat- (14) dé bir áltùn sandık tedarik edüb, tenimi onun (15) içiné koyásınız, vé kendi murahhaslığım ilé (16) vé kendi mesarifimile inşa vé ehtàs etdiyim A'- (17) leksandreia (İskenderün) şehrine götürüb, óra- (18) da gömésiniz, deyüb, vasyetini bitirim et- (19) mekdé, kanlı göz yaşları dökerék, vé figan- (20) lî ahuzarláre dedi, yà yerlerin vé göy- (21) lerin Tañrısı! héy vá háy bèn fakirá! ki, (22) cihandà sığmayacağım bellerken, 3 arşın (23) bir sandık içiné sığışdım, demelerile sohbet- (24) lerini tekmiñ etdi. [288] (1) **Aléksandros cemi vüzaraları vé Ricalları, vé Seraskârlarıyle, vé hep askâriyle halallaşmakdà, etdiyi ahuzarlî deyişatlar.** (2) Fakir Aléksandros, nice ki sezdi ki, sòn (3) nefesde dir cemi vüzaralarını, Ricallarını, (4) Seraskârlarını, vé hep askârını karşısına top- (5) latdırıp, tobû ilé halallaşıp, hépisini birer (6) birer anlından öperék dedi, yà benim sevgili (7) vé sadakatlû karındaşlarım, vé yoldaşlarım! (8) sizler bilirsiniz ki, cemi cihanî berabér do- (9) laşdik, cennetin yanınadak, dünnianın ücu- (10) nádak, bardik, denizin dibine dahì endik, ka- (11) radà deryadà bulunan mahlukatları gör- (12) dük, tükenméz haznelér topladik, húlesa biz- (13) lér ölmeyecek gibi hesabà gelméz hareket- (14) lér etdik, lakin işte bunı dahì görmekdesi- (15) niz ki bèn févt olub olúyorum, vé búkadar (16) malik olduğumuz nesnelerden bir şey berabe- (17) rimde götürüremeyorum, âmellerimden başkà, bû (18) kadar askârdan héç bir yoldaşım yókdur. (19) işte bû saat ahreté intikál etmekdeyim ki, [289] (1) dünnià kuruluından berû gelmiş geçmiş (2) olan insanların yanına varmakdayım, vé âmel- (3) lerimin mukabelesini almakdayım. işte şimdi (4) sizleri Allahá emanèt etdim, muhabbetli, itti- (5) fakli vé âdalét ehli olub, dünniayi irahat- (6) landırásınız ki, ahretde irahatlık bulásınız. (7) işte bèn gidíorum, ártık dünnià gözleriyle (8) né beni, né başkà Aléksandros görmeyeceksiniz, (9) deyüb, rica etdi ki, Öküz başlı atımı ge- (10) tirin ki, onun ilé dahì halallaşayım. imdi (11) emri üzeré der akâp getirdiler, vé lakin kim- (12) lér dayanır bû heyvanın etdiyi hareketleré. (13) zıra nice ki Aléksandrosu bû haldé görmü- (14) şüse başladı beni insân gibi göz yaşları (15) dökerék, vé ahuzarlî haykırmalarıle Aléksan- (16) drosun yanına varıp, ellerine ayaklarına vé (17) hep vücuduna yüzünü vé gözlerini sür- (18) terék öperidi, vé bir kimsé yanına yanaşıp (19) gırmasına kadîr olamadı, zıra yanına

yana- (20) [ş]lanları yeyecek gibi kudurub, çalâr çar- (21) párdı ayakaláryile, fakat fakir Aléksandros (22) kulağındán tutub ohşayarâk, vé anlındán (23) öperék dedi, héy sevgili cefakâr vé emekdâr [290] (1) atım! Bū gündén sonrà, başkâ Aléksandros (2) sanâ bínmeyecek dir. (3) **Aléksandrosa zehirî verenî telêf olmasî.** (4) Çún ki Aléksandros Öküz başli át ilé (5) bū zikr olunân öğrayışatlardâ bulunûr ikén, (6) gördû ki kendüsini zehirleyén Vrunúsi, ya- (7) nındâ bağılı durúrudu. İmdi onâ doğrû yü- (8) zünû çevirip, dedi, â zalim, vé hayin âdém! (9) héç sanâ etdiyim éyilikleri hatriné getirme- (10) din mi? hanki kötülüüyümé karşılık, banâ ze- (11) hirî verip, hémi karındaşın, hémi kendiñin (12) telefoné sebêb olub, hémi benim gibi bir ci- (13) hân Mülüküné acımaksız, kâst etdín? şimdi (14) sanâ başkâ deyeceyim yókdur, héman dilé- (15) rim ki, banâ içirtdiyîn kadehi, bèn ölmeksiz sên- (16) de içésin, demelérile sohbetini bitirmekdê, Ö- (17) kûz başli át, bū deyişatlardân Aléksandro- (18) sun kanlısı bū kimsé olduğunû sezmekdê, (19) héman dér âkâp Âslân gibi üzeriné hócüm (20) édüb, dişleriyile dutub boğdû, vé ayakla- (21) riyile tepeleyerek paré paré etdi, sonra Pto- [291] (1) lemaïos émr édüb parçalatdırıp, keltlerin (2) öyüné koyub yedirdi. vé atî dahî ohşaya- (3) râk tãvlasına götürüb bağladılar. vé bun- (4) dâ sonrà gördülér ki gök yüzündén bir (5) beyûk ıldiz ayrılıp, denizé doğrû sağılıp (6) énéridi, vé ıldizîn arkasında bir tané Kartâl- (7) kuşûda énmédéyidi, ıldiz, denizé énéerken bera- (8) bér, Aléksandros dahî, cân teslim etdi. İmdi (9) ó saatdê cémi âskârin içiné bir ağır figân (10) velvelesi düşdü ki, dağlar taşlar iniledi, (11) yâni şöyle ahuzarlâr etdilér ki, dünniadâ (12) émsali öğráşmadığından, nè lisánile, nè kalé- (13) mile nâkl olunub vâsf olunmáz. (14) **Öküz başli atın telêf olmasî.** (15) Çún ki bū atın hizmetindê memûr olan (16) kímse bū hengâmenin arasındâ, atın yanına meh- (17) sunlúk ilé varip, ohşayarâk dedi, yâ Aléksan- (18) drosun sevgili emekdarî! sên sâğsın, lákin çún (19) ki seni sevén vé binén eféndiñ fêvt öldü, ár- (20) tık rahmetin kálmadı. İmdi át bū sohbetleri (21) eşitmekdê, sán ki ağnayışli insân gibi, ağna- (22) yub sezip, dér âkâp Âslân gibi gümü- [292] (1) leyerék, ahuzárule haykırarak çatlayub te- (2) lêf öldü, vé bū hâli keyifiati görmekdê ki, (3) eféndisine olan muhabbeti içün, dilsiz hey- (4) vâniken dayanamayub telêf olmasına, cüm- (5) lesi teacüb édüb, dahâ ziadê ahuzarlari (6) artıp çoğaldı. (7) **Roksándra Sultanin ahuzarlı figanlarî.** (8) Fakir Roksándra Sultân, Aléksandrosun (9) cân teslim étmesini sezmekdê, váý! kimlér da- (10) yanır? saçlarını yolarâk, ól bahalâr yetiş- (11) mész libaslarını parçalayarak, figân şamatâ (12) éderék, kanlı göz yaşlari dökerék, Aléksan- (13) drosun meyidinín yanına gelip, üzeriné kapa- (14) nıp, yüzünû gözlerini hêp vücudunâ sür- (15) terék etdiyi âğıtli

haraketlerî vâsf êtmeyê (16) mimkîn deyîl dir, vè yanında oturub, sán ki (17) sağ insânile söyleşir gibî, başladı demeyê, (18) yâ sevgilî muhabbetlî ehlîm Aléksandros! ní- (19) çün bèn fakirâ bèn garibê, bèn ânadân boba- (20) dâñ ôksûz sahabsiz kalmış derdimenê bû zul- (21) mû êtdin? nâsıl banâ kıydîn? şimdên soñrâ [293] (1) sırimi derdimi kimlerê habêr verecéyîm? cihân (2) banâ dâr oldu, Sultanlık banâ harâm oldu, (3) nâsıl dayanayîm, vè kimlêr dayanîr senin (4) âyrılığınâ demelêrile, bunâ beñzêr çok (5) âğıtlî deyişatlar êtdikdên soñrâ, başını gôk (6) yüzünê doğrû kaldırıp, dedi, yâ gôk yü- (7) zû! yâ ây! vè günêş! vè ön iki burçlar! (8) vè cêmi ıldızlar! benim halimê nazâr êdüb (9) bâkın, vè banâ merhamet vè insâf êdüb, benî- (10) mile berabêr karâ bulutlar içine girip yâs (11) matemlêr êdesiniz. sizlerde yâ dağlar! vè çöl (12) ovalar, vè bağlar bağçelêr! sizlerde niâz (13) êderim bû gün banâ merhamet vè insâf êdüb, (14) yeşilliklerinizi vè elvân çiçeklerinizi soyu- (15) nüb, benim-ile berabêr karalar geyinêsiz. vè (16) âskârâ doğrû dahî yüzünü çevirip, dedi, (17) sizlerde niâz êderim, yâ Aléksandrosun sevgilî (18) vè sadakatli vezirlerî vè vüzaraları! vè cé- (19) mi ricalu kibarları! vè cêmi kahramân Se- (20) raskârları! vè cümle âskârları! gücük (21) vè beyük, gençlêr vè ehtiarlar! sizlerde niâz (22) êderim bû gün bû saat benimile berabêr yaslâr (23) êdüb, âhuzarlı figanlârile ağlaşsınız, zîra [294] (1) bû misillû bir cihân mülükünü gayüb êt- (2) dîm, bunâ merhamet êdüb, âhuzarlı hareket- (3) lerinizile bèn garibê, bèn fakirâ tesellû êde- (4) siniz, zîra yüreyim zehirlêrile doldû, işte (5) bende sizlerî Âllahâ sumarlârim, ârtik êksik (6) halâl eyilêyin, zîra bèn bû âyrılığâ daya- (7) nâmam, dünniâ, cihân, Sultânlik banâ harâm (8) dır, demelêrile, vè bunâ beñzêr hesabsiz (9) deyişatlarile ağlaşmakdâ olub, âskâr dahî (10) tobû, dêr âkâp karalar geyinmecê ağlaş- (11) makdâ bulunurlardı. (12) **Roksândra Sultân, kendi kendini telêf êder.** (13) Çün ki bû oğrayışatların arasında Ro- (14) ksândra Sultânâ bir sersemlik, vè baygınlık (15) geldi, dönüb ricâlu kibarlara dedi, niâz (16) êderim, bir mikdâr dışarı çıkâsınız, biraz ya- (17) lınız durayîm, bëlki yüreyimin çarpması (18) geçêr, bëlki bir mikdâr âklîm başımâ gelîr, (19) demelêrile tobunû dışarıya çıkarıp, ya- (20) lınız kalmakdâ, héman téziye davranıp, Alé- (21) ksandrosu yüzündên gözlerindên 3 defâ ôpe- [295] (1) rek, deki, çün ki yâ sevgilî ehlîm! sensiz bû (2) dünniâ harâm dır, şimdên soñrâ dünniadâ (3) yaşamakdân bû gün seninile berabêr ölme- (4) kliyîm çok evlâ dır, deyüb, Aléksandrosun (5) belindê bulunan bir ufâk hençarını çekip (6) çıkarıp, héman hışmıla kendi kendinê yüreyinê (7) saplayüb, dêr âkâp cân teslim eyiledî. (8) **Roksândra Sultanin bû keyfiatınâ ricâlu kibarlar vukûf olmakdâ êtdikleri âhuzarlı haraketlêr vè Aléksandros ile Roksândra hazretlêrini**

dèfn ederlér. (9) Çún ki Rokşándra Sultàn, yalınız kal- (10) masınà mıràd ètmesindèn bîr saàt mikdarì (11) mirûr ètdì, Ricálu Kibarlar vesveseyè (12) vardılar ki acısından bayılır kalir deyû, (13) onun için cesarèt edüb içeriye girmekdè ve (14) Rokşándra Sultanin bû halinè görmekdè, vâý! (15) ..... yenidèn âskârin içinè bîr velvelè dü- (16) şdû ki, ağlaşàn kîm, çağrışàn kîm, sánki to- (17) bû âskârlîk bîr ânadàn bîr bobadàn doğmuş [296] (1) evladlar gibî tobû ânalarını bobalarını ga- (2) yûb ètmîş, ve tobû yetim ve ôksüz kalmîş (3) karındaşlar gibî, ağlaşarak vâh bizé! yazık (4) bizleré! demelérile biribirinin boynunà sarıl- (5) malár, ve kanlî göz yaşları dökerék âhu- (6) zarlar ètmelér ki, naklî mimkinsiz, lâkin nè ça- (7) ré? Ricálu Kibarlar bakdılar ki, bunà ba- (8) şká çarè yókdur, héman meytleri dèfn ètmek (9) tedarikinè görüb, Ptolemaïos émr edüb, dèr (10) âkâp îkî tanè âltùn sandık yapıdırıp, meyt- (11) lerî ânlerin içlerindè yerleşdirip, sônra bîr (12) tanè beyûk âltùn koçû dahi yapıdırıp, îkî (13) sandıkları içinè koyub, Âleksándreia yâni (14) Îskenderün şehrînè götürdülèr, ve órada îkî (15) tanè gâyetile yücè dâş direkler dikdiler, (16) ve ól direklerin úzerinè birèr sandığı yerleşdir- (17) dilèr, ve órada kırk gün kırk gecè yâs ma- (18) temlèr ètmecè èyilenip, ândèn sônra Ptolemaïo- (19) su Âléksandrosun vasyetì mucubünce óra- (20) nın Padişahlîk tahtına óturtdurub, hépisi (21) biribiriyile buluşub, halallaşip, vedalaşma- (22) câ, hêr birisi Âléksandrosun vasyetì müce- (23) bince kendî ölkesine dağıldılar. Bû Âléksan- [297] (1) dros fèvt öldüğündà gâyetile gènc kemaldé- (2) yidi, yâni 32 yaşındaydı ve 18 senè Padişah- (3) lîk ètdì, zîra 14 yaşındaydı Táhtı Padişa- (4) hıyeyè óturdukdâ. ve kendüsindè teniyèt ve ca- (5) nıyèt bahşışlarından ólarék kahramanlık, dil- (6) berlîk, írz temizliyî, merhamèt, âdalèt, ve ha- (7) zimlîk bahşışları tobû úzerindè mevcûd bû- (8) lunúrudu.

(9) Hâmd ólsun tekmiî öldü Âléksandrosun seyahatî,

(10) Seyahatî ilè berabèr tekmiî öldü hikâyetî.

(11) Bû meşhûr hikâyetî okumakdâ, bundàn îbrèt ve örnèk âlacak nasihatli nesnelèr için yapılma beýtlér.

(12) ALE, évsâd ve ednà hêp Îsannâr,

Bû hikâyetî âlip okuyannâr.

(13) Bunû éyû okuyub, éyû bákın,

Cihanà, Îsanà, bîr éyû bákın.

(14) Bákın nâsıl bôş batıl dır bû ci[han],

Nâsıl gül misli nazîk dir [...]

[298] (1) Gerêk Beylêr, gerêk Padişahlâr,

Gerêk zenginlêr, gerêk fukaralâr.

(2) Bákın nâsıl hépisini ôlûm toplâr,

Nâsıl hêpisi gül gibi solâr.

(3) Yök bir kadîm nesnê, hêp gelîr geçêr,

Bû âlemê gelên, lâbit bir gûn göçêr.

(4) Bákın bû Âléksandros Padişahi,

Béli öldü, Padişahlâr Padişahî.

(5) Çaldî, çarpdî, öldü cihân Mülükû,

Ârtđi çoğaldî malî vè Mülkû.

(6) Necê Padişahlari kûl êtdî kendinê,

Lâkin çarê bulâmadı ôlûm derdinê.

(7) Dolaşdî cihanî, öldü âlemê Sultân,

Dâr göründü kendüsinê bû cihân.

(8) Lâkin ûç ârşin kefin öldü kaftanî,

Ûç ârşin dâr mezâr öldü vetanî.

(9) Bákın zarbını, bákın hırsını önünû,

Bákın ên soñrakî halinê soñunû.

(10) Topladî âşkâr, hezâr biñ biñlêrile,

Âğlatdî çok cannâr, çok cenklêrile.

(11) Topladî sayısız hesapsız haznelêr,

Doldurdü mahzenlêr, vè çok defnelêr.

(12) Lákin fakîr çarê bulámadı, bû ölüme,
Teslîm öldü, deyerék, bákın bû günümé.

(13) Nê devlèt, né âşkâr, né gözlér yaşı,
Durámadı bû ölümlük zarbına karşı.

[299] (1) İtaâttê edî encamı, Âllâh emriné,
Teslîm öldü fakîr, felék çembriné.

(2) İmdi yâ İnsân! bundan ibrét alásın,
Âhreté yarayanı, arayub bulásın,

(3) Âzâ kanaâttê edüb, hakkâ şükrê edésin,
Âllâhın emrî olan yolü güdésin.

(4) Olsân bunun gibî, Mülük, cihanın,
İştê gördün ki bir dâr mezâr dır vetanín.

(5) Bákma ki, aşkın taşkın mâl birikdirésin,
Yaramáz sanâ, hép berabér götürésin.

(6) Bák ki, kazanásın dáyima fazilét,
Âllâhın emriné gılásın idayét.

(7) Cémi insanlara edésin muhabbét,
Yüreyiñdé kadîm bulunsun merhamét.

(8) Eyilê dáyima sevâb, vé hayrét,
Ólásın hér vakıtda adil âdalét.

(9) Bulásın bû dünniada nâm ve şöhrét,
Âhretin dahi olsun sanâ selamét,

(10) Hémi cémi insannardan alásın rahmét.

**(11) Zîra hazrêti Solomôn kavlince bû dünnianın her şeyleri boş dur batıl dır,
cümlesi batıldan batıl dır.**

[300] **BU KİTAPCIK İÇİNDƏ MEVCUD NAKLIYETLERİN DEFDERİ.**

Yaprak.

Makedonía nê türlü ölkə olduğu və Áléksandros dünniaya gelmesĩ nê tárzile olduğu nakl olunur.....	9
Nektenavó Padişahın nakliyetí.....	11
Ricálu Kibarlar Nektenavosũ aradıklarının nakliyetí.....	13
Fílipposun ehli Ólimpiáda Sultanın nakliyetí.....	16
Ólimpiáda Sultán Nektenavõ ile ettiyi hasbihalın nakliyetí.....	18
Ólimpiáda Sultán gördüyũ ruyá.....	20
Nektenavõ, Ólimpiáda Sultani nasıl aldatdığının nakliyetí.....	21
Fílippos Padişahı vesveseden emin etmek için, Nektenavonun Yaptığı sihirbazlıklar.....	24
[301] Nektenavõ tebdil gıyafet olmasının nakliyetí.....	25
Mégas Áléksandrosun Mevlüd olmasının, ve nê tárzile terbiye olduğunun nakliyetí.....	27
Nektenavõ, nê tárzile vefat olduğunun nakliyetí.....	30
Öküz başlı atın hikâyetí.....	33
Ólumpiakoi tabir olunán talim oğrayışatların hikâyetí.....	37
Áléksandros, Nikòlaosu ált etmesinin hikâyetí.....	39
Fílippos Ólimpiáda Sultani boşamak merâm etmesinin hikâyetí.....	40
Kumán tayifesi Makedoníanın üzerine sefêr etmelerinin hikâyetí.....	41
Kumán tayifesi Áléksandrosdan fêth olduklarının hikâyetí.....	42
Ánakсарhos Padişah, Ólimpiádaya, aşkı olub, sevdâ düşürmesinin hikâyetí.....	45
Áléksand. Makedoníaaya gelmesinin hikây.....	46
Áléksandros Ánakсарhosu telêf etmesinin hikâyetí.....	47

[302] Fílippos àhîr nefesdè, Aléksandrosa ètdiyî hayırlî doalâr.....	48
Fílipposun mètî olmasî.....	49
Aléksandrosu Padişahlâr Padişahî payesî îlè tesmiyè ètmelerî.....	50
Aléksandrosun bû hâs meclisdè ètdiyî cevaplar.....	51
Ricallu Kibarlarî Aléksandrosa verdiyî cevap.....	51
Aléksandrosun bunnarî cevapına karşılık verdiyî cevap.....	52
Défa ricallar tarafındàn Aléksandrosa denilèn nasihèt.....	52
Bû nasihatlerî Aléksandros hòş görûr.....	54
Dáreios Padişahî, Makedónoslulara gönderdiyî mektubûn tîbkî suretî.....	55
Kantarkûsî mersûm, Dáreiosun mektubunû getirîp teslim ètmesî.....	57
Aléksandrosun Dáreiosa yazdıĝî mektûb.....	59
Dáreios Aléksandrosun mektubunû okûr.....	60
Dáreios Aléksandrosu mezèk édûb istihzaya âlmâk içûn yapıdĝî tertîb.....	61
[303] Dáreiosun Aléksandrosa yazdıĝî ikinci mektubû.....	61
Aléksandros, Dáreiosun hakkındâ hırslanmacâ ètdiyî sohbetler.....	63
Aléksandrosun, Dáreiosa yazdıyî ikinci mektubû.....	63
Aléksandros, bundàn soĝrâ âskârînî toplayûb cengè çıkmasının hikâyetî.....	65
Arhidonúsînin, Aléksandrosa gönderdiyî mektûp.....	66
Aléksandros, Arhidonúsînin hediyelerin Arhidonúsînin kabûl vè makbûl édér.....	67
Selanîk Padişahî Arhidonosîye, Aléksandrosun yazdıĝî mektûb.....	68
Aléksandros, Aîna memlekâtına getmesinè merâm édér.....	69
Aînada bulunân Filósofosların meşvaretî.....	70
Aînalılar, Aléksandrosu istemezler.....	73
Aléksandros hırslanîp, Aînalıların hareketlerî içûn.....	75

Aṭinalılar Aléksandrosun askârını ált ederler.....	76
[304] Aléksandrosun meşvareti, vè sohbetleri.....	76
Aléksandros, Aṭinalılara yazıp bıraktığı mektúb.....	78
Tırómahos ismindè bir Ricalin gördüyü rüya.....	79
Aṭinalılar, Aléksandros ile cengè duruşurlar.....	80
Aléksandrosun, Aṭinalılar hakkında gösterdiği insáf.....	80
Aṭinalıların ahuzaları.....	82
Romanlar Aléksandrosa teslim olub tebiat ederler.....	82
Romanların Apóllon állahà ettikleri hacèt doasĩ.....	84
Aléksandrosun istikbalinè çıkmakda ettikleri saltanat.....	85
Aléksandros Rómaya yaklaşmakda.....	86
Aléksandros Rómanın içine varması.....	88
Remül kitabında yazılan havadisát.....	88
Bü kitabın içinde yazılan şeylerin tesfiri.....	89
Aléksandros bü tesfiri eşitmekde mesrur olur.....	90
[305] Aléksandros çok heyibetli azgın canavarlar teléf eder.....	90
Aléksandros çok heybetli azgın canavarların teléfinden sonra seyahatĩ.....	93
Aléksandrosun Misırà varması.....	94
Aléksandr. 3 Beylerin gelip buluşması.....	95
Aléksandrosa atlı askârının Tatarı gelir.....	96
Aléksandros. çok semtlerè ettiyi seferler.....	97
Aléksandros Troáda Şherinè girer.....	98
Aléksandros, kendi Ölkesi Makedoníaya avdèd eder.....	100
Olimpiáda Sultanà müjdè tatarları gidér.....	101

Askârlara Aléksandrosun verdiyi tertib.....	101
Aléksandros, Anatòl tarafına sefêr eder.....	104
Dáreios Padişahın, ırsâl ettiyi namenin ıcmalı.....	104
Aléksandros hırslanıp, A'slân gibi öfkelenir.....	106
Aléksandrosun Dáreiosa yazdığı mektubün sureti.....	108
Dáreios azgın canavâr misali kudurur.....	109
[306] Dáreios, askârlarını toplatmaya émr eder.....	109
Yahudi kavminè Aléksandrosun yazdığı mektúb.....	110
Yahudi tayifesinin gönderdikleri karşılık.....	111
Aléksandrosun, Kuddusâ gönderdiği mektúb.....	112
İremía Peygambêrin nasihatli cevapları.....	112
Aléksandrosun gördüyü ruya.....	113
Aléksandros, Kuddûs şehrinené yakınlaşması.....	113
Aléksandros Kuddusâ girmesi.....	114
İremía Peygamberin, Aléksandrosa ettiği nasihét.....	115
Kuddûs âhalisi Aléksandrosa sundukları hediyelér.....	117
Aléksandros Misirdâ hastalanır.....	118
Misirlıların fitnè tedbirí.....	119
Fílippos Aléksandrosa ilaçlâr götürür.....	120
Aléksandros Misiri zâbt eder.....	122
Nektenavónun bıraktığı vasiyèt namé mektubũ.....	123
[307] Aléksandros Misir Padişahlığına oturur.....	123
Dáreios, meşhûr firât ırmağının yanına gelir.....	124
Dáreios, Aléksandrosun üzerine askâr gönderir.....	126

Aléksandros, askârınà ètdiyi sohbetlér.....	128
Aléksandros A'cèm askârının üzerinde oğraşır.....	129
Dáreios firâr edér.....	130
Aléksandros haflenip korkdu.....	131
Aléksandros gíne meyidàn alır.....	132
Aléksandros ilè Dáreiosun ikincì muharıbesi.....	133
A'cèm askâri firâr edér.....	134
Dáreiosun kaçmâ hikâyeti.....	134
Aléksandros Bağdât şherini zâbt edér.....	137
Bağdât şheri Aléksandrosa teslim olúr.....	138
Dáreios, nè deracè gâm kasaveté düşmesinin hikâyeti.....	138
Ricallâr toplanip Dáreiosa tesellũ verirlér.....	139
Aléksandrosun hakkınà ètdikleri meşvarét.....	140
[308] Aléksandros, bũ defâ dâr kultarır tehlikedén.....	141
Avussus Beyzadè, Dáreiosun yanınà dönér.....	144
A'vussus Beyzadeyè, Dáreiosun ètdiyi siparıclár.....	145
A'vussus Beyzadè, Aléksandrosun yanınà varır.....	147
Aléksandrosun gördüyũ ruya.....	148
Aléksandros, Dáreiosa varır.....	149
Aléksandrosun mektubũ divandâ gıraat olunúr.....	151
Dáreios, Aléksandrosu aǵnár.....	154
Aléksandros, Dáreiosun ellerindèn kaçâr kultarır.....	156
Dáreios, Aléksandrosun arkasına düşér.....	157
Aléksandros, bũ arkasına düşenleri istihzayâ alır.....	158

Póros Padişahà, Dáreiosun yazdığı mektúb.....	159
Póros Padişah ìmdàd gönderír.....	161
Dáreios, Aléksandrosun üzeriné orðusunı kaldırır.....	162
[309] Aléksandros ilè, Àcèm àskârının üçüncü muharıbesí.....	162
Dáreiosun vurulub yaralanması.....	165
Àcem àskâri, Aléksandrosa teslim olur.....	165
Aléksandros, Dáreiosa râst olub buluşması.....	166
Àcemistan ahalisi, Aléksandrosa teslim olub tabi olurlár.....	168
Dáreios, sòn nefesde ettiyi sohbetler.....	169
Dáreiosu telef edenlere verilèn ceza.....	170
Aléksandros, Rokşandra ilè nikâhlanır.....	171
Àcemistanda Aléksandrosun bulduğı haznelér.....	172
Aléksandros, Krîsis naminde Padişahî kendüsine tabi eder.....	173
Aléksandros seyahata çıkmakda gördüyü heybetli mahlukatlar.....	174
Sóronhos Padişahin direği için.....	176
Aléksandros yabani insanlarla ettiyi cenkler.....	178
Aléksandrosun mücèddeten ettiyi seyahatın nakliyeti.....	181
[310] Aléksandros gâyetile heybetli heyvanatlar bulur.....	182
Aléksandros, Mákaroslar (yâni Mutlular) adasına varır.....	183
Aléksandros Mákaroslardan vedalaşıp ayrılmâ nakliyeti.....	195
Aléksandros karanlık memlekâtlarına [varır].....	195
Aléksandros, Êllikli memlekâtlara ye[ti]şir.....	201
[P]oros Padişahî, Aléksandrosa gönder[diyi] mektúb.....	202
Bü mektuba karşılık, Aléksandrosun gönderdiyi mektúb.....	203

Póros Padişahî, ricallârî ilê êtdiyî sohbetlér.....	205
Aléksandros kendi aşkârîna êtdiyî sohbetlér.....	206
Acemistandâ olan Filónise, Aléksandrosun gönderdiyî mektûb.....	209
Póros vè Aléksandros Padişahların öğrayışatları.....	209
[311] Póros Padişahî Fillerî cengé çıkarır.....	210
Filónis Aléksandrosa aşkâr yetiştirir.....	212
Filónis kendüsî cengé duruşúr.....	214
Póros, bû keyfiatî görmekdè ahuzâr etmeye başladı.....	215
Póros Padişahâ, Aléksandrosun yazdığı mektûb.....	216
Póros Padişah, yalnız başına cenk etmesini hòş görúr.....	217
Aléksandr. ilê Póros, yüz yüzè cenkleşír.....	218
Póros Padişahî dèfn ederlér.....	220
Aléksandros, Pórosun Sarayına girér.....	220
Aléksandros, Amazónes tabir olunân avretlerè yazdığı mektûb.....	222
Amazoneslér, Aléksandrosa yazdıkları karşılık mektubû.....	223
Aléksandros, Amazóneslere gönderdiyî karşılık.....	225
Amazoneslerin, Aléksandrosa yazdıkları mektûb.....	226
Aléksandr. Vómitros Padişahî fèth eder.....	228
Aleksandros mekruhlâr tayifelerine varır.....	229
[314] (1) BŪ KİTAPCAAZIN (2) Basılmâ masarifine gayrèt vè imdâd (3) edèn, ilîm sevici, vè ehli hayırèt olan (4) ettibarlı vè rağbetlû, tüccâr, vè (5) esnâf tayifesi kimésnelerin esameleri (6) bûrada beân olunúr.	

(7) Engürü sakinlerindén

Kitáp

Küdezóglu Anastàs ağá	40

Nlíá Kaynadàn oğlũ	30
Ānastas Āltin tòb oğlũ	20
Karındaşı Nlíá	20
Panayòt Ka: Nlíá oğlũ	15
Īoánin Şişmàn oğlũ	15
Klĩma Karà-kàş oğlũ	10
Òğlũ Teodoráki	10
Ka: Sávva, Ka: Stávri oğlũ	15
Simeòn Karasùl oğlũ	15
Psàlti Ka: Īosíf	10
Karındaşı Psalti K: Nikóla	10
[315] Psàlti K: Pródromos	15
Ka: Kuriáko Ātès oğlũ	30
Karındaşı K[a]: Kosmà ağá	30
Ka: Potós	10
Ka: Penté	10
Ka: Nlíá Ēbóğlu	10
Ka: Dmitráki, tũ Ka: Īoánnu	10
Pródromos Şişmàn oğlũ	10
Panayót Macàr oğlũ	10
Nlíá Taşcóğlu	10
Nikoláki, K: Nilía oğlũ	10
Pródromos Tũ Simeòn oğurlóğlu	5
Īosíf Leftèr oğlũ	5

Mihaıl Soğancóğlu.....	5
İosif Papã Lazâr óğlũ.....	5
Èkizlerin óğlũ Klĩma.....	5
Ka: Mihaıl Karyadàn óğlũ.....	5
Potòs Yağmùr óğlũ	5
Àntòn Yağmùr óğlũ.....	5
Lázaros Muràt óğlũ.....	2
Geórgos Kitabcı.....	2
İosif Papã Ànastàs óğlũ.....	2
[316] Ka: Klĩma Takkecóğlu.....	2
Ka: Klĩma Búrsalı.....	5
Vasıl tũ Nlĩa.....	2
Leftèr Francélacı.....	2
Potòs Gùbecóğlu.....	2
Potòs Kalòs óğlũ.....	2
Nikóla İskendèr óğlũ.....	2
Zakâr óğlũ Serkıız berbér.....	2
Manùk Sefèrsè óğlũ.....	1
Sütcũ Óvannès.....	1

Aıla Şeherlilerdén

Ka: Teológos.....	20

(1) Búrada beşlĩ, onlũ, ikirmilĩ otuzlũ, kır- (2) klĩ yazılannàr, yazıldĩ bũ fikirile ki, gerèk (3) bũ kitapcaazı almasına iktidari ólmayan- (4) lara teberrũk içũn vermesinè, gerèk vilayet- (5) lerinè getmekdè, Èmfiyè kutularĩ, Tütũn (6) keseleri gibi eşinè dosdunà lüzumsuz hedi- (7) yelèr vermekdénise, bunnardàn birèr tanè hediye (8)

vermesi dahà makbûl òlür fevasıyile. vákaa (9) mèth òlunacàk fikir dir! àkılanè hesàb òlu- (10) nûrsa. kèşke hépimiz bû àkılda òláydık!

[317] (1) Áyos Kaisareías Èparhíasından, (2) İlim sevici vè éhli hayrèt òlàn (3) Tücar vè Èsnáf makulesindèn èt- (4) tibarlu vè rağbetlũ kimésnelerin (5) èsameleri dir ki, bunnarın tobû bi (6) rër kitàb masarufũ vermışdir.

Káyserli

Keresteci Sefèr Vasıl òğlũ

Ka: Gavriilın òğlũ İordán

Keresteci Geórgi yeyeni Karálambos

Mihaıl òğlũ Èstráti

Kürkcũ İoán òğlũ Pávli

Nikólaos tũ Ka: Ásláni

Gavriıl tũ Panayóti Tokatlĩ

Ka: Kayabál òğlũ İoán

Balıkcóglu Mihál

Dàş dökèn òğlũ Árayıcı Mousĩ

Basdurmacĩ Ásfatúr

Karà Muràt òğlũ Balĩ

Zinci dereli

(7) Kitàp satıcı zatĩ Zinci dereli, şimdi hále [318] (1) İstambollũ, Hocà İoán (2) vè àrkadaşı Hocà Nikóla (3) yüzèr tanè, vè bakisi birèr tané.

İspir òğlũ ùstà Potòs Taşcı

Psálti Konstanti, Pöti òğlũ

Psálti Mihál

Ústà Geó[r]gi Ka: Gavriıl òğlũ

İvàn Àkkàş òğlũ Taşcı

Giànni Bakkàl çavuş oğlu

Àslàn Dülben[d]cì

Teódoros tũ Ka: Ioánnu

Ka: Simeòn Gözlemèz oğlu

Potóglu İvàn Taşcı

Zahoríanìn oğlu İván

Ka: Àpostolùn karındaşı Karà góz

Rafaíl oğlu İoàn Doğramacı

Àllàh Vèrdóglu Pávli taşcı

Ka: Karítòn torunũ Pródromos

Kayıkcóglu Àpostòl Dülkár

Stéfanalı

İoàn kálfa Gülmedèn oğlu

Teodósios Èstàr oğlu Dülkér

İoàn oğlu Aléksjos

[319] Pávli kálfa Geçilì Papàs oğlu

Àrzimàn oğlu ústà Àntón

Nikóla Katĩ yoràn oğlu daşcı

Ka: Mihail oğlu Nicóla doğrammacı,

Ka: Potòs oğlu, Ka: Prokóbios

İoàn Taşcı Gök göz oğlu

Teodósios Ábacĩ Ábraàm oğlu

Èndürlüklũ

Potòs, berbèr Ávraàm oğlu

Lázaros A'yan òğlũ suvayıcı

Potòs Muşlòğlu suvayıcı

Dimítri, Panayòt òğlũ

Ávraàm suvayıcı òğlũ

Íoàn doğramacı Òdùn òğlũ

Ka: òruc òğlũ Áyanin òğlũ Potós

Karacà òğlũ Íoán

Potòs Suvayıcı

Sávvanin òğlũ Íordàn suvayıcı

Káyda òğlũ Ávraám

Balıkcóğlu Krísto

Talasí

Ka: Devlèt òğlũ Kostantí doğramacı

[320] Papáz òğlũ Ka: Geórgi

Pávlos Doğramacı keşiş òğlũ

Simeón Keresteci Kòtè òğlũ

Teódoros Suvacı, Ávraàm òğlũ

Vitleèm òğlũ Ísaák

Samurkàs torunũ Áléksi Suvayıcı

Kamàr òğlũ Matàr, Doğramacı

Ávraàm Çavuş òğlũ

Tavlusunlũ

Keresteci Íspür, Dòst òğlũ

Sávva Dökmeci

Semèn òğlũ İoàn Dökmeci

Ānastàs İoannìn òğlũ Mólulu

Vékseli Dökmeci ğıl Murát

Keresteci Ānastàs, Ka: Sávva òğlũ

Léontios Keresteci, Ka: İoàn òğlũ

İoakeim òğlũ İvàn Suvayıcı

Ka: Moysóğlu Karálampos Suvayıcı

Kırımlı Dimítrinin òğlũ İoán

Manàk òğlũ Kosmã Suvayıcı

Vasıl Dökmeci Kölemèn òğlũ

Germirli

Vasıl òğlũ İsaàk Çıbükci

[323] Ka: Sávvanìn òğlũ Geórgi Nevşehirlĩ òğlũ

Leftèr òğlũ İoakeim

Ka: İvanìn òğlũ Pétru

Ānésti Cedid òğlũ

Manuıl Mihaıl òğlũ

Leftèr İspür òğlũ

Āgos Konstantínoslu

Ānastàs Géceli òğlũ Bakkál

İosifin òğlũ Geórgi Bakkál

Āvraamìn torunũ Ėftàt Bakkál

Ėskici Pehlì Dimit òğlũ

Nsayía òğlũ İuvàn

Ìosìf òğlũ Kalendèr Yemenicì

Lázaros Sıvaslĩ

Sinasonlũ

Antónios tũ Prodrómu

Nikólaos tũ Êtratĩ

Ka: Konstantinĩn òğlũ Eftim Zelilli

Ūrgüplũ

Nikóla Bezircóğlu Kebapcĩ

Karálambos òğlũ Kuriáko Kebapcĩ

Zámbanın òğlũ Papaskeiã

Yoğurtcóğlu Karálambos Balıkçĩ

Sávvanĩn òğlũ Konstantĩ Papuçcĩ

Nèv Şehèr, vè Kazasì

Níğdeli òğlũ İordàn ağá

Makáros òğlũ Kuriáko

[324] Aravanlì òğlũ İosíf

Fílippos Zümbùl òğlũ

İstávrinin òğlũ Karálambos

Haràm yemèz òğlũ Papaskeiã

[Ni]kólanın òğlũ Papã Atenás

Kuriákonun òğlũ Apostól

[...]arbüz òğlũ Ūstà Tomã

Torùn òğlũ Grigór

Şahin òğlũ Pétru

Kolũ beyũk 0ğlũ Ustà İván

Makários 0ğlũ Krĩsto

Helvacì sokağında Azarìa

0ğlũ Ustà İván Bakkál

Şahin 0ğlũ Ustà Pédro

[Ka]: Zám̃ba 0ğlũ Ustà Papaskeiã

Kulaksiz 0ğlũ Ustà İosíf

Āpostolũn 0ğlũ Īordán

Şiřmàn torunũ Gavriíl

Ŗksũz Geórgi Yağcĩ

Ustà Potòs Dökmecí

Geórgi 0ğlũ Pávli

Mektès 0ğlũ Īoánni

Seméndreli Zám̃ba 0ğlũ Grigór

Maròs 0ğlũ Īoan

Zabinìn 0ğlũ Nikóla

Īoan 0ğlũ Kiriáko Manáv

Geórginin 0ğlũ Vasil

Lefterìn 0ğlũ Ustà Īoán

[325] Kalograíanìn 0ğlũ Nikóla

Āráboğlu Ustà Geórgi

Kocà Paşalı Simeón

Āléksi 0ğlũ Ka: Potós

Āya Sofiada Ustà Aùgustĩ

Terzì Anastàs Canbàz òğlũ

Papã Konstatinìn òğlũ Eftátios

Gölcüklũ usta Serafeim

Ka: Pródromosun òğlũ Íokakeím

Mavròs òğlũ Ísaák

Seméndreli Samuìl òğlũ Lázari

Sávvanın òğlũ Mihail Tütüncì

Konstantí òğlũ Íordàn ástarci

Krĩsto Tütüncĩ

A`vraàm òğlũ Saránti

Zílleli Ka: Lázarinin òğlũ Ustà Anastás

Zílleli Máynin òğlũ Minaĩ

Zílleli Pahúmiosun òğlũ Stári

Ustà Anastasìn òğlũ Vasíl

Ágos Íkoníu Èbarhíasından, ilım (2) sevici vè èhli hayrèt òlàn tüccâr, (3) vè èsnâf makulesindèn, èttibarlũ vè (4) řağbetlũ kimésnelerin èsamelerí dir (5) ki, bunnarın tobũ, birèr kitâp ma- (6) sarifi vermişdir.

Fertèk sakinlerindén

[326] Ustà bařĩ Binniád Gũrt òğlũ

Karındařĩ Fílippos

Karındařĩ Geórgos

Ka: Grigórios Momòs òğlũ

Geórgios Leftèr òğlũ

Barténios tũ Ka: Prodrómu Diğlóglu

Papaskeiã Cağlóglu

Karà Ívàn oğlũ Serafeim

İlosonlũ Máyi

Fílippos Ácèm oğlũ

Papã Krúsantos torunũ Vasıl

Ánastàs Karamàn oğlũ

Mihaıl meyhaneci Sampsondá

Yağci Êftim İlosonlũ

Ústà Serafeim Meyhaneci

[...]tinin oğlũ Tomã

Mihaıl Áravanlóglu

Tomã Dalkòç oğlũ

Ávraàm tũ Kuriáku Áravanlı

Papã Ánastàs oğlũ Geórgos İlosonlũ

Bòr sakinlerindèn

İoakeim Kiráz oğlũ

Ka: Ávraám

Damadĩ Zaharíá

Karálambosun oğlũ Geórgos

Peliyanın torunũ Ánésti

Papã Merkúros yeğeni Spurídon

[327] Makários Tamis oğlũ

Órésti Çodèr oğlũ

Èrik kızın torunũ Zakaríá

Kürkcũ Vasilin torunũ Stéfanos

Manàv O`résti

Nígde şehèrìn áhalisindén

Kùrt oğlũ A`vraàm Kayà başlĩ

Mişaĩl Çıltàk oğlũ

Vasıl Paşalóğlu

Vasıl oğlũ Geórgios

Dursuñ Kırkít oğlũ

Ka: İosíf oğlũ Eftát

Ka: Nikólanın oğlũ A`tanásios

Vasíleios tũ İsaàk Kevencóğlu

Pródromos tũ Konstantĩ

Pródromos Cambàz oğlũ

Bayísios Güncóğlu

Máyinin oğlũ Serafeim Berbér

Pétros tũ Sávva Çimèn oğlũ

Manàv Karalèm Ceràn oğlũ

İuvàn tũ Georgíu Sefèr oğlũ

A`postòl tũ Potósi Gedik oğlũ

İuvàn tũ Konstantĩ Berbér

İoanın delì Beý oğlũ

A`ravanlĩ, vè Kúrdunoslu

Sávva tũ Zámbe Berbér

Oğlũ Grigórios Berbér

Kuriáko Leftèr oğlũ Berbér

[328] Kehayanìn òğlũ Sabuncĩ Leftér

Vasìl Kèl İuvàn òğlũ

Zámbanın òğlũ Papaskeiã

Papã Konstantinìn òğlũ Zaharíá

Déney Karyesindèn

Áléksi Tütüncĩ Çabpáz òğlũ

Ánastásios tũ Márku Tütüncĩ

Áléksios tũ Márku

Áslàn òğlũ Nikóla

İsaakìn òğlũ Nlíá

Ka: İoakeim òğlũ İoakeím

Ánastásios tũ Dimitríos

İstifàn òğlũ Anastás

Ánastàs Filíp òğlũ

Ánastásios tu İoáni Sařraf

Papã İsaàk torunũ İsaák

Geórgi Sávva òğlũ Kuriáko

Vasìl Çapràz òğlũ

Karálambos tũ Ka: Teodóru

Ávraàm òğlũ Nikóla

Ka: Vasìl tũ Ka: Kaplàn

Ánastàs òğlũ Áléksi

İoán Deyirmencóğlu

Grigorũn òğlũ İakòv

Dirmonsonlulár

Bayràṁ ọ̀glǔ Ka: Leftér

Krĩsto Sefetìn ọ̀glǔ

Leftèr Mutàf ọ̀glǔ

[329] Àntòn Saràf ọ̀glǔ

Ànastàs Lokantcọ̀glu

Krĩsto Çarcọ̀glu

Teódoros ọ̀glǔ Íoán

Oikonómosun torunǔ Krĩsto

Nlía Elyùs ọ̀glǔ

Merkürìn ọ̀glǔ Stávri

Ístávroğlu Kiriáko

Gélberlilér

Ka: Nikólanın ọ̀glǔ Kostantĩ

Konstantì Íbìb ọ̀glǔ

Pródornos Papàz ọ̀glǔ

Efrèm Íyit başĩ

Ka: Àpostolùn ọ̀glǔ Potós

Melekobili, Eneyilli vè Àrabūsonlulár

Grigorun ọ̀glǔ Dimítiri

Gabriil ọ̀glǔ Karámbos

Íoakeim ọ̀glǔ Àntimos

Dimítrinin ọ̀glǔ Saránti

Íoán Àntimos Kalendèr ọ̀glǔ

Ka: A'slàn tũ A'vraàm Zorlamóglu

Àpostòl óglũ Vasil Balĩ Kesémoğlu

Simeòn óglũ Krĩsto

Pantelĩ óglũ Íoán

Ístávrinin óglũ Kiriáko E'veyillĩ

Áltıncóglu Ánastàs E'veyillĩ

[330] Ka: Garib óglũ Áslàn Árabusunlũ

Úzùn Sávvanın óglũ Kiriáko Árabusunlũ

Simeòn Bakàm óglũ Zilleli

Kónnialılar

Íoakeim A'yan óglũ Kürkcũ

Karındaşı Samuıl

Lázaros Áskâr óglũ Kürkcũ.

Zilelliler

Ánanías Papadáoulos.....50

Órasúvulos Piperídis.....20

Diogénis Papadóoulos, sábuk Rafaíl.....50

Sávva tũ Vasileíus Ka: Filippóglu.....1

Íordàn tũ Prodrómu Àndrónikoğlu.....1

Manóli Ódabaşóglu.....1

Dimítrios Georgíos Ástarcĩ.....1

Isbártalı

Geórginin óglũ Íákovos

Teohári Ástarcĩ

Küplülür

Ka: Mahail Papà Ananía oğlu

Geórgi Yemenici

Kuriáko Kütáhyaloğlu

Mihail Bacàk oğlu

Simeòn Temél oğlu

Konstantĩ Vasıl oğlu

Kalpalcóğlu güccük Konstantĩ

Manùk Yazıcóğlu Géyiveli

[331] Prúsahılar

Zilelli Bodúroğlu Hocà Aşlân

Oğlu Teódoros Leonídis

Teagénis Eístradiádis Saraýdároğlu

Eístrátios Sotiríou

İoakeim Georgíos

Konstantínos Vasileíou

Apostolákis Ka: Aťanasíou

Photáki Ka: Aleksándroi

Dimítrius Ka: Vasíleou

Muhahçılár

Ka: Navasàrt Karà Donik oğlu

Yánni Çakàl oğlu

A'vraàm Karà-göz oğlu

Mihail Zaharíá oğlu

A`vraàm Ka: Konstantĩ òğlũ

Kiriáko Manòs òğlũ

İordàn Delì Kalpàk òğlũ

Urùm elli, Filipe kazasındán

Pédzo Rátiov Kárlovali

Néno òğlũ Nikóla Kaleferlĩ

Rásko Pétkov Sélvili

Nikóla Èftimíyov Káprovali

İstoyáni Kóstov Kaléferli

Lazàr Dimitriov Kaléferli

Mídzo Ka: İslátyov Àhcàk kelişár

Míls Cevétkov Kaléferli

[332] Geórgi Vülko Tütüncĩ Kávrovali

Kuriáko Vasícov Tütüncĩ Yéniceli

Ànastàs Kostàn òğlũ İşkembecĩ

Aşitanelĩ

İákovos Kálfa òğlũ Kerestecĩ

Dimítrios Àtanasióu Àrguróbulos Èllinas Èllinos, ... Fès-hané

Èskì vè cedìt òlaràk çok lisannardà bulunàn Kitablarĩ àlìp satıcĩ Engürlü Geórginin
òğlũ Serafeím 100

Búrada İtmàm öldü Sundromitislerin èsamelerí.

**Eşbu kitapcaazın, vè hèr kitap- (2) ların basılmasına, dil ile gayrèt, (3) vè gurüş
ile imdàd edèn ilim vè Ki- (4) tàb sevici kimésnelerin hakkındà, (5) laik vè seza
òlàn methĩ Beyitlèr.**

(6) Sezà dır isminiz dènsin, ehli hayrèt,

Zîra bû êtdiyiniz imdâd vè gayrèt.

(7) Kazandırır sizlerè nihayetsiz rahmèt.

İsmi şerifiniz unutulmaz ebédül ebéd,

(8) Zîra béli hêr işdê ôğraşır çok zahmèt,

Hêr masarifin sonundâ vâdır nedamèt.

[333] (1) Lâkin Kitabâ sârf olunân âz gayrèt,

Doğurur çok sevâb, hémi çok rahmèt.

(2) Hakkâ kabûl olsuñ bû misillû hayretleriniz,

Ehli fazıl defderindê bulunsun isimleriniz.

(3) A'mîn ..... A'mîn ..... A'mîn

(4) İlimlerè, vè Kitablara ehtibâr etmeyenlerin hakkında nasihatli Beyitler

(5) Vârısa sendê zerrê kadâr firasèt.

Ôlsun sanâ vasiyèt, hêm eyû nasihèt.

(6) Ôlmâk istersen kâmil, hêm fazilèt sahabî,

A'rayâsın A'rılâr, misalî, hêr bir Kitabî.

(7) Nâsıl ol A'rılâr, bîñ bir çiçeyi toplâr,

Hariclarî arâr, hasındân bir macûn yapâr,

(8) Hakkâ yanâr mumû, halkâ yarâr balî yapâr,

Firasetli olan, bû A'ridân hissê kapâr.

(9) Sênde, arâ, bûl, okû hêr bir Kitabî,

Ôlâsın kâmil, hêm vezîn sahabî.

(10) Sêç, ât, vârisa haricî, toplâ eyû nasihetini,

E'dâ etmeyê savaşınsın hêr bir sohbetini.

(11) Ôlâsın hâk yanındâ bir hayırlı kuî,

Hémi hàlk yanında òlásın pèk makbuł.

(12) Zíra Hakkĩ áramayan, kendi kendinè yaramàz,

Kendinè yarámayan, halkà hèç hayırì òlmáz.

[334] (1) Ömrũ geçèr velveléyle

Áhretè gidèr zelzeléyle.

(2) **HABER NAME**

(3) **Eşbu Aléksandrosun hikayèt kitabĩ bulunúr.**

(4) Ástanéyi Áliyedè, Zümbüllü Hanın kar- (5) şısında Èngürlü, Kitàb bağlayıcı, hémi (6) Defderlèr vè Kitablàr satıcı, Papàz oğlú (7) *Kır Áyábiosun kendüsindé. (8) Gálatada, Perşembè bazarında òlàn Kitàp (9) [ba]sma-hanesinin içindè *Kır Diogénis Papa- (10) dópulos da.

(11) Bahasĩ, Sindromitis òlannàr içün áltı (12) guruşá. Número 6. Sindromitis ólmayan- (13) nar içün 8.

(14) **Bı Kitapdàn başká mersüm A. Pa- (15) pàz oğlundà, bulunàn Türkce Ki- (16) taplàr, vè Defderlèr búrada (17) beyàn olunúr.**

(18) Hazréti Ávraàm oğlú İsaakĩ Állahà [335] (1) kuràn sunmasının Hikâyeti, Türkce be[...] (2) rile. Bahasĩ ... pará.

(3) Ágios Karálambosa mahsús, bır Baraklı (4) Filládası, Úrúmcası ilè Türkcesi [...] (4) pará

(5) Tĩnos adasında òlàn Eíaggelistria ism[inde] (6) bır mucizatlĩ Eĩkónismanın, Hikâyet Filla- (7) dası Türkce

(8) Hristianikì tabiríyle, yáni Ortódoksos Hri- (9) stiàn meshebinè talim edici, bır Filladion (10) déyil fákat çoycuklara, ille hèr bır kema- (11) letli Hristianà ilazımlı bir kitabcık. Par. 1[...]

(12) Nasihèt namè tabiríyle úfacık bır Fil- (13) ládion ... pará.....2[...]

(13) Sintíba namindè 7 Filósofosların bır tohà[f] (14) masalıyè kitabın Türkcesi... pará.....100

- (15) Èyilencè içùn yapılmà, Falcĩ ismindè (16) bĩr çeşit Filládionlar .. pará..... 40
- (17) Necè necè tohàf vè gáyatile, menfaatlı Hi- (18) kâyetler mecmasĩ tabiriyile, geçèn senè (19) başlanmĩş òlàn Filládionlardan ikĩ cĩns Psil- (20) ládalar, bahalarĩ, hèr birisĩ ... pará 20
- (21) Saràf fayizĩ hesabĩ ki, kesesĩ bĩn akcedèn [336] (1) fayiz hesaplarınĩn, bĩr hazĩr hesàp icma-[li] (2) òlaràk bĩr çeşit Filládalar ... pará 40
- (3) Bunnardàn maadè, ve gönè gönè Úrúmca (4) [bun]nardàn maadè zĩkr òlunàn mahaldè bu- (5) [lu] unúr.
- (6) Çok çeşit, vè hèr èsnafà yaràr irilĩ u- (7) [fak]lı gáyatile tohàf, vè èhvèn, hazĩr, çizĩ- (8) [...] çekilmĩş, vè çizisiz sadè gözèl def- (9) [der]lér ki, tanesĩ bĩr guruşlukdàn yüz gu- (10) [ru]şluyà kadar.
- (11) Defa maalum édériz ki İntĩşarĩ İnt[...] (12) tabiriyile, bũ günlerdè basılmakdà (13) [bul]unàn, Muhalicĩ Kĩrios Teódoros Didáška- (14) [lu]sun tasvifi òlaràk, gáyatile tohàf, Tũrkce (15) [b]eyitlèrile yapılmà kitapcaazĩ dahĩ àra- (16) yanlår, búrada bulurlår.
- (17) Kezalıke, yenĩ senenĩn, yàni 1844 seninĩn Ka- (18) lendáriosu dahĩ, Tũrkce òlaràk, vè Bild[i]- (19) [yin]dàn çok èhtimamlıcà yapılmàk üzere (20) òrada mevcúddur.

2.2. ÇEVİRİ YAZILI METNİN BİÇİM BİLGİSEL İNCELEMESİ

2.2.1. Yapım Ekleri

Yapım ekleri, eklendikleri kök veya gövdelerin anlamlarında, uzak veya yakın bir ilgi olmakla beraber değişiklik meydana getirirler. Bu ekler sözcük kök veya gövdesi ile çekim eklerine nazaran daha ilişkilidirler. Bunun sonucunda bir sözcük gövdesinde daima çekim ekleri ile kök arasında yer almaktadırlar. Bu sıralamadan Ergin (2011), yapım ekleri ile kökler arasındaki bağlantının sürekli, çekim ekleri ile kökler arasındaki bağlantının ise geçici olacağı sonucunu çıkarmaktadır.

Bir sözcük kök veya gövdesine yapım ekleri üst üste gelebilmektedir. Burada kendisinden önce gelen yapım ekinin, kökü ad ve eylem türüne sokması ile bu eklenme sınırlılık kazanmaktadır. Dolayısı ile oluşan gövde ad gövdesi ise üzerine eylemden eylem veya eylemden ad yapan bir ek alamayacaktır. Bu husus eylem gövdesi için de aksi türden ekler biçiminde gerçekleşmektedir.

2.2.1.1. Addan Ad Yapım Ekleri

Addan ad yapma ekleri, ad kök veya gövdelerine gelerek ad soylu sözcükler türetmektedirler. Bu ekler ad köklerine, addan yapılmış ad gövdelerine ve eylemden yapılmış ad gövdelerine eklenmektedirler (Ergin, 2011: 154). Eklendiği sözcüklerde anlam bakımından değişiklik meydana getiren addan ad yapma ekleri, tür bakımından da değişiklik meydana getirebilmektedir (Köremezli, 2009: 29). Bu ekler hemen hemen tüm adların sonuna gelerek onlardan yeni adlar meydana getirmektedirler.

Tezimize konu olan metinde, tespit ettiğimiz başlıca Karamanlı Türkçesi addan ad yapım ekleri şunlardır:

{+aç}

Ek {+aç} biçiminde yazılmaktadır. Ek, benzetme ve ilgi işlevlerinde kullanılmaktadır (Karaağaç, 2012: 277). Ayrıca eklendiği sözcüğe büyültme ve küçültme işlevi katan vurgulu bir ektir (Korkmaz, 2014: 120). Metinde ekin kullanıldığı tek örneğe rastlanılmıştır.

3 x8λàτç – 3 kulàç “üç kulaç, uzunluk ölçüsü” (174/13).

{+ak}

Benzerlik ve küçültme ifade eden bir ektir. Eski Türkçe devrinde ek {+gAk} biçimindedir (Korkmaz 2014: 120). Batı Türkçesinde ek başlarındaki /g-/ ses biriminin düşmesi sonucu ek, {+Ak} biçimini almıştır. Metinde bu ek, {+ak} biçiminde yazılmaktadır. Metinde ekin ince ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

xησραχλάρ – *kıstraklâr* “kısraklar, dişi atlar” (196/15), *πουτζαγή* – *bucağı* “bucağı, ucu” (176/15).

{+Ar}, {+şAr}

Sayılarda kullanılan eklerden biridir. Türkçede üleştirme sayıları olarak ifade edilen adları meydana getirirler. Nesne ve kişiler eşit kümeler halinde pay edilmiş sayılacakları zaman üleştirme sayı adları kullanılır (Deny, 2012: 290). Eski Türkçe devrinde ek, {+Ar}, {+rAr} biçimlerindeydi (Ergin, 2011: 170). Batı Türkçesinde {+rAr}’ın yerini {+şAr}’a bıraktığı görülmektedir. Karamanlı Türkçesinde ek {+Ar}, {+şAr} biçimlerinde kullanılmaktadır.

πιρέρ – *birér* “birer” (182/11), *όνάρ* – *onâr* “onar” (90/8), *ιχισέρ* – *ikişér* “ikişer” (127/15), *ιχιρμισέρ* – *ikirmişér* “yirmişer” (211/7), *άλτησάρ* – *altışár* “altışar” (182/10).

{+cA}

Türkçede eşitlik işlevinde kullanılan bu ek kalıplaşarak veya işlev değişimine uğrayarak yapım eki görevinde de kullanılmaktadır. Ek işlev değişimine uğrayarak Türkçede, dil, lehçe veya şive adları meydana getirmektedir (Ergin, 2011: 167). Bunun yanında eşitlik eki göreviyle eklenmekteyken artık bu görevinin sezilmediği, kalıplaşmış birkaç sözcükte de karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca sıfatlara eklenerek tümcenin anlamına göre hemen, oldukça, biraz niteliğinde küçültme; pek, çok, iyice niteliğinde ise abartı anlamı katmaktadır. Çoğu zaman bu ikisi arasındaki ayrım vurgu ile ifade edilmektedir (Deny, 2012: 296)¹⁸. Eski Türkçe devrinde /c/ ses birimi yazıda gösterilmediği için ek, doğal olarak {+çA} biçimindeydi. Batı Türkçesinin başlarında bu durumun bir süre daha devam ettiği tahmin edilebilir. Ardından ekin ünsüzü

¹⁸ J. Deny, bizim küçültme ve abartı olarak ifade ettiğimiz kavramları azımsanık ve çoğumsanık olarak adlandırmaktadır.

adın sonuna gelerek onlarla ilgili meslek sıfatları, uğraşma adları meydana getirir (Ergin, 2011: 157). Korkmaz’a (2013) göre ekin işlevleri, kimse anlamını veren, bir işi görev olarak almış kimseyi gösteren, eklendiği sözcüğe sahiplik anlamı katan adlar; bir şeye alışkanlığı, bir şeyi huy edinmeyi gösteren alışkanlık, bir görüşü, bir inanışı bir düşünceyi benimseme bildiren sıfatlar türetmektir. Buna ek olarak Deny (2012), ekin işlevinin, yalnızca belirli bir eylem ve hareketi alışkanlık üzere veya tesadüfen yapan ve çoğunlukla latife, alay yollu meslek ve sanat sahiplerine benzetilmek istenilen kimseleri bildirmek olduğunu ifade eder. Eski Türkçe devrinde ekin yalnızca /ç/ ses birimli biçimleri vardı. Batı Türkçesinde ise bu biçimini Osmanlı Türkçesi Devrine kadar korumuş ve ardından ekin tonlu biçimleri görülmeye başlanmıştır. Metinde ekin ince-yuvarlak-dar ünlülü biçimine rastlanmamıştır.

ἀδελφὴ πασιγῆ – *avci başıyâ* “avcıbaşına” (45/1), γαλαντζή – *yalancı* “yalancı” (281/11), σεγυρτζή – *seyirci* “seyirci” (38/1), τζενκτζή – *cenkci* “cenkçi” (91/16), κουγιουμτζουλάρ – *kuyumculâr* “kuyumcular” (54/6), κολτζουλαρή – *kolculari* “kolcuları, korumaları” (124/21), καπουτζού – *kapucû* (156/15).

{+cık}

Ekin başlıca işlevi küçültme ve sevgi ifade eden adlar türetmektir. Korkmaz (2014), ekin söz sonu /-k/ ses birimi ile biten sözcüklere eklendiğinde ses uyumsuzluğu yaratmamak için, sözcüğün sonundaki /-k/ ses biriminin düşmesine neden olduğunu ifade etmektedir. Eski Türkçe devrinde eke rastlanılmamaktadır. Buradan hareketle ekin, aynı işlevde olan {+cAk} ekinden sonradan meydana geldiğine varılabilir. Batı Türkçesinin başlarında ekin yalnızca yuvarlak ünlülü biçimlerinin olduğu, düz ünlülü biçimlerin ise Osmanlı Türkçesi devrinde meydana geldiği söylenebilir. Metinde ek, tek bir örnekte ve büyük harfli biçimde kullanılmıştır.

που χιταπτζήx – *bu kitapcık* “bu kitapçık” (300/1).

{+daş}

Ekin başlıca işlevi ortaklık, eşlik, bağlılık ifade eden adlar meydana getirmektir (Karaağaç, 2012: 270). A. von Gabain’ne (2000), göre ek, bulunma durumu eki {+tA} ve eş sözcüğünün Eski Türkçe devrindeki biçimi iş’ten oluşmaktadır. Eski Türkçe devrinde ekin ünlü ses birimleri bakımından ince ve kalın; ünsüz ses birimleri bakımından ise tonlu ve tonsuz biçimleri bulunmaktaydı. Batı Türkçesinde, Eski

Anadolu Türkçesinden sonra ek, bu özelliğini kaybederek sadece +daş biçiminde kullanılmaktadır. Metinde ekin ince ünlülü biçimine rastlanmamıştır.

σαγирττα-σλαρη – *şagirtdaşları* “hısımları, yaşıtları” (28/16,17), *καριντας* – *karındaş* “kardeş” (249/1), *γιολτασιμ* – *yoldaşım* “yoldaşım” (288/18).

{+dız}, {+düz}

Korkmaz (2014), ekin işlevinin kesin olarak bilinmediğini, Eski Türkçe devrinden daha eski bir devre ait ek türü olduğunu ifade etmektedir. Metinde ekin çok az örneğine rastlanır. Ekin ince-düz-dar ünlülü ve kalın-yuvarlak-dar ünlülü örneğine rastlanmamıştır.

ήλτιζλαρην - *ıldızların* “yıldızların” (31/2), *γιαλτηζλή* – *yaldızlı* “yaldızlı” (66/12), *γχιουντοζ* – *gündüz* “gündüz” (23/1).

{+k}

Türkçede benzerlik ifade eden adlar türeten bir ektir (Karaağaç, 2012: 277). İşlevliğini yitiren eklerdendir. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

όρταχ - *örtak* “ortak” (277/3),

{+ka}

Karamanlı Türkçesinde ekin işlevliğini yitirdiği söylenebilir. Metinde ekin ince ünlülü ve ötümlü ünsüzlü biçimlerine rastlanmamıştır.

πασχα – *başka* “başka” (75/1).

{+kek}

Ekin, kuvvetlendirme, belirtme görevi ile ad köklerine eklendiği söylenebilir (Ergin, 2011: 175). Eski Türkçe devrinde ekin ünlü ses birimleri bakımından ince ve kalın; ünsüz ses birimleri bakımından ise tonlu ve tonsuz biçimleri bulunmaktaydı. Metinde ekin kalın ünlülü biçimine rastlanmamıştır. Ek metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

ερχεχ – *érkek* “erkek” (19/10).

{+ken}

Karamanlı Türkçesinde ekin işlekliğini yitirdiği söylenebilir. Metinde ekin kalın ünlülü biçimine rastlanmamıştır.

ἐλκενλερι - êlkenleri “yelkenleri” (263/2).¹⁹

{+(X)I}

Türkçede işlekliğini yitirmiş eklerden biridir. Başlıca işlevi benzerlik ifade etmektir. Karaağaç (2012), ekin Eski Türkçe devrindeki {-sII} ekinde kaynaklandığını ifade etmektedir.

γκηζήλ ντενιζι - gızıl denizi “Kızıl Deniz’i” (111/10), γεσιλλικλερινιζι - yeşilliklerinizi “yeşilliklerinizi” (293/14), ούσουλέτιλε - úsulétile “usulü ile, tarzı ile” (257/10).

{+IAk}

Ek, bolluk ve abartı bildirir (Karaağaç 2012: 274). Korkmaz (2014), ekin addan eylem türeten {+IA} eki ile sıfat yapan {+k} ekinin birleşimi ile meydana geldiğini ifade etmiştir.

ταγυλακλή - tayılaklı “taylı, tayı olan” (196/14), γχιομλεκληρη - gömlekleri “kıyafetleri” (55/1), τζιπλάκ - çıplak “çıplak” (184/5).

{+II}, {+IU}

Korkmaz (2014), ekin başlıca işlevlerini, sahip olma, üzerinde bulundurma, o özelliği taşıma, ilgili olma, yetkili olma anlamlarında sıfatlar; bir ulusa, bir kavme, bir hanedana, bir ülkeye, bir şehre, bir yere veya bir kuruluşa ait olma, bağlantılı olma anlamı veren sıfatlar; yer adları oluşturma olarak sıralamaktadır. Deny (2012) bu ekin Türkçede hem ek sonundaki /-g/ ses birimini düşürerek sadece sıfat türetiminde hemde bu ses birimini koruyarak ad türetiminde iki biçimde yaşadığını ifade etmektedir. Özetle bu ek, sıfat olarak kullanılan adlar meydana getirmektedir. Bu yüzden ek, sıfat eki olarak da adlandırılmaktadır. Eski Türkçe devrinde ek {+IIg} biçimindeydi. Batı Türkçesinin ek ve sözcük sonlarında bulunan /-g/ ses birimlerini düşürme özelliği ile

¹⁹ Yelken kelimesinin köken bilgisel incelemesi üzerine araştırmacılar arasında ortak bir görüş birliği sağlanamamıştır. Fakat genel kabul bu yönde olduğu için +GAn eki altında verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkn. (Eren, 1999: 449; Clauson, 1972: 174-187).

Eski Anadolu Türkçesinde ek, ünlüsünü de yuvarlaklaştırarak {+IU} biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Karamanlı Türkçesinde ek, bazı örneklerde Eski Anadolu Türkçesindeki durumu sürdürürken bazı örneklerde Türkiye Türkçesindeki durumu sürdürmektedir.

ήλαγιχλή – *ilayikli* “layık olarak” (88/7), *χαγιρλί* – *hayırlı* “hayırlı” (7/8), *άχουζαρλί* – *ahuzarlı* “ahuzarlı” (13/3), *γιασλή πασλή ντουσουνοῦπ* – *yaslı başlı düşünüb* “kederli biçimde düşünmek” (17/7), *Μισιρλίλαρην* – *Mısırlıların* “Mısırlıların” (28/22), *γαραληλαρτάν* – *yaralılardan* “yaralılardan” (43/6), *ντελή κανλή* – *deli kanli* “delikanlı” (86/3), *χεγιπετλή* – *heyibetli* “heybetli” (6/3), *ταπιγετλή* – *tabiyetli* “tabiatlı, yaradılışlı” (6/5), *πουῖνουζλοῦ* – *buynuzlu* “boynuzlu” (20/19), *νὲ τλουρλοῦ* – *ne türlü* “ne türlü” (7/8), *γχιουμουσλοῦ κατέχιλε* – *gümüslü kadéhile* “gümüslü kadeh ile” (153/18).

Ekin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı örnekler:

σατακατλοῦ – *sadakatlı* “sadakatlı” (288/7), *μισελλοῦ* – *misilli* “misilli, benzer” (13/3), *κουτρετλοῦ* – *kudretli* “kudretli, güçlü” (204/1).

Ekin ünsüz benzeşmesine uğradığı örnek:

καν-νηση – *kannisi* “kanlısı” (32/3,4).

{+Iik}, {+IUk}

Korkmaz (2014), ekin asıl işlevinin, eklendiği kelimeye “tahsis, bir şey için” anlamı veren adlar türetmek olduğu ifade etmiştir. Bunun dışında ek, yer, âlet, topluluk adları, mücerret isimler ve sıfatlar da yapmaktadır (Ergin, 2011: 155). Ek daha çok ise sıfat olarak kullanılan sözcüklere eklenerek adlar meydana getirmektedir. Eski Türkçe devrinde ek, Türkçenin ünlü uyumuna bağlı bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Batı Türkçesine gelindiğinde ek ünlü uyumunun da dışına çıkarak, sadece düz ünlülü biçimleri ile kullanılmıştır. Karamanlı Türkçesinde ise ünlü uyumuna bağlı olarak eklenmektedir.

Ayrıca Demir (2002), {-IXk} ekinin Kıbrıs’ın Akdoğan, Akıncılar gibi bölgelerinde, Baf bölgesinden gelenlerin ağızlarında çokluk anlamıyla da kullanılabildiğine işaret etmiştir. Karamanlı Türkçesinde de ekin bu anlamda kullanılan örneklerine rastlanılmaktadır.

γιακητζί-λήχ – *yakıcılık* “yakıcılık” (66/14,15), *χαρσιλήχ* – *karşılık* “karşılık” (68/6), *πουσμανλήχ* – *büşmanlık* “pişmanlık” (74/23), *πουχουρταν-ληχλάριλε* – *buhurdanlıklárile* “buhurluklar ile, tütsüler ile”, (87/19), *νατιμλήχ βε πουσ-μανλήχ* – *nadimlik ve büşmanlık* “pişmanlık ile” (139/3,4)²⁰, *Ίσανιγετλήχ* – *İnsaniyetlik* “insaniyetlik” (7/17), *Μουννετζιμλήχ* – *Münnecimlik* “müneccimlik, falcılık” (11/2,3), *γεντζλήχ* – *gençlik* “gençlik” (14/17), *χαρτζλήχ* – *harçlık* “harçlık” (287/11), *Άρναδουτλοϋχ* – *Arnavutluk* “Arnavutluk, Arnavut ülkesi” (10/1), *ντοστλοϋχ γιουζοϋ* – *dostluk yüzü* “dostane” (46/11), *ποζγουνλοϋχ* – *bozgunluk* “bozgun, talan” (128/19), *ντουγγιουρλουχ-λερι* – *dühürlükleri* “dünür olma durumları” (231/2).

Ekin sözcük içerisinde kalın ünlülü biçimlerini içeren örnekler:

ηραχατληγά – *ırahatlığâ* “rahatlığa” (7/17), *τζοκλονγοϋ* – *çokluğû* “çok olma durumu” (5/2), *μετζ-νουνλουγουντάν* – *mecnunluğundân* “mecnunluğundan, deliliğinden” (63/6,7).

Ekin sözcük içerisinde ince ünlülü biçimlerini içeren örnekler:

ντιλπερλιγινι – *dilberliyini* “dilberliğini, güzelliğini” (35/5), *πιννιτζιλιγινε* – *biniciliyine* “biniciliğine” (36/14), *πεγιουκλουγιϋ* – *beyüklüyü* “büyüklüğü” (5/3).

Ekin ünsüz benzeşmesine uğrayan biçimleri:

χαραννήχ – *karannik* “karanlık” (195/20), *πουχουρταννηχλάριλε* – *buhurdannıklárile* buhurluklar/tütsüler ile” (114/3), *όρμαννηχλάρ* – *ormannıklâr* “ormanlıklar” (213/8), *ποζγουν-νουχτάν* – *bozgun-nukdân* “bozgun/talan olma durumundan” (76/12,13), *ποζγουννουγά* – *bozgunnuğâ* “bozgunluğa, talana” (134/21).

{+man}

Ekin başlıca işlevi abartı ve benzerlik ifade etmektir (Karaağaç, 2012: 276). Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu ekin ince ünlülü biçimi tespit edilememiştir.

Καραμάν – *Karamân* “Karaman” (94/14; 286/3).

²⁰ “Nadimlik ve pişmanlık” yapısı farklı kökenden aynı anlamda iki sözcüğün biraraya getirilmesi ile oluşturulmuş bir ikilemedir.

{+ncI}, {+ncU}

Ekin başlıca işlevi, asıl sayı adlarından sıra ve derece ifade eden sayı adları yapmaktır. Eski Türkçe devrinde ek iki sayı²¹ hariç {+nç} biçimindeydi. Batı Türkçesinde ise ekin sonuna iyelik ekinin kalıplaşması veya ikinti örneğinin tesiri ile bir +i eklenmiştir. Ekin geçirdiği bu evreler sonucu, ekin yapısındaki /ç/ ses birimi de tonlulara /c/ olmuştur (Ergin 2011: 168). Karamanlı Türkçesinde de ek, bu son biçimiyle karşımıza çıkmaktadır.

ixevtçî - *ikenci* “ikinci” (61/14), *ixivtçî* - *ikinci* “ikinci” (63/17), *ov̄tçov̄v̄tçov̄* - *üçüncü* “üçüncü” (163/12), *ält̄v̄v̄tçî* - *ältinci* “altıncı” (10/15), *v̄toxov̄v̄tçov̄* - *dokuzuncü* “dokuzuncu” (32/18), *ov̄ov̄v̄tçov̄* - *onuncü* “onuncu” (98/11), *ov̄ v̄toxov̄v̄tçov̄* - *on dördüncü* “ondördüncü” (123/9).

{+sAk}

Ek, {-sA} ve {-sI} addan eylem yapma eki ile {-k} eylemden ad ve sıfat türeten ekin birleşmesi ile meydana gelmiştir. Birleşik bir ek olduğu için eylem kök ve gövdesine getirilmiş gibi bir ad-eylem işlevi ile çalışmaktadır (Karaağaç, 2012: 274). Metinde ekin kalın-düz-dar ünlülü biçimine rastlanmamıştır.

παγηρσα-κλαρημη - *bağırsaklarımı* “bağırsaklarımı” (280/10), *χορσαγημηζ* - *kursağımız* “kursağımız” (201/6), *γλουσέx* - *yüksék* “yüksek” (31/1)²².

{+sı}

Ekin başlıca işlevi benzerlik ifade etmektir. Eski Türkçe devrinde ek sonunda bir /g/ ses birimi ile karşımıza çıkmaktadır. Batı Türkçesinde bu ses birimi düşmüş ve ek şuanki biçimiyle kullanıla gelmiştir. Karamanlı Türkçesinde de ek {+sı} biçiminde karşımız çıkmaktadır. Ekin yuvarlak-dar ünlülü ve ince-düz-dar ünlülü biçimlerine rastlanmamıştır.

τζαναδαρση̃ - *canavarsĩ* “canavara benzer” (175/6).

²¹ Eski Türkçe devrinde iki sayı sıra ifade etmek için ikinti biçiminde karşımıza çıkmaktadır. B.k.n: Gabain, A. von (1998). *Eski Türkçenin Grameri*. Ankara.

²² Sözcük, metnin 124/3 nolu yerinde *γλουσέx* - yüksek şeklinde geçmektedir. ξ işareti /ks/ ses birimini göstermektedir.

{+sIz}, {+sUz}

Korkmaz (2014), ekin addan yokluk, eksiklik bildiren olumsuz anlamda sıfatlar türettiğini; sahip olma, kendinde bulundurma görevindeki {+II}, {+IU} ekinin karşıtı olduğunu ifade etmektedir. Bundan dolayı ek, olumsuz ad eki veya olumsuz sıfat eki adı ile de anılmaktadır. Eski Türkçe devrinde ek Türkçenin ünlü uyumuna bağı biçimde karşımıza çıkmaktadır. Batı Türkçesinin ilk devirlerinde ek, ünlü uyumuna aykırı biçimde sadece yuvarlak ünlülü olarak eklenmektedir. Bu devirde ekin ünlü uyumuna aykırı şekilde kullanımı {+IU} ekine olan benzeşmesinden kaynaklıdır. Osmanlı Türkçesi devrinde ek tekrar ünlü uyumuna uygun biçimleri ile karşımıza çıkmaktadır (Ergin, 2011/160). Karamanlı Türkçesinde ek düzlük-yuvarlaklık uyumuna uygun şekilde karşımıza çıkmaktadır.

ήσσηζ – *issiz* “ıssız, تنها” (5/17), *ήρσηζ* - *ırsiz*, “dilsiz” (23/23)²³, *άσηλσηζ φασηλσηζ* – *ásılsiz fasılsiz* “asılsız, gerçek olmayan” (34/6), *Πατησαχοιζ* – *Padişahsiz* “padişahsız” (50/9), *γχεμισιζ χαγισιζ* – *gemisiz kayıksiz* “gemisiz kayıksız” (216/1), *έλλιχοιζ σενλιχοιζ* – *élliksiz şenliksiz* “sahipsiz, ıssız” (91/8), *μιμινισιζ* - *mimkinsiz* “mümkün olmayan” (296/6), *όμουτσουζλoux* - *ómutsuzluk* “umutsuluk” (91/21), *όχοουζ* - *öksüz* “öksüz” (296/2)²⁴.

{+tI}, {+tü}

Ekin başlıca işlevi tabiat taklidi sesleri adlaştırmaktır (Ergin, 2011: 177). Ekin kalın-yuvarlak-dar ünlülü biçimine rastlanmamıştır. Ek metinde birkaç sözcükte karşımıza çıkmaktadır.

χαρηλητηση – *harıltısı* “harıltısı” (133/14), *σιγγιλτισι* - *şihiltisi* “şangırtı” (133/14), *γλουμουλτουσοũ* – *gümültüsü* “gürüldemesi” (188/16).

²³ Sözcük, “kitleme hırsız edersin, korkutma ırsız edersin” şeklinde bir atasözünde geçmektedir. Burada sözcük ırsız < ır (türkü, şarkı) + sız şeklinde düşünülmüştür.

²⁴ Sözcük, metnin 292/20 nolu yerinde *όξιουζ* - *öksüz*, 284/17 nolu yerinde *όξουζ* - *öksüz* şeklinde yazılmıştır.

{+z}

Türkçede işlek olmayan eklerden biridir. Ekin başlıca işlevi benzerlik ve ilgi ifade etmektir (Ergin, 2011: 177).

πουῖνουζλου̃ – *buῖnuzlũ* “boynuzlu” (89/15), *ὀμζζλαρη̃* – *ómuzlari* “omuzları” (174/13).

2.2.1.1.1. Yabancı Kökenli Addan Ad Yapım Ekleri

Bu bölümde Arapça ve Farsça birtakım önekler, içekler ve sonekler ele alınmıştır.²⁵ İncelediğimiz metinde bulunan ekler şunlardır:

{+âne}

Farsça adlara gelerek sıfat ve zarf yapan bir ektir.

Σαχα-νεγι̃ – *Şaha-neyĩ* “şahaneyi” (17/3,4), *σουχιουρανέ* – *şükürané* “şükürane” (28/2), *σατηχανέ* – *sadıkané* “sadıkane, sadık” (46/11), *σατηχανάτηρλαρ* – *sadıkanádırlar* “sadıktırlar” (52/3), *φακηρανά* – *fakıraná* “fakirane, fakircik” (67/1).

{+baz}

ζορπάζ – *zorbáz* “zor kullanan” (5/20), *σαχπάζ* – *şahbáz* “şahbaz, çevik, atılğan” (158/10), *Σαχ-πάζ* – *şah-báz* “şahbaz, çevik, atılğan” (162/16).

{+dan}

Farsça alet adı yapan bir ektir.

πουχουρταν-ληχλάριλε – *buhurdanlıklárile* “buhurluklar/tütsüler ile” (87/19), *σαμετανλάρ* – *şamedanlâr* “şamdanlar” (221/16).

{+dar}

έμεκ-ταρλαρη̃ – *emek-darlarĩ* “emektarları” (51/3,4).

{+i}

Arapçada aidiyet ve mensubiyet anlamı katan bir ektir.

²⁵ Burada daha önceki birtakım incelemelerde ek olarak gösterilen fakat gerçekte ek olmayıp birleşik sözcük başlığı altında ele alınması gereken +hane, +zade, +name, +güzar gibi sözcükler ile oluşturulmuş kelimelere yer verilmemiştir.

Ιουνανί – Íonanì “Yunanî” (184/13), *Áτζέμι – Ácémi* “Acem, İranlı” (134/1).

{+Istan}, {+Ustan}

Farsça yer adı yapma görevinde kullanılan bir ektir. Ekin yabancı kökenli bir ek olmasına rağmen ünlü uyumuna sokulması dikkate değerdir.

Φιρενχιστανή – Frenkistanì “Frengistan” (6/23), *Άραπιστανή – Árabistanì* “Arabistan’ı” (6/23), *Χιντιστανή – Hindistanì* “Hindistan’ı” (6/23), *Πουλγαρισάν – Bulgaristàn* “Bulgaristan” (10/1), *Άτζεμι-ςτανά – Ácemistanà* “Acemistan’a” (45/6,7) *Γχιουρτζουστάν – Gürcüstan* “Gürcistan” (11/15), *νταγηστανληγά – -dağistanlıgà* “dağlık yere” (91/15), *τζολουςάν – çolustàn* “çöllük yer” (174/11).

{+i(y)A(t)}

Arapça gramerde masdar-ı mec’hule olarak adlandırılan bir masdar ekidir. Türkçede {+Ilk} ekinin karşıladığı görev ve işlevde kullanılmaktadır.

πετελιγεσι – bedeliyesi “bedeli” (62/11), *σερπεσιάτιλε – serbesiátile* “serbestiyet ile” (150/2).

{+mend}

Farsça sıfat yapma görevinde kullanılan bir ektir.

ντερτιμέντ – derdiménd “dertli” (165/2; 200/19), *ντερτιμέν – derdimèn* “dertli” (160/4).

{ber+}

Farsça üzerilik ekidir. “üzeri”, “üzerine”, “üzerinde” anlamları katar.

περχουτάρ – berhudâr “mutluluk içinde olma” (20/12).

{nâ+}

Farsça olumsuzluk eklerinden biridir. Ekin sözcükten ayrı yazılmış örneklerine de rastlanmaktadır.

ναπειτ – nabedid “görülmeyen, meydana olmayan” (5/23), *νὰ τζάρ – nà çâr* “çaresiz” (15/10).

{der+}

Farsça bulunma anlamı katan bir ektir. Sadece *der akap* sözcüğünde ve sürekli olarak ayrı bir biçimde kullanılmıştır.

ντὲρ ἀχὰπ – dèr ákàb “hemen arkasından, çabucak” (12/13,14), *ντέρ ἀχὰπ – dér ákàb* “hemen arkasından, çabucak” (25/2).

{+a+}

περαπέρ – berabèr “beraber, birlikte” (81/18).

{+be+}

Metinde sadece iki örnekte kullanılmakta ve sözcükten ayrı yazılmaktadır.

σενὲ πὲ σενὲ – senè bè senè “seneden seneye” (69/2), *γιοῦζ πὲ γιοῦζ – yûz be yûz* “yüz yüze” (161/17,18).

{+a}

Farsça hitap edatıdır.

πὲν φαχηρά – bèn fakirá “ey ben fakir olan” (215/3).

2.2.1.2. Addan Eylem Yapım Ekleri

Ad kök ve gövdelerinden eylem yapmak için kullanılan eklerdir. Bu eklerin arasında işlev farkı olmayıp, işleklik farkı vardır. Korkmaz (2014), bu eklerin en önemli özelliğinin, eklendikleri ad kök veya gövdelerini olma, oluş bildirme, yapma, yapış bildirme özelliğinde birer fiile dönüştürmeleri olduğunu ifade eder. Bu ekler, gövdelerden eylem yapmak üzere sık kullanılmamaktadır. Ayrıca eklendikleri gövdeler çoğunlukla işlek olmayan ekler ile türetilmiş gövdelerdir (Ergin, 2011: 179). Addan eylem yapım ekleri Türkçede geçmişten bugüne en az değişikliğe uğrayan eklerdendir.

Tezimize konu olan metinde, tespit ettiğimiz başlıca Karamanlı Türkçesi addan eylem yapım ekleri şunlardır:

{+A-}

Adlardan olma ve yapma ifade eden eylemler meydana getirmektedirler. Korkmaz (2014), Ekin; /n/, /l/ gibi akıcı ve /d/, /p/ gibi patlayıcı ses birimler, /s/, /z/ gibi sızıcı ses birimler ile sonuçlanan tek heceli ad köklerinden geçişli ve geçişsiz eylemler türettiğini ifade etmektedir. Karaağaç (2012), ekin, zarf-eylem ekinin kalıplaşması sonucu sonradan eylemden ad yapım eki görevini üstlendiğini söylemektedir. Bu ek, seyrek olarak iki heceli sözcüklere eklenmektedir. Ayrıca Karamanlı Türkçesinde, ekin {-yor} ekini üzerine aldığı yapıdaki ünlü daralmaya uğramamaktadır.

ποσαγιούπ – *boşayüb* “boşayıp” (16/12), *πενχζέρ* – *benzér* “benzer” (56/16), *ντιλετί* – *diledí* “diledi” (66/14), *ντοσεμελερί* – *döşemeleri* “döşemeleri” (191/6), *καπαγιούπ* – *kapayüb* “kapayıp” (230/7), *τιουρεγεζέχτιρ* – *türeyecékdir* “türeyecektir” (88/12), *γιασαμαχτάν* – *yaşamakdân* “yaşamaktan” (129/3).

Ekin {-yor} ekli örneği:

ντιλεγιόρλαρ – *dileyorlar* “diliyorlar” (279/11).

{+al-}, {+l}

Ekin en temel işlevi sıfatları eylemleştirmektir. Bu sıfatlardan olma ifade eden eylemler meydana getirirler. Korkmaz (2014), ekin {+a-} ekiyle edilgenlik bildiren {-l-} ekinin kaynaşmasından oluştuğunu ortaya koymuştur. Ek, sonu ünlü ile biten sözcüklerde ince ünlülü yazımına rastlanmamıştır.

άζαλήντζα – *ázalınca* “azalınca” (136/1), *τζογαλή* – *çoğaldí* “çoğaldı” (283/14), *πουγγαλίριζ* – *buñaldırız* “bunaltırız” (77/20), *ντιριλμεχτέ* – *dirilmekdè* “dirilmekte” (195/14), *ντιριλμέζ* – *dirilmèz* “dirilmez” (49/17), *ντογρουλόνπ* – *doğrulüb* “doğrulup” (234/19).

{+dA-}

Ekin başlıca işlevi tabiat taklidi seslerden eylem meydana getirmektir (Ergin 2011, 182). Bunun dışında bazı tek heceli adlara da eklenmektedir. Ses yansımali ikincil köklerden genellikle etmek anlamında geçişsiz eylemler türetmektedir. Ek, ses yansımali eylemlerde {-Il}, {-Ul}, {-Ir}, {-Ur} kökleri üzerine geldiği için hep tonlu

{+da-} biçimindedir (Korkmaz, 2014: 175). Metinde ekin tabiat taklidi sesler ile kullanılan örneklerine rastlanılmamıştır. Ek, Eski Türkçe devrinden beri hiç değişmemiştir.

άλτατηπ - *aldatip* “aldatıp” (32/10), *ιστέρτε* - *istérde* “isterde” (10/22).

{+I-}, {+U-}

Ek, Türkçede işlekliğini yitiren eklerden biridir. Ünlüden ibaret olduğu için Türkçede sadece {+(A)d-}, {+(X)k-} ve {+(A)r-} ünsüzleri ile biten bazı köklere gelerek geçişli ve geçişsiz eylemler meydana getirmektedir (Erdal, 1991: 474). Korkmaz (2014) ekin ölü bir ek olduğunu ve yeni türetmelere elverişli olmadığını dile getirmektedir. Ancak ek, Karamanlı Türkçesinde de kalıplaşmış birkaç sözcükte karşımıza çıkmakla beraber *tökesiyüb* örneğinde, kalıplaşan birkaç sözcüğün dışında bir örnek sunmaktadır.

τοχεσιγυὸν – *tökesiyüb* “tökezleyip” (39/15). *οὐζὸν* – *üzün* “uzun” (49/18), *τασιγυὸν* – *taşiyüb* “taşıyıp” (132/21), *σακηνμάκ* – *sakınmāk* “sakınmak” (81/12), *ἀγρίρσα* – *āgrırsa* “ağırır” (60/16), *τζουρούκτδρ* – *çürükdür* “çürüktür” (219/3), *κουρουμαγιά* – *kurumaya* “kurumaya” (56/5).

{+(i)k-}, {+(e)k-}

Ek, Türkçede işlekliğini yitiren eklerden biridir. Olma bildiren geçişsiz eylemler meydana getirmektedir (Karaağaç, 2012: 313). Karamanlı Türkçesinde de kalıplaşmış birkaç sözcükte karşımıza çıkmaktadır.

γχετζίχτιν - *gecikdín* “geciktin” (246/9), *πνίχτιπέσιν* – *birikdirésin* “biriktiresin” (299/9).

{+kır-}, {+kür-}

Ekin başlıca işlevi tabiat taklidi seslerden olma ve yapma ifade eden eylemler meydana getirmektir (Ergin, 2011: 183). Ekin ince-düz-dar ve kalın-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

χαγίκηραράκ – *hayıkırarak* “haykırarak” (283/6), *τιουκιορτοῦ* – *tükürdü* “tükürdü” (63/15).

{+IA-}

Türkçenin en işlek addan eylem yapma ekidir. Tek veya çok heceli her türlü ad kök ve gövdeleriyle, sıfat, zarf vb. ad soylu sözlere de gelerek geçişli ve geçişsiz eylemler türeten bir ektir (Korkmaz, 2014: 176). Karamanlı Türkçesinde ekin -yor ekini üzerine aldığında yapısındaki ünlüler daralmaya uğramamaktadır.

τορλαγιούπ – *toplayùb* “toplayıp” (11/21), *χοτζακλαγιούπ* – *kocaklayùb* “kucaklayıp” (40/15), *γιολλατι* – *yolladì* “yolladı, gönderdi” (73/19), *σοϊλετιχτέν* – *söyledikdèn* “söyledikten” (22/10), *ίσλεγιούπ* – *ışleyùb* “işleyip” (54/17).

Ekin {-yor} ekli örneği.

παγγαγίορ – *bağlayor* “bağlıyor” (286/23).

{+IA_n-}

Ek {+IA} addan eylem yapım eki ile {+n} dönüşlülük ekinin birleşmesi ile meydana gelmiştir (Korkmaz 2012: 178).

ίραχατλαντι-κλαρι – *irahatlandı-klari* “rahatladıkları” (6/10), *μερακλαντι-γηνήν* – *meraklandığının* “meraklandığının” (17/9,10), *χοσλαντιν* – *hoşlandıñ* “hoşlandın” (21/1), *χασταλαντι* – *hastalandì* “hastalandı” (119/7), *ντινκλενήπ* – *dinlenip* “dinlenip” (92/20), *όφκελενιπ* – *öfkelenip* “öfkelenip” (106/6).

{+IAş-}

Ek {+IA} addan eylem yapım eki ile {+ş} işteşlik ekinin birleşmesi ile meydana gelmiştir (Korkmaz 2012: 178).

γιακλασιλάρ – *yaklaşdılár* “yaklaştılar” (42/5), *ήρακλαστηχτιν* – *iraklaşdıkdàn* “uzaklaştıkdan” (77/18), *ούκλασιλάρ* – *úlaşdılár* “ulaştılar” (165/7), *γερ-λεσσιή* – *yerleşdì* “yerleşti” (21/11).

{+r-}

Ek olma ifade eden eylemler meydana getirmektedir (Ergin, 2011: 183). Genellikle yansıma sözcüklerden geçişsiz eylemler oluşturmaktadır (Karaağaç, 2012: 313).

τζαγηρηπ – çağırıp “çağırıp” (148/19).

{+rge-}

Ek; gibi saymak, öyle saymak anlamında geçişli eylemler meydana getirmektedir (Korkmaz, 2014: 179). Deny (2012), eki Altaycada {-rka} ekine denk saymaktadır. Metinde ek sadece bir örnekte kullanılmakta dolayısıyla ekin kalın ünlülü biçimine rastlanılmamaktadır.

έσιρχεγυòπ - έsirgeyüb “esirgeyip” (253/1).

{+rA-}

Ek, daha çok konuşma dilinde olmak üzere genellikle ses yansımali tek heceli köklerden o sesi çıkarmaya dönüşen eylemler meydana getirmektedir (Korkmaz, 2014: 179).

όρχενήπ - örgenip “öğrenip” (56/20), *τιτιρεμεγέ – titiremeyè* “titremeye” (82/18), *σιτζι-ραγιοòπ – sıçırayüb* “sıçrayıp” (26/14,15).

{+sI-}

Ek, Korkmaz’a (2014) göre, {+sA-} ekinin ünlü daralmasına uğramış biçimidir. Ekin en temel işlevi istek ve ihtiyaç bildirmektir. Ekin düz-dar ünlülerde kalın ve ince biçimleri ayırt edilemez. Ayrıca metinde ekin yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanmamıştır.

πετσινμèζ – betsinmèz “kötü gözle bakmaz” (225/6), *σαγινσίμαγιοπ – sagınsımayub* “düşünmeyip” (109/17).

2.2.1.3. Eylemden Ad Yapım Ekleri

Bu ekler eylem kök ve gövdelerine veya ad kök ve gövdelerinden oluşturulmuş eylemlere eklenmektedir. Yapım ekleri içerisinde sayısı en çok olan kategoridir. Tezimize konu olan metinde tespit ettiğimiz başlıca Karamanlı Türkçesi eylemden ad yapma ekleri şunlardır:

{-A}

Ek, zarf-eylem ekinin kalıplaşmasıyla sonradan eylemden ad yapma eki işlevi kazanmıştır (Karaağaç, 2012: 295). Genellikle yapılan nesne veya yeri ifade etmek için kullanılmaktadır (Ergin, 2011: 193).

για-ραλαγιουπ – *ya-ralayub* “yaralayıp” (41/9,10).

{-AcAk}

Ek, aslında gelecek zaman sıfat-fiil ekidir. Bu eki alan sözcükler adlar önüne gelerek genelde niteleme sıfatlarını meydana getirmektedir. Bu sıfatlarda ekin genellikle geçişli ve geçişsiz tek ve çok heceli eylemler ile dönüşlü eylem çatılarına geldiği görülmektedir. Böyle kurulmuş tamlamalarda adların zamanla kullanımdan düşmesi sonucu sıfatlar kalıcı adlar meydana getirmişlerdir (Korkmaz, 2014: 144).

άλατζάχ σεϊλέρ – *alacàk şeylèr* “alacak şeyler” (3/15), *όγρασατζάχ χενχιαμλαρή* – *ôğraşacàk henkâmlari* “baş gösterecek hengameleri” (116/21,22), *παχατζάχ τζεσαρετ-λερι* – *bakacàk cesaret-leri* “bakacak cesaretleri” (134/4), *γχιουρετζέχ γχιόζοῦ* – *görecèk gözü* “görececek gözü” (18/17), *γχιόζεττετζέχ βεχιλ* – *gözetecèk vekil* “gözetecek vekil” (59/7).

Ekin sözcük içinde kalın ünlülü biçimine örnekler:

άγνα-γιατζαγή - *âğnayacağì* “anlayacağı” (58/22,23), *βαπατζαγήν* – *varacağìn* “varacağıın” (185/19).

Ekin sözcük içinde ince ünlülü biçimine örnekler:

πιλετζεγιμιζ - *bileceyimiz* “bileceğimiz” (210/21).

{-eç}

Ek, eklendiği eylemin anlamını nitelik olarak taşıyan sıfat veya o hareketi gerçekleştiren ad türetmeye yarayamaktadır (Korkmaz, 2014: 144). Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla ekin kalın ünlülü biçimine rastlanılmamıştır.

γχιου-λétç – *gülec* “güleç” (202/12,13).

{-Ak}

Ek, sıfat ve ad türeten işlek eklerden biridir. Eylemin gösterdiği hareketi çokça yapanı, olanı veya yapılanı bildirmektedir (Karaağaç, 2012: 284). Eski Türkçe devrinde ek, başında bir /g-/ ses birimi ile kullanılmaktaydı. Batı Türkçesinde bu ses biriminin düşmesi ile ek {-Ak} biçimine dönüşmüştür²⁶.

xonàx γεριμè – konàk yerimè “konaklacak yerime” (19/17), *ντονέx – dönék* “dönek” (77/18), *ούρxèx – úrkèk* “ürkek” (142/18), *χορxàx – korkàk* “korkak” (142/18), *γετèx – yedèk* “yedek” (87/6), *όρàx - óràk* “orak, kosa” (92/4), *σαντζάxτηρ – sancákdir* “sancaktır” (9/11).

{-amak}

Ek, eylemlerden yer, yöre kavramı veren ya da bir adın aralıklarla yapıldığını gösteren adlar türetir (Korkmaz, 2014: 146). Bunun yanında alet adları yapmaya yarar. Ek, eylemden eylem türeten {-A} eki ile {-mAk} isim-fiil ekinin birleşiminden meydana gelmiştir. Metinde sadece bir örnekte geçmektedir. Dolayısıyla ince ünlülü biçimi ve ünlü ile başlayan bir ek aldığındaki durumu tespit edilememektedir.

πασαμαxλή – basamaklì “basamaklı” (150/7).

{-enek}

Ek, genellikle tek heceli eylemlere gelerek eskiden beri süre gelme, yer bildirme, bir özelliği üzerinde taşıma gibi anlamlar ifade etmektedir (Korkmaz, 2014: 147). Metinde sadece bir örnekte geçmektedir. Bu nedenle ek hakkında çıkarımlarımız kısıtlıdır.

ντεγινέx – deyinek “deynek, sopa” (29/20).

{-ce}

Ek, dönüşlü eylemlerden bir hareketin sonucu olan soyut adlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2014: 148). Türkçede işleklik sahası geniş olmayan eklerdendir. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Ekin kalın ünlülü biçimine rastlanmamıştır.

²⁶ Dilbilimciler arasında ekin Türkçedeki mevcut tüm örnekleri için Eski Türkçe devrindeki -gAk biçiminden geliştiği varsayımı genel kabul görmemektedir.

ἐῖλεντζεσι - *éylencesi* “eğlencesi” (64/4).

{-ç}

Ek, genellikle dönüşlü eylem gövdelerine eklenmektedir. Yapanı, yapılanı veya hareket halini gösterir. Ekin işlevinde bir aşırılık ifadesi de vardır (Ergin, 2011: 191). Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

σεῖοντζιντέν - *sévincindèn* “sevincinden” (20/9).

{-(G)A}

Ek, hareketi meydana getireni, olanı veya yapılanı karşılayan adlar meydana getirmektir (Ergin, 2011: 189). Türkçede bulunan bazı örneklerde ekin ön ses /g-/ ses birimini yitirdiği görülmektedir. Ekin metinde tespit edilen örnekleri şunlardır:

χιολγενιζῖ - *kölgenizi* “gölgenizi” (131/22), *ἰντζέ ἰντζέ* - *incé incé* “ince ince” (25/18), *κησά* - *kısà* “kısà” (263/22), *τζε-κίρξέ* - *çekirgé* “çekirge” (75/15), *κασηγγά* - *kasırgà* “kasırga, fırtına” (27/9).

{-GI}, {-GU}

Ek, genellikle tek heceli eylem kökleri ile çeşitli çatı ekleri almış eylem gövdelerine eklenerek yapma ifade eden eylemler meydana getirmektedir. Eski Türkçe devrinde ekin yalnızca yuvarlak ünlülü ve kalın sıradan ünsüzlü biçimlerine rastlanılmaktadır. Batı Türkçesinin son devirlerinden itibaren ünlü ve ünsüz uyumuna girdiği görülür (Gülsevin, 2011: 134). Ekin ötümsüz ünsüzlü biçiminde ise kalın-düzdar ve ince-yuvarlak-dar ünlülü şekillerine rastlanılmamaktadır. Ekin Karamanlı Türkçesinde ünlü ve ünsüz uyumlarına uyduğu görülmektedir.

τζαληγάριλε - *çalgılárule* “çalgılar ile” (278/7), *ἰτζκίλερινι* - *içkilerini* “içkilerini” (276/1), *σοργού* - *sorgū* “sorgu” (157/17), *οὐῖχουτὰν* - *úykudàn* “uykudan” (113/15).

{-gıç}

Ek, yapan, olan ve yapılan nesneleri karşılayan adlar meydana getirmektedir (Ergin, 2011: 190). Korkmaz (2014), ekin Türkçede sonu /-g/ ses birimi ile biten sözcüklere eklenmesinden sonra {-Iç}, {-Uç} ekinin meydana geldiğini belirtmiştir. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Eski Türkçe devrinde ekin yalnızca yuvarlak ünlülü biçimleri vardır. Eski Anadolu Türkçesinde de ek yuvarlak ünlülü

biçimde karşımıza çıkmaktadır (Gülsevin 2011: 134). Ergin (2011) ekin düz ünlülü biçimlerinin Türkçenin son zamanlarında meydana geldiğini ifade etmektedir.

πασλανχητζή – *başlangıcı* “başlangıcı” (25/17).

{-GIn}, {-GUN}

Ek, tek heceli eylem köklerinden eylemi çok yapanı veya olanı ifade eden adlar meydana getirmektedir. Ekin ötümlü ünsüz ile yazılmış biçiminde ince-düz-dar ünlülü şekline, ötünsüz ünsüz ile yazılmış biçiminde ise yuvarlak-dar ünlülü şekillerine rastlanılmamıştır.

άζγιν - *azgìn* “azgın” (6/4), *σασχηνλήχ* – *şaşkınlık* “şaşkınlık” (11/11), *ποζγουνλόν* – *bozgunlúk* “bozgun/talan olma durumu” (128/19), *σουρχιόν* – *sürgün* “sürgün” (186/23), *γλανχηνή* – *yangını* “yangın” (136/13), *σασχηνλήχ* – *şaşkınlık* “şaşkınlık” (11/11), *χεσχιν* - *keskin* “keskin, iyi kesen” (68/16), *άσχην τασχην μάλ* – *áškin taşkin mál* “aşırı fazla mal” (299/9).

{-I}, {-U}

Ek, daha çok tek heceli sözcüklere eklenmektedir (Korkmaz, 2014: 153). Aslında bir yardımcı ünlü görevinde olan bu ek tarihi süreç içerisinde ek özelliği kazanmıştır. Eski Türkçe devrinde ek {-g} biçimindeydi. Güney-Batı Türk lehçelerinde sözcük sonunda /-g/ ses biriminin erime sonucu ekin yardımcı ünlüsünün, ekin işlevini üzerine alarak eklediği görülmektedir.

κορχούσοῦ – *korkúsū* “korkusu” (5/4), *άγρι* - *áyirì* “ayrılmış” (121/8), *γιαζιλίγιτι* – *yazılıyidi* “yazılıydı” (60/1), *σουρουλερι* - *sürüleri* “sürüleri” (75/16), *όρτιῶ* - *örtü* “örtü” (168/6), *τζηζησηζ* – *çizisiz* “çizgisiz” (336/8).

{-IcI}

Haraketi yapanı ifade eden adlar meydana getiren bir ektir. Ergin (2011), ekin işlevinde çokluk, aşırılık, devamlılık olduğu dile getirmiştir. Eski Türkçe devrinde ek {-gUçI} biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Ergin (2011), ekin {-IgcI} ve {-gUçI} olarak iki biçimden kaynaklandığını bildirmektedir. Ancak Korkmaz (2014) bu tespitin yanlış olduğunu söyleyerek ekin eylemden eylem yapan {-gU} ile addan ad yapan {+cI} eklerinin birleşmesi ile meydana geldiğini savunmaktadır. Deny’nin (2012), ekin meydana getirdiği sıfatlardaki anlamın, aynı eylemlerden yapılmış geniş

zaman sıfat-fiillerdeki anlamına yakın olduğunu tespit etmesi Korkmaz'ı doğrular niteliktedir. Karamanlı Türkçesinde ekin J. Deny'nin ifade ettiği anlamda örnekleri görülebilmektedir.

παγλαγιτζή – *bağlayıcı* “bağlayıcı, bağlayan” (334/6), *σατητζή* – *saticı* “satıcı, satan” (334/7), *σεβιτζή* – *sevici* “seven” (332/12), *γεγι-τζή* – *yeyici* “yiyici, yiyen” (229/10).

{-İş}, {-Uş}

Bir işin sonucu ve ürünü olan somut ve soyut kalıcı adlar türetmektedir (Korkmaz, 2014: 169). İş ifade eden adlar meydana getirmektedir. Ek, Eski Türkçe devrinde yalnızca {-ş} biçimindeydi. Batı Türkçesine geçildiğinde ekin yardımcı ünlüsünün ekin yapısına dâhil edildiği görülmektedir.

ντεγισατλαρή – *deyişatları* (25/13), *ἀγναγισιμά* – *âğnayışımâ* (58/19), *γαννκλησηήμ* – *yanlışıım* (155/4), *ντογουσουντάν* – *doğuşundân* (4/6), *γιορουγιούς* – *yörüüyüş* (41/18).

{-k}

Ek, işlek bir eylemden ad yapma ekidir. Harekete uğramış olan, o hareketten doğmuş bulunan veya hareketi yapan çeşitli nesnelerin adlarını meydana getirir (Ergin 2011: 183). Ekin özellikle sıfat olarak kullanılan örneklerinde o işi üzerinde bulundurma anlamı vardır. Korkmaz (2014), ekin Eski Türkçe devrinde {-yUk} görülen geçmiş zaman sıfat-fiil ekinden kaynaklandığını söylemektedir. Karaağaç (2012) ise ekin eskiden bu güne hiç değişmeden geldiğini ifade etmektedir. Deny (2012) Divanu Lügati't Türk'den hareketle bu ekin Eski Türkçe devrinde de {-g} biçiminde olabileceğini dile getirmektedir.

πελὸχ – *belük* “bölük, tabur” (44/1), *παρησιχ* – *barışık* “barışık” (147/20), *γιαχησιχηζ* – *yakışiksiz* “yakışiksiz, uygunsuz” (153/4), *ἀτζιχ* – *âçik* “açık” (218/1), *τζουρούχτδρ* – *çürükdür* “çürüktür” (219/3), *τετιχ* – *tetik* “silah tetiği” (200/1), *σοδούγουτου* – *sovuğudu* “soğoktu” (118/22), *έχσιχ* – *êksik* “eksik, tam olmayan” (51/19; 52/17).

{-m}

Ek, eylem kök ve gövdelerine gelerek nitelik ve nicelik bakımından kısa sürede oluşan iş adları yapmaktadır (Karaağaç, 2012: 281).

όλουμτὲν – *ölümdèn* “ölümünden” (41/11), *πιτιρίμ ἐτμεχτέ* – *bitirīm étmekdé* “bitirmekte” (287/18).

{-mA}

Ekin en temel işlevi, iş adları meydana getirmektir (Ergin, 2011: 186). Ek, Eski Türkçe devrinden günümüze aynı kalmıştır.

ντογμά τπ – *doğmá dır* “doğmadır” (10/20), *ντοσεμελερι* – *döşemeleri* “döşemeleri” (191/6), *τουρεμέ* – *türemè* “türeme, yetme” (160/8), *σετζμέ* – *seçmè* “seçme” (38/10).

{-mAk}

Ekin başlıca işlevi hareket ifade eden adlar meydana getirmektir. Ek günümüzdeki yazı dillerinde kendisinden sonra iyelik eki almamaktadır. Ancak Eski Türk yazı dillerinde ekin bu kullanımına rastlanılmaktadır (Karaağaç, 2012: 279). Ekin Karamanlı Türkçesinde de kendisinden sonra iyelik eki alan biçimlerine rastlanılmamıştır.

γιασμαχτὸν – *yaşamakdàn* “yaşamaktan” (129/3), *ἀγνα-μὰχ* – *âğna-màk* “anlamak” (10/21), *ντουτμὰχ* – *dutmàk* “tutmak” (159/1), *χετμὲχ* – *getmèk* “gitmek” (18/15), *ντινλενμὲχ* – *dinlenmek* “dinlenmek” (183/15), *γχε-ζιλμέχ* – *gezilmék* “gezilmek” (223/20).

{-man}

Ek, az da olsa abartma ve süreklilik ifade etmektedir. İşlek olmayan bir ektir. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle ekin ince ünlülü biçimine rastlanılmamaktadır.

ντδμάν – *dumán* “duman” (163/19).

{-mIş}, {-mUş}

Ek, geçmiş zaman ifade etmektedir. Korkmaz (2014), bu ekin eklendiği sözcüğe çekimli eylemlerde olduğu gibi duyulan ve sonradan fark edilen bir anlam katmadığını bildirmektedir. Eski Türkçe devrinde ekin yalnız düz ünlülü biçimlerinin olduğu bilinmektedir. Ek, ünlü uyumuna Batı Türkçesinin son devirlerinde girmiştir. Karamanlı Türkçesinde ekin hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü biçimleri bulunmaktadır.

τοπλανμῆς ὀλὰν – *toplanmîş ὀlàn* “toplanmış olan” (38/13), *ἀλησιλμῖς γχιπὶ* – *âlîşîlmîş gibi* “alışılmış gibi, sıradan” (36/4,5), *γῑαραλαν-μῆς γῑατῆρ ἰχὲν* – *yaralan-mîş yatîr îkên* “yaralanmış yatıyorken” (47/17,18), *ἰσλενμῆς καρ-γῑσηνῆ* – *îşlenmîş kar-gîsînî* “işlenmiş kargı/mızrağını” (118/5), *ἐνμῖς γχιπὶ* – *ênmîş gibi* “inmiş gibi” (12/17), *καρσιλῖχ βερμῖς χιμσὲ* – *karşılık vermîş kîmsê* “karşılık veren kimse” (205/12), *σιζῑερὶ ὀλμουδς πουλτοδμ* – *sizlerî ὀlmûş buldûm* “sizleri ölmüş buldum” (100/13), *ὀλμουσοῦ βέτῑχ οὐζερὲ* – *ôlmuşû véch ûzerê* “olanı gördüğü üzere” (32/8,9), *χοιτουρμουδς Ἀσλὰν* – *kudurmîş Âslàn* “kudurmuş aslan” (256/5).

{-n}

Ek, Türkçede işlek olarak kullanılmaktadır ve eylem sonucu ortaya çıkan nesneyi bildiren adlar yapmaktadır (Karaağaç, 2012: 282).

ἐκινλερὶ - *ekinlerî* “ekinleri” (79/20), *πῑουτοδν* – *bütûn* “bütün, tam” (32/5), *οὐζοδν* – *ûzûn* “uzun” (49/18), *γῑαχῆν* – *yakîn* “yakın” (24/8), *γῑελινὶ* - *gelinî* “gelini,” (268/13), *ντιουγῑοδν* – *düyûn* “düğün” (40/16).

{-t}

Ek, işlek olmayan eklerden biridir. Ek, Ergin’de (2011) {-t}, Korkmaz’da (2014) {-t} ve {-(X)t} biçiminde gösterilmektedir. Bu bakımdan Karamanlı Türkçesinde ekin önündeki ses birimin yardımcı ünlü olup olmadığı, örnek azlığından dolayı tespit edilememektedir.²⁷ Ekin, Eski Türkçede {-Ut} biçiminde örneklerinin yanında {-t} biçiminin de var olması ayrımı daha da zorlaştırmaktadır.

γῑετῑτ – *geçît* “geçit” (213/2), *ὀμουτσοιζλοδχ* - *ômutsozlûk* “umutsuzluk” (91/21).

{-tı}, {-tu}

Ek, genellikle /-n/ li eylem gövdelerine getirilmektedir. Ekin, ince-düz-dar ve ince-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanmamıştır. Ek, Eski Türkçe devrinde tonlu ünlülü biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Batı Türkçesinin ilk evresinde de eki bu biçimiyle görmekteyiz.

²⁷ Karadoğan (2001), Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlaklaşan ekleri kurallı biçimde tasnif ettiği çalışmasında -t ekine değinmemiştir. Kanaatimizce sebebi ekin ön ünlüsünü yardımcı ses olarak düşünmüştür.

ήχηντηλαρηντὰν - *ikıntılarındàn* “yıkıntılarından” (97/8), *ἀχηντηλαρή* - *âkıntıları* “akıntıları” (186/10), *κουνουν-τουσουνοῦ* – *kurun-tusunû* “kuruntusunu, vesvesesini” (202/11,12).

{-z}

Günümüzde işlekliğini kaybetmiş eski bir türetme ekidir (Korkmaz 2014: 171).

πογαζήν – *boğazìn* “boğazın” (80/11).

2.2.1.4. Eylemden Eylem Yapım Ekleri

Eylemden eylem yapım ekleri eylem köklerine, eylemden yapılmış eylem gövdeleri ile addan yapılmış eylem gövdelerine eklenirler (Ergin 2011: 200). Korkmaz (2014) bu ekleri öteki yapım ekleri gibi, eklendiği eylemde köklü birer anlam değişikliği yaparak yeni eylemler türeten ekler ve köklü bir anlam değişikliği yapmayan çatı ekleri olarak ikiye ayırmaktadır.

Tezimize konu olan metinde tespit ettiğimiz başlıca Karamanlı Türkçesi eylemden eylem yapım ekleri şunlardır:

{-AIA-}

Ekin işlevi eylemden yineleme eylemleri meydana getirmek, kısa aralıklarla tekrarlama bildirmektedir. Korkmaz (2014) ekin;

- a) {-A} zarf-fiil eki ile {+IA} addan eylem yapma ekinin yanlışı bölünmesi ile,
- b) eylemden ad türeten {-Ag} eki ile {+IA} addan eylem yapma ekinin birleşmesi ile biçiminde iki yoldan biri sonucu oluştuğu görüşündedir.

σηρσαλαγιούπ – *sırsalayúb* “sarsmak” (253/9), *επε-λεγερέχ* – *ebeleyerek* “şımartmak, nazlandırmak” (30/7)²⁸, *κοβαλατή* – *kovaladi* “kovaladı, kovdu” (179/23), *τεπελεγερέχ* – *tepeleyerék* “tekmelemek” (48/15).

²⁸ Sözcüğün ilk harfi metinde net bir şekilde okunamamaktadır fakat asıl metinde belirli olmayan harfin tek bir harf biçiminde yazıldığı açıktır. Biz sözcüğün öpelemek, epelemek, veya ebelemek şekillerinde okunabileceğini tahmin etmekteyiz. Öpelemek şekli bize, ekin anlamında bulunan süreklilik, bir çırpıda yapılamazlık anlamlarından dolayı zayıf gelmektedir. Ayrıca yazımda /ö/ ses biriminin iki veya üç işaretin bir araya gelmesi ile karşılandığı dikkate alınırsa, sözcüğü öpelemek okumak zorlama bir

{-ı-}, {-ü-}

Tek heceli eylem köklerinden birkaç örnek türetmiş olan pekiştirme ifade ettiği görülen ölü eklerden biridir (Korkmaz, 2014: 183). Ekin ince-düz-dar ünlülü ve kalın-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

σου-ρουγιούπ – *sü-rüyüb* “sürükleyip” (183/6,7).

{-k-}

Korkmaz (2014), tek heceli eylem köklerinden pekiştirilmiş olma eylemleri türettiğini ifade etmektedir.

χορχούπ – *korküb* “korkup” (82/13), *γχετζιχτίν* - *gecikdín* “geciktin” (246/9).

{-mA-}

Ek, olumsuz eylemler meydana getirmektedir. Ergin (2011), bu ekten sonra hiçbir eylemden eylem yapma eklerinin getirilemeyeceğini ancak eylemden ad yapma ekleri ve çekim eklerinin gelebileceğini bildirmektedir.

πουλάμαγιντζα – *bulámağınca* “bulamayınca” (14/3), *χοσλάνμαγιουπ* – *hoşlânmayub* “hoşlanmayıp” (73/5), *γιάνμαμαληγιτι* – *yánmamalıyidi* “yanmamalıydı” (81/22), *έτέμετι* - *édémedi* “edemedi, yapamadı” (71/5), *γέλμεγιουρουμ* – *gélmeyorum* “gelmiyorum” (152/10), *γχιουρέμεγιουρουμ* – *göremeyorum* “göremiyorum” (192/20).

Ekin {-yor} ekli örnekleri:

χιτουρέμεγιουρουμ – *götürémeyorum* “götüremiyorum” (288/17), *γχιορέμεγιουρουμ* – *görémeyorum* “göremiyorum” (192/20).

---

okuyuş olacaktır. Epelemek sözcüğü Anadolu ağızlarında (Isparta, Manisa) saçmak, serpmek; (Ordu, Antalya, Konya vb.) yağmurun çiselemesi anlamlarında kullanılmaktadır. Bu anlamıyla sözcüğün hemen önünde bulunan aferin doaları ifadesi, Anadolu’da bulunan saç geleneği ile benzerlik kurularak bir anlam kaymasına uğramış olabilir. Ebelemek ise (Konya, Isparta) bakmak, özen göstermek; (Çorum) ebelek cibekek ikilemesinde nazlandırmak anlamlarında kullanılmaktadır. Biz sözcüğü, metinde geçtiği tümceyi dikkate alıp ebelemek şeklinde okumayı uygun bulduk.

{-sı-}

Bu ek eylemden eylem yapım eki olan -sA- biçim biriminin alamorflarından biridir. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Ekin ünlüsünün benzeşmeye uğrayarak daraldığı da düşünülebilmektir.

σαγινσίμαγιουπ – sagınsımayub “düşünmeyip” (109/17).

2.2.1.4.1. Ettirgen Çatı Ekleri

{-Ar-}

Bu ek, ünsüzle sonuçlanan geçişsiz bazı eylemlerden geçişli eylemler türeten ettirgenlik eklerinden biridir (Korkmaz, 2014: 182). Ergin (2011), ekin Eski Türkçe devrinde bulunan {-gAr} ettirgenlik eki ile ilgili olduğunu bildirmektedir. Metinde sadece bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle ekin ince ünlülü biçimine rastlanılmamıştır.

τζιχαρήπ – çıkarip “çıkarıp” (120/20).

{-D-}

Ettirgenlik eklerinden biridir. Ek ünlü ile biten birden fazla heceli eylemlerle özellikle /l/, /r/ ses birimleri ile biten eylemlerle kullanılmaktadır (Ergin, 2011: 211). Eski Anadolu Türkçesinde bu ek iki ünlü arasında kalarak tonlulaşmaktadır. Karamanlı Türkçesinde de ek Eski Anadolu Türkçesindeki biçimiyle karşımıza çıkmaktadır.

παρτζαλαττηρήπ – parçalatdırip “parçalattırıp” (63/13), όκουττουροδπ – okutdurub “(yazı) okutturup” (63/5), σοδουτμασιζ – sovutmaksiz “soğutmadan” (131/5), χορκουταράκ – korkudarák “korkutarak” (162/11), σεγυρτιπ – seyirdip “seğirtip, koşup” (16/2).

{-der-}

Ek, işlek olmayan bir ettirgenlik ekidir. Karaağaç (2012), etken eylemler meydana getirdiğini ifade etmiştir. Ergin (2011), ise ekin Eski Anadolu Türkçesinde ve bugün bazı ağızlarda kullanıldığını belirtmektedir. Metinde ekin kalın ünlülü biçimine rastlanılmamıştır. Ekin ünsüz benzeşmesine uymadığı görülmektedir.

γχιουντερτί - *gönderdí* “gönderdi” (27/18,19), *γχιουστερμεχτέ* - *gösdermekdê* “göstermekte” (100/4).

{-dIr-}, {-dUr-}

Ek, ettirgenlik eklerinden biridir. Korkmaz (2014), ekin ettirgenlik ekleri {-t} ile {-Ur} eklerinden meydana gelen birleşik bir ek olduğunu ifade etmektedir. Ünlü ile biten tek heceli eylemler ile ünsüz ile biten bütün eylem kök ve gövdeleri ile kullanılmaktadır (Ergin, 2011: 212). Eski Türkçe devrinde ek sadece yuvarlak ünlülü biçimleri ile karşımıza çıkmaktadır. Batı Türkçesinin ilk evresi, Eski Anadolu Türkçesinde ek yuvarlak ünlülü olmakla birlikte ünsüz uyumu dışında kullanılmaktadır (Karaağaç, 2012: 321). Ayrıca devrin sonlarına doğru (Tazarru-name) birkaç örnekte düz ünlülü şekillere de rastlanmaktadır (Develi, 1995; 75). Karamanlı Türkçesinde de ekin ünsüz benzeşmesine uymadığı görülmektedir.

καρηστηρματζά - *karişdırmacâ* “karıştırmaca, karma işi” (44/9), *καλητηρμαλή* - *kaldırmalî* “(sefer) kaldırmalı” (11/7), *τζαγηρτιρηπ* - *çağırtdırıp* “çağırttırmak” (20/12), *ζι̇ν̇ετλεντιρη̇μ* - *ziynetlendirdim* “ziynet ile süsledim” (13/1), *ι̇σλεττιρη̇π* - *işletdirip* “işleme/oya yaptırıp” (15/1), *χεστηρτί* - *kesdirdí* “kestirdi” (163/10), *πουλουστουρούρουμ* - *buluşdurúrum* “buluştururum” (19/9,10), *όκουττου-ροὺπ* - *ókutdurúb* “(yazı) okutturup” (60/8), *σογιουν-τουροὺπ* - *söyündürúb* “söndürmek” (136/13,14), *όπιουστουροὺπ* - *öpüşdürúb* “öpüştürüp” (257/19).

{-r-}

Türkçede ettirgenlik eklerinden biridir. Ek ünsüz ile biten eylemlerin bazılarına eklenmektedir. Bu ünsüzlerden en belirginleri /ç/, /ş/ ve /t/ ses birimleridir. Eski Türkçe devrinde ekin yardımcı ünlüsü daima yuvarlaktır. Eski Anadolu Türkçesinde de Gülsevin (2011), eki {-Ur} biçiminde alarak bu yardımcı ünlüyü ekin yapısına dâhil etmektedir.

ντουγιουραράχ - *duyurarâk* “duyurarak” (32/20), *σασιρη̇π* - *şaşırıp* “şaşırp” (42/13), *πατηρη̇π* - *batırıp* “batırıp” (257/5), *ά-γιρη̇π* - *áyırıp* “ayırıp” (66/4,5), *ντογδρτοῦ* - *doğurdū* “doğurdu” (187/21).

2.2.1.4.2. Edilgen ve Dönüşlü Çatı Ekleri

{-I-}

Edilgenlik ve bilinmezlik ekidir. Ek genellikle ünsüz ile biten geçişli eylem kök ve gövdelerinden olma ya da yapılma bildiren eylemler türetmektedir (Korkmaz, 2014: 183). Eski Türkçe devrinden bugüne ek aynı biçimde süre gelmiştir. Gülsevin (2011), Eski Anadolu Türkçesinde ekin {-II}, {-UI} biçimlerinin bulunduğu dikkat çekmektedir.

ντιριλμὲζ – *dirilmèz* “dirilmez, canlanmaz” (49/17), *νταγηλαλήμ* – *dağılalım* “dağılalım” (53/20), *γῑαπηλα-λῑ* – *yapılalì* “yapılalı” (71/4,5), *ντοχιουλιουλέρ* – *döküldülér* “döküldüler” (75/20).

{-n-}

Kendi kendine olma veya yapma ifade eden eylemler meydana getirmektedir. Ek aynı zamanda sonu ünlü ile biten ve /-I/ ses birimi ile biten sözcüklere gelerek edilgenlik ve bilinmezlik ifade etmektedir (Ergin, 2011: 202).

ἀτζιντῑμ - *âcındım* “acıdım” (56/4), *γχεγινῑπ* - *geynip* “giyinip” (50/5), *ἰσλενμετζῑ* - *işlenmecè* “işlenmece, oyalanma” (54/11), *ταπινίριζ* – *tapınırız* “taparız, ibadet ederiz” (111/9).

2.2.1.4.3. İşteş Çatı Eki

{-ş-}

İşteşlik ve ortaklaşalık ekidir. Geçişsiz eylemler meydana getirmektedir. Ergin (2011), bu ortaklaşmanın karşılıklı yapılma ve birlikte yapılma biçiminde ortaya çıktığını söylemektedir. Eski Türkçeden günümüze ek aynı biçimde süre gelmiştir. Ancak Eski Anadolu Türkçesinde yardımcı ünlünün uyuma aykırı olarak bir süre düz biçimde kullanıldığı görülmektedir (Gülsevin, 2011: 141).

ἀγλασαράχ - *âğlaşarak* “ağlaşarak” (12/18), *ντουρουσμαχτὰ* – *duruşmakdà* “karşılıklı durma” (76/2), *ὀγρασμαχτὰ* - *ôğraşmakdà* “ortaya koyma,” (40/2), *γῑτισῑπ* - *yetişip* “yakalayıp” (48/3), *ἀγνασι-λίρ* – *âğnaşı-lír* “anlaşılır” (57/13,14).

2.2.2. Çekim Ekleri

İşletme ekleri olarak da adlandırılan bu ekler, adlar ile adlar veya adlar ile eylemler arasında geçici ilişkiler kurmaya yararlar. Bu noktada ad ile ad ilişkisi söz öbeğini, ad ile eylem ilişkisi ise tümceyi meydana getirmektedir (Karaağaç, 2012: 323). Çekim ekleri kök veya gövdeden öte, kök ve gövdelere bağlı anlam bağlantıları katarak onları birbirleriyle ilişkiye geçiren, onlarla tümcenin öteki ögeleri arasında geçici anlam örgüsü kuran eklerdir (Korkmaz, 2014: 111). Böylelikle yapım eklerinin aksine sadece eklendiği sözcüğü değil tümce içinde diğer ögeleri etkilemektedirler. Bu ekler tümce içerisinde meydana gelen ilişkilerin adlarıdır ve ancak ilişkiler ortaya çıktığında gerçekleşebilirler. Bu ekler işlev kazandıklarında dil kullanımını yani söz dizimini ortaya koymuş olurlar (Karaağaç, 2012: 324). Ergin (2011), bu durumu işletme ekleri şümülü en geniş olan eklerdir biçiminde özetlemektedir. Bunun yanında söz öbeği ve tümce ilişkilerinin adlarından ekleşmiş olanları ad durum ekleri ekleşmemiş olanları ise çekim edatları olarak adlandırılmaktadır (Karaağaç, 2012: 324). Bu da tümce içerisinde işletmenin hem edatlar ile hem de ekler ile yapılacağını göstermektedir. Bir dilde daha önceleri edatlar ile yapılabilen bir işletme, zaman içerisinde edatın eke dönüşmesi sonucu ek ile yapılı hale gelebilir. İşletme ekleri ad çekim ekleri ve eylem çekim ekleri olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.2.2.1. Ad Çekim Ekleri

Tümcede adlar ile eylemler arasında geçici anlam bağları kurmak üzere adların girdiği durumları karşılayan eklerdir (Korkmaz, 2014: 112). Türkçede ad çekimi eklerle, ekleşmiş edatlarla ve son çekim edatları ile yapılmaktadır (Karaağaç, 2012: 324).

Ad çekim ekleri şunlardır: Çokluk eki, iyelik ekleri, âitlik eki, durum ekleri ve soru eki

2.2.2.1.1. Çokluk Ekleri

Adların çokluk biçimlerini yapan eklerdir. Eklendiği sözcüğün sayısının birden fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Çokluk eki diğer işletme eklerinden farklı olarak yapım eklerinde olduğu gibi sadece eklendiği sözcüğü nitelemekte, tümcenin diğer ögeleri ile bir bağlantı sağlamamaktadır. Karaağaç (2012), Türkçede çokluğun kullanımında ekin belirsiz bir çokluk olduğunu, nezaket bildirme işlevinin

bulunduğunu, aile ve topluluk bildirebildiğini, zaten topluluk bildiren adlara gelerek abartı bildireceğini ifade etmektedir. Türkçe çokluk eki, sayılabilen varlıklarda bireyselleştirici bir biçimde kullanılırken (*at-lar* ‘(teker teker) atlar’) sayılamayan varlıklarda ise kuvvetlendirici bir rol oynar (*sular* ‘çok su’) (Johanson, 2014: 97).

{+lAr}

Türkçede esas çokluk eki Eski Türkçe devrinden günümüze {+lAr} biçimindedir. Ekin Göktürk dönemi metinlerinde sadece birkaç örnekte kullanıldığı bilinmektedir. Bu ek, kullanım alanını Uygur döneminde genişletmiştir. Karamanlı Türkçesinde bazı örneklerde ekin ünlüsünün benzeştiği veya ikizleştiği örneklerle rastlanılmıştır. Bunun yanında birkaç örnekte ekin ünlüsünün daraldığı görülmektedir²⁹.

átlàr – *átlàr* “atlar” (66/12), *ντεγισατλαρινά* – *deyışatlarınà* “demelerine” (73/8), *πολιτικάλαρ* – *politikalar* “politikalar” (280/6), *σουρουλερι* – *sürüleri* “sürüleri” (75/16), *μεγιδάλερ* – *meyivalér* “meyveler” (116/19), *σεναλερ* – *senalér* “seneler, yıllar” (188/13), *χαζνε-λερέ* – *hazne-leré* “hazinelere” (172/14), *χαβατισλάρ* – *havadislar* “havadisler, haberler” (98/19).

Ekin ünsüzünün benzeştiği veya ikizleştiği örnekler:

σουλλάρ – *sullár* “sular” (192/5), *μιλετλλέρ* – *miletller* “milletler, uluslar” (6/5), *πιζ-ρερε* – *biz-reré* “bizlere” (84/9,10), *άσλαννάρ* – *áslannár* “aslanlar” (173/3), *ίν-σαννάρ* – *ínsannár* “insanlar” (182/19).

Ekin ünlüsünün daraldığı örnekler.

Πατησαχληρήν – *Padişahlırin* “padişahların” (3/6), *έχλια-λιρινι* – *éhlia-Ilirini* “ev halkı” (231/20).

Ekin ünlüsünün yuvarlaklaştığı örnek:

χαριντασλορημ – *karındaşlorim* “kardeşlerim” (79/11)³⁰.

²⁹ Çokluk ekindeki bu daralma metnin yazarının bir yanlışlığı olabileceği gibi, ünlü benzeşmesinden kaynaklanmış da olabilir.

³⁰ Bu örnekte büyük olasılıkla ek yanlış yazılmıştır.

{+Ilk}

Demir (2002), {+lXk} ekinin Kıbrıs'ın Akdoğan, Akıncılar gibi bölgelerinde, Baf bölgesinden gelenlerin ağızlarında çokluk anlamıyla da kullanılabildiğine işaret etmiştir. Metinde ekin bu anlamda kullanıldığı örnekler şunlardır:

ἀσχιαρχήχ - *âskârlîk* “askerler” (97/8; 103/14; 237/21).

{+At}

Arapça çokluk ifade eden bir ektir. Ek, Türkçe ve Arapça kökenli sözcüklere eklenebilmektedir.

ὀργανισατλαρήν - *ôğrayışatların* “yapıp etmelerin” (3/3), *ντεγισατλάριλε* - *deyişatlarıle* “demeler ile” (13/3), *γουρουρατιντάν* - *gururatından* “gururundan” (63/7), *πουχουρατλάριλε* - *buhuratlarıle* “tütsüler ile” (114/12), *χαλπιετλήρ* - *haliyetlêr* “karışıklıklar, karıştırmalar” (34/10).

2.2.2.1.2. İyelik Ekleri (Possesive Suffix)

İyelik ekleri, adlardan sonra gelerek sözcüğe aitlik anlamı katmaktadır. Bir nesnenin başka bir nesneye ait olduğu, bağlı olduğu ifade edilmek istendiğinde adın sonuna iyelik eki getirilmektedir (Ergin, 2011: 222). Bunu yaparken zamir çekimleri yanında zamirlerin ekleşmiş biçimleri olan iyelik eklerinden de yararlanılmaktadır (Karaağaç, 2012: 327). Bu ekler adları eylemlere değil adlara bağlamakta ve kişiye göre çekimlenmektedirler. Ayrıca bu eklerden sonra, ek kalıplaşması yaşanmadığı sürece ikinci bir iyelik eki gelememektedir.

1. Teklik Kişi: {+(X)m}

Bu ek, eklendiği sözcük ünsüz ile bittiğinde araya yardımcı ünlü almaktadır. Yalnız *su* ve *ne* adlarından sonra araya yardımcı ünlünün yanında yardımcı ünsüzde almaktadır (Korkmaz 2014:277). Eski Türkçe devrinden günümüze ek hiç değişmemiştir. Yalnızca Eski Türkçe devrinde ekin yardımcı ünlüsü uyuma girerken Eski Anadolu Türkçesi devrinde ek sürekli yuvarlak ünlülü yardımcı ünlü alarak düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı bir durum sergilemektedir.

ὄγλουμ - *ôğlum* “oğlum” (12/9), *χαριντασλορημ* - *karındaşlorim* “kardeşlerim” (79/11), *τασφiriμi* - *tasfirimi* “tasvirimi, resmimi” (14/23).

2. Teklik Kişi: {+(X)η}, {+(X)n}

Ek, Eski Türkçe devrinde geniz n si biçimindeydi. Batı Türkçesinde bu durum Osmanlı Türkçesine kadar devam etmiştir. İstanbul ağzına dayalı yeni yazı dilinin kabulü ile yazı dilinden bu ses atılmış ve ek {+n} biçiminde kalmıştır. Fakat Anadolu ağızlarında hala eski biçimi yaşamaktadır. Karamanlı Türkçesinde ek iki biçimini de korumaktadır.

Μαλιγγέ Μαρουφτιγγέ – *Malıñe Marufetiñe* “malına marifetine” (13/11), *ζαρπηγγ-γτάν* – *Zarbiñdàn* “(savaş) saldırı, çarpma” (143/6,7), *όμρουγγέ* – *ömriñe* “ömrüne” (190/15), *ζουργετίνιλε* – *züryetĩnile* “züriyetin ile, soyun ile” (203/19), *έλλεριν* – *ellerin* “(organ) ellerin” (62/16), *άγιάχ πασμαχληγγήν* – *áyàk basmaklığın* “ayak basmışlığın” (105/14).

3. Teklik Kişi: {+I}, {+U}, {+sI}, {+sU}

Ek, Eski Türkçe devrinde yalnızca düz ünlülü biçimleri ile karşımıza çıkmaktadır. Batı Türkçesine gelindiğinde Eski Anadolu Türkçesinde de ek Eski Türkçedeki biçimini korumaktadır (Gülsevin, 2012: 12). Ek, Osmanlı Türkçesi devrinde ünlü uyumuna bağlı bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Korkmaz (2014), bu ekler ile ad çekimi ekleri üst üste geldiklerinde arasına bir zamir n’si girdiğini ifade etmektedir.

άγρη-λαρη – *áğrılari* “ağrı/sızıları” (27/3,4), *ντοαλαρίγίλα* – *doalaríyila* “duaları ile” (30/7), *ντιλπερλιγι* – *dilberliyí* “güzelliği” (35/11), *σοχπετινι* – *sohbetini* “sohbetini” (238/19), *ρούσουμου* – *rüsumũ* “rüsumu” (249/10,11), *τοποũ* – *tobũ* “topu, toplamı” (242/10), *χοχμουντέ* – *hökmündé* “hükmünde” (25/8), *πεγλουκλουγιοũ* – *beyüklüyũ* “büyüklüğü” (69/15), *γεγγέν ζατεση* – *yeğen zadesi* “yeğenzadesi” (44/25), *κεντουσινέ* – *kendüsiné* “kendisine” (29/6), *σουφρασινήν* – *sufrasının* “sofrasının” (40/16), *ντοναμιασĩ* – *donanmasĩ* “donanması, askeri” (95/11), *διδάσχαλοσου* – *didáškalosu* “danışmanı” (101/9), *όρτουσοũ* – *órdusũ* “ordusu” (83/18), *σουρουσοũ* – *sürüsũ* “sürüsü” (130/8,9).

1. Çokluk Kişi: {+(I)mIz}, {+(U)mUz}

Ek, Eski Türkçe devrinde ünlü uyumuna bağlı, Karamanlı Türkçesinde olduğu biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Batı Türkçesine gelindiğinde Eski Anadolu

Türkçesinde ek yalnız yuvarlak biçimleri ile karşımıza çıkmaktadır (Gülsevin, 2012: 12). Osmanlı Türkçesi devrinde ek tekrar uyuma bağlanmıştır.

οὐζε-ριμιζε - *ûze-rimize* “üzerimize” (12/5,6), *γε-σιρλιγιμιζε* - *ye-sirliyimize* “esirliğimize” (44/5,6), *Ἀλλαχημιζη* - *Allahımızı* “Tanrımızı” (19/9), *Κελίσαμιζιν* - *Kelîsamızın* “kilisemizin” (33/16), *ὀρτουμοδζ* - *ordumuz* “ordumuz” (44/15), *σουτζουμοδζ* - *suçumuz* “suçumuz” (106/11), *γχιουζουμουζε* - *gözümüz* “gözümüze” (146/23), *ὀμουμοδζ* - *ömrümüz* “ömrümüz” (170/4).

2. Çokluk Kişi: {+(I)nIz}, {+(I)ηIz}, {+(U)nUz}, {+(U)ηUz}

Ek, Eski Türkçe devrinde ünlü uyumuna bağlı fakat geniz n’li biçimde karşımıza çıkmaktadır. Batı Türkçesine gelindiğinde Eski Anadolu Türkçesinde ek yalnız yuvarlak biçimleri ile karşımıza çıkmaktadır (Gülsevin, 2012: 12). Osmanlı Türkçesi devrinde ek tekrar uyuma bağlanmıştır. Ayrıca Osmanlı Türkçesinin son dönemlerinde geniz n’si de normal n sesine dönmüştür. Karamanlı Türkçesinde ek ikili biçimleri korumaktadır.

γχιλητζλαρηνηζ - *gılıçlarıniz* “kılıçlarınız” (44/2), *Πατησαχηνηζ* - *Padişahınız* “padişahınız” (55/16), *φερμανηγηζ* - *fermanınız* “fermanınız” (111/5), *γλουρεγιμιζτέν* - *yüreyinizden* “yüreğinizden” (207/4), *τζιτζεκληριμιζι* - *çiçeklerinizi* “çiçeklerinizi” (293/14), *χαζνεγιμιζε* - *haznenize* “hazinenize” (275/1,2), *κουλουνουζα* - *kulunuzu* “kulunuza” (213/12), *ποιϊνουγγοζα* - *boynunuza* “boynunuza” (74/8), *ὀγρουνοζα* - *oğrunuza* “uğrunuza” (141/3), *γχιουνκλουνουζτέν* - *gönlünüzden* “gönlünüzden” (207/4).

3. Çokluk Kişi: {+IArI}

Ek, Eski Türkçe devrinden bu yana hiç değişmeden süre gelmiştir.

Πατισαχλαρίγιλε - *Padişahlarıyle* “padişahları ile” (4/11), *κχιληκλαρηνηα* - *kılıklarında* “kılıklarında” (33/15), *φεγιλλεπι* - *feyilleri* “eylemleri” (33/17), *ιτζλεριντε* - *içlerinde* “içlerinde” (296/11).

Metinde yer alan iyelik eklerini aşağıdaki biçimde tablolandırabiliriz:

Çizelge 9.

	Teklik Kişi	Çokluk Kişi
Birinci	+(X)m	+(I)mIz, +(U)mUz
İkinci	+(X)η, +(X)n	+(I)nIz, +(I)ηIz, +(U)nUz, +(U)ηUz
Üçüncü	+I, +U/ +sI, +sU	+lArI

2.2.2.1.3. Aitlik Eki: {+kI}

Aitlik eki eklendiği sözcüğe sahiplik anlamı katmaktadır. Aynı zamanda yapım eki olarak da işlev yapan bu ek, çekim eklerinden sonra gelmek, iyelik eki gibi yardımcı ses almak, iyelik işlevi taşımak bakımlarından çekim eki özelliği göstermektedir (Ergin, 2011: 226). Ekin, Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi devirlerinde ünsüz benzeşmesine uyduğu görülmektedir. Ayrıca Korkmaz (2014), eklendiği adda iki ünlü arasında kalınca ek başı ünsüzünün tonlulaştığı örneklerin görüldüğüne işaret etmektedir. İncelenen metinde aitlik eki -kI biçimindedir. Ek eklendiği sözcüğe kalınlık-incelik bakımından uyum sağlamaktadır.

τεπεσιντεκί - *tepesindeki* “tepesindeki” (15/4), *γχιλὸχ γλιουζουντεκί* – *gök yüzündeki* “gökyüzündeki” (31/2), *ἡπτηταχη* - *ibtidaki* “başlangıçtaki” (39/13), *πασηνταχη* – *başındaki* “baş/kafasındaki” (142/12), *παρμαγηνταχη* – *parmağındaki* “parmağındaki” (169/21), *ἐτραφταχη* - *etrafdaki* “etraftaki, civardaki” (172/1).

2.2.2.1.4. Durum Ekleri

Durum ekleri adları adlara, edatlara ve eylemlere bağlamaktadırlar fakat esas itibariyle adları eylemlere bağlayarak işleme girerler. Bu bakımdan adları eylemler ile ilişkilendirerek tümce oluşumunu sağlamaktadırlar. Ergin (2011), durum eklerinin sözcük gruplarında ve tümcelerde yardımcı unsurları temel unsurlara bağlayan ekler olduğunu ifade etmektedir.

2.2.2.1.4.1. Yalın Durum (Nominative)

Eksizdir fakat tümce içerisinde her eksiz unsur yalın durumu ifade etmemektedir. Karaağaç (2012), yalın durumu ek ile yapan diller olduğuna dikkat çekmektedir. Adların tümce içerisinde başka bir ögeye bağlı olmayan teklik, çokluk, aitlik ekli ve iyelik eki almış biçimleri yalın durumu belirtmektedir.

ντὰς – dās “taş” (296/15), *Πεῖγαμπέρ – Peygambèr* “peygamber” (114/22), *Ὀλκὲ – òlkè* “ülke” (33/3), *γῆαλτηζλὴ χοτζοῦ – yaldızlı koçū* “yaldızlı gezinti arabası” (66/12).

2.2.2.1.4.2. İlgı Durumu (Genitive)

İlgı durumu genellikle ek ile yapılmakla beraber eksiz olarak da ifade edilebilmektedir. Bu hususda Ergin (2011), adların teklik ve çokluk biçimlerinin bazen eksiz olarak kullanıldığını fakat iyelik ekli biçimlerinin genellikle ek alarak yapıldığını vurgulamaktadır. Karaağaç (2012), eksiz durumda araya herhangi bir unsurun giremeyeceğini belirtmektedir. Temel özelliği adı ada bağlamak olan ilgı durumu, adları eyleme veya zamirleri edatlara da bağlayabilmektedir.

Eski Türkçe devrinde ilgı durumu eki, {+In}, {+Un}, {+nIn} ve {+nUn} biçimlerindeydi. Göktürk yazıtlarında ekin, artlık-önlük uyumuna uyarken, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir (Tekin, 2003; 106). Ergin (2011), ekin aslında yalnız ünlü ile başlayan biçimlerinin bulunduğunu diğer biçimlerin ise hece bölünmesi sonucu zamirlerden kaynaklandığını ifade etmektedir. Batı Türkçesine geldiğinde Eski Anadolu Türkçesi devrinde ekin yalnız yuvarlak ünlülü biçimlerinin kullanıldığı görülmektedir (Gülsevin, 2012: 25). Ek, Osmanlı Türkçesi devrinde tekrar ünlü uyumuna bağlanmış, İstanbul ağzına dayalı yazı dilinin kabulü ile de geniz n’sinden arınmıştır (Ergin, 2011: 230). Karamanlı Türkçesinde ise ek, genellikle ünsüzlerden sonra {+In}, {+Un}; ünlülerden sonra ise {+nIn}, {+nIn}, {+nUn} biçimindedir. Ekin {+nIn} biçiminin yuvarlak-dar ünlülü örneklerine rastlanmamıştır. Ekin ünlülerden sonra da {+In} biçimini araya yardımcı ünsüz /y/ ses birimini alarak {+(y)In} biçiminde eklendiği bir örnek mevcuttur.

ὀγραγισατλαρὴν ναχλιγετὶ – ôğrayışatların nakliyeti “yapıp etmelerin anlatısı” (3/3)

τετπιρλερινιζὶν ναμηνὴ – tedbirlerinizin namını “önlemlerinizin ününü” (222/13)

Φίλιπποσουν βεφατὶ – Fílipposun vefadì “Filippos’un vefatı” (56/3)

ὀλιουμιὸν ἐλιντὲν – òlümün elindèn “ölümün elinden/pençesinden” (284/8,9)

τζατιρινὸν ἰτζιντέ – *çadırın*ın *îçinde* “çadırın içinde” (79/3,4)

γχοζλερινὸν ὀγιουντέ – *gözlerinin öyündè* “gözlerinin önünde” (75/3)

ὀρτουσουνοὺν ἰτζιντέ – *ordusunun îçinde* “ordusunun içinde” (131/17)

χιοπρουνοὺν ὀρτὰ γεριντέ – *köprünün ὀρτὰ yerindè* “köprünün orta yerinde” (196/6,7)

ἀσxia-ρηγγὴν τζοκλουγουνού – *âskârîhî*n *çokluğunû* “askerinin çokluğunu” (108/15)

ἐφέντιγγιν ὀγρουνά – *êfendi*hî *ôğrunà* “efendinin uğruna” (143/9)

ντουσμανηγγὴν καρσισιντὰ – *düşmanîhî*n *karşısında* “düşmanının karşısında” (212/16)

Ekin +(y)In biçiminde eklendiği örnekler.

Ταάλεγην κουλού – *Taáleyin kulû* “tealanın kulu” (112/2), *κὴς βαχτὴν πουζλαρὴ* – *kîş vaktin buzlarî* “kış mevsiminin buzları” (176/17)

2.2.2.1.4.3. Yükleme Durumu (Accusative)

Korkmaz (2014), geçişli eylem taşıyan bir cümlede, eylemin etkisi altında kalan adın durumunu ifade ettiğini söylemektedir. Yükleme durumunda bulunan ad söz diziminde nesne olarak adlandırılır. Yükleme durumu ekle yapılabildiği gibi eksiz olarak da ifade edilebilmektedir. Ekli durumlar söz diziminde belirtili nesneyi, eksiz durumlar ise belirtisiz nesneyi oluşturmaktadır. Yükleme durumu eki üçüncü kişi iyelik eki ile aitlik eki almış adlara araya zamir n’si olarak adlandırılan bir bağlantı ünsüzü alarak eklenmektedir.

Eski Türkçe devrinde yükleme durumu çekimsiz adlardan sonra {+(X)g}, iyelik eklerinden sonra {+(I)n}, zamirlerden sonra ise {+nI} biçimlerinde üç türlü yapılmaktaydı (Tekin, 2003; 107). Bugün her bir Türk lehçesi bu ekin bir kolunu genelleştirerek kullanmaktadırlar. Batı Türkçesi çekimsiz adlardan sonra kullanılan {+(X)g} sesini genelleştirmiştir. Fakat bu ses düşerek görevini yardımcı ünlüye devretmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde bunun dışında bir de {+nI} ekinin kullanıldığı görülmektedir (Gülsevin, 2012: 31). Karamanlı Türkçesinde yükleme durumu eki {+I}, {+U}, {+n} biçimlerindedir.

ταβουρλαρηγὴ – *tavurlarî*nî “tavırlarını” (56/19), *σαγισινὶ* – *sayısını* “sayısını” (62/13), *σελαμετιγὶ* – *selameti*nî “selametini” (64/23), *κεντιγγὶ* – *kendi*nî “kendini” (65/3), *μεχτουπουγγού* – *mektubu*nû “mektubunu” (108/4,5), *γχιον-χλουνοῦ* – *göy-lünû*

“gönlünü” (97/20,21), *χοχμουνού* – *hökmünü* “hükümünü” (116/8), *σιζερι...καδουσουπ* – *sizleri...kavuşub* “sizlere kavuşup” (100/9)³¹, *πουινουζλαρην ... ταχηνηπ* – *boynuzların takinip* “boynuzlarını takıp” (22/1).

2.2.2.1.4.4. Yönelme Durumu (Dative)

Söz öbeklerinde ve cümlelerde eylemin yöneldiği veya yaklaştığı adı ifade etmektedir (Karaağaç, 2012: 337). Ekin karşıladı anlam sadece yaklaşıma olarak algılanamalı, bunu yanındaki eylemin tayin ettiği bilinmelidir. Bu durum her zaman ek ile karşılanmaktadır.

Eski Türkçe devrinde ek {+kA} biçimindeydi. Ayrıca yine bu devirde teklik birinci kişi iyelik eki almış sözcüklerde ise bu ek {+A} olarak karşımıza çıkmaktadır. (Tekin, 2003; 110). Batı Türkçesine gelindiğinde ek başındaki ünsüzü düşürmüştür. Ergin (2011), bu düşmenin izinin ekin zamirlere gelmesinde meydana gelen genizleşmede görülebileceğini belirtmektedir. Karamanlı Türkçesinde yönelme durumu eki {+A} biçimindedir.

νταργεσινε – *daryesinè* “dairesine, odasına” (256/4), *τζασιτηγα* – *çaşıtl[l]ığa* “casusluğa” (258/21), *ούμ-μανά* - *üm-manà* “denize” (261/21), *σεχερινε* – *şeherinè* “şehrine” (112/18).

Aşağıdaki örneklerde yönelme durumu ekinin, eklendiği sözcüğün ünlü uyumuna aykırı biçimde yer aldığı görülmektedir. Metinde {+dAk} sınırlama durumu eki ünlü uyumuna kurallı biçimde uyarak eklenmektedir. Dolayısıyla sözcüğe eklenen sınırlama durumu eki, yönelme durum ekinin kalınlık-incelik haline göre şekillenmektedir. Örnekler incelendiğinde yönelme durumu ekinin bu örneklerde Türkçenin ünlü uyumuna aykırı bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Metnin yazımından net bir biçimde çıkarılamamakla birlikte burada yönelme durumu ekinin bu devirde bazı örneklerde /a/ ses biriminin allomorflarından biri olan /á/ ses birimiyle de temsil edilebildiği söylenebilir.

βαχτινέτεχ – *vaktinédek* “vaktine kadar” (29/11), *άνέτεχ* – *ánédek* “ana kadar” (71/5).

³¹ Bu örnekte yükleme durumu eki, yönelme durumu eki yerine kullanılmıştır.

2.2.2.1.4.5. Bulunma Durumu (Locative)

Genellikle eylemdeki oluş ve kılışın yerini bildiren ad durumudur (Korkmaz 2014: 299). Bulunma durumu da her zaman ek ile karşılanmaktadır.

Eski Türkçe devrinde ek, {+DA} biçiminde fakat ünsüz uyumuna uymamaktaydı. Ayrıca bu durum eki, aynı zamanda çıkma durumunu da ifade etmekteydi. Batı Türkçesine gelindiğinde ekin yalnız tonlu ünsüzlü örneklerinin kullanıldığı görülmektedir. Karamanlı Türkçesinde bulunma durumu eki {+dA} biçimindedir. Ayrıca ekin kalınlık-incelik uyumuna uymayan örneklerine de rastlanmaktadır. Bunun yanında ekin geniş ünlülerinin daraldığı örneklerle rastlanır.

ζεμανηντὰ – zemanindà “zamanında” (116/21), *ρὸνγιασηντὰ – ruyasindà* “rüyasında” (113/7), *ντεργιατὰ – deryadà* “denizde” (94/5), *χεδατὰ – hevadà* “havada” (92/14), *Σεμαλτὲ – Şemaldè* “şimalde, kuzeyde” (88/18), *μετζιλιστὲ – mecilisdè* “mecliste, cemiyette” (84/3), *ντεπατζεσιντὲ-γίμ – deracesindé-yim* “derecesinde” (55/13) *ἀντέ σονχρὰ – ándé sonrà* “ondan sonra” (107/2)³².

Ekin kalınlık-incelik uyumuna uymadığı örnekler:

ἐσνατὲ – ésnadè “esnada” (272/19), *κει-φιαττὲ – keyi-fiatdè* “nitelikte, durumda” (13/9), *τζίχαντὲ – cihandè* “cihanda” (70/1), *ἐγιάμτὲ – éyamdè* “eyyamda, devirde” (110/9).

Ekin ünlüsünün daraldığı örnek:

παγεσιντὲ – payesindì “payesinde, mertebesinde” (204/7).

2.2.2.1.4.6. Çıkma Durumu (Ablative)

Söz öbeklerinde ve tümcede eylemin gösterdiği hareketin uzaklaştığını ifade etmek için kullanılmaktadır. Çıkma durumuda her zaman ek ile karşılanmaktadır. Karaağaç (2012), bu durumun adın, beri, burun, keyin, ön, öte, son, sonra gibi edatlar ile de yapıldığını belirtmektedir. Bu edatlar söz diziminde bazen düşmekte ve çıkma durumu zarf görevinde kalmaktadır.

Eski Türkçe devrinde Göktürk döneminde ayrı bir ayrılma durumu olmayıp bulunma durumu ile karşılanmaktaydı. Ayrı bir ayrılma durumu eki {+DIn} Uygur devrinde karşımıza çıkmaktadır. Bu devirde ekin ünsüz uyumuna bağlı olmadığı

³² Bu örnekte bulunma durumu eki, çıkma durumu eki yerine kullanılmıştır.

görülmektedir. Batı Türkçesine gelindiğinde Eski Anadolu Türkçesinde ek {+dAn} ve {+dIn}, {+dA} biçimlerinde (Gülsevin, 2012: 56-57). Karamanlı Türkçesinde çıkma durumu eki {+dAn} biçimindedir.

ὀγιουπτέν - *öyüddèn* “öğütten” (82/10), *κεντουσιντέν* - *kendüsinden* “kendisinden” (74/16), *χιχιαγεττέν* - *hikâyetdèn* “hikayeden” (85/14), *μεμλεχιαττάν* - *memlekâtdàn* “memleketden” (73/10)³³, *γκηληντζηντάν* - *gılincindàn* “kılıcından” (81/6), *ήρμαχτάν* - *ırmakdàn* “ırmaktan” (214/2).

Ekin kalınlık-incelik uyumuna uymadığı örnekler:

τα-δαζουλαριμτέν - *tavazularımdèn* “tevazularımdan” (66/18,19), *άντέν* - *ândèn* “ondan” (68/5).

2.2.2.1.4.7. Eşitlik Durumu (Equative)

Korkmaz (2014), eşitlik durumunu, adla eylem veya cümlelerin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan birbirinden farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumu olarak açıklamaktadır. Bu durum eşitlik eki veya gibi, göre, kadar, olarak vb. edatlar ile yapılabilmektedir.

Eski Türkçe devrinde ek tonsuz ünsüzlü biçimleri ile karşımıza çıkmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde ek {+CA} biçimindedir (Gülsevin, 2012: 74). Karamanlı Türkçesinde eşitlik durumu eki {+cA} biçimindedir.

σαιχη-σήτζα - *saykı-sızca* “saygısızca” (23/16), *ντόγπουτζα* - *dóğruca* “doğruca” (40/13), *χαρτάστζα* - *kardášca* “kardeşçe” (45/15), *νίτζε* - *níce* “nice” (32/1), *κεπαζέτζε* - *kepazéce* “kepazece, rezilce” (34/6), *έγιουτζε* - *éyüce* “iyice” (56/20).

2.2.2.1.4.8. Araç Durumu (Instrumental)

Söz öbeklerinde ve tümcelerde eylemin bir aracın vasıtası ile meydana geldiğinin bildiren durumudur. Bu durum ek ile karşılanmaktadır. Ergin (2011), araç durumunun her zaman eyleme bağlandığını bildirmektedir.

Eski Türkçe devrinde bu durum için sadece {+(X)n} eki kullanılmaktadır. Buradan hareketle Eski Türkçe devrinde ekin bağlama ünlüsünün dudak uyumuna uyduğu söylenebilir. Batı Türkçesinde ekin işlevi giderek azalmış ve sadece birkaç

³³ Memlekât sözcüğü Arapça vezinlere göre çoğuldur ama bu metinde memleket anlamıyla kullanılır.

sözcükte kalıplaşarak kalmıştır (Ergin, 2011: 237). Gülsevin (2012), Eski Anadolu Türkçesinde ekin ünlü uyumu dışında kaldığını bldirmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde bu ekin yanında {+lA} ekinin de ortaya çıktığı örnekler görülmektedir. Karamanlı Türkçesinde araç durumu eki {+lA} {+lAn} ve {+n} biçimlerindedir. Ek bilindiği üzere “ile” edatının ekleşmiş biçimidir. Metinde edatın ilk ünlüsünün düşmediği ama sözcüğe bitişik yazıldığı örnekler araç durumu eki olarak alınmıştır.

ήρα-χατλήγηλα - *ira-hatlığıla* “rahatlık ile” (11/13), *ντοαλαρίγυλα* - *doalariyula* “dualarıyla” (30/7), *ατλάριλα* - *atlárilá* “atlarla” (77/19), *ταδούριλε* - *tavúriile* “tavır ile” (62/18), *ντισλερίγυλε* - *dişleriyile* “dişleriyle” (65/13), *πριπιρ-λερίγυλε* - *biribir-leriyile* “birbirleriyle” (88/12,13).

πουνλάριλαν - *bunlárılan* “bunlar ile” (61/11), *ριζάνιλαν* - *rızánılan* “rızan ile” (64/22), *χιταπλάριλαν* - *kitaplárılan* “kitaplar ile” (246/21), *μαα-ρουφετλερίνιλεν* - *maa-rufetlerínilen* “marifetlerin ile” (18/20;19/1).

έδελαν - *évelan* “evvelan” (5/4), *σίρραν* - *sírran* “sırran, gizli olarak” (119/10), *γιαγλάν* - *yayán* “yaya olarak” (168/10), *όϊλέν* - *öylèn* “öğle vakti” (95/11).

2.2.2.1.4.9. Yön Durumu (Direktive)

Adı eyleme bağlayan bir durum olmakla birlikte eylemin belirli bir yönde yapıldığını göstermede kullanılmaktadır. Karaağaç (2012), bu durumun Eski Türkçe devrinden sonra doğru, karşı gibi edatlar ile yapılan ad çekimlerinden biri olduğunu ifade etmektedir.

Eski Türkçe devrinde ek {+gArU}, {+rA} biçimindeydi fakat {+rA} ekinin daha az kullanıldığı fark edilebilir. Batı Türkçesinde ekin başındaki /g/ ses birimi düşerek ek {+ArU} biçiminde görülmektedir. Karamanlı Türkçesinde yön durumu eki {+rA}, {+ArI} biçimlerindedir.

ντισαρη - *dışari* “dışarı” (73/10), *γιοχαρητὰ* - *yokarıdà* “yukarıda” (262/19), *ιτζερισι* - *içerisi* “içerisi” (79/18), *ιλεριγέ* - *ileriyè* “ileriye” (175/2), *ούζερε* - *üzere* “üzere” (94/4), *σονχρά* - *sonrà* “sonra” (107/2).

2.2.2.1.4.10. Sınırlama Durumu (Limitative)

Söz öbeklerinde ve tümcede eylemin gerçekleşmesinin sınırlı oluşunu göstermek için sınırın adı olan sözcük bu durum ile ifade edilmektedir (Karaağaç, 2012: 353). Bu durum Türkçede eskiden bugüne hep edatlar ile yapıla gelmiştir. Eski

Türkçede bu durumu “tegi” edatı sağlamaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde bu durum dAk, degin, dan beri, dan öte edatları ile sağlanmaktadır. Karamanlı Türkçesinde sınırlama durumu eki {+dAk} biçimindedir.

βεφατινάταx – vefatınádaK “vefatına kadar” (9/3), *ἀχσαμάταx – áhšamádaK* “akşama kadar” (29/12), *σαπαχάταx – sabahádaK* “sabaha kadar” (122/1), *γελίντζε-γετεx – gelince-yedek* “gelinceye kadar” (27/4,5), *βαχτινέτεx – vaktinédek* “vaktine kadar” (29/11), *ἀνέτεx – ánédek* “ana kadar” (71/5).

2.2.2.1.4.11. Birliktelik Durumu (Comitative)

Ek, iki adın bir aradalığını, beraberliğini ifade eden sözcükler türetir. Böylelikle iki adın arasında bir bağ kurarak bunların bir araya getirdiği topluluğu ifade eder. Deny (2012), bu ekin eklendiği sözcüklerin genellikle zıt anlamlı sözcükler olduğunu dile getirmiştir. Eski Türkçe devrinde birliktelik durumu {+IIgU} ve {+IUgUn} ekleri ile yapılmaktadır (Tekin, 2003; 118). Bundan başka Eski Türkçe devrinde bir de {+II} eki kullanılmıştır. Batı Türkçesinde ise bu ek sıfat eki ile karışmıştır. Sıfat ekinin -g düşmesine uğraması sonucu bu iki ek arasında biçimsel olarak bir fark kalmayarak işlevsel olarak da bu iki ek birbirine benzemiştir. (Ergin, 2011: 173).

χαμλή κασαβετλή – gamlî kasavetlî “gamlı kasvetli” (25/4), *ἐρξε-κλή ντισίλι – érke-kli` dişilî* “kadınli erkekli” (135/17) *χαγίρλι όμιουρλοῦ – hayırlî ömürlü* “hayırlı ömürlü” (27/15), *γετζελή γχιουντουζλοῦ – gecelî gündüzlü* “geceli gündüzlü” (94/4,5).

Ekin ünsüz benzeşmesine uğrayan örneği:

ναμλή σαννίγιδι – namlî sanníyidi “namlı sanlıydı” (36/16).

2.2.2.1.5. Soru

Adın soru biçimini yapan işletme ekidir. Her zaman adı eyleme bağlamaktadır. Ergin (2011), soru ekini şümulü ekin ek olarak ifade etmektedir. Bu ekin aslında “mu” edatından kaynaklandığı bilinmektedir.

Eski Türkçe devrinde ek yuvarlak ünlülü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ek düz ünlülü olarak ilk kez Kıpçak lehçesinde görülmektedir. Batı Türkçesinin ilk devresinde ek düz ünlülü olarak görülmekte fakat ünlü uyumuna aykırı biçimde karşımıza çıkmaktadır. Karamanlı Türkçesinde soru eki {+mI} biçimindedir. Ekin yuvarlak ünlülü örneklerine metinde rastlanmamıştır.

Ekin birleşik yazıldığı örnekler:

πιλεπιλῖρμισιν - *bilebilirmisin* “bilebilir misin” (31/7), *ἰναναγίμμι* - *inanayımmi* “inanayım mı” (120/16), *ὀμάρμηγιτινιζ* - *omármıydınız* “umar mıydınız” (152/19), *βάρμη ντιρ* – *vármıdır* “var mıdır” (186/8), *ἰνσάνμηνηρ* - *insánmıdır* “insan mıdır” (191/2), *σένμισιν* – *sénmisin* “sen misin” (218/7).

Ekin ayrı yazıldığı örnekler:

πιλῖρ μι – *bilír mi* “bilir mi” (65/13), *σέντε μι* – *sénde mi* “sende mi” (243/22), *χετίρμεντιν μι* – *getírme-din mi* “getirmedin mi” (290/10), *γχιουρτούν μι* – *gördúñ mi* “gördün mü” (244/22).

2.2.2.1.6. Yabancı Kökenli Ad Çekim Ekleri

{+an}

Arapça tesniye adı altında kullanılan bir belirli çokluk ekidir.

Ζαπιτανλάρ – *Zabitanlâr* “zabitler, korucular” (3/9).

{+At}

Arapça çokluk ifade eden bir ektir.

ὀγραγισατλαρήν - *ôğrayışatların* “yapıp etmelerin” (3/3), *ντεγισατλάριλε* – *deyişatlarıle* “demeler ile” (13/3), *γουργουρατιντάν* – *gururatındân* “gururluluğundan” (63/7), *πουχουρατλάριλε* – *buhuratlarıle* “tütsüler ile” (114/12), *χαλτιετλέρ* - *haltietlêr* “karışmalar” (34/10).

2.2.2.2. Eylem Çekim Ekleri

2.2.2.2.2. Eylemsiler

2.2.2.2.2.1. İsim-Fiil (İnfinite)

Bu ekler, eylem kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış, durumları zamana bağlı olmadan ifade etmektedirler. Dolayısı ile kip ifade etmeyerek adları meydana getirmektedirler. Dil bilgisinde mastar olarak karşılık bulmaktadır. Bu ekler aynı zamanda birer eylemden ad yapan eklerdir. Bu nedenle Korkmaz (2014), bu ekleri çekimsiz eylemler genel başlığı altında incelemeyi uygun bulmuştur.

{-İş}, {-Uş}

Ek, kılışın tarzını ifade etmeye yarar. Bu nedenle Korkmaz (2014), ekin geldiği sözcüklere tarz adları da denildiğini bildirmektedir. Karaağaç (2012), ekin bütün eylem köklerine getirilebildiğini ve Türkçenin tüm zamanlarında işlek olarak kullanıldığını belirtmektedir. Ek, Eski Türkçe devrinde yalnız {-ş} biçimindeydi. Batı Türkçesine gelindiğinde ekin yardımcı ünlüsünün ekin yapısına dâhil edildiği görülmektedir. Türkçenin diğer lehçelerinin hemen hemen hepsinde ek Eski Türkçedeki biçimiyle kullanılmaktadır. Karamanlı Türkçesinde ek yardımcı ünlüsünün ekin yapısına dâhil edilmiş biçimiyle kullanıldığı görülmektedir.

ντερισατλαρη – *deyışatları* “demeleri” (25/13), *ἀγναγισιμά* – *âğnayışımâ* “anlayışımâ” (58/19), *γανχλησήμ* – *yanlışıım* “yanlışım” (155/4), *ντογουσουντὰν* – *doğuşundàn* “doğuşundan, doğuştan” (4/6), *γιορουγιούς* – *yörüüyüş* “yürüyüş” (41/18).

{-mA}

Ekin temel işlevi, eylem adları meydana getirmektedir (Ergin, 2011: 186). Eski Türkçe devrinden bu yana hiç değişmemiştir.

ντογμά τιρ – *doğmâ dır* “(anne) doğma dır” (10/20), *γιοπηλμά* – *yapılmâ* “yapılma” (58/1,2), *ντοσεμελερι* – *döşemeleri* “döşemeleri” (191/6), *τουρεμέ* – *türemê* “türeme, meydana gelme” (160/8), *σετζμέ* – *seçmê* “seçme işi” (38/10).

{-mAk}

Ekin başlıca işlevi hareket ifade eden adlar meydana getirmektir. Ek günümüzdeki yazı dillerinde kendisinden sonra iyelik eki almamaktadır. Ancak Eski Türk yazı dillerinde ekin bu kullanımına rastlanılmaktadır (Karaağaç, 2012: 279). Ekin Karamanlı Türkçesinde de kendisinden sonra iyelik eki alan biçimlerine rastlanılmamıştır.

ποσαμάκ – *boşamâk* “boşamak” (40/7), *γιασαμαχτὰν* – *yaşamakdàn* “yaşamaktan” (129/3), *ἀγνα-μάκ* – *âğnamâk* “anlamak” (10/21), *ντουτμάκ* – *dutmâk* “tutmak” (159/1), *χετμέκ* – *getmêk* “gitmek” (18/15), *ντινλενμέκ* – *dinlenmek* “dinlenmek, soluklanmak” (183/15), *γχε-ζιλέκ* – *ge-zilmêk* “gezmek” (223/20).

{-mAklık}

Gülsevin (2012), ekin -mak ile aynı işlevde kullanıldığını bildirmektedir. Ek, sözcüğü hareket bildirme işlevinden uzaklaştırarak soyut bir ada dönüştürmektedir (Korkmaz, 2014: 759). {-mA} isim-fiili ile {+I} addan ad yapım ekinin birleşmesi sonucu ortaya çıkmış bir ektir. Deny (2012), bu eki iş adları bölümünde değerlendirmiş ve ekin cümlede öznenin isteğine bağlı olarak bir eylemin, bir buyruğun bildirilmek istenildiği zaman kullanıldığını söylemiştir. Ayrıca Osmanlı Türkçesinde ekin kullanım sıklığını çoktan aza {-dI}, {-mA}, {-mAklık} ve {-Iş} biçiminde vermiştir. Karamanlı Türkçesinde ek sıklıkla başvurulmuş eklerden biridir. Sadece bir örnekte ekin sonundaki ötümsüz ünsüz sızıcılaşarak /h/ ses birimine dönüşmüştür

ντουρμακλήχ - *durmaklık* “durmuşluk” (212/17), *πασμακλήην* – *basmaklığın* “basmışlığın” (105/14), *ἐδερμεκλήϊμ* – *evlemekliyim* “evlendirmişliğim” (273/13), *ἐτμεκλήϊμ* – *etmeklihim* “etmişliğim” (270/20).

2.2.2.2.2. Sıfat-Fiil (Participle)

Ergin (2011), bu ekleri nesnelerin hareket özelliklerini karşılayan eylem biçimleri olarak tanımlamaktadır. Dolayısı ile sıfat olarak kullanılan eylemler meydana getirmektedirler. Tanımdan da anlaşılacağı üzere bir yanı eylem bir yanı ad olan sözcüklerdir. Eylem yanı özellikleri ile kendilerinde var olan hareket ve zaman kavramlarını, ad oldukları sığata aktararak varlıkları ve nesneleri hareket ve zaman gösterme özellikleri ile geçici olarak nitelendirirler (Korkmaz, 2014: 784). Sıfat-fiilin eylem mi yoksa sıfat veya ad mı olduğunu belirleyen husus ise tümce içerisindeki bağlamıdır. Gürbüz (2010), bu eklerin birebir sözcükler ele alındığında işlevsiz olduğunu, bu bağlamdaki eylemleri sıfat-fiil yapan şeyin ise ekleriyle birlikte eylemleri bir bütün olarak sıfat gibi kullanılmaları olduğunu savunmaktadır. Bu ekler yapım ekleri gibi kalıcı adlar meydana getirmekle birlikte, bir yandan kişi ekleri alarak eylem çekimi kuran şekil ve zaman eki durumuna geçebilmektedirler (Ergin, 2011: 333). Bu açıdan pekçok dil bilgisi incelemesinde geçmiş zaman bildirenler, gelecek zaman bildirenler vb. özelliklerine göre sınıflandırılırlar.

{-AcAk}

Ekin temel işlevi, gelecek zamanda, hayalde, olasılıkta olan eylem ve hareketleri ifade etmektir (Deny, 2012: 396). Ergin (2011), ekin Eski Anadolu Türkçesinin son zamanlarında ortaya çıktığını belirtmektedir.

ὀγρασατζᾶχ χενχιαμλαρη – *ôğraşacak hengâmlari* “meydana gelecek karışıklıkları” (116/21), *ὀλατζαχλαρηνα* – *olacaklarınâ* “olacaklarına” (132/1), *παχατζᾶχ τζεσαρετλερι* – *bakacak cesaretleri* “bakacak cesaretleri” (134/4), *ἀγναγιατζαγη* – *âğnayacağı* “anlayacağı” (58/22), *βαρατζαγην γερλερτε* – *varacağın yerlerdè* ulaşacağın yerlerde” (185/19), *γχιοζετετζᾶχ βεχιλ* – *gözetecèk vekil* “gözetecek vekil” (59/7), *ντινχλεγετζᾶχ χαλι* – *dinleyecèk halì* “dinleyecek hali” (74/12), *χιπιρλενετζεγινι* – *kibirleneceyini* “kibirleneğini” (152/19).

{-An}

Ek, geçişli ve geçişsiz eylemlere gelerek geniş zaman ifade etmektedir. Eski Türkçe devrinde ekin başında /g-/ ses birimi bulunmaktaydı. Batı Türkçesinde bu ses birimi düşmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde ekin pasif sıfat-fiil olarak kullanımı dikkat çekicidir³⁴. Karamanlı Türkçesinde bu tür bir kullanıma rastlanmamaktadır.

σαδασᾶν – *savaşàn* “savaşan” (60/19), *πουλουνᾶν Φιλόσοφοσλαρ* – *bulunàn Filósofoslar* “bulunan filozoflar” (74/19), *ὀγρασᾶν μεμ-λεχιατλαρη* – *ôğraşàn memlekâtlari* “ulaşılan memleketler” (93/12,13), *ντιοχιουλᾶν κανλαρην* – *dökülèn kanların* “dökülen kanların” (99/16), *βεριλέν Χαρατζτᾶν* – *verilèn Haracdàn* verilen haraçtan” (105/20), *χετιρενιν ὀγιουντε* – *getirenin ôyündè* “getirenin önünde” (119/21).

{-(A)r}, {(u)r}, {(I)r}

Ek, süreklilik bildiren bir geniş zaman ifade etmektedir. Bunun yanında Korkmaz (2014), ekin zaman kapsamının şimdiki zamandan gelecek zamana kadar uzandığını bildirmektedir. Bu eki alan sözcükler söz dizimi bağlamında değerlendirildiğinde, çoğunlukla sıfat olarak görev yapan sözcükler meydana getirmektedirler. Deny (2012), ekin adet edilen eylemleri karşılamak için kullanıldığını bildirmektedir. Ergin (2011), ekin yuvarlak ünlülü biçiminin Türkiye Türkçesinde bulunmadığını söylemektedir. Ek, Eski Anadolu Türkçesi devrinde ise

³⁴ Dede Korkut Hikâyelerinde “at yemeğen acı otlar” deyimi bu konuda en dikkat çeken örnektir.

sürekli yuvarlak ön ünlülü biçimiyle karşımıza çıkmakta ve bu nedenle ekin hangi ek olduğu kestirilememektedir.

γιαγὰρ γχιπι – *yağâr gibi* “yağâr gibi” (122/10), *ὄκ ἀτὰρ γιγαγὰ ἀσχιαρῆ* – *ók atâr yayà askârì* “ok atan yaya askeri” (127/16), *κατζᾶρ χουλταρίμι* – *kaçâr kultarímì* “kaçar kurtulurum” (251/20), *ντουσέρ ὀλτοῦ* – *düşèr öldü* “düşer oldu” (41/13), *ἐτέρ γχιπι* – *édér gibi* “eder gibi” (56/11,12), *γχιτèρ ... τελέφ ἐτέριμ* – *gidèr ... telèf édèrim* “gider telef ederim” (141/4), *σαπαχ ὀλοῦρ ὀλμάζ* – *sabâh olûr olmâz* “sabah olur olmaz” (20/11), *μεξ ὀλοῦρ ὀ-μουτοῦ* – *mèks olûr omudu* “durur, bekler umuduyla” (81/9,10), *πουγιουροῦρ γκελήρσιν* – *buyurûr gelîrsin* “buyurup gelirsin” (111/19), *βαρήρ γχιπι* – *varîr gibi* “varır gibi” (204/20,21), *γιατήρ ιχέν* – *yatîr ikèn* “yatarken” (47/18), *παγιλήρ χαλήρ* – *bayılîr kalîr* “bayır kalır” (295/12), *σογιλεσίρ γχιπι* – *söyleşîr gibi* “söyleşir gibi” (292/17), *πενχζέρ ... σειλέρ* – *benzèr ... şeylèr* “benzer şeyler” (116/23), *ίστέρ ίστέμέζ* – *ístèr ísteméz* “ister istemez” (75/19).

{-dIk}, {-dUk}

Ek, geçmiş zaman ifade etmektedir. Özellikle iyelik eki ile beraber kullanılmaktadır. Eski Türkçe devrinden Batı Türkçesinde Osmanlı Türkçesi ortalarına kadar ek yalnız yuvarlak ünlülü biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Bu ek özellikle kişi eklerinin birinci çokluk biçimlerinde meydana gelen /-k/ ses biriminin kaynağını oluşturmaktadır.

Ekin sözcük içerisinde ünsüz ile başlayan bir ek aldığı örnekler:

σατζιτχλαρή ἀτέσιλε – *saçdıkları átésile* “saçtıkları ateşle” (76/7), *ὀγραστικλαρή* – *ôğraşdıkları* “uğradıkları” (103/18), *ἀτ-τιχλαρή τασλάρ* – *ât-dıkları taşlâr* “attıkları taşlar” (122/8,9), *χετιρτιχλεριντέν πασχά* – *getirdiklerinden başkâ* “getirdiklerinden başka” (83/9), *τζεχτιχλερί ζαχ-μετλερί* – *çekdikleri zah-metleri* “çektikleri zahmetleri” (96/11,12), *σατζί πίτμετιχ* – *saçı bítmedik* “saçı çıkmadık” (136/9), *που-λουντουχλαρή ὀλχετè* – *bulundukları ôlkedè* “bulundukları ülkede” (90/9,10), *σουντουχλαρή χετιγελέρ* – *sundukları hediyeelér* “sundukları hediyeler” (117/4), *γιουρουτουχτέν σονχρά* – *yörüdükdèn sonrà* “yürüdükten sonra” (200/6), *γχιουρτουχλερί ἐφέντιλερινι* – *gördükleri eféndilerini* “gördükleri efendilerini” (207/19).

Ekin sözcük içerisinde ünlü ile başlayan bir ek aldığı örnekler:

χοσλαντηγή νταργεγέ – *hoşlandığı daryeye* “hoşlandığı daireye/odaya” (21/11), *καπηγή ίλè* – *kapdıği ile* “kapması ile” (47/9,10), *πιρακτηγήμ σιγηρλαρή* – *bırakdığım sığirları* “bıraktığım sığirları” (78/13,14), *ίλίσμετιγιντεν πασχά* – *îlîşmediyinden başkâ* “îlîşmediğinden başka” (35/15), *γχιοντερτιγινιζ̃ χε-τιγελέρ* – *gönderdiyiniz he-diyelèr* “gönderdiğiniz hediyeler” (68/13,14), *έτιγι χα-ραχετι* – *étdiyî hareketî* “ettiği hareketi” (47/19,20), *ότουρτουγοῦ γερτε* – *oturduğı yerdè* “oturduğu yerde” (11/9), *πουλουντουγοῦ μαχαλτέ* – *bulunduğı mahaldé* “bulunduğu mahalde” (24/5), *γχιορτουγιοῦ ρούγιατάν* – *gördüyü ruyadân* “gördüğü rüyadan” (20/10), *γχιορτουγιοῦν άλλαχλαρά* – *gördüyüñ állahlara* “gördüğün tanrılara” (242/23).

{-Glu}

Ek, Karahanlı Türkçesinde yalnız düz ünlülü biçimde örnekleri görülen bir ektir. Eski Anadolu Türkçesinde örneklerini görmediğimiz bu ek Karamanlı Türkçesinde birkaç örnekte karşımıza çıkmaktadır. Hacıeminoğlu (2013), ekin -An sıfat-fiili ile aynı görevde olduğunu bildirmektedir.

τοχουνουχλουῦ πῖρ νεσνè - *dokunuklû bir nesnè* “(diş) dokunuklu bir nesne” (263/8).

{-mAlI}

Ek -mA eylemden ad yapma eki ile {+II} sıfat ekinin birleşiminden meydana gelmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde -mAlU biçiminde fakat sıfat-fiil eki olarak karşımıza çıkmaktadır. Ergin (2011) ekin Osmanlı Türkçesi devrinde bir süre sıfat-fiil biçiminde kullanıldığına değinmektedir. Ekin Karamanlı Türkçesinde sıfat-fiil biçiminde kullanımına sık rastlanılmaktadır. Korkmaz (2014), ekin ol- yardımcı eylemi ile yüklem görevinde kullanılabileceğini kaydetmektedir

σεφέρ χαληρμαλή ολσάγιτι – *sefèr kaldırmalı olsáyıdı* “sefer kaldıracak olursa” (11/7,8), *τεσλήμ όλμαλή όλούρσαχ* – *teslîm olmalı olúrsak* “teslim olmak durumunda kalırsak” (111/15), *κατζμαλή όλούρσα* – *kaçmalî olúrsa* “kaçacak olursa” (127/20), *ήταατ έτμελή όλούρσανηζ* – *ítaat étmelî olúrsanız* “ítaat edecek olursanız” (44/9,10), *φèt έτμελή όλούρσαν* – *fèt étmelî olúrsan* “feth edecek olursan” (111/18), *σέν γενιλμελή όλούρσαν* – *sèn yenilmelî olúrsan* “seb yenilmeli olursan” (225/7).

{-mAz}

Ek, olumsuz geniş zaman sıfat-fiil ekidir. Korkmaz (2014), ekin süreklilik bildirdiğini ve bunun şimdiki ve gelecek zamanı kapsadığını ifade etmektedir. Ergin

(2011), ekin eylemden eylem yapan olumsuzluk eki ile {-z} sıfat-fiil veya ad yapma ekinden meydana geldiğini bildirmektedir.

ναχλ όλουνμάζ χάν – *nàkl όλunmàz kàn* “anlatılamayak derecede kan” (98/10), *πουτζαγή πουλουνμάζ όβανήν* – *bucağì bulunmàz óvanìn* “ucu bulunmaz ovanın” (176/15,16), *άχηλά σηγησμάζ σεγιλέρ* – *ákılà sığışmàz şeylèr* (221/2), *κουρσοὺν χετζμέζ, μηνζράχ ισλεμέζ ντεριλερι* – *kurşùn geçmèz mızrāk işlemèz derileri* (137/9,10), *πιρι-πριντέν σετζιλέζ όλτοῦ* – *biri-birindén seçilmèz öldü* (163/20,21).

{-mİş}, {-mUş}

Ek, geçmiş zaman ifade etmektedir. Korkmaz (2014), bu ekin çekimli eylemlerde olduğu gibi duyulan ve sonradan fark edilen bir anlam katmadığını bildirmektedir. Eski Türkçe devrinde ekin yalnız düz ünlülü biçimlerinin olduğu bilinmektedir. Ek ünlü uyumuna Batı Türkçesinin son devirlerinde girmiştir. Karamanlı Türkçesinde ekin hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü biçimleri bulunmaktadır.

τοπλανμής όλαν – *toplanmìş όλàn* “toplanmış olan” (38/13), *άλησιλμῖς γχιπι* – *alışılmìş gibi* “alışılmış gibi” (36/4,5), *γιαραλαν-μῖς γιατήρ ίχέν* – *yaralan-mìş yatìr ikèn* “yaralanmış yatarken” (47/17,18), *ίσλενμής καρ-γησηνή* – *ışlenmìş kargısını* “işlenmiş kargı/mızrağını” (118/5), *ένμῖς γχιπι* – *énmìş gibi* “inmiş gibi” (12/17), *χαρσιλῖχ βερμῖς χιμσέ* – *karşılık vermìş kimsè* “karşılık vermiş kimse” (205/12), *σιζλερι όλμοὺς πουλτοῦμ* – *sizleri ölmüş buldum* “sizleri ölmüş buldum” (100/13), *όλμουσου βέτζχ ούζερé* – *ölmüşü véch üzere* “olduğu üzere” (32/8,9), *κουτουρμὺς Áσλàn* – *kudurmüş aslan* (256/5).

2.2.2.2.2.3. Zarf-Fiil (Gerund)

Ergin (2011), zarf-fiilleri, hareket durumu ifade eden eylem biçimleri olarak görmekte ve ne eylem çekimleri gibi biçim, zaman ve kişiye bağlandıklarını ne de sıfat-fiiller gibi nesne ifade ettiklerini bildirmektedir. Bu eklerin kullanıldıkları eylemler adlaşmayıp eylem olarak kalırlar fakat tümcede yüklem değildirler. Karaağaç (2012), bu ekler sayesinde Türkçenin, Avrupa dillerinde yan cümle olarak ifade edilen bölümlere ihtiyaç duymadığını belirtmiştir.

{-a}

{-A} zarf-fiil eki genellikle yardımcı eylemler ve ikilemeler meydana getirmektedir. Eski Türkçe devrinde Ek Eski Türkçeden günümüze değişmeden süre gelmiştir. Ergin (2011), bu eklerin kullanım alanının eskiden sık olduğunu fakat Batı Türkçesinin çok sesli eklerle yapılan zarf-filleri tercih yoluna giderek bu eklerin kullanım alanını daralttığını belirtmektedir.

τζικὰ χεληπ – *çikà gelip* “çıkagelip” (95/12).

{-ArAk}

Korkmaz (2014), ekin Oğuz lehçelerine özgü bir zarf-fiil eki olduğunu bildirmektedir. Genellikle durum ve tarz bildirmektedir. Ekin yapısı üzerinde üç ayrı görüş ileri sürülmüştür;

- a) Meninski, {-A} istek eki ile {+rAk} karşılaştırma ekinin birleşiminden meydana geldiğini
- b) Bang, {-U} zarf-fiil eki ile {+rAk} karşılaştırma ekinin birleşiminden meydana geldiğini
- c) Kononov ise {-Ur}, {-Ar} geniş zaman eki ile +ok kuvvetlendirme edatının birleşmesinden meydana geldiğini savunmaktadır (Korkmaz, 2014: 849).

Türkçenin tarihi gelişim süreci içerisinde ek, giderek kullanım alanı azalan {-U} ve {-E} zarf-fiil eklerinin yerini almıştır (aktaran: Mundy, 1954; 315, alıntılayan: Develi, 1995; 92).

σεγυρτζὶ ὀλαρὰχ – *seyirci' ὀlaràk* “seyirci olarak” (38/1), *γχιζοῦμ παχαρὰχ* – *gözüüm bakaràk* “gözüm ile görerek” (49/1), *γχιοντερμεχτὲ ὀλαρὰχ* – *göndermekdè ὀlaràk* “göndermekte olarak” (83/18), *γχιουμουλεγερεχ* – *gümüleyerèk* “gürüldeyerek” (26/9), *τιτιρεγερεχ* – *titireyerék* “titireyerek” (163/7), *ὀπερεχ* – *öperèk* “öperek” (195/3).

{-alı}

Korkmaz (2014) ekin, başlangıcı geçmişe dayanan ve devamı asıl eylemle birleştiği için bir zamandan beri anlamıyla, zamanda süreklilik gösterdiğini bildirmektedir. Ek, Eski Türkçede {-GalI} şeklinde sebep ifade edip “{-mAk} için”

anlamında kullanılmaktadır (Gabain, 1988: 85). Karamanlıcada çoğunlukla “-dan beri” kalıbıyla birlikte kullanıldığı görülmektedir.

γιαπηλαλή – *yapılalî* “yapılalı” (71/4,5), *γιάτ όλαλή* – *yâd olalî* “yabancı olalı” (269/13), *κουρουλαλήτὰν περοῦ* – *kurulahıdàn berû* “kurulduğundan beri” (289/1).

{-dikce}, {-dUkcA}

Ek, tümce içerisinde başka bir eylemle eşit bir zamanda olan farklı bir eylemi vurgulamaktadır. Korkmaz (2014), ekin, Oğuz grubu lehçelerine özgü bir ek olduğunu ifade etmektedir. Karamanlıca metinlerde ek, Osmanlı Türkçesindeki gibi süreklilik anlamında zarf-fiiller türetmektedir (Kâhya, 2008: 9). Eski Türkçede bulunmayan bu zarf-fiil eki {-dik} sıfat-fiil ekine {-çA} ekinin eklenmesiyle oluşmuştur.

Ekin Türkçenin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülmektedir.

χεντρίχτζε - *getirdikce* “getirdikçe” (271/14), *έσιτρίχτζε* – *êşitdikce* “işitdikçe” (230/13), *βουρούχτζα* – *vurdıkca* “vurdukça” (230/10), *όλούχτζα* – *öldükca* “oldukça” (82/17), *πεγιουτούχτζε* – *beyüdükce* “büyüdükçe” (35/10).

{-dikda}, {-dukda}

Kahya (2008), ekin {-dİgI} + zaman, {-IncA}, {-dİgIndA} gibi zarf-fiillerinin eş anlamlısı olduğunu belirtir. Gülsevin (2012), ekin olumlu eylem tabanlarına geldiğinde asıl eylem ile zarf-fiilli eylemin eş zamanda yapıldığını, olumsuz eylem tabanlarına geldiğinde ise şart ifade ettiğini bildirmiştir. Ek, {-dik}, {-dUk} sıfat-fiil eki ile bulunma durumu ekinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Eski Türkçe devrinde {-dUktA} biçimlerinde olan ek, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi devirlerinde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Ayrıca ekin Türkçenin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülmektedir.

βαρτηχτά – *vardıkdâ* “varıldığında” (57/21), *γχιρετζέχ όλτουχτά* – *girecek öldükdâ* “girecek olunduğunda” (262/2), *ότουρτουχτά* – *oturdukdâ* “oturulduğunda” (297/4).

{-dİkdAn}, {-dUkdAn}

Ek, {-dik} sıfat-fiiline {-dAn} ayrılma durumu ekinin getirilip genişletilmesiyle oluşan bir zarf-fiil ekidir. Sonra edatı ile kalıplaşmış durumda kullanılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesi devrinde ekin yalnız {-dUkdAn} biçimi kullanılmaktadır (Gülsevin, 2012: 127).

νταγητ-τηχτὰν βὲ τελεφ επιχτὲν σονχρά – *dağıt-dıkdàn vè telèf etdikdèn sonrà* “dağıttıktan ve telef ettikten sonra” (228/19,20), *χατζτηχτὰν σονχρά* – *kaçdıkdàn sonrà* “kaçtıktan sonra” (13/14), *ἰπιχτὲν πασχὰ* – *ĩtdikdèn başkà* “etdikten başka” (115/7,8), *ἐγίλεντιχτὲν σονχρά* – *éyilendikdèn sonrà* “eğlendikten sonra” (183/3), *πουλουσουχτὰν σον-χρά* – *buluşdukdàn son-rà* “buluştuktan sonra” (22/6), *σοῖλετιχτὲν σονχρά* – *söyledikdèn sonrà* “söyledikten sonra” (22/10), *γιορουτουχτὲν σονχρά* – *yörüdükdèn sonrà* “yürüdükten sonra” (200/6).

{-IncA}

Ergin (2011), ekte bir hareket ifadesinden başka hareket durumunun ortaya çıktığı anı gösterme ifadesinin de bulunduğu dikkat çekmiştir. Ekin, {-gIn} yapım eki ile eşitlik ekinin birleşmesinden meydana geldiği anlaşılmaktadır. Eski Türkçe devrinde {-GınçA} biçiminde gördüğümüz ek (Gabain, 1988: 86), Batı Türkçesinde söz başı /g-/ ses biriminin düşmesi ile {-InçA} biçimine dönüşmüştür. Osmanlı Türkçesi devrinde ekin /c/ ses birimli biçimlerinin ortaya çıktığı söylenebilir. Kâhya (2008), Karamanlıcada ekin çoğunlukla kendisinden sonra, “kadar” ya da “dek” gibi bir edatla birlikte kullanıldığını söylemektedir. Karamanlı Türkçesinde ekin /ç/ li biçimlerine rastlanmamaktadır.

πουλάμαγιντζα – *bulámayınca* “bulamayınca” (14/3), *άζαλήντζα* – *áزالınca* “azalınca” (136/1), *πασλαγίντζα* – *başlayınca* “başlayınca” (179/9), *ἐσίντζε* – *ésince* “esince” (139/8), *ἐσιτίντζε* – *éşitince* “işitince” (211/17), *βερίντζε* – *verince* “verince” (22/23).

{-kAn}

Sadece i- eylemine getirilmektedir. Gabain (1988), Eski Türkçe devrinde yalnız er- eylemine getirilebildiğini bunun dışında sadece adlara eklendiğini belirtmektedir. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi devirlerinde yalnız ince ünlülü biçimleri bulunan ekin Karamanlı Türkçesinde kalın ünlülü biçimine de rastlanmaktadır. Ek, Türkçenin kalınlık-incelik uyumuna, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklere düzensiz olarak ince ünlülü biçimde de eklenerek aykırılık göstermektedir. Bu aykırılık ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde görülmez ve bu türden sözcükler Türkçenin kalınlık-incelik uyumuna uyar.

σαδασίρχαν – *savaşırkan* “uğraşırken” (42/18), *χατζάριχαν* – *kaçarıkan* “kaçarken” (165/1), *σαγιλήρχαν* – *sayılırkan* “düşünülürken” (263/13), *ογρασμοαχτάγιχεν* – *oğraşmakdayiken* “uğraşmaktayken” (219/13), *σουρμεχτέγιχεν* – *sürmekdéyiken* “sürmekteyken” (11/14), *βαρμαχτά-γιχεν* – *varmakda-yiken* “varmaktayken” (231/21,22).

{-(I)p}, {-(U)b}

Zarf-fiil eki genelde bağlı bulunduğu esas eylemdeki hareketten biraz önce meydana gelen hareketi ifade etmek için kullanılmakla birlikte nadiren aynı anı ifade etmeye de yarar. Dolayısı ile iki eylemi birbirine bağlamaktadır. Ek, Eski Türkçe devrinde yalnız {-p} biçimindeyken, Batı Türkçesine gelindiğinde yardımcı ünlüsü ekin yapısına katılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi devrinde yuvarlak ünlülü biçimiyle görülmektedir. Ekin düz ünlülü biçimleri Osmanlı Türkçesinde meydana gelmiştir. Karamanlı Türkçesinde yuvarlak ünlülerle birlikte ekin ünsüzünün tonlulaştığı görülmektedir.

σεγιρτιπ - *seyirtip* “seğirtmek, koşmak” (16/2), *τζαγηρττηρήπ* – *çağırttırıp* “çağırttırıp” (24/13), *ούγιανήπ* – *uyanıp* “uyanıp” (133/4), *όλουν* – *olub* “olup” (19/7), *ντινχλεγιουν* – *dinleyüb* “dinleyip” (7/21), *τεατζουν* – *teacüb* “şaşırp” (35/6).

{-mAcA}

Eckmann (1953), bu ek üzerine müstakil bir makale yayımlamış ve burada ekin olumsuzluk eki ile eşitlik ekinden meydana geldiğini ifade etmiştir. Ekin yapısında bulunan {-cA} ekinden dolayı hem zarf-fiil hem de sıfat-fiil olarak işlev gördüğünü söylemektedir. Karamanlı Türkçesinde ek her zaman olumlu eylem tabanları üzerine eklenmektedir.

χαρηστηριματζα – *karıştırmacà* “karıştırmaca” (44/9), *άλματζα* – *almacà* “almaca” (47/3), *τζαλησματος* – *çalışmacà* “çalışmaca” (29/13), *πιρλεσμετζε* – *birleşmecè* “bir araya gelmece” (36/23), *ισλενμετζε* – *işlenmecè* “işlenmiş, nakışlanmış” (54/11), *γιουρουμετζε* – *yörümecè* “yürümece” (182/8).

{-mAdA}

Ek, {-mA} eylemden ad yapım ekine {-dA} bulunma durumu ekinin getirilmesiyle oluşmuştur. Kâhya (2008), ekin, zaman ve tarz ifade ettiğini bildirmektedir.

γιολὰ τζικματὰ – *yolà çıkmadà* “yola çıkınca” (265/4), *ντεμετέ* – *demedè* “deyince” (239/17), *ἐνμετέγιτι* – *énmedéyidi* “inmekteydi” (291/7).

{-mAkda}

Ek, kalın sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde {-μαχτα} {-makda} biçiminde, ince sıradan ünlülerin bulunduğu sözcüklerde ise {-μεχτε} {-mekde} biçiminde yazılmaktadır.

κουρμαχτα – *kurmakdà* “kurmakta” (45/17), *κονμαχτα* – *konmakdà* “konmakta” (138/1), *γιάζιλμαχτα* *όλσούν* – *yazılmakdà* *ólsùn* “yazılmakta olsun” (153/12), *γχιορμεχτε* – *görmekdè* “görmekte” (131/22), *χετμεχτέ* – *getmekdé* “gitmekte” (163/1), *τζολλαρά* *ντδσμεχτε* – *çollarà düşmekdè* “çöllere düşmekte” (175/3,4).

{-mAksIz}

Ek, eylemden ad yapan {-mAk} eki ile addan ad yapan {-sIz} olumsuz sıfat ekinin birleşmesiyle oluştuğu anlaşılan {-mAksIz} zarf-fiil eki {-mAdAn} ya da {-mAksIzIn} gibi zarf-fiillerle aynı anlam ve işlevde kullanılmaktadır. Daha çok nitelik ve tarz bildirmektedir.

ντου-γιουρτμαχσιζ – *du-yurtmaksiz* “duyurtmadan” (252/17,18), *σοδουτμαχσιζ* – *sovutmaksiz* “soğutmadan” (131/5), *χαρσι ντουρμαχσιζ* – *karşı durmaksiz* “karşı durmadan” (84/5,6), *όλμεχσιζ* – *ólmeksiz* “ölmeden” (290/15), *ίντζινμεχσιζ* – *íncinmeksiz* “incinmeden” (85/10), *χαπέρ βερμεχσιζ* – *habèr vermeksiz* “haber vermeden” (13/7).

{-ı}, {-ü}

Bu ek yalnızca birleşik eylemler meydana getirmektedir. Eski Türkçe devrinde yaygın olarak kullanılan {-U} eki yerini giderek {-A} ekine bırakmıştır (Gabain, 1988; 232). Ergin (2011), bu eklerin kullanım alanının eskiden sık olduğunu fakat Batı Türkçesinin çok sesli eklerle yapılan zarf-filleri tercih yoluna giderek bu eklerin kullanım alanını daralttığını belirtmektedir.

ντεγιού – *deyü* “diye” (29/8), *άλήθερτι* – *áliverdi* “alıverdi” (248/22).

2.2.2.2.3. Kişi Ekleri

Bu ekler eylemlerin çekiminde hareketi ortaya koyan veya olan kişiyi ifade etmektedirler. Karaağaç (2012), eklerin söz dizimi içerisinde özne göstergesi olarak işlev gördüğünü eklemektedir. Eklenme sırasında şekil ve zaman eklerinin ardında yer alan bu ekler, kendilerinden sonra yalnız soru ekini alabilmektedirler (Korkmaz 2014: 518). Emir ekleri hariç tutulmak koşuluyla zamir kökenli ve iyelik kökenli olmak üzere iki tip kişi eki vardır. Metinde, görülen geçmiş zaman ve şart kipi çekimleri iyelik kökenli kişi ekleriyle; öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, istek, gereklilik çekimleri ise zamir kökenli kişi ekleriyle yapılmaktadır.

2.2.2.2.3.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri

Zamir kökenli kişi ekleri Türkçenin tarihi seyri içerisinde zamanla ekleşmiş zamirlerdir. Eski Türkçe devrinde, bugün ek biçiminde karşımıza çıkan bu biçim birimler henüz ekleşmemiş olarak zamir biçiminde kullanılmaktadır. Karamanlı Türkçesinde bu ekler öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, istek ve gereklilik kipleri ile kullanılmaktadır.

1. Teklik Kişi: {-Im}, {-Um}

Ek, Eski Türkçe devrinde men zamiriydi. Batı Türkçesine gelindiğinde, Eski Anadolu Türkçesi devrinde zamir ile ek arasında bir geçiş yaşandığı net olarak görülebilmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde dudak ünsüzlerinin etkisi ile ekin yuvarlaklaştığı ve {-vAn}, {-vAm}, {-vAnIn}, {-Am} biçimlerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesinin en çok kullanılan 1. teklik kişi eki olan -Am biçimi Osmanlı Türkçesi devrinde birkaç ünlü değişimine uğrayarak bugün Türkiye Türkçesi ve Karamanlıcada kullanılan eki meydana getirmiştir.

Ö.G. Zaman:	<i>φετὰ ἐτμίσιμ – fedà ètmísim</i> “feda etmişim” (121/14).
Şimdiki Zaman:	<i>γχιρορυγιόρουμ – görüyórum</i> “görüyorum” (72/ 9,10).
Geniş Zaman:	<i>πουλουστούρούρουμ – buluşdurúrum</i> “buluştururum” (22/19).
Gelecek Zaman:	<i>τελὲφ ἐτετζέγιμ – telèf èdecéyim</i> “telef edeceğim” (205/3).
İstek Kipi:	Ø
Gereklilik Kipi:	<i>χαλμαλήγιμ – kalmalıyım</i> “kalmayalım” (21/3).

2. Teklik Kişi: {-sIn}, {-sUn}, {-(u)n}, {-(i)n}

Ek, Eski Türkçe devrinde sen zamiriydi. Batı Türkçesine gelindiğinde, Eski Anadolu Türkçesi devrinde {-sIn} biçiminde görülmektedir. Osmanlı Türkçesi devrinde ek bu biçimde kullanılıyorken bir süre sonra yapısındaki /n/ ses birimi genizleşmiştir. Karamanlı Türkçesinde genellikle {-sXn} biçiminde karşımıza çıkan ekin, bazı örneklerde tercihen {-(X)n} biçiminde olduğu görülmektedir. Bu konuyu Günşen (2008), duyulan geçmiş zamanda dikkati çeken bir başka husus da, 2. teklik ve çokluk kişi çekimlerinin kişi eki bakımından bilinen geçmiş zamanla paralellik göstermesi biçiminde açıklamaktadır.

Ö.G. Zaman:	Metinde örneğine rastlanılmamıştır.
Şimdiki Zaman:	<i>μαγρουρλανήγιρσουν</i> – <i>mağrurlanıyorsun</i> “kibirleniyorsun” (64/6). <i>γχιροούρσουν</i> – <i>görürsün</i> “görürsün” (59/15,16).
Geniş Zaman:	<i>χουλταρήρησιν</i> – <i>kultarírsın</i> “kurtulursun” (19/11).
Gelecek Zaman:	<i>τζεχετζέχσιν</i> – <i>çেকেcéksin</i> “çেকেceksin” (116/12).
İstek Kipi:	<i>γετισέσιν</i> – <i>yetişésin</i> “yetişesin, yakalayasın” (161/13).
Gereklilik Kipi:	<i>σαδασμαλήσιν</i> – <i>savaşmalısın</i> “uğraşmalısın” (60/20).

Aşağıdaki örneklerde konuşma dilinin bir özelliği olarak öğrenilen geçmiş zamanda zamir kökenli kişi eki yerine iyelik kökenli kişi ekinin tercih edildiği görülmektedir³⁵.

γχιρομούσουν ντουρ – *görmüşün dür* “görmüşsündür” (243/6), *σένμισιν* – *senmişin* “sevmişsin” (18/5),

3. Teklik Kişi: -Ø

Ek, Eski Türkçe devrinde ol zamiriydi. Ergin (2011), zamirin çekimde daha Eski Türkçe devrinde kullanılmamaya başlandığını bildirmektedir. Bu biçim Batı Türkçesine de geçmiştir. Azerbaycan Türkçesinde bazen {-dIr} ekinin kullanıldığı

³⁵ Araştırmacılar arasında, örnekteki gibi bir durumda, mevcut durumun bir ses olayımı yoksa istem mi olduğu konusunda görüş birliğine varılamamıştır. Örnekte meydana gelen hadise istem olarak alınmış ve incelemeye yukarıdaki gibi not düşülmüştür. Ancak burada /ş/ ve /s/ ses birimlerinin yan yana gelerek bir büzüşme sonucu /s/ sesinin ortadan kaybolduğu da düşünülebilmektedir.

görülmektedir (Karaağaç, 2012: 356). Azerbaycan Türkçesindeki bu kullanım Karamanlı Türkçesinde tespit edilememiştir.

Ö.G. Zaman:	<i>γχιορμούς</i> – <i>görmüş</i> “görmüş” (20/5).
Şimdiki Zaman:	<i>ντουγιουλούγιορ</i> – <i>duyuluyor</i> “duyuluyor” (267/12).
Geniş Zaman:	<i>καλήρ</i> – <i>kalır</i> “kalır” (193/7).
Gelecek Zaman:	<i>σαγίλατζάχ ντιρ</i> – <i>sayılacak dır</i> “sayılacaktır” (141/15).
İstek Kipi:	<i>έχσανλήχ βερè</i> – <i>éhsanlık verè</i> “iyilik vere” (115/11).
Gereklilik Kipi:	<i>ιτζ-μελή</i> – <i>iç-meli</i> “içmeli” (279/18).

1. Çokluk Kişi: {-Iz}, {-uz}

Ek, Eski Türkçe devrinde biz zamiriydi. Batı Türkçesine gelindiğinde Eski Anadolu Türkçesi devrinde genel yuvarlaklaşma sonucunda ek -vUz ve -Uz biçimlerinde. Bu -Uz eki Osmanlı Türkçesi devrinde bir süre daha kullanılmış ardından ünlü uyumuna bağlanarak mevcut biçimler ortaya çıkmıştır.

Ö.G. Zaman:	Metinde örneğine rastlanılmamıştır.
Şimdiki Zaman:	<i>γχιουντερίορουνζ</i> – <i>gönderiyoruz</i> “gönderiyoruz” (227/13).
Geniş Zaman:	<i>πιλίριζ</i> – <i>biliriz</i> “biliriz” (70/15).
Gelecek Zaman:	<i>όλατζάγηζ</i> – <i>olacağız</i> “olacağız” (261/1).
İstek Kipi:	Ø
Gereklilik Kipi:	<i>έτμελίγιζ</i> – <i>etmeliyiz</i> “etmeliyiz” (43/17).

2. Çokluk Kişi: {-sInIz}, {-sUnUz}, {-sIz}

Ek, Eski Türkçe devrinde siz zamiriydi. Ekin bu biçimi Batı Türkçesinde Osmanlı Devrine kadar devam etmiştir. Osmanlı Türkçesi devrinde aynı kişinin teklik biçimine benzetilerek {+z} çokluk ekini almıştır. Karamanlı Türkçesinde ekin Türkçenin tarihi seyri içerisindeki iki biçimine de rastlanmaktadır.

Ö.G. Zaman:	Metinde örneğine rastlanılmamıştır.
Şimdiki Zaman:	<i>κίπιρλενίγιρσουνουζ</i> – <i>kibirleniyorsunuz</i> “kibirleniyorsunuz” (226/2,3).
Geniş Zaman:	<i>γχιορούρσουνουζ</i> – <i>görürsünüz</i> “görürsünüz” (77/6).

- Gelecek Zaman:** *πουλατζάχσινιζ – bulacáksınız* “bulacaksınız” (207/10).
- İstek Kipi:** *πiléσινιζ – bilésiniz* “bilesiniz” (43/15).
óλάσινιζ – ólásınız “olasınız” (14/10).
τασιπτιράσηζ – taşıtdırásız “taşittırasınız” (275/2).
γέ-μεγεσιζ – yé-meyesiz “yemeyesiniz” (194/10).
- Gereklilik Kipi:** *σακηνμαλήσηνηζ – sakınmalısınız* “sakınmalısınız” (227/19).

3. Çokluk Kişi: {-lar}, {-ler}

Ek, Eski Türkçe devrinde olar zamiriydi. Batı Türkçesinde aynı kişinin teklik biçiminde meydana gelen hadiseleri çokluk biçimi de geçirmiştir. Ek, Batı Türkçesinin ilk devirlerinden bu yana hiç değişmemiştir.

- Ö.G. Zaman:** *ντεμισλέρ – demişlér* “demişler” (13/10).
- Şimdiki Zaman:** *ότουρούγιολαρ – oturúyorlar* “oturuyorlar” (42/9).
- Geniş Zaman:** *έτερλέρ – éderlér* “ederler” (170/17).
- Gelecek Zaman:** *κορχατζακλάρ – korkacaklár* “korkacaklar” (89/2,3).
- İstek Kipi:** Metinde örneğine rastlanılmamıştır.
- Gereklilik Kipi:** *ηραχατλασμαλήτιρλαρ – irahatlaşmalídırlar* “rahat olmalıdırlar” (53/2,3).

Metinde tespit edilen zamir kökenli kişi eklerini aşağıdaki biçimde tablolandırabiliriz.

Çizelge 10.

	Teklik		Çokluk	
	Kalın	İnce	Kalın	İnce
1. Kişi	-ım, -um	-im, -üm	-ız, -uz	-iz
2. Kişi	-sın, -sun, -n	-sin, -sün, -n	-sız, -sınız -sunuz	-siz, -siniz -sünüz
3. Kişi	-Ø	-Ø	-lar	-ler

2.2.2.2.3.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri

İyelik kökenli kişi ekleri Türkiye Türkçesi ve Karamanlı Türkçesinde görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılmaktadır. Eski Türkçe devrinde bu ekler

sadece görülen geçmiş zamanda kullanılmaktaydı. Dolayısı ile şart eki iyelik kökenli kişi ekleri ile kullanıma sonradan dâhil olmuştur.

1. Teklik Kişi: {-m}

Ek {-m} biçimindedir ve Eski Türkçe devrinden günümüze hiç değişmemiştir.

G.G. Zaman: *ἀτζιντιμ – ácındim* “acıdım” (56/4).

Şart Kipi: *ἰστεμίσισεμ – ístemişisem* “istemişsem” (243/12).

2. Teklik Kişi: {-n}

Eski Türkçe devrinde geniz n’si biçiminde olan bu ek /g/ ses birimiyle nöbetleşme durumuyla kullanılabilmekteydi. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde yalnız yuvarlak ünlülü yardımcı sesler ile kullanılmıştır (Karaağaç 2012: 357). Ekin geniz n’li biçimi Osmanlı Türkçesine kadar devam etmiştir. Karamanlı Türkçesinde ek {-n} biçimindedir.

G.G. Zaman: *γχιροτοὺν – gördün* “gördün” (20/18).

Şart Kipi: *ἰνανμάζισεν - ínanmázisen* “inanmazsan” (250/19).

3. Teklik Kişi: -Ø

Eski Türkçe devrinde de 3. teklik kişi eksiz olarak ifade edilmektedir. Dolayısı ile biçim ve zaman ekleri kişi ifade eder bir şekilde kullanılmaktadır.

G.G. Zaman: *γαραλαντή – yaralandí* “yaralandı” (165/9).

Şart Kipi: *ἐρίσιρσε – érişirse* “olursa, meydana gelirse” (241/13).

1. Çokluk Kişi: {-k}

Ek, Eski Türkçe devrinde {-mIz}, {-mUz} biçimlerindeydi. Batı Türkçesine gelindiğinde bu ekin yerine Ergin’e (2011) göre {-dUk} sıfat-fiilinin etkisi ile {-k} biçimi tercih edilir olmuştur. Bu ek Eski Anadolu Türkçesinde zaman zaman {-h} olmaktadır (Ergin, 2011: 287).

G.G. Zaman: *γχιρο-τοὺχ – gördük* “gördük” (288/11).

Şart Kipi: *βαρμίσισαχ – varmíşisak* “varmışsak” (129/8).

2. Çokluk Kişi: {-nIz}, {-nUz}

Ek, Eski Türkçe devrinde {-nIz} biçimindeydi. Eski Anadolu Türkçesi devrinde genel bir yuvarlaklaşma hadisesinden dolayı yalnız yuvarlak ünlülü biçimleri ile kullanılan bu ek, Osmanlı Türkçesine de bu biçimde geçmiştir. İstanbul ağzına dayalı yazı dilinin oluşmasıyla geniz n’li biçimleri kullanılmayan ek, Karamanlı Türkçesinde de bu biçimleri ile karşımıza çıkmaktadır.

G.G. Zaman: *ὀμάρμηγιτινιζ* – *ô mármıyidınız* “umar mıydınız” (182/19).
ἰστέτινιζ – *îstediniz* “istediniz” (227/6).
ντουστοννοῦζ – *düşdünüz* “düştünüz” (44/6).
κουργουνούζ – *kurdunúz* “kurdunuz” (207/20).
Şart Kipi: *ντιλέρσενιζ* – *dilerseniz* “dilerseniz” (134/19).

3. Çokluk Kişi: {-lAr}

Ek, Eski Türkçe devrinde {-lArI} biçimindeyken Batı Türkçesine {-lAr} biçiminde geçmiştir. Batı Türkçesinde ek geçmişten bu güne hiç değişmeden kullanıla gelmiştir.

G.G. Zaman: *παραλατηλάρ* – *paraladılâr* “parçaladınız” (75/4).
Şart Kipi: *νακλ ἐτσελέρ* – *nâkl êtselêr* “nakletseler” (245/20).

Metinde tespit edilen iyelik kökenli kişi eklerini aşağıdaki biçimde tablolandırabilir.

Çizelge 11.

1. Teklik	2. Teklik	3. Teklik	1. Çokluk	2. Çokluk		3. Çokluk	
				Kalın	İnce	Kalın	İnce
-m	-n	-Ø	-k	-nız - nuz	-niz -nüz	-lar	-ler

2.2.2.2.4. Zaman Ekleri

Karaağaç (2012), varlığın genel var oluş eyleminden her türlü özel eylemine kadar, varlıktaki değişimi zaman olarak tanımlamaktadır. Buradan hareketle, zamanın varlığa bağlı olduğu sonucu çıkartılabilir. Zaten Türkçede bu iki unsuru belirten

yapılar birbirine bağlı biçimde işletilmektedir. Eylem kök ve gövdesine getirilen kişi ve zaman ekleri tek tek alındığında bir anlam ifade etmezken birlikte yargı bildirip kip ifade etmektedirler. O halde bu ekleri eylem kök ve gövdesinin karşıladığı hareketi zamana bağlayan, yargı halinde bildirme özelliği taşıyan biçim birimler olarak tanımlamak yerinde olacaktır.

2.2.2.2.4.1. Görülen Geçmiş Zaman

Ek, hareketin öznenin şahit olduğu geçmiş bir zamanda meydana geldiğini ifade eden şekil ve zaman ekidir. Bu ek, Eski Türkçe devrinden bu yana diğer zaman eklerinden farklı bir özellik taşımış ve iyelik kökenli kişi ekleri ile çekimlenmiştir. Korkmaz (2014), bu nedenle ekin kökeninin, eylemden ad türeten bir ek olabileceğini ifade etmiştir. Görülen geçmiş zaman eki, Eski Türkçe devrinde tonlu ve tonsuz ünsüz ile {-DI} biçimindeydi. Yine bu devirde ek çokluk birinci kişilerde {-mIz} kişi ekini almaktaydı. Batı Türkçesine gelindiğinde Gülsevin (2012), Eski Anadolu Türkçesinde ekin her zaman tonlu ünsüzle ve düz ünlülü biçimiyle kullanıldığını belirtmiştir. Karaağaç (2012), ekin bazen tonsuz ünlülü biçimlerinin de var olduğuna değinmiştir. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde {-dUk} sıfat-fiilinin etkisi ile çokluk birinci kişilerde {-k} kişi ekini almaya başlamıştır. Ergin (2011), ekin ünlü ve ünsüz uyumlarına uyan biçimlerinin Osmanlı Türkçesinin son zamanlarında meydana geldiğini ifade etmiştir. Karamanlı Türkçesinde de bir değişikliğe uğramayarak {-dX} biçiminde kullanılmaktadır. Yalnız ek ünsüz uyumuna girmeyerek metnin tamamında {-dX} biçiminde tonlu ünsüzle kullanılmıştır.

για-τηρτη – *ya-tırtı* “yatırtı” (20/6), *γιανασίριτι* – *yanaşırıdı* “yanaşırdı” (35/16), *γχιοντερτιγιμ* – *gönderdiyim* “gönderdiğim” (67/10), *φêτ êγίλετì* – *fêτ êyiledì* “fethetti” (91/6), *γλόγουτου* – *yóğudu* “yoktu” (70/2), *γιοῦζ ντουττοῦ* – *yûz dutdû* “yüz tuttu, (şey) olmak üzere bulundu” (78/2,3), *ντουστουλέρ* – *düşdülér* “düştüler” (178/6), *πεγλούγιουτου* – *beyüyüdü* “büyüdüler” (221/4), *ντοχιουλτιουλέρ* – *döküldülér* “döküldüler” (75/20).

2.2.2.2.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman, hareketin geçmişte meydana gelip sona erdiğinin fakat öznenin bu harekete şahit olmadığını bildirmektedir. Ek, Eski Türkçe devrinde daha çok düz ünlülü biçimiyle {-mIş} olarak kullanılmıştır. Birkaç örnekte yuvarlak ünlülü olarak {-mUş} biçiminde görülmektedir (Gabain, 1988: 81). Batı Türkçesine

gelindiğinde, Eski Anadolu Türkçesinde de ek, her zaman düz biçimi ile kullanılmıştır. Osmanlı Türkçesinde ise hem düz hem yuvarlak ünlülü biçimi mevcuttur (Timurtaş, 2009: 57). Karamanlı Türkçesinde de öğrenilen geçmiş zaman eki, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde de olduğu gibi {-mXş} biçimindedir ve zamir kökenli kişi ekleri ile çekime girmektedir.

χηρσλαν-μήστηρ – *hırslan-mışdır* “hırslanmış” (78/11), *όγρασμίσισασα* – *όγρασμίσισασα* “erişmişsede, ulaşmışsada” (91/14), *γιαρσλανμής* – *yaralanmış* “yaralanmış” (47/17), *γχιόρμεμιο* – *görmemiş* “görmemiş” (91/9), *φετὰ έτμίσιμ* – *fedà étmişim* “feda etmişim” (121/14), *μουςαχάχ έτμής* – *mustahàk étmiş* “müstehak etmiş, uygun görmüş” (67/5).

2.2.2.2.4.3. Geniş Zaman

Geniş zaman, geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı içine alan belirsiz bir zamandır. Ergin (2011) geniş zamanın işletimde her zamanı, geçmiş zaman ile şimdiki zamanı içine alan bir zamanı ve gelecek zamanı ifade edebileceğini belirtmiştir. Eski Türkçede, geniş zaman eki {-Ur} ve {-Ar} eylem tabanının ünlü ile bitmesi durumunda ise {-(y)Ur} ve nadiren de {-r} biçimlerindedir (Gabain, 1988; 216). Batı Türkçesine gelindiğinde Eski Anadolu Türkçesinde bu üç ekin de farklı eylemlere gelerek işlev gördüğü söylenebilir. Eski Anadolu Türkçesinden itibaren Batı Türkçesinde bu eklerin kullanım sıklığı değişmiş ve Türkiye Türkçesinde {-r} biçimi genelleşirken, Azerbaycan Türkçesinde {-Ar} biçimi genelleşerek genel geniş zaman eki durumunu almıştır. Batı Türkçesinde Eski Anadolu Türkçesi devrinde {-Ur} ekindeki ünlünün yardımcı ünlü zannedilmesi {-r} ekinin genelleşmesinde büyük bir etkiye sahiptir. Geniş zamanın olumsuzluğu {-mAz} eki ile yapılmaktadır.

νè άράρσηνηζ – *nè árársınız* “ne ararsınız” (158/21), *όκρλάρ* – *ókurlár* “(yazı) okurlar” (78/16), *πασλάρλάρ* – *başlarlár* “başlarlar” (82/19), *πεγιοόρ* – *beyiür* “büyür” (108/10), *γιαζάρσην* – *yazársın* “yazarsın” (108/9), *όμάρημ* – *ómárim* “umarım” (219/5), *γινάρ* – *yanár* “yanar” (230/6), *τετζρουπά έτέριμ* – *tecrubà édérím* “tecrübe ederim, deneyimlerim” (56/21), *φινάρ έτέρ* – *firár édér* “fırar eder” (130/11), *τοπραγά γχιέρσιν* – *toprağà girérsin* “toprağa girersin, ölürsün” (195/13), *βαρήρ* – *varír* “varır, ulaşır” (147/12), *κουλταρήρ* – *kultarír* “kurtulur” (156/4), *τζεσαρετ άληρλάρ* – *cesaret alırlar* “cesaret alırlar” (212/20), *ταπινιρλάρη-τι* – *tapınırları-dı* “taparlardı, inanırlardı” (33/15), *έριρ* – *érir* “erir” (230/6), *καμετλεντιρίριμ* – *kametlendiririm* “harekete geçiririm” (19/18), *βαραπιλήρηζ* – *varabilíriz* “varabiliriz” (182/2).

2.2.2.2.4.4. Şimdiki Zaman

Ek, öznenin ortaya koyduğu hareketin şimdi, şu anda meydana geldiğini ifade eden şekil ve zaman ekidir. Bunun yanında Karaağaç (2012), dil kullanımının şimdiki zamanla ifade ediliyor olması, şimdiki zaman çekimindeki eylemin başlamış, gerçek ve sürüyor olması bu zamanın kolayca geçmiş ve gelecek zaman da bildirebileceğini vurgulamıştır. Bu nedenle Türkçenin tarihi seyrinde bu zaman gelecek ve geniş zaman ekleri ile uzun bir süre ifade edilmiştir. Eski Türkçe devrinde bu zamanı karşılamak için geniş zamana başvurulurdu. Batı Türkçesine gelindiğinde, Eski Anadolu Türkçesinde daha önceleri gelecek zaman ifade eden ({-gAy}> {-A}) {-A} biçim birimi kullanılmıştır. Kıpçak Türkçesi de {-A} zarf-fiili ile tur- eylemini kullanarak bu zamanı ifade etmektedir. Türkiye Türkçesinde kullanılan {-yor} eki Türkçede sonradan meydana gelmiş bir ektir. Ek yörü- yardımcı eyleminin geniş zaman çekimli halinin hece düşmesi sonucu ek halinde kullanıla gelmesi ile meydana gelmiştir. Başlangıçta ekin bağlanyı ünlüsünün de ünlü ile biten sözcük tabanlarına düşürülmeden getirildiği örnekler mevcuttur. Bu örneklerde ek {-iyür} biçiminde karşımıza çıkmaktadır (Develi 1995; 86). Bu dönemde Arap harfli yazımın bir getirisi olarak ekin bünyesindeki yuvarlak ünlünün geniş mi yoksa dar mı olduğunu ayırt etmek zordur. Ekin sonraki devirlerde kalın-yuvarlak-geniş ünlülü olmasının nedeni ünlü ile biten tabanlarda bu yardımcı ünlünün önce eke dahil edilip ardından düşürülmesi olmalıdır.

γιουτζελεντιρίγιop - *yücelendiriyor* “yüceltıyor” (63/11), *μαγρουρλανήγιopσουv* – *mağrurlanıyorsun* “kibirleniyorsun” (64/6), *γιαζιλίγιop* – *yazılıyor* “(yazı) yazılıyor” (178/4), *ισχεντζελενίγιopλαp* – *ışkenceleniyorlar* “ışkence çekiyor” (243/1), *γχιoζετίγιop* – *gözetiyor* “gözetiyor, bekliyor” (197/9), *γχιopέμεγιopουm* – *göremeyorum* “göremiyorum” (192/20), *γχιοντερίopουζ* – *gönderiyoruz* “gönderiyoruz” (227/13).

2.2.2.2.4.5. Gelecek Zaman

Ek, hareketin gelecek zamanda meydana geleceğini bildirmektedir. Bu ekin ifade ettiği gelecek zaman olasılık bildirmeyerek kesinlik ifade eder. Eski Türkçe döneminde gelecek zaman anlamı {-DAçI}, {-gAy} ve {-sIg} ekleriyle, Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise {-IsAr} ekiyle karşılanmaktaydı. Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına doğru gelecek zaman için {-AçAk} eki kullanılmaya başlanmıştır. Osmanlı Türkçesi devrinde ekin yapısındaki /ç/ ses birimi tonlulaşmıştır. Karamanlı

Türkçesinde gelecek zaman eki {-AcAk} biçimindedir. Ek metinde sadece bir örnekte {-cAk} biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Konuşma dilinin özelliği olan bu durum, yazımdan anlaşılamamakla birlikte, yüksek olasılıkla olumsuzluk ekinin /a/ ses biriminin uzamasına neden olmuştur.

Ekin, kendisinden sonra ünsüz ile başlayan bir ek aldığı örnekler:

βαρατζάχσιν – *varacáksin* “varacaksın” (193/13), *που-λουζτουρατζαχλάρ* – *buluşduracaklar* “buluşturacaklar” (190/13), *τζογαλατζάχτηρ* – *çoğalacákdir* “çoğalacaktır” (128/18), *ντεγετζέχλερ* – *deyēcekler* “diyecekler” (270/9), *τζεχετζέχσινιζ* – *çেকেcéksiniz* “çেকেceksiniz” (207/17), *τιουρεγετζέχτιρ* – *türeyecékdir* “türeyecektir” (88/12).

Ekin, kendisinden sonra ünlü ile başlayan bir ek aldığı örnekler:

βαρατζάγην – *varacáğim* “varacağım” (64/12), *ὀλμαγιατζάγη-τη* – *ólmayacáğidi* olmayacaktı” (107/14), *κουρατζάγην* – *kuracáğim* “kuracağım” (111/1), *γχιοντηρετζέγην* – *göndirecéyim* “göndereceğim” (235/2), *ιτζετζέ-γιζ* – *içecé-yiz* “içeceğiz” (279/8), *γχετζι-ρέτζεγην* – *geçi-réceyim* “geçireceğim” (237/16).

Ekin, {-cak} biçimli örneği:

χο-γιάματζαχσινιζ – *ko-yámacaksınız* “koyamayacaksınız” (216/4,5).

2.2.2.2.5. Tasarlama Kipleri (Mood)

Tasarlama kipleri diğer dil bilgisi üzerine yapılmış çalışmalarda dilek kipi, isteme kipi, uyarı kipi vb. adlarla anılmaktadır (Korkmaz 2014: 576). Bu kipler zaman ifade etmeyip yalnız tasarlanan bir hareketi ifade ederler. Korkmaz (2014), özneye ait bir isteği, emri, zorunluluğu dile getirdikleri için gerçekleşme şartları bakımından tam bir zamanı belirtmese de belirsiz bir gelecek zaman veya şimdiki zaman içerirler diyerek bu eklerin tümüyle bir zamandan da yoksun olmadıklarını belirtir.

2.2.2.2.5.1. İstek Kipi (Optative)

Eyleme istek, niyet, arzu kavramları veren tasarlama kiplerindendir. Bu kip zaman bildirmemekle birlikte, Karaağaç (2012), kipin gelecek veya geniş zamanı içine aldığını belirtmektedir. Eski Türkçe devrinde {-gAy} biçiminde gelecek zaman ifade

eden bu ek, Batı Türkçesine gelindiğinde istek eki durumuna gelmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde ek {-A} olarak karşımıza çıkmakta ve günümüze kadar aynı biçimiyle süre gelmektedir. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde birinci teklik kişi dışında zamir kökenli kişi ekleri ile çekimlenmektedir. Osmanlı Türkçesinde ekin birinci teklik ve çokluk kişilerde kullanımdan düştüğü görülmektedir. (Ergin, 2011: 311). Korkmaz (2014), bu kullanımdan düşmenin nedenini, Eski Anadolu Türkçesindeki ağız özelliklerinin yazı diline karışması olarak görür ve {-AyIm}, {-AlUm} eklerinin birinci kişilerde yaygınlaşmasına bağlar. Karamanlı Türkçesinde istek kipi {-A} eki ile ifade edilir ve birinci kişilerde kullanılmamaktadır.

πουλουστούρασιν – *buluşdurásin* “buluşturasin” (17/20), *γχεγινέσιν* – *geyinésin* “giyinesin” (60/4), *ἔχσανλῆχ βερὲ* – *éhsanlık verè* “iyilik vere” (115/11), *παγίλασάσινιζ* – *paylaşásınız* “paylaşasınız” (149/2), *κόρκ-μαγιάσηζ* – *kórk-mayasız* “korkmayasız” (260/8,9), *γχέλμεγεσινιζ* – *gélmeyesiniz* “gelmeyesiz” (223/13).

2.2.2.2.5.2. Emir Kipi (İmperative)

Emir kipi yapılması istenen bir işi kesinliğe ve kişilere bağlayarak emir biçiminde ifade eden kiptir. Her kişiyi ifade eden ekin farklı olması, emir eklerinin de birer kişi eki olarak alınmasına neden olmuştur.

1. Teklik Kişi: {-AyIm}

Ek, bazı dilbilimciler tarafından istek eki olarak alınmış ve Emir kipinde birinci kişilerde ek bulunmadığı ifade edilmiştir. Fakat Korkmaz (2014), bu konuya karşı çıkmış ve araştırmacıların sadece Türkiye Türkçesini ele alarak yanıldıklarını söylemiştir. Eski Türkçe devrinde ek {-AyIn} biçimindeydi ve istek göreviyle de kullanılmaktaydı (Gabain, 1988: 187). Dolayısı ile Türkiye Türkçesinde {-A} istek ekinin işlevi birinci kişilerde zayıflamış ve emir ekindeki bu arkaik özelliğe yerini bırakmıştır (Korkmaz, 2014: 592). Bu ek birinci kişilerdeki /m/ ses biriminin etkisi ile {-AyIm} biçimini almıştır (Ergin, 2011: 305). Batı Türkçesine gelindiğinde Eski Anadolu Türkçesi devrinde ekin yapısında bir yuvarlaklaşma görülür ve ek {-AyUm} biçimiyle de karşımıza çıkmaktadır. Karamanlı Türkçesinde ek {-AyIm} biçimindedir.

καν-νηση ὀλαγίμ – *kan-nısı ὀlayım* “kanlısı olayım” (32/3,4), *γιαζαγίμ* – *yazayım* “yazayım” (249/23), *γχελεγίμ* – *geleyim* “geleyim” (59/9), *χαπερ βερεγίμ* – *habèr vereyim* “haber vereyim” (244/7).

2. Teklik Kişi: -Ø

Karamanlı Türkçesinde eksiz olarak karşımıza çıkan ikinci teklik kişi, Eski Türkçe devrinde {-gIl} biçiminde ekli olarak kullanılmakta ve ünlü uyumuna uymamaktaydı. Batı Türkçesine gelindiğinde Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına kadar kullanılan bu ek daha sonra kullanımdan düşmüştür.

σεβῖν Γῖά Ἀλέξανδρος – *sevìn Yá Aléksandros* “sevin ya Aleksandros/İskender” (191/11).

3. Teklik Kişi: {-sIn}, {-sUn}

Ek, Eski Türkçe devrinde {-zUn}, {-sUn}, {-çUn} biçimlerindeydi. Batı Türkçesine {-sUn} biçimiyle geçen üçüncü teklik kişi emir eki, Osmanlı Türkçesine kadar bu biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı Türkçesinde ünlü uyumuna bağlanmış olan bu ek, Karamanlı Türkçesinde ünlü uyumuna uygun biçimde karşımıza çıkmaktadır.

παγῖσλασῖν – *bağışlasın* “bağışlasın” (239/23), *πῖραχσῖν* – *bıraksın* “bıraksın” (90/10), *ντοῦσμεσῖν* – *düşmesin* “düşmesin” (54/1), *βερίλσῖν* – *verilsin* “verilsin” (273/16,17), *ὀχουσῖν* – *okusın* “(yazı) okusun” (150/21), *ντουτσῖν* – *dutsun* “tutsun” (231/17), *χιτοурсῖν* – *götürsün* “götürsün” (285/17).

1. Çokluk Kişi: {-AlIm}

Eski Türkçeden günümüze değişmeden kullanıla gelen birinci çokluk kişi emir eki, yalnız Eski Anadolu Türkçesi devrinde yapısındaki /-m/ tesiriyle ünlü uyumu dışında kalarak yuvarlak ünlülü biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Ek, Memluk Kıpçak sahasında Eski Türkçedeki biçimiyle düz ünlülü olarak karşımıza çıkmaktadır (Develi, 1995; 88). Karamanlı Türkçesinde ekin yuvarlak ünlülü biçiminin bulunmaması metnin yazıldığı devirde bu ek için düzlük-yuvarlaklık uyumunun tamamlanmış olduğunun göstergesidir.

τζῖχσαλήμ – *çıkışalim* “çıkışalım” (39/5), *νταγῖλαλήμ* – *dağılalim* “dağılalım” (53/20), *φέντ κουραλήματα* – *fent kuralimda* “fent/düzen kuralım” (199/10), *γχιτουρελήμ* – *götürelim* “götürelim” (49/20), *ντόνμεγελιμ* – *dönmeyelim* “dönmeyelim” (181/3), *γχελελήμ* – *gelelim* “gelelim” (231/17).

2. Çokluk Kişi: {-In}, {-un}, {-n}

Ek, Eski Türkçe devrinde {-η}, {-ηlAr} biçimlerinde ve ünlü uyumuna tabiydi. Batı Türkçesine gelindiğinde -lAr çokluk eki yerini diğer kişilerde olan {-z} ye bırakmıştır (Ergin, 2011: 307). Eski Anadolu Türkçesinde ek {-η}, {-ηUz} biçimleri ile kullanılmıştır. Burada ekin ünlüsünün yuvarlaklaşmasında artdamak /η/ ses biriminin etkisi vardır. Yine Batı Türkçesinde Eski Anadolu Türkçesi devrinden sonra ekin yardımcı ünlüsünün eke dâhil olduğu görülmektedir. Karamanlı Türkçesinde ekin {-nUz} biçimine ve ince-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır. Ekin ünlüsünün ekin yapısına dahil olmadığı örneklere de rastlanılmıştır.

ἀγνάγιν – áġnáyin “anlayın” (7/10), *πάχην – bákin* “bakın” (7/6), *σὰπρ ἔτιν – sàbr édin* “sabredin” (79/11), *χε-τίριν – ge-tírin* “getirin” (289/9,10), *ντοα-τζῖ ὅλονν – doa-ci ólun* “duacı olun” (115/9,10), *κασαὸὲτ ἔτμεν – kasavèt étmen* “gamlı olmayın” (187/13), *ἀρχασηνὰ ντούσμεν – árkasinà dúşmen* “ardına düşmeyin, takip etmeyin” (79/12).

3. Çokluk Kişi: {-sInlAr}, {-sInnAr}, {-sunlar}, {-sunnar}

Ek, Eski Türkçe devrinde {-sUnlAr}, {-zUnlAr}, {-sUlAr} biçimlerindeydi. Batı Türkçesine gelindiğinde Eski Anadolu Türkçesinde ek yalnız {-sUnlAr} biçimiyle kullanılmaktadır. Osmanlı Türkçesinde ünlü uyumuna bağlanmıştır (Ergin, 2011: 307). Karamanlı Türkçesinde ekin ünsüz benzeşmesine uğrayan örneklerine de rastlanmaktadır. Metinde ekin ince-yuvarlak-dar ünlülü biçimlerine rastlanılmamıştır.

τοπλανσινλάρ – toplansınlâr “toplansınlar” (54/8), *ἀσηλ-σηνλάρ – ásıl-sınlâr* “asılsınlar” (171/19), *τζιχσιννάρ – çıksinnâr* “çıksınlar” (36/10), *κάλμασην-ναρ – kálmasin-nar* “kalmasınlar” (195/7,6), *τελὲφ ἔτμεσινλερ – telèf étmesinler* “telef etmesinler” (12/7), *χες-σινλέρ – kes-sinler* “kessinler” (211/12), *κεντουλερινὲ γκελσιννὲρ – kendülerinè gelsinnèr* “kendilerine gelsinler” (92/20), *βουρσουνλάρ – vursunlâr* “vursunlar” (236/22), *κουρσουνλάρ – kursunlâr* “kursunlar” (265/10), *πουλουνσουν-νάρ – bulunsun-nâr* “bulunsunlar” (179/4,5), *ντουτσουννάρ – dutsunnâr* “tutsunlar” (228/13), *χετιρσινέρε – getirsinéerde* “getirsinlerde” (191/22).

Metinde tespit ettiğimiz biçimiyle emir ekleri aşağıdaki gibi tablolandırılabilir:

Çizelge 12.

	Teklik		Çokluk	
	Kalın	İnce	Kalın	İnce
1. Kişi	-ayım	-eyim	-alım	-elim
2. Kişi	-Ø	-Ø	-ın, -un, -n	-in, -n
3. Kişi	-sın, -sun	-sin, -sün	-sınlar -sunlar -sınnar -sunnar	-sinler -sinner

2.2.2.2.5.3. Şart Kipi (Desiderative)

Hareketin gerçekleşmesinin belirli bir nedene bağlandığını gösteren kiptir ve zaman ifade etmemektedir. Ekin geldiği eylem yalnız başına hiçbir yargı ifade etmemekte ve asıl eylemin gerekçesini bildirmektedir. Karaağaç (2012), şart tümcesinin bütün dillerde yardımcı tümce olarak işlev gördüğünü bildirmiştir. Eski Türkçe devrinde {-sAr} biçiminde olan bu ek, Göktürk devrinde kişi ekleri ile çekime girmezken Uygur devrinde kip niteliği kazanmıştır. Batı Türkçesine gelindiğinde ek, sonundaki sızıcı /-r/ ses birimi düşmüş biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Burada şart çekiminin, Eski Türkçe devrinde zamir kökenli kişi ekleri ile kullanılırken, Batı Türkçesinde ise iyelik kökenli ekler ile kullanılmaya başlandığını bildirmek gerekmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde yalnız birinci çokluk kişide zamir kökenli ekin hala kullanıldığı görülmektedir (Ergin 2011: 309). Karamanlı Türkçesinde ek {-sA} biçiminde olup iyelik kökenli kişi ekleri ile çekimlenmektedir.

ὀλμούσουσα – olmuşusa “olmuşsa” (32/2), *τῆξιμισλάρισα – çıkmışlarsa* “çıkılmışlarsa” (47/8), *ἀγρίρσα – ağrırsa* “ağırırsa” (60/16), *γχιορμούσουσε – görmüşüse* “görmüşse” (45/10), *ἀκίλλανμάζισεν – akıllanmazsan* “akıllanmazsan” (105/23), *ποζγοννλὸνχ βερίρσεχ – bozgunlúk verírsek* “bozgun verirsek” (128/19), *φίρασετλίγι-σελερ – firasetlíyiseler* “ileri görüşlüyseler, kavrayışlıysa” (239/18).

2.2.2.2.5.4. Gereklilik Kipi (Necessitative)

Bu kip tasarlanan ve gerçekleşmesi gereken bir eyleme işaret etmektedir. Korkmaz (2014), ekin Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına doğru oluşan ve Oğuzcaya özgü bir ek olduğunu bildirmiştir. Ek {-mA} eylemden ad oluşturan ek ile sıfat ekinin birleşmesiyle meydana gelmiştir (Korkmaz, 2014: 613). Eski Türkçe devrinde

gereklilik kipi “kergek” edatı ile meydana getirilmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde ek {-mAlU} biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Eski Türkçe devrindeki bu “kergek” edatının Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlı Türkçesinde de kullanılmakta olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Karamanlı Türkçesinde gereklilik kipi genellikle {-mAlI} eki ile ifade edilmektedir. Bunun yanında birkaç örnekte gerekliliğin -mak gerek yapısı ile karşılandığı tespit edilmiştir.

καλμαλήγμυ – *kalmalıyım* “kalmalıyım” (21/3), *ἐκσὶς ὀλμαμαλη* – *éksik ólmamalı* “eksik olmamalı” (51/19), *παχμαλήγμυ* – *bakmalıyım* “bakmalıyım” (241/16), *σοὺχρ ἐτμελίγμυ* – *şûkr étmeliyiz* “şükür etmeliyiz” (43/17), *τιχὰτ ἐτμελή* – *dikkât étmeli* “dikkat etmeli” (52/12), *γερλεσ-μελή* – *yerleş-meli* “yerleşmeli” (93/6,7).

Gerekliliğin -μαχ γερεχ, {-mak} + gerek yapısı ile karşılandığı örnekler:

ἐγμὸν ἀγναμάχ γερέχσιν – *éyũ ağnamâk geréçsin* “iyi anlamalısın” (64/9), *χαράζιν ὀλμάχ γερέχ τιρ* – *garazìn ólmâk gerék dir* “garezin olmalıdır” (217/10).

2.2.2.2.6. Ana Yardımcı Eylem (Substantive Verb)

Ana yardımcı eylem Türkçenin farklı dil bilgisi kitaplarında “ek-fiil”, “ek-eylem”, “ekeylem”, “cevher fiili”, “cevheri fiil”, “özden fiil”, “isim fiili/ana yardımcı fiil” gibi adlarla ifade edilmektedir (Korkmaz, 2014: 620).

İncelenen metinde ana yardımcı eylem Türkçenin genel işleyişinde olduğu gibi iki biçimde karşımıza çıkar. Bu biçimlerden ilki, isim soylu sözcüklere eklenerek onları bildirme ifade edecek duruma getirmesidir. Böylelikle ad cümlesi olarak ifade edilen cümle türlerini de oluşturmuş olurlar. Bütün dillerde ad cümlesi, bir yapma veya olmanın söz konusu olmadığı, yalnızca bildirme ifade eden cümleler olarak karşımıza çıkar (Karaağaç, 2012: 388-389). Ana yardımcı eylemin ad cümlesi oluşturmasının yanında diğer işlevi ise kip ekleri üzerine gelerek birleşik eylem çekimleri meydana getirmesidir. Birleşik eylem çekimleri bildirmenin aksine olma ve yapma ifade etmektedirler.

2.2.2.2.6.1. Bildirme

Bu ekin, metinde dudak uyumuna bağlı bir biçimde eklendiğini görmekteyiz. Eski Anadolu Türkçesinde ek kalıplaşmış bir imla geleneği ile beraber sözcük kök ve gövdesindeki ünlünün düzlük ve yuvarlaklık özelliğini gözetmeksizin yuvarlak

ünlülüdür. Orta Osmanlıca devrinde ise ekin ünlüsü düz biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Ek Orta Osmanlıca devrinde tespit edilen birkaç sözcükte düz ünlülü sözcük tabanına da yuvarlak biçimde eklenmiştir. (Develi, 1995; 70). Ancak bu ekin Eski Anadolu Türkçesi devrindeki kullanımının yansımasıdır. Ayrıca ekin bazı örneklerde bitişik bazı örneklerde ayrı yazılması daha Eski Anadolu Türkçesinde eklemeye başlayan +durur biçiminin ilginç bir yansıması olabilir. Bildirmenin olumsuzu ντεγίλ (deyil) ile yapılmaktadır.

2.2.2.2.6.1.1. Bildirmenin Geniş Zaman Çekimi

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

Πάτη-σαχημ – *Padi-şahım* “(ben) padişahım” (176/22;177/1), *πορτζλούγιουμ* – *borçlúyım* “borçluyum” (51/7), *ούλουσούγιουμ* – *ulúsúyım* “büyüğüüm” (55/10).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

σένσιν – *sénsin* “sensin” (89/17), *ίνσαφσηζ ντεγίλσιν* – *ínsafsız deyílsin* “insafsız değilsin” (168/2), *έβ-λατήμσιν* – *év-ladímsin* “evladımsın” (249/9).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

σαντζακτηρ – *sancakdır* “sancaktır” (9/12), *ντογμά τιρ* – *doğmá dır* “doğmadır” (10/20), *πήτζτηρ* – *bíçdir* “piçtir” (19/3), *πιρ χιμσέ ντιρ* – *bır kimsé dir* “bir kimsedir” (33/23), *πός τουρ* – *bóş dur* “boştur” (25/11), *χαττιμιζ γλόχτουρ* – *haddimiz yókdur* “haddimiz yoktur” (106/13), *ιτζούν-τουρ* – *íçün-dür* “içindir” (236/2,3).

Ekin 1. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

χουλ βε χιολέγιζ – *kül vè köléyiz* “kul ve köleyiz” (122/16), *έμιρ χουλούγιουζ* – *émir kulúyuz* “emir kuluyuz” (106/11,12).

Ekin 2. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

ίταατηντὰ ντεγίλσινιζ – *ítaatındà deyílsiniz* “itaatinde değilsiniz” (57/15), *ούμμετίσινιζ* – *ümmetísiniz* “ümmetisiniz” (115/4), *πορτζλούςου-νουζ* – *borçlúsu-nuz* “borçlusunuz” (51/8).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

τζαππάρ ντιρλάρ – *cabbâr dırlár* “kuvvet sahibidirler” (72/20), *σατηχανάτηρλαρ* – *sadıkanádırlar* “sadıktırlar” (52/3), *μαλίχτιρλερ* – *malíkdirler* “sahiptirler” (53/2).

2.2.2.2.6.1.2. Bildirmenin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

Metinde ekin 1. ve 2. teklik kişi ve 1. 2. 3. çokluk kişi için örnekleri tespit edilememiştir.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

ναμλὴ σαννίγιτι – *namlì sanníyidi* “namlı sanlıydı” (36/15,16), *πελοὺχ πασλα-ρήγιτι* – *belük başla-rıyidi* “bölük başlarıydı” (43/20), *ἄζιτι* – *ázidi* “azdı” (47/11), *σεχέριτι* – *şehéridi* “şehirdi” (69/14), *σὰγ τεγίλιτι* – *sâğ deyîlidi* “sağ/hayatta değildi” (117/21), *χουτρετὶ γιόγουτου* – *kudretì yóğudu* “kudreti/gücü yoktu” (47/14), *σοδούγουτου* – *sonúğudu* “sovuktu” (118/22), *πεγιούγουτου* – *beyúğüdü* “büyükü” (221/4).

2.2.2.2.6.1.3. Bildirmenin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi

Metinde 1. ve 2. teklik; 1. 2. ve 3. çokluk kişi için örnekleri tespit edilememiştir.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örneği:

κάρηντζα γιτατακλαρήγμισ – *kárinca yataklaríyımış* “karınca yuvalarıymış” (175/5).

2.2.2.2.6.1.4. Bildirmenin Şart Çekimi

Ekin 1. teklik kişi ve 1. 2. çokluk kişi için örnekleri tespit edilememiştir.

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örneği:

ντουσμανήμισεν – *düşmanımisen* “düşmanımsan” (168/12).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

Χού-σουσα – *hú-şusa* “hoşsa” (5/10), *θάρισα* – *várisa* “varsa” (18/7), *γιόγουσα* – *yóğusa* “yoksa” (217/17), *μιμκίνισε* – *mimkínise* “mümkünse” (20/16), *ἄ-σιλσίζισε* – *á-sílsízise* “asılsızsa” (34/15), *ήλαγιχ ντεγίλισετε* – *îlayık deyîlisede* “layık değilse de” (67/11).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örneği:

ἀχηλλή βὲ φιρασετλίγι-σελερ – *ákilli vè firasetlíyi-seler* “akıllı ve ileri görüşlü/kavrayışlı iseler” (239/18,19).

2.2.2.2.6.1.5. Bildirmede Soru

σένμισιν – *sénmisin* “sen misin” (218/7), *ἰσμὴν νέ ντιρ* – *ísmìn nè dir* “ismin nedir” (142/23), *βάρμη ντιρ* – *varmı dir* “var mıdır” (186/8), *ἰνσάνμητηρ γιόχσα με-λαγίχμη*

ντηρ – ínsánmıdır yóhsa me-layíkmı dır “insan mıdır yoksa melek midir” (191/2,3), *χιμλέρ ντιρ – kimlér dir* “kimlerdir” (242/20).

2.2.2.2.6.2. Birleşik Kipli Eylemler

2.2.2.2.6.2.1 Birleşik Kipli Eylemlerin Hikâyesi

2.2.2.2.6.2.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metinde ekin 2. teklik, 1. ve 2. çokluk kişi örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

γχετμί-σιτιμ – getmí-şidim “gitmiştim” (85/1,2), *γχιορμούσουτουμ – görmüşüdüüm* “görmüştüm” (114/9).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

γε-σίρ άλμήσιτι – ye-sír álmışıdı “esir almıştı” (43/18), *ντονανμήσιτι – donanmışıdı* “donanmıştı, kuşanmıştı” (99/6), *γχιόρμεμισιτι – górmemişıdı* “görmemişti” (189/19), *χεπερμίσιτι – gebermışıdı* “ölmüştü” (183/6), *σοχρετ πουλμούσουτου – şöhret bulmışıdu* “şöhret bulmuştu” (10/3), *άσιχ όλμούσουτου – άşıκ όλmışıdu* “aşık olmuştu” (45/11), *γχιορμούσουτου – görmüşüdüü* “görmüştü” (79/10).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri: diler, dılar şeklinde örneği yok.

άλμησλάριτη – álmışlárıdı “almışlardı” (183/9), *έσιτμισλέριτι – έshitmişléridi* “işitmişlerdi” (84/1).

2.2.2.2.6.2.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmıştır.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

γχετζιόρτου – geçiordu “geçiyordu” (262/9), *πογיאγίορτδ – boyayordu* “boyuyordu” (271/17), *άρτμαχτάγιτι – ártmakdáyıdı* “artmaktaydı” (202/6), *μουλα-χαζά έτμεχτέγιτι – müla-hazà étmekdéyidi* “mülahaza etmekteydi” (278/14).

2.2.2.2.6.2.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi

İncelenen metinde ekin 1. ve 2. çokluk kişi örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

πιλίριτιμ – bilíridim “bilirdim” (58/19), *τεσλιμ όλούρουτουμ – teslím όλúrudum* “teslim olurdum” (207/11).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örneği:

Χαράτς ἀλήρητην – Haràç alíridin “haraç alırdın” (151/6),

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

τοπλανήρητι – toplaníridi “toplanırdı” (37/17), *καγινάριτι – kaynárıdı* “kaynardı” (190/4), *γεγγέριτι – yegéridi* “yenerdi” (37/8), *τζεζιλίριτι – çezilíridi* “çizilirdi” (158/19), *ότουρούρουτου – óturúrudu* “otururdu” (191/5), *ντουγλουλούρουτου – duyulúrudu* “duyulurdu” (133/16), *γκιουρουνούρουτου – görünüúrüdü* “görünürdü” (58/9).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

τοπλανήρλαρητη – toplanírlarídı “toplanırlardı” (37/15), *σητζηραρλάρητη – sıçııarlarídı* “sıçırarlardı” (178/20), *ντονερλέριτι – dönerlérıdı* “dönerlerdi” (11/12), *τιτιρερλέριτι – titirerlérıdı* “titrerlerdi” (104/12),

2.2.2.2.6.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

İncelenen metinde ekin 1. ve 2. çokluk kişi örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örneği:

χεμιμὶ ὀλατζάγη-τημ – hekimì ólacáğı-dım “hekimim olacaktım” (121/4,5).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

σὰγ κα-λατζάγητην – sàğ kalacáğıdın “sağ kalacaktın” (143/11,12), *όρχενετζέγιτιν – órkenecéyidin* “öğrenecektin” (62/6).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örneği:

κετέρ ὀλμαγιατζάγητη – kedér ólmayacağıdı “keder olmayaktı” (107/14).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örneği:

γιαχατζαχλάρητη – yakacaklarídı “yakacaklardı” (76/8).

2.2.2.2.6.2.1.5. Gerekliliğin Hikâyesi

İncelenen metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örneği:

γῶν-μαμαληγιτι – yán-mamalıyıdı “yanmamalıydı” (81/22).

2.2.2.2.6.2.1.6. İsteğin Hikâyesi³⁶

İncelenen metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 2. çokluk kişi için tespit edilen örneği:

κουλταράγιτινιζ – *kultaráyidınız* “kurtaraydınız” (282/22).

2.2.2.2.6.2.1.7. Şartın Hikâyesi

İncelenen metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

πουλουνσάγιτι – *bulunsáyidi* “bulunsaydı” (33/12), *πιλμις óλσάγιτι* – *bilmîş ólsáyidi* “bilmiş olsaydı” (257/6), *τιουρεσέγιτι* – *türeséyidi* “türeseydi” (33/13), *ίστερσέγιτι* – *ísterséyidi* “isterseydi” (103/15).

2.2.2.2.6.2.2. Birleşik Kipli Eylemlerin Rivayeti

İncelenen metinde hiçbir örneğine rastlanılmamıştır.

2.2.2.2.6.2.3. Birleşik Kipli Eylemlerin Şartı

2.2.2.2.6.2.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

İncelenen metinde diğer kişilerde örneklere rastlanılmamıştır.

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örneği:

πασλα-τηλάρισα – *başla-dılárisa* “başladılarsa” (82/8,9).

2.2.2.2.6.2.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

İncelenen metinde ekin 2. çokluk kişi örneği tespit edilememiştir.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

τιουχιουρμούσουσε – *tükürmüšüsem* “tükürmüşsem” (64/14), *γιαζμήσισαμ* – *yazmíşısam* “(yazı) yazmışsam” (151/17).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

³⁶ İstek ekinin hikâyesi birleşik kipi -AydI ve -sAydI ekleriyle yani hem istek eki hem de şart eki ile yapılabilmektedir. Bu anlamsal bir durum olup şart ekinin istek, dilek fonksiyonundan kaynaklanmaktadır. Burada morfolojiye bağlı kalınıp sadece istek ekli yapılar örnek olarak alınmıştır.

γχιουρμούσου-σεν - *görmüşü-sen* “görmüşsen” (246/14,15), γχιοντερμίσισεν – *göndermişisen* “göndermişsen” (204/15).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

βουχοῦφ ὀλμούσουσα – *vukûf ὀlmûsusa* “bildirilmişse” (254/13), *γιακλασμήσισα* – *yaklaşmîsisa* “yaklaşmışsa” (86/16,17), *ἰντζινμίσισετε* – *încinmîşisede* “incinmişse de” (97/20), *ότουρτμούσουσα* – *ôturtmûsusa* “oturtmuşsa” (40/17), *γχι-ορμούσουσε* – *g-örmüşüse* “görmüşse” (148/8,9).

Ekin 1. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

ντ8-γιουρτμούσουσαχ – *du-yurtmûşusak* “duyurtmuşsak” (245/8), *βαρμίσισαχ* – *varmîşisak* “varmışsak” (129/8).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

σορμουσλάρισα – *sormuşlârisa* “sormuşlarsa” (17/14), *γιαραλαμησλάρισα* – *yaralamîşlârisa* “yaralamışlarsa” (171/7), *γχιρμισλέρισε* – *girmîşlérise* “gitmişlerse” (240/15), *σορμουσλάρισα* – *sormuşlârisa* “sormuşlarsa” (17/14), *ντουσμουσλέ-ρισε* – *düşmûşlé-rise* “düşmüşlerse” (25/6,7).

2.2.2.2.6.2.3.3. Şimdiki Zamanın Şartı

İncelenen metinde ekin diğer kişilerdeki örneklerine rastlanılmamıştır.

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örneği:

γχελίγιop-σαν – *gelîyor-san* “geliyorsan” (105/16,17).

2.2.2.2.6.2.3.4. Geniş Zamanın Şartı

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

όλούρσεμ – *ôlûrsem* “ölürsem” (49/3), *ντουρούρσαμ* – *durûrsam* “durursam” (234/3).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

χαλμασηνή ντιλέρσεν – *kalmasınî dilérsen* “kalmasını dilersen” (217/3), *πουλονούρσαν* – *bulunûrsan* “bulunursan” (105/18).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örnekleri:

ντιλέρσε – *dilérse* “dilerse” (146/17), γχιορονούρσε – *görünürse* “görünürse” (217/19).

Ekin 1. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

ποζγοννλòχ βερίρσεχ – *bozgunlúk verírsek* “bozgunluk verirsek” (128/19), ταπὶ
 όλούρσαχ – *tabì ólúrsak* “bağlı olursak” (84/6,7).

Ekin 2. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

σελαμετι-νιζὶ ντιλέρσενιζ – *selameti-nizì dilérseniz* “selamaetinizi isterseniz” (134/18,19), ἰπρὲτ ἀλήρσανηζ – *ibrèt álírsanız* “ibret alırsanız” (284/5).

Ekin 3. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

ἀγνωμαλή όλουρλάρσα – *âğnamalì ólurlársa* “anlamalı olursa” (148/14,15), ἰστερλέρσε
 – *ísterlérse* “isterlerse” (224/6).

2.2.2.2.6.2.3.5. Gelecek Zamanın Şartı

İncelenen metinde örneğine rastlanılmamıştır.

2.2.2.2.6.2.3.6. Gerekliliğin Şartı

İncelenen metinde ekin 3. çokluk kişi için örnekleri tespit edilememiştir.

Ekin 1. teklik kişi için tespit edilen örneği:

ἰσ τετμελή όλούρσαμ – *ístetmelì ólúrsam* “istetmeli olursam” (102/5,6).

Ekin 2. teklik kişi için tespit edilen örneği:

Πατισαχή όλμαλή όλούρσαν – *Padişahì ólmalì ólúrsan* “padişahı olman gerekirse” (30/9).

Ekin 3. teklik kişi için tespit edilen örneği:

σεφὲρ χαλτηρμαλή όλ-σάγιτι – *sefèr kaldırmalì ól-sáyıdı* “sefer etmek gerekseydi” (11/7,8).

Ekin 1. çokluk kişi için tespit edilen örnekleri:

φὲτ ἔτ-μελή όλούρσαχ – *fèt ét-melì ólúrsak* “feth etmemiz gerekecek olursa” (128/16),
 τεσλήμ όλμαλή όλούρσαχ – *teslîm ólmalì ólúrsak* “teslim olmamız gerekecek olursa” (111/15).

Ekin 2. çokluk kişi için tespit edilen örneği:

ήταὰτ έτ-μελή ολούρσανηζ – ίταὰτ έτ-meli` όλύrsanız “itaat etmemiz gerekecek olursa”
(44/9,10).

SONUÇ

Aleksandros Makedonialı Meşhur Padişahın Nakliyeti adlı eserin Latin esaslı Türk alfabesine yazı çevrimi ve biçim bilgisel incelemesinin yapıldığı bu çalışmada belirlenen sonuçlar şöyledir:

1. İncelenen metinde, Türkçe sesleri karşılamak için Grek harflerinin, genelde birebir özelde ise harf birleşimi meydana getirerek kullanıldığı görülmüştür. Ünlü harflerde /o/ ve /ö/, /u/ ve /ü/, /ı/ ve /i/ ses birimleri yazımdan net bir biçimde ayırlamasa da /a/ ve /e/ ses birimleri düzenli olarak ayrılabilir. Ünsüz harflerde ise /s/ ve /ş/, /b/ ve /p/, /c/ ve /ç/, /j/ ve /z/ kısmen de /d/ ve /t/ sesleri birbirinden net bir biçimde ayırlamaz. Bu noktada yazarın tutumunun etkili olduğu söylenebilir.
2. Metinde, Türkçenin tarihi metinlerinde kapalı é sesini barındıran bazı sözcüklerde /e/ ses biriminin yerine i sesini karşılayan harflerin kullanılması, aynı şekilde /i/ ses birimini karşılamak için e harfini karşılayan işarete başvurulması Karamanlı ağzında bir kapalı sesine işaret etmektedir. Ancak bu ses birim metinde ayrı bir işaret ile gösterilmemektedir. Ayrıca aşağıdaki bazı örneklerin kapalı é sesini taşıyamacağı dikkate alındığında metnin yazarının e ve i ses birimlerini işaretlemekte tutarsız ve kararsız olduğu sonucuna da varılabilir.
eşidip “işitip” (12/3), eşbu “işbu” (16/7), eyüce “iyice” (19/11), geyinip “giyinip” (22/1), imürü “emerî, bütün” (52/8), getmek “gîtmek” (83/5), elliksiz “illiksiz, hansız” (91/8), heç bir “hiçbir” (107/14), hiç “hiç” (126/2), maaf ittikten “muaf ettikten” (115/7), ili “ile” (21/2), eşiden “işiten” (104/10), endiyini “indiğini” (123/16),
3. Metinde genelde yabancı kökenli sözcüklerin yazımında /-st-/ , /-şt-/ , /-sd-/ , /-şd-/ , /ks/ , /ps/ ses birimlerini karşılayan harflerin kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca bu ses birimleri, sözcük kök ve gövdelerinin türetimi esnasında aynı seslerin yan yana geldiği Türkçe sözcüklerde de kullanılmaktadır.
4. Metinde pekçok sözcük gövdesinin Eski Anadolu Türkçesindeki biçimiyle düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı şekillerde yer alması ayrıca bir o kadar sözcük gövdesinin de düzlük-yuvarlaklık uyumuna bağlanmış biçimde tespit edilmesi metnin, Türkçenin düzlük-yuvarlaklık uyumunu Orta Osmanlıca

devrinde hızlı bir şekilde geliştirmeye başladığı bir devirde yazıldığını göstermektedir.

tavurlu “tavırlı” (106/5), tacüz “taciz” (187/10) incülérile “inciler ile” (221/11), kendünizi “kendinizi” (223/2), iki boş sandık “iki boş sandık” (61/6), cayız deyildir “caiz değildir” (60/13/14), yalnız “yalnız” (165/19).

5. İncelenen metin ünlü ve ünsüz harfleri göstermede genel olmasa da ölçünsüzdür.
  6. Metin genel olarak Osmanlı Türkçesi yazımının etkisi altında olsa da metinde birtakım Grek yazımı özellikleri görülmektedir. Bunlar; kaba – sert nefes, hafif – yumuşak nefes işaretleri, vurgu işaretleri ve ses boşluğu’dur.
  7. Metinde 93 adet yapım eki tespit edilmiştir. Bu eklerden 27 tanesi addan ad, 13 tanesi addan eylem, 24 tanesi eylemden ad, 13 tanesi ise eylemden eylem yapan ektir. Ayrıca metinde 16 tane yabancı kökenli yapım eki mevcuttur.
  8. İncelenen metinde 20 adet ad çekim eki mevcuttur. Bu eklerden 3’ü çokluk eki, 7’si iyelik ve aitlik eki, 9’u durum eki, 1’i ise soru çekim ekidir.
  9. Metinde 49 adet eylem çekim eki tespit edilmiştir. Bu eklerden 26 tanesi eylemsi, 10 tanesi kişi eki, 5 tanesi zaman eki, 8 tanesi ise tasarlama kip ekidir.
  10. Metinde bugün Türkçe dil bilgisi kitaplarında görülmeyen {+ηXn} biçiminde yazıma sahip ilgi durumu eki görülmüştür.
  11. İncelenen metinde Demir’in Kıbrıs ağzı üzerine tespit ettiği notlardan hareketle {+lXk}biçiminin, Karamanlı ağzında da çokluk göreviyle kullanıldığı söylenebilir.
  12. Türkçenin de içinde bulunduğu Altay dillerinin karakteristik özelliklerinden biri, sıfat tamlamalarıyla (sayı sıfatları, üleştirme sıfatları, kesir sayı sıfatları ve belirsizlik sıfatları) kurulan çokluk kavramlarında, sayı sıfatlarından sonra gelen ismin çokluk eki almamasıdır. Bu durum Türkiye Türkçesinde “üç aylar”, “kırk haramiler”, “yedi uyurlar”, dört büyükler” vb. kalıp ifadelerde Türkçenin bu kuralına aykırı olarak sürdürülmektedir. İncelenen metinde de mevcut kurala uymayan örneklerin kullanımı Karamanlı ağzında Hint-Avrupa dil ailesinden alınma bir *kod karışması* olarak görülebilir.
- üç padişahlar (11/17,18), dört kimseler “dört kimse” (53/11), yüz tane atlar “yüz at” (66/12), altı ayların tekmilinde “altı ayın tamamlanması ile” (102/8), biş tane Papazlar “bin tane papaz” (114/2), on biş adamlar “onbin adam” (114/3,4), biş tane develer “bin adet deve” (118/10).

13. Metin, genel olarak ölçünlü Osmanlı Türkçesi yazımının etkisindedir. Ancak metnin çoğu yerinde Karamanlı ağzının seslik ve biçimlik özelliklerinin varlığı bu ölçünlülüğü bozar. Metinde pekçok ek ve sözcük, konuşma dilinin etkisi ile duyulduğu gibi yazılmıştır. Bu noktada dikkati çeken en önemli husus Arapça kökenli çoğu sözcüğün Arapça asıllarında olduğu gibi kullanılmasıdır. Ayrıca bu sözcükler metin içerisinde bazı yerlerde düzenli olmayan ses değişimleri ile de karşımıza çıkmaktadır.
14. Metinde Karamanlı ağzına dayalı yoğun bir sözcük ve biçim birim kadrosu olmakla birlikte, Eski Anadolu Türkçesi devrine ve az da olsa Eski Türkçe devrine özgü sözcük ve biçim birim kadrosu mevcuttur. Ayrıca Oğuz ağzı yanında aşağıdaki gibi farklı bir lehçe özelliği gösteren birimler de görülmektedir.
- bolayım “olayım” (170/9), buynuzlu “boynuzlu” (20/19), çizilirdi “çözülürdü” (158/19), deyinek (< teg-) (29/20), unlar “onlar” (32/13), göyler “gökler” (36/20), duyün “dügün” (40/11), öyünde “önünde” (75/3), buyday “buğday” (79/19), öyüdden “öğütten, nasihatten” (82/10), teziye “tezine, tez elden” (110/4), kölge “gölge” (131/21), ikirmişer nefer “yirmişer asker” (211/7), sufra, “sofra” (137/17).
15. Metinde Grekçe kişi adlarının dışında “didaşkalu”, “*sakida” (İskit Yağı ?), “sindromitis” “nomos” gibi birkaç tane Grekçe sözcük kullanılmıştır.
16. Metin dinî içerikli bir eser olmamasına rağmen, metinde Hristiyanlık inancının etkileri görülmektedir. Harun Güngör Karamanlıca dinî içerikli metinlerde Tanrı sözcüğünün kullanılmadığını belirtmiştir. İncelenen metinde bu sözcük Tanrı biçiminde pekçok yerde geçmektedir.
17. İncelenen Karamanlıca eserde, “deyil (fakat)... ille (dahı)...” kuruluşunda Türkçeye “yalnızca bu değil aynı zamanda bu da” şeklinde çevirebileceğimiz bir bağlaç tespit edilmiştir. Bağlacın yapısına bakıldığında bu bağlacın Karamanlı Türkçesi ağzına Hint-Avrupa dil ailesinden alınmış bir *kod karışması* olduğu sonucuna varılabilir.
- Maalum olunsun ki, mektubunuzu almakda çok hoşnut ve mesrur olduk, **deyil** oğlunuz ile gönderdiğiniz hediyeler için, **ille** tatlı sohbetleriniz ve hulus-ane muhabbetiniz için örneğinde olduğu gibi.*
18. İncelenen metin Şişmanoğlu Megaro’da kayıtlıdır. Metnin, 1843 senesinde yazıldığı anlaşılmaktadır. Yayınlanan pekçok Karamanlıca eser kataloglarına

göre ise muhtemel yazarının, çevirmen ve yayımcı Agapios Papazoğlu olduğu tespit edilebilmektedir.

19. İncelediğimiz metni Eckmann'ın Karamanlıca metinler üzerine sınıflandırmasını göz önüne aldığımızda, “halk unsurlarıyla az çok karışık bir yazı dili ile yazılmış ve Arapça ve Farsça sözcüklerden Türkçe eklerle türetilmiş veya Arapça vezin kalıplarına göre oluşturulmuş Türkçe sözcükleri barındıran metinler” başlığı altında gösterebiliriz.

KAYNAKÇA

- AĞCA Ferruh. (1999). *Karamanlı Türkçesinde Şekil Bilgisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.
- AĞCA Ferruh. (2006). “Hristiyan Karamanlı Türkleri ve Karamanlı Ağzı Üzerine”, *Türkbilig. Türkoloji Araştırmaları Dergisi* 11, s. 3-18.
- AĞCA Ferruh. (2010). “Grek Harfli Karamanlı Türkçesi Metinlerinde –DXr Bildirme Ekinin Farklı Bir Fonksiyonu Üzerine”, *Türkbilig. Türkoloji Araştırmaları Dergisi* 19, s. 76-86.
- AKAR Ali. (2006). “Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunu” *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 1/2, s. 41-53.
- AKAR Ali. (2008). “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Eski Bir Sıfat-fiil Kalıntısı: -cı” *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/3, s. 1-7.
- AKAR Ali. (2011). “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Oğuzca Dışı Dil Öğeleri”, *ICANAS 38, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara (10-15 Eylül 2007) Bildiri Kitabı 38. I. Cilt*, Ankara, s. 23-38.
- AKAR Ali. (2017). “Balkan Türk Ağızlarının Türkiye Türkçesine Sosyo-lingüistik Etkileri Üzerine” *Nuri Yüce Armağanı*, Ankara, s. 54-62.
- ANZERLİOĞLU Yonca. (2009). “Tarihi Verilerle Karamanlı Ortodoks Türkler”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 51, s. 171-187.
- ANZERLİOĞLU Yonca. (2009). *Karamanlı Ortodoks Türkler*, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- ARISOY Ömer. (2002). “Millî Mücadeleye Varlarını Yoklarını Verdiler Ama Hristiyan Türkler Yunanistan’a Teslim Edildi”, *Tarih ve Düşünce Dergisi* 09, s. 30-38.

- BALTA Evangelia. (1998). “Karamanlıca Kitapların Dönemlere Göre İncelenmesi ve Konularına Göre Sınıflandırılması”. (Tercüme: Üyepazarcı, Erol). *Müteferrika* 13, s. 3-19.
- BALTA Evangelia. (2010). *Beyond The Language Frontier*, The Isis Pres, İstanbul.
- BALTA Evangelia. (2012). *Gerçi Rum İsek de Rumca Bilmez Türkçe Söyleriz*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- BERKOL Bülent. (1986). “133 Yıl Önce Yayınlanan Yunan Harfleri ile Türkçe Bir Robinson Crusoe Çevirisi”, *Sosyoloji Konferansları Dergisi* 21, s. 135-158.
- CLAUSON Sir Gerard. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford University Press, Oxford.
- ÇAKMAK Cihan, (2012), “Karamanlı-Grek Alfabeti Üzerine”. *7. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri Kitabı*. Ankara, s. 79-90.
- ÇAKMAK Cihan. (2012). “Karamanlı Türkçesine Genel Bir Bakış Denemesi”, *I. Uluslararası Nevşehir Sempozyumu Bildirileri Kitabı (25-28 Eylül 2012) C.II*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Yayınları, Ankara, s.185-208.
- DEMİR Necati. (2010). “Türkiye’de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili”, *Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks* 2/1, s. 3-23.
- DEMİR Nurettin (2003), “Kıbrıs Ağızları Üzerine Çeşitlemeler,” *Türk Dili* 614, s. 203-208.
- DEMİR Nurettin. (2002). “Kıbrıs Ağızları Üzerine Notlar.” *Scholarly depth and accuracy. A Festschrift to Lars Johanson. Lars Johanson Armağanı*. Ankara. s. 100-110.
- DEMİRCİ Doğan. (2014). “İsparta’da Bulunan Beş Karamanlıca Kitabının İncelenmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 32, s. 155-176.
- DEMİRCİ Kerim. (2015). *Türkoloji İçin Dilbilim*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- DENY Jean. (2012). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*. Kabalcı Yayınları, İstanbul.

- DEVELİ Hayati. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, Türk Dil Kurumu Yayınları 15, Ankara.
- DİNÇER Fehmi. (2016). “1584 Yılında Karamanlıca Alfabe ile Yazılmış Bir İtikatname”. *1 Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri Kitabı 3 (16-19 Kasım 2011)*, Nevşehir Üniversitesi Yayınları, Nevşehir, s. 173-194.
- DRYGA Iryna Mikolaevna. (2007). “Ukrayna’daki Karamanlıca Yadigarları: Türk Dili Tarihine ve Araştırma Perspektiflerine Dair”, *1. Dil Bilimi, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi Sempozyumu Bildirileri (14 Eylül 2007)*, Ankara.
- ECKMANN Janos. (1950). “Karamanlıca -işin-li Gerundium Hakkında”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. Belleten 14-15*, s.45-52.
- ECKMANN Janos. (1953). “Karamanlı Türkçesinde –maca Ekli Fiil Şekli”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. Belleten 1*, s. 45-48.
- ECKMANN János. (1965). “Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi VIII*, s. 165-200.
- EKİN Cemal. (2017). “Karamanlıların Soy Kütükleri: Karamanlıca (Grek Harfli Türkçe) Mezar Taşları” *Sanat Tarihi Dergisi (Journal of Art History)*, XXVI/2, s. 221-241.
- EKŞİ Pelin. (2012). “Karamanlı Türkçesinde Ad Durum Ekleri” (The Case Suffixes in Caramanian Language) *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 23/23*, s. 219.
- EKŞİ Pelin. (2014). “Karamanlı Edebiyatının Tarihsel Gelişimi” *ASOS Journal. The Journal of Academic Social Science 2/1*, s. 280-287.
- ERASLAN Kemal. (2004). “-maklık/-meklik ve –makçı/ -mekçi Birleşik Ekleri Hakkında”, *5. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I (20-26 Eylül 2004)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 927-928.
- ERDAL Marcel. (1991). *Old Turkic Word Formation*. Otto Harrassowitz, Wiesbaden.

- EREN Hasan, (1999), *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Bizim Büro Basım Evi, Ankara.
- ERGİN Muharrem. (2011). *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- ERGİN Muharrem. (2000). *Osmanlıca Dersler*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- EYİCE Semavi. (1975), “Anadolu’da Karamanlıca Kitabeler (Grek harfleriyle Türkçe Kitabeler)”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. Belleten XXXIV/153*, s. 25-48.
- EYİCE Semavi. (1980). “Anadolu’da Karamanlıca Kitabeler (Grek Harfleriyle Türkçe Kitabeler)” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. Belleten 176*, s. 683-696.
- GABAIN Anna Maria von. (1988). *Eski Türkçenin Grameri*, (Çeviren: Akalın, Mehmet), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- GAVRIEL Efychios. (2010), “Transcription Problems of Karamanlidika Texts”, Cries and Whispers in Karamanlidika Books Proceedings of the First International Conference on Karamanlidika Studies (11th – 13th September), *Turcologica 83*, (Hazırlayan: Balta, Evangelia–Kappler, Matthias) Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, s. 257-265.
- GEMALMAZ Efrasiyap. (2001). “Yazıya Geçirme (Transcription) ve Yazı Çevirimi (Transliteration)”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi 17*, s. 25-37.
- GOODWIN William Watson. (1900). *Greek Grammar*. Ginn&Company, Boston.
- GÜLSEVİN Gürer. (2008). “Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 2: (Ç > Ş Değişmesi)”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 3/3*, s. 378-387.
- GÜLSEVİN Gürer. (2012). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- GÜLSEVİN Gürer. (2013). “Ses Bilgisinde ‘Çevre Şartı’ Kavramı ve Ağız İncelemelerindeki Önemi”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 8/9*, s. 49-62.

- GÜMÜŞKILIÇ Mehmet. (2008). “Orta Osmanlıcada İmla-Telaffuz İlişkisi” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/6, s. 272-288.
- GÜNGÖR Harun. (2002). “Türklerle Hristiyanlar Arasındaki İlişkilere Genel Bir Bakış”. *Dinler Tarihi Araştırmaları – III 2000. Yılında Hristiyanlık (Dünyü, Bugünü ve Geleceği)*, Dinler Tarihi Yayınları, s. 457-476.
- GÜRBÜZ Faruk. (2010). “Fiilleri Sıfat-fiil Yapan Ekler Midir? Kullanım Mı?” *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]* 44.
- HACIEMİNOĞLU Necmettin. (2013). *Karahanlı Türkçesi Grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- HAZAR Mehmet - ÖZDEM Oğuz. (2008). “Grek Asıllı Karamanlı Türkçesi Alfabesinin Kullanımı Üzerine”, *Turkish Studies Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/6, s. 337-353.
- IRAKLEOUS Stelios. (2013). “On the Development on Karamanlidika Writing Systems Based on Sources of the Period 1764-1895”. *Mediterranean Language Review* (Yayımlayan: M. Kappler, W. Arnold ve T. Stellino). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 57-95.
- İBAR Gazanfer. (2010). *Anadolu Hemşehrilerimiz Karamanlılar ve Yunan Harfli Türkçe*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- JOHANSON Lars. (2014). *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler*. (Çeviren: Demir, Nurettin), Türk Dil Kurumu Yayınları 914, Ankara.
- KÂHYA Hayrullah - Kılıçarslan Mustafa. (2009). “Karamanlıcada İ/E Meselesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 2/8*, s. 201-211.
- KÂHYA Hayrullah. (2003). *Grek Harfli Osmanlı Türkçesi Bir Eser: İspat-ı Mesahiye Üzerinde Dil İncelemesi*, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- KÂHYA Hayrullah. (2008). “Karamanlıca Bir Esere Göre Karamanlıcada Arapça ve Farsça Kelimeler”, *Turkish Studies Turkish Studies- International Periodical*

for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 3/Spring, s. 480-501.

KÂHYA Hayrullah. (2008). “Karamanlıca Zarf-fiil Eklerinden Örnekler”, *Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi*, S.19, Konya, s. 131-152.

KÂHYA Hayrullah. (2008b). “Karamanlıca Bir Eser: Yeni Hazne ve Dil Özellikleri (İmla Özellikleri ve Ses Bilgisi)”, *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/6. s. 367-408.

KÂHYA Hayrullah. (2012), “Karamanlıca Eserlerde İslam İnancıyla İlgili Terimler”. *Türkiyat Mecmuası*, C. 22/ Güz, s. 39-62.

KÂHYA Hayrullah. (2014). “Karamanlıca Bir Zebur: İmla Özellikleri ve Metin Örnekleri” *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl-6 Sayı.12. s. 219-237.

KARAAĞAÇ Günay. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Akçağ Yayınları, Ankara.

KARAAĞAÇ Günay. (2013). *Dilbilimi Terimleri Sözlüğü*, T.D.K. Yayınları, Ankara.

KARADOĞAN Ahmet. (2001). “Eski Anadolu Türkçesinde Yuvarlaklaşan Ekler”, *TDAY Belleten*, 2001/I-II, S. 44, s. 171-179.

KARAHANCI İbrahim. (2013). Grek Harfli Türkçe Bir Metin: *Hekaye-i Şah İsmail ve Güllüzar Hanum (Çeviriyazılı Metin, Dil İncelemesi, Sözlük)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi. Bursa

KILIÇARSLAN Mustafa. (2013). “Karamanlıcada Ünlü Varlığı Üzerine Bazı Görüşler: ó ve ú Ünlüleri”. *Türkiyat Mecmuası*, C. 23, Sayı. 2: s. 53-64.

KILIÇARSLAN Mustafa. (2013). *Grek harfli Türkçe Ahd-i Cedit Üzerinde Dil İncelemesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

KORAT Gürsel. (2003). “Karanlıktaki Dil Karamanlıca”, *Atlas*, S. 125, İstanbul 2003, s. 56-70.

KORKMAZ Zeynep. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

- KÖREMEZLİ Buket. (2009). *Karamanlıca Yazılmış İlk roman Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş Üzerinde Dil İncelemesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- KÜLTÜRAL Zuhâl. (2014). “Grek Harfli Karamanlıca Kitabelerdeki Alıntı Ögeleri Üzerine” *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 9/9*, s. 39-51.
- MİLAS Herkül. (1992). “Yunancanın Türkçe Harflerle Yazılışı”, *Tarih Araştırmaları*, Ankara, s. 189-197.
- NADİR İlhan. (2009). *Türk Dilinde Çokluk*, Manas Yayıncılık, Elâzığ.
- NALBANT Mehmet Vefa. (2008). *Divanü Lugati't-Türk Grameri-I İsim*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul.
- NALBANT Mehmet Vefa. (2017). “Kıpçak Grubu Türk Lehçelerinin Tasnifinde Yeni Bir Ölçüt: Ünlü Türemeleri” *Türkbilig*, 33. s. 57-68.
- NÉMETH Gyula. (1983). “Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine”, *TDAY Belleten 1980-1981*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ÖGER Âdem. (2016). “Karamanlı Ortodoks Türkler ve Karamanlı Türkçesi”, *Tehlikedeki Türk Dilleri Dergisi*, S. 2, Ankara-Astana 2016, s. 381-397.
- ÖNER Seda. (2014). *Grek Harfli Türkçe “Esopos’un Kıssadan Hisse Almaya Mahsus Meselleri” (Giriş-Metin-İnceleme-Sözlük/İndeks-Tıpkıbasım)*. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- ÖZDEMİR Renk. (2015). “Gelveri’den Nea Karvali’ye Ortodoks Karamanlılar”. *Millî Folklor*, Yıl 27, s. 108.
- ÖZKAN Nevzat. (2013). “Karamanlı Türkçesi ve Orta Anadolu Ağızlarının Karşılaştırmalı Ses Bilgisi -Ünlüler-”, *Türk Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 1-27.
- SAAT Hatice. (2012). *Grek Harfli Karamanlı Türkçesi Metni Ahdi Cedid (1.-50. Sayfalar) Üzerine Dil İncelemesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- SEL Pınar. (2014). *Karamanlıca Sıhhetin Sırrı Adlı Eser Üzerine Dil İncelemesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- SERTKAYA, Osman Fikri. (2004). “Grek harfleriyle Yazılmış Anadolu Karamanlı Ağzı Metinleri Üzerine”, *JTS (TUBA)* 28/II, s. 1-21.
- SOYSÜ Hale. (1992). *Kavimler Kapısı -I Lazlar, Yahudiler, Sudanlılar, Asurlar, Ermeniler, Hemşinliler, Çeçen-İnguşlar, Pomaklar, Gagauzlar, Karamanlılar*, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- ŞİRİN USER Hatice. (2015). *Başlangıçtan Günümüze Türk Yazı Sistemleri*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul.
- TEKİN Talat. (1977). *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*, Ankara, Simurg Yayınları.
- TEKİN Talat. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 9, İstanbul, 2003.
- TİETZE Andreas. (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*, 1. Cilt A-E, Simurg, İstanbul.
- TİETZE Andreas. (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*, 2. Cilt F-J, Simurg, İstanbul.
- TİMURTAŞ Faruk Kadri. (2015). *Osmanlı Türkçesi Grameri 3*, Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- TSENG Lan-Ya. (2009). “Harf İnkılabından Bugüne Kadar Türkçe Keimelerin İmlası Üzerine Bir Değerlendirme”. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/3.
- TULUM Mertol. (1991). “Alfabe ve Eski Alfabemiz Üzerine”, *Dil ve Alfabe Üzerine Görüşler*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara, s. 23-27.
- UYGUR Ceyhun Vedat. (2013). “Osmanlıca Metinlerde ‘Balkan Ağzı’ İmlasına Dair Bir Değerlendirme”. 2. *Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı UDEK, Balkanlarda Türkçe Bildiri Kitabı*, Tiran – Arnavutluk.

YÜCE Nuri. (2010). “Karamanlı Türkleri”. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı Dergisi* 42, s. 155-164.

ÖZ GEÇMİŞ:**Adı Soyadı:** Gündoğan ALPAY**T.C. Kimlik No:** 38050864464**Doğum Yeri:** MANİSA/Akhisar**Doğum Tarihi:** 05 Kasım 1993**Yabancı Dili:** İngilizce**Unvanı:** Yüksek Lisans Öğrencisi**Öğrenim Durumu:**

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	Pamukkale Üniversitesi	2011 - 2015
Y. Lisans	Yeni Türk Dili Anabilim Dalı	Pamukkale Üniversitesi	2015 - 2018

Tezler:

ALPAY Gündoğan. (2005). “*Memluk Kıpçak Sahası Sözlüklerinde Kültür Adları*”
Pamukkale Üniversitesi [Lisans Bitirme Tezi], Denizli.

ALPAY Gündoğan. (2018). “*Karamanlıca Aleksandros Makedoniali Meşhur Padişahın Nakliyeti Adlı Eserin Transkribi ve Biçim Bilgisi Özellikleri*”
Pamukkale Üniversitesi [Yüksek Lisans Tezi], Denizli.

Katıldığı Projeler ve Etkinlikler:

2015. Denizli Acıpayam ve Köyleri Geleneksel Türk Tiyatrosu Oyun Derlemesi (Dan. Prof. Dr. Mustafa Arslan).

2017. T.D.K. Kimliğimiz Türkçemiz Kısa Film Yarışması

